דבר
עתון פועלי ארץ ישראל

רשום במשרד הדואר המרכזי בירושלים

המען: „דבר" תל־אביב ת. ד. 199

דבאר

جريدة يومية لعمال فلسطين تل ابيب

DAVAR
Palestine Labour Daily
Responsible Editor B. Kaznelson
Tel-Aviv P. O. B. 199, Palestine
לטלגרמות: Davar Tel-Aviv

המויל יחברי חברת מניות בע"מ
העורך ב. בצנלסון

המערכת, ההנהלה המרכזית וסניף מ"ס
אלנבי 113
בית הדפוס — אלנבי 115
מלפונים 4276 4275
סניפים ובאי כח:
חיפה, מרכז מסחרי דר' המערב ב־1 בית לוינקין טל. 435
ירושלים, סיטמה של. בן־יהודה בית קטמה־מלוה טל. המערכת 520, טל. ההנהלה 779 ת. ד. 649
הרצליה, חברה, טבריה, כפר־סבא, נתניה, נהריה, שפלה, עמק־תקוה, רחובות, ראשון־לציון, רמת־גן שכ' ברוכוב

שכר המודעות
500 מיל האינטש בטור אחד
לודעות גדולות וקבועות — השכר לפי הסכם !!
המערכת וההנהלה אינן אחראיות לתוכן המודעות

כתבי־יד לא יוחזרו לבעליהם

מחיר המחיאה בארץ

לחודש	150 מא"ל—עם יחסי לילדים	210 מא"ל
לחצי שנה	1050	1260
לשנה	2160	2520

לחוץ־לארץ	לרבע שנה	לחצי שנה	לשנה
לארצות אמריקה	$ 4.—	$ 7.50	$ 15.—
לאנגלין	25 שלינג	42 שלינג	84 שלינג
ליתר ארצות אירופה	£ 0.15.—	£ 1.10.—	£ 3.—

המחיאה לחוץ־לארץ מתקבלת לא פחות מלרבע שנה

מחיאה נשרדת פר „דבר לילדים"

ארץ מחוץ־לארץ	רבע שנה	חצי שנה	שנה
בכל ארצות חוץ	— .4.—	— 7.6	£ —15.—
באנגליה	2 שלינג	9 שלינג	18 שלינג

ריווחי לחיל מוסיף 26.— £ לדמי המחיאה
הינילים מחד כל 3 חדשים

מן התוכן:

ה. פרומקין — כל יום יקר
א. כ. — קארל פון אוסיאצקי
מ. ה. — עם איגנאצי פוריסמן
א. אבי־שאול — „יום הדין" על במת לונדון
ע. ז. — „ארץ זבת חלב ו...כפס"
לוג — הקונצרט של אברהם מהרבסקי
אמריקאי — שורת הסוחר בערי המערב
— — במלחמה על זכות החיבור
ד"ר א. מנדלברג — הברה חלקן
ד"ר א. וולובלסקי — הבו מנות לחולי שחפת!
— — לזכר נערים שחמט
ב. בצנלסון — מאחר במערכה
ד. טילין — המשמאילה הממשלה
חיים פרנר — הנוסעים הראשונים
בים המלח

12 עמודים ומוסף

הנסתיימה המחלוקת בין אנגליה לאירלאנד?

צ'מברלין מסביר את השיכות ההסכם. — צ'רצ'יל מציע לדחותו; חשש לבושר־החגגה של הנמלים.

לונדון, 5 (ר). צ'מברלין הגיש היום לאישור הפרלמנט בקריאה שניה את הסכם אנגליה־אירלאנד.

ראש הממשלה שובח את מידת הסבלנות העצומה והיחס האדיב שהראה מלקולם מקדונלד במו"מ זה. במו"מ האנגלו־אירי נסקרו ארבע שאלות: הלוקה, ההגנה, הכספים והמסחר. שאלת החלוקה (שאלת אולסטר) סולקה הצדה בשהסברנו ברורות למשלחת האירית שבענין זה יכולים לדון ביניהן רק ממשלות אירלאנד הצפונית והדרומית. ההסכם המסחרי יביא תועלת שוה לשני הצדדים וביחוד לתעשית הפחם שלנו. את הסכמי ההגנה והכספים אין לראות כמוי עולים ביותר לאנגליה כיון שניתנו בהם ויתורים והנחות יוצאות מהכלל לאירלאנד ללא כל תמורה של הועלת מוחשית. עלינו לראות את פרי ההסכם לא בתוכו אלא מחוצה לו, כשם שראינו בעבר שמתנה הבאה מתוך רוחב־לב ונדיבות מצד מעצמה גדולה החזקה לסדינה תלשה וקטנה ממנה — נותנת, לפעמים, את פריה במדה שאין לשערה מראש. ההבטעות הכספיות הבריטיות הגיעו למעשה ל־100 מיליון לי"ש. אירלאנד לא הוזרחה בצדקת תביעה זו. אעפ"י כן קיבלה אנגליה מדי שנה 4 מיליון לי"ש מהכנסות המכס. עכשיו ויתרה על כל הבטעותיה האמורות תמורת 10 מיליון לי"ש. היה המרה למצוא איזו פשרה, מלבד זאת אין לשכוח שזו לא היתה מדינה זרה אלא חברת הלאומות הבריטית ולכן היה זה מו"מ עם שותף ולא עם מתחרה.

ביחוד הראוי המו"מ הממושך בשאלות ההגנה. שאלת מסירת הנמלים הידועים לידי אירלאנד הוכרעה לאחר שיקולי דעת ממושך והתייעצויות עם ראשי המטות וחצי מתוך החסרה שאירלאנד הידידותית היא שוה יותר לאנגליה מאשר יכויות על גבי הנייר, שלקיומן אפשר היה רק מתוך סיום הרוגזה והפירוד העתידיים.

אחר הזכיר ראש הממשלה את הצהרת דה־ולאלרה שאירלאנד לא תרשה לשום מעצמה זרה להשתמש בשטחיה היא להתקפה נגד בריטניה ושהעמיד את הנמלים שקבלה עכשיו לרשותה במצב של הגנה טובה.

בשם סיעת העבודה נאם ד. ה. גרינפל, שבירך את הממשלה לקראת הצלחתה בתשגת ההסכם ונמושת דרך המשטמה והרוגזה כלפי אירלאנד.

לאחר שראש הממשלה הבטיח בתשובתו לשאלת סאר ד. ד. ריד וצ'ארצ'יל שאין כל הסכם סודי מאחורי ההסכם האנגלו־אירי, הצהיר צ'רצ'יל שבהסכם זה נתנה כנראה הממשלה את כל תמורת עשרת מיליוני לי"ש. המחלוקת בין אנגליה ואירלאנד לא נסתיימה, כיון שדה ולאלרה הצהיר, כידוע, שראש מטרותיו הוא לשחרר את אירלאנד הצפונית ולא יונח ולא ישקוט עד השיגו מטרה זו. צ'רצ'יל הזכיר את „הפעולות האנטי בריטיות של הכנוהות השחורים אשר בעולם ההתנון תאירי" בהסופת המלחמה ואמר, כי דה־ולאלרה הפר את כל סעיפי ההסכם האנגלו־אירי, שהוא בין חוהמיו המעטים שנשארו עוד בחיים. בשנת 1921 בשחוכר ההסכם הזה, יעצו לו מהאדמיראליות הבריטית שבלי הנמלים האירדים יהיה קשה ביותר ואולי בלתי אפשרי להמציא מזון לאי בריטניה בעת מלחמת. אינני אומר לטעון — אמר צ'רצ'יל — שבימי מלחמה יפלו נמלים אלה לידי אויב, אבל ישנה סכנה, שאירלאנד עלולה לחיות ניטרלית בשעת מלחמה או שדה ולאלרה יאמר, כי יצא יחד אתנו למלחמה רק אם ניתן לו את אירלאנד כולה. צ'רצ'יל הציע לדחות את אישור הצעת החוק (של ההסכם) עד שיגישו סידורים נוספים בדבר הנמלים (האירים) ופעולת הגנה משותפות.

נשיא אירלאנד

דובלין, 4 (ר). ד"ר הייד נבחר היום בטקס צנוע כנשיאה הראשון של אירלאנד־ללא כל מתנגד. כעבור שבועים יכנס לתפקידו.

דובלין, 4 (ר). ממשלת אירלאנד שחדרה ששה אסירים רפובליקאים, שאחד מהם נדון למאסר עולם. מעתה לא נשאר בבתי הסוהר אף רפובליקאנו אחד.

אל ישחקו הפאשיסטים באש!

וואשינגטון, 5. מוניסטר־המלחמה האמריקני ודרינג אמר באסיפת לשכת המסחר המקומית, כי מלחמות התחפשה בספרד וסין של המעצמות הפאשיסטיות (גרמניה, יאפאן ואיטליה) באו משום שהמדינות הללו בטוחות כי הדמוקרטיות רוצות רק בשלום. אבל המאורעות האחרונים פקחו את עיניהן של המעצמות הדמוקרטיות ויחס הסכלנות ואורך הרוח לתוקפנות של ארצות הדיקטאטורה לא יאריך ימים. אם מעצמות הדיקטאטורות יוסיפו בתעלוליהן ויריחיבו לכת עוד יותר עלולות האומות הדמוקרטיות לתת־פרץ ולצאת מגדר. ויתכן שיקשה אז מאד לשמור על השלום. משום כך חשוב, איפוא, מאד שיושם קץ לאגרסיות זו בטרם יושמטו הנה הענינים מן היד השקטה.

בני־בריתה מתנכרים לה?

בוקארשט, 4. בסינאיה התחילו היום התייעצויות מדינות ההסכמה הקטנה. סבורים שצ'אכוסלוואקיה תבקש את רומניה ויוגוסלאויה להחזיר את עמדתן ותנובתן כלפי גרמניה במקרה שזו תתקוף את צ'אכוסלוואקיה.

ברלין, 5. רדיו ברלין מוסר כי בועידת ההסכמה הקטנה בסינאיה סירב סטויאדינוביץ' להסכים לשעמת נציג צ'אכוסלוואקיה לנקוט עמדה לשאלת האנליין בצ'אכוסלוואקיה. זוהי — אמר — שאלה פנימית של צ'אכוסלוואקיה ואין לארצות ההסכמה הקטנה כל טעם להתערב בה.

נציג רומניה לא הביע כל התנגדות לעמדתו זו של סטויאדינוביץ'.

בוקארשט, 5. בועידת סינאיה (של מדינות ההסכמה הקטנה) שנסתיימה היום נתקבלה החלטה האומרת, כי התם־רב להבטחת השלום בעמק הדנואבי וכי שלש הארצות תוספנה לתמוך בתבר הלאומים והמשכנה במו"מ עם הונגריה בדי להגיע להסכם טוב בעמק הדנואבי.

היאפאנים ניגפים

מאנקאו, 5. הסינים מודיעים על שני נצחונות חשובים בדרום שאנטון ובעמק יאנטסה. בדרום שאנטון נוצחו היאפאנים לפני חיילות הסינים צפונית למסילת הברזל לונגהאי.

הנצחון השני הושג בחזית סין המרכזית כנגד היאפאנים. שאלת מסירת הנמלים הידועים לידי אירלאנד הוכרעה לאחר שיקולי דעת ממושך והתייעצויות עם ראשי המטות וחצי מתוך החסרה שאירלאנד הידידותית היא שוה יותר לאנגליה מאשר יכויות על גבי הנייר, שלקיומן אפשר היה רק מתוך סיום הרוגזה והפירוד העתידיים.

אחר הזכיר ראש הממשלה את הצהרת דה־ולאלרה שאירלאנד לא תרשה לשום מעצמה זרה להשתמש בשטחיה היא להתקפה נגד בריטניה ושהעמיד את הנמלים שקבלה עכשיו לרשותה במצב

אסור שליחת־נשק מאמריקה לספרד יבושל?

וואשינגטון, 5 (ר). „ניו־יורק טיימס" מוסר כי השלכנות התחיל לתמוך בהחלטת הסאנאט, שהוכנסה על ידי ניי, הדרושת לבטל את איסור משלוח הנשק לספרד. יש סימנים לכך שרוב מכריע בסאנאט יצביע בעד ההחלטה, שעכשיו ממפלת בה ועדת־החוץ של הסנאט. כמה ממנהיגי הקונגרס בטוחים שיוכלו להשיג את הסכמת הבית הזה אם ההחלטה תתקבל ע"י הסנאט. ישנם, איפוא, סיכויים — אומר „ניו־יורק טיימס" — שהחוק יתקבל עוד לפני נעילת המושב הנוכחי של הקונגרס.

לונדון, 5. הציר הצרפתי בלונדון, מר קורבין, ביקר אמש ב„פורין אופיס" ומסר אזהרת בשם ממשלתו בענין אי־התערבות בספרד.

שער הפראנק

פאריס, 5 (ר). שער הפראנק נקבע רשמית: 179 לירה. בינתים חוזר במחירות לצרפת זרם ההון והזהב.

הבוקר קיבל האוצר הצרפתי בששה מיליארד פראנק ממכירת לי"ש ודולארים.

פול מארשאנדו, מוניסטר הכספים אמר ששער הפראנק החדש לא יוחסת יותר ולא עוד אלא שהממשלה האפשר את שיפור השער. לשם מניעת התייקרות צרכי המחיה — כדרך שאירע במקרה 2 הדאוולואציות הקודמות — פירסם מוניסטר הפנים הודעה האומרת כל העלאת מחירים בשווקי צרפת הפנימיים. השלטונות יראו העלאת מחירים כרוזה בלתי חוקי. ותתבע את העבריינים למשפט.

דבר היום

מ. ד. / תעמולת הזועה ושתיקת השלטונות. גם מבלי שהיה לפנינו מסמך רשמי ידענו לנחש יד מי ארגנה את „הזעם" בארצות השכנות ומי שם בפי עתוניהן את דברי המחאה נגד הועדה ותכניותיה. אולם את אשר מכללא למדנו קיבל עתה אישור גלוי ומפורש. הגיע לידינו גליון של עתון אחד מחלב מ־23 באפריל ובו מפרסם „ועד להגנת פלשתינא בירושלים" קול־קורא „אל העמים המוסלמים והערבים לרגל בוא ועדת החלוקה לפלשתינא". בקול־קורא זה, מתואר המצב בארץ כאילו כל הערבים הם „בשבים לעולה" ורק השלטונות בלבד הם הרוצחים „נפשות תמימות, מקפחים פרנסה ומחריבים רבוש". ואחרי תיאור אמיתי ואריקטיבי זה ניתנו ההוראות המפורשות: א) לשלוח מחאות וכתבי־גינוי מכל המוסדות והאגודות אל ועדת החלוקה בירושלים עצמה. לשלטונות הבריטיים, לקונסולים ולעתונאים. ב) להכריז שביתות לזמן־מה. ג) לחוציא את הענינים ב־28 באפריל בצורה מיוחדת. ולהתקיף את החלוקה הפוליטיקה הבריטית. ההתקפות האלה צריכות להשגות יום־יום במשך כל זמן שהיית הועדה בארץ ישראל. ד) לנאום ולהרצות על עושה זה במסגדים ובכנסיות ובאגודות. ה) ולאחוז בכל האמצעים החוקים כדי להראות לעין כל מה רצינית היא ההתעניינות של העולם המוסלמי והעולם הערבי בשאלת פלשתינא".

הכרוז הזה מעיד ברור מיהו המניע את גלגלי התעמולה הזאת בארצות הערב־יות. כדי לסנוור את העינים תחום מקום הכרוז „ירושלים". כלומר: לא קבוצת פליטים שגלו בעוון הסתת דמים ורצח פונה אל העמים המוסלמים והערבים, אלא העם הערבי היושב בירושלים. כאילו לו הישוב הערבי אינו נאנק כלל תחת סבל הטאָרור וסיסי המות של אותה הקבוצה עצמה. אלא הוא פונה בדרישה זו אל הארצות הערביות והמוסלמיות. והמוכנים והשליחים של כנופית הכנופיות אינם מסתפקים בהפצת תורה זו שבכתב בלבד, הם גם מצרפים מעשים לדברים, מנצלים יחסים פוליטיים מקומיים, ואמביציות אישיות ואופוזיציות שונות ללבות את „אש הזעם". וגם לכסף נועד משקל לארקסן בארצות „התפרצות" זו, אשר כל קו וכל הגה שלה נקבעו מראש מטעם שוכני סביבת בירות ועורכיהם.

תעמולת זרות אינה אמצעי חדש בעולם. ניסו בה וניסו בה נגד רבים. אולם דרכה של הממשלה הנתקפת על ידי תעמולה אשר כזו, להגיב ולישר את העובדות. מפקדת הכנופיות עושה שימוש רב בתעמולה זו ואילו ממשלת ארץ ישראל והשלטונות הבריטיים בארצות הערביות והמוסלמיות, אינם אוחזים, כנראה, כלל בצעדים ממשיים, כדי לבלום תעמולת כזבים זו, או לפחות להחיסה. המצב האיום של הישוב הערבי בארץ, שהוא תוצאה ישרה של פעולות הכנופיות ומפקדתן, אינו ידוע כלל לדעת הקהל בארצות השכנות. שם השתלטו על דעת הקהל אנשי הכנופיות והם היחידים המתארים את המצב בארץ כתוצאה ישרה של התעללות השלטונות בתושבים הערבים, כביכול. ומעשי נקם מצד השלטונות על לא עוון ופשע. הידיעות מוגשות שם בעריכה כזו שמתקבל הרושם הברור, כי כל ערבי הנרצח בארץ — על ידי אנגלים ויהודים נרצח.

מה עשתה עד כה ממשלת ארץ ישראל לבל תלך דעת הקהל בארצות הערביות שולל אחרי ידיעות כוזבות אלו? מה היא אומרת לעשות עתה לבל תהא תעמולת זועה זו התעמולה האחת הנגישת על עניני ארץ ישראל בקרב הערבים?

הצבא התקיף כנופיה

תכבישים בין ג'נין וטול כרם ובין טול כרם ושכם, עודם סגורים בפני התעבורה. הצבא ממשיך בחיפושיו אחר הכנופיות. **איזרחים השגיחו באנשי כנופיות ליד כפר יעבר ונתנו אותות לצבא. הצבא התקיף. אולם אין עדיין ידיעות על התוצאות.**

הרדיו תברטי מסר אמש: במרכז ארץ ישראל ערבו היום איזרחים וכוחות משטרה היפושים נמרצים אחרי כנופיות מזוינות על פני שטח של 300 מילין מרובעות.

בא לסחוט כסף בחיפה באמצע היום

נסיון שוד נועז במרכז תעיר נעשה אתמול בחיפה. אתמול סמוך ל־3 אחר הצהרים נכנס אישרכנופית כפרי, לבוש מכנסי רכיבה (חאקי) כשחצי פניו מכוסה בפיה, לבית מסחר למשקאות של הערבים הנוצרי ניקולה דקלוש ברחוב אלנבי, סמוך לרחוב יפו, במרכז המסחרי הישן. באותה שעה היה בחנות רק בנו של הבעלים חנא. הכפרי שאלו: היכן הפקדון? בשענה בן החנוני שאין לו כל ידיעה על הפקדון הסביר הכפרי ואמר, כי לפני מספר ימים נשלחה אל אביו אחראה אחרונה לשלם סכום בסף. אחרי דין ודברים שעברו לתיגרה ראה הכפרי שלא ייכל לבחור בחזק חנא. הוא נכנס אל פתח החנות, שלף אקדח ויהה יריה אחת. חנא התכופף והכדור לא פגע בו. המתנקש ברח דרך הרחוב הרחב לעבר ואדי ניסנס.

משפחת דקלוש קיבלה בזמן האחרון מכתבי איום אחדים.

התנקשות בשומרי־השדות של „במסילה"

מקבוץ בסמילה (עמק בית־שאן) מסרו לנו אמש:

אתמול ב־5.45 כשחזרו שני שומרי השדות בדרכיה הביתה נורו עליהם כ־25—30 יריות מתוך הפרדס של מושבה עלמי (כ־300 מטר מזרחית למקום ההתנקשות שנעשתה לפני שבועיים בשומרי תל־עמל). השומרים קפצו מעל הסוסות ונכנסו לתבואה, הסוסות ברחו למחנה. שם הבינו כי קרה משהו לשומרים וסיר יצאו שתי קבוצות לעזרה — אחת מבמסילה ואחת מתל־עמל. כן הגיע מיד משמר הנוטרים במכונית. הירדים לא נמצאו. משטרת בית־שאן פתחה בחקירה.

חקירת ההתנקשות בחיים סופר

משטרת חדרה ושני גששים יצאו אתמול בבוקר להתחקות על העקבות של פוצעי חיים סופר. העקבות הוליכו בארמת באקא ומשם מזרחה להרי טול־כרם. העקבות הם של רוכבים על סוסים ושני הולכי־רגל. נאסרו שני ערבים מסביבת מגשית לצרכי חקירה.

מצבו של ח. סופר

אמש חוריעו לנו מחיפה כי חיים סופר (שנפצע ליד כרכור) עודנו מוטל בלי הכרה. הרופאים קבעו זעזוע מוח קשה.

הרסידה שקיבל בגבו נגועה בקצת הריאה.

מביקורי ועדת־החלוקה

לשכת המודיעין הממשלתית מודיעה: אתמול בבוקר יצאו חברי ועדת־החלוקה לסיור בדרום. הם עשו זמן קצר בבאר שבע, אחרי כן נסעו לעפולה, ומשם לגון אל גולב, שם ראו באר מים שנקדחה עם החפירה החיידרוגרפית. בשל מה זה. משם הזרו לירושלים דרך עפולה.

קולות נגד חלוקת הארץ

לונדון, 5 (סט"א). החלטת הריפה נגד חלוקת ארץ ישראל נתקבלה היום בכינוס הארצי הבריטי של „התאחדות האגודים השיתופיים לנברים" (קואופרטיבים) שהתקיים בגלוסטר. ההחלטה אומרת: „החלוקה היא הפרת ההבטחה הקדושה שניתנה לעם היהודי לעיני כל העולם. החלוקה תעכב את התפתחות התנועה הקואופרטיבית הן בין היהודים והן בין אלא יהודים בארץ ישראל". הכינוס פונה בדרישה נמרצה לממשלת בריטניה לתת ליהודים את ההקלות המובטחות לתקמת הבית הלאומי היהודי.

די בארץ ישראל". (הערת המערכת: לפני כמה ימים הודענו, כי נוכחות של ההחלטה יובא לפניה בינים האמור).

לונדון, 5 (סט"א). בדרישה לממשלת בריטניה „לשוב אל המנדט" יצא „ג'ואיש כרוניקל", במאמר ראשי היום. העתון אומר כי „הצהרתו של סגן מוניסטר התיון מר בוטלר בבית הנבחרים על ההבטחות שבעל פה בנוגע לארץ ישראל לרגל הסכם אנגליה־איטליה משמשת המן ברור שיהיה צורך לשאול לרעתה ולרסיסמתה של איטליה לפני כל החלטה על ידון הבעיה הא"יית ובכלל זה גם החלוקה.

בועידת מפלגת פועלי ארץ־ישראל

נסתיים הויכוח בשאלות המפלגה והנוער

ישיבת אמש

בישיבת הועידה אמש דיברו: לוטאן (תל אביב), אנגל (הבחרות הסוציאליסטית), ב. צ. לוס (ירושלים), חומה היות (יגור), טסמן (חיפה), שמריה (גזון), פ. לוביאניקר, אסף וילקומיץ (כפר־יהושע).

ב־11.45 פתח ב. בצנלסון בתשובה למתווכחים.

הוזמנו לבית ד"ר ח. וייצמן

כמה עשרות חברים עם מרכז המפלגה ובשאיות הועידה, חברי הועד הפועל של „השומר הצעיר" הוזמנו בועידה, חוזר מנאם אתמול ב־5 למסיבה על בוסתה בבית שיאה התסתדרות הציונית ד"ר ח. וייצמן. וייצמן ורעיתו פגשו את האורחים כסבוא הבית ובירכו את האורחים.

לחלן אנו מביאים את תוכן דברי המתווכחים לפי סדר אמידתם.

תוכן דבריהם של מ. בן־אשר, יחודית שמחונית, י. קיצים ו. טבנקין — יבואו.

ישיבת יום ד' אחרי־הצהרים

י. בן־ציון הצטרף לדעתו של א. חאפט בהעלותו את הספק אם במצב הארץ כיום נכון היה לחצוב בראש הדיון בועידת מפלגת פועלי ארץ ישראל שאלות ארגוניות וענינים פנימיים. הוא אינו מהדגלים באחוד „בכל מחיר". אך במצב הנוכחי אין רשות לנו להיות מפודדים. אין להעלות על הדעת שמר־שחו יוותר על צורת ההתישבות שלו. אבל יש לקבוע את העובדה שהעובדות הנפרדות גולו מהמפלגה והתסתדרות את כל הפונקציות שלהן וגרמו לידי בזבוז כוחות שלא לצורך. גם הוא במעדיכים את אחוד תנועת הנוער, אבל לא תהיה קיימא לאחוד זה כל עוד יוזנת העיקר — אחוד התנועה הקיבוצית. לדוגמה תובא קבוצת „גנוסר" במגדל שלא נצטרפה לשום דבר מן חזרמים בהתישבות והיא נאבקת קשה על עצמאותה זו ואין לדעת, אם תוכל לעמוד בה. כל יחיד וקבוצה של תנועת הנוער הכללית, כשתפנה להגשמה תהיה נאלצת להצטרף לאחת הצורות, לא תהיה דרך אחרת לפניה.

חוסר קשר בין המרכז והצבור

יהודה פרימן (כפר בילו) דואה את חולשת המפלגה בקשר הרופף בין המרכז והצבור. לא היה טיפול מתמיד בסניפים ומכאן הארישות. המפלגה גם לא הפנתה את פעולתה לארגון הנוער, על כן אין לבוא בטענות אל האחרים שארגנו. אמנם, היה בקרבנו החברה של נאמנות מלאה ועמוקה של תרבות למפלגה, אבל ארישות סופה לתת פרות.

אין דאגה לחברה

גדולה ביחוד המדירות שנצטברה בלב חברות כלפי המפלגה. בראשית צעדיה של הנועת הפועלת כשהיתה עוד רפה וטרם גילתה את יכולתה, גם אז זולזו יותר מדי ביכלתן של החברות ולא נמסרו לידן תפקידים עיקריים. אבל גם עכשיו, לאחר שארגוני אמהות עובדות הוכיחו מה תכות הצפון כזן ומה נאמנות ומתמדת פעולתן — לא ניכר מקומן הנכון בצבוריות של המפלגה. ושיטה זו יש לתקנה.

פאציאטיבים

ז. הקלאי, חבר הבחרות הסוציאליסטית (ירושלים) הגדיר את הצעות ב. בצנלסון כפאליאטיבים, מתוך יאוש. המפלגה הסכה להיות מחוסרת אונים מתוך שהוציאו מרשותה המקודים עיקריים שכהם נימי הרשפעה הרעיונית. יש להחזיר לתחומיות לא רק את הפעולה בנוער, אלא גם את העבודה הרבר־תית בקרב חבריה. רק אז תושג מרות המפלגה.

הוא בין המחייבים תנועה אחידה של נוער לומד ועובד גם יחד, שראשיתה בגיל הרך וסופה — במפלגה.

המבוכה מגין?

י. בנקובר עושה את חשבונה הכמותי של המפלגה: לפני שמונה שנים, כאשר התאחדנו, מנינו המשת אלפים איש ומספר הפועלים בארץ היה אז שלושים אלף. כיום אנו מונים שמונה עשר אלף. מהם ששת אלפים חברים חדשים שהצטרפו אלינו במחצית השנה האחרונה וצבור הפועלים בארץ הוא בן מאה אלף. והשאלה היאו החצלחנו להקליט את החברים במפלגה? ושנה מבוכה כיום בתוכנו ומקומה בחרגשת משותפת לרבים, כי היתה חזני חת כבדה. לא אידיאה מרכזית חסרה לנו, אלא הכוח להגשימה. ומכאן המבוכה והמשבר, כי לא ידעה המפלגה לקלוות את המיני חברית בפקפוקיהם וספקותיהם, לא היו במפלגה בשנים אלו חיים אידיאיים פעילים כקולקטיב. לקויים היו החיים הדמוקרטיים במפלגה זה זמן מקור המרידות מבפנים.

גיום כוחות קולקטיביים להכרעה

שאלת ארגון המפלגה כיום היא — פשוטה כוחות קולקטיביים להכרעה. ודרושים כלים לגיום הכוחות לליכוד רכבות. אין לנו להסתפק בתחידה לא־חוד התנועות הקבוציות. בזמן האחרון פסקנו לחביע בתוקף את האחור עם נשואות לאולם חות, לעסוק בשאלות ארגון המפלגה — יש לעמוד על תוכן הדברים בכל עמקם. אעמוד על שתי דוגמאות קשות מחיי המפלגה, שרק מתוך התרופפות פנימית לא העיזה המפלגה להכריע בהן, כשרצו החוגים הבעלי־בתיים לפלג את הפועלים בארץ — נכשלו. עד שהבינו להכניס את הפולג ב„הלוחן" בחו"ל, ובעבותיו נוצרו הסדרויות סועלים שונות בארץ. כי זהו הכוח הדינמי המשנה — ועוד ישנה — את הבל בתנועה בארץ. ואחד הסימנים לירידת כוח התנועה הדינמית הוא בגולה הוא גלוי הלושתה האיטי מה בפרוץ פרעות בישראל, כשלא נמצא בכל התנועה הגדולה הזאת קומץ שיוצא להגן בנפשו על בבוד ישראל. ובעת שתקפו את התנועה החלוצית אויבים מן חוץ—עסקה התנועה רק בדבר אחד: איזו צורת התישבות היא הצדרה הראיאלית. ומהגולה עבר הדבר בר לארץ. אנו עומדים בראשית העבודת הפירוד הזה לארץ. כל מי שאיננו ובול להתעורר לאחד משלושת הגושים הקיימים נושא עליו את השם „פראי". במרכז הקאלאי אין כל שלמות. יש מחיצות בין שליחי הגושים. ומצב זה מרחיל לתתהוות גם בעיר. ועידה זו תמלא את חובתה אם היא תיצור „קרנות מזבח" כלליות, במקום „שלוש עדי מקלט" הקיימות (הגושים ההתישבותיים).

האחדות שבנוער העובד

דוד כהן (הנוער העובד): אין המפלגה בועלת בחלל ריק. בתיקה — הסדרות אחת של נוער עובד כללית; ובתיקה — הסתדרות נוער לומד. ויש להציג את השאלה כיצד להרחיב את המסגרת, כיצד לעשות שהסתדרויות הנוער המנינה בעתיד הקרוב עשרות אלפים. והשאלה היא לא רק כיצד לשכלל את הכלים, אלא מתו התוכן התנועי; ולפי התוכן החינוכי — מה המסגרת החנוכית. האפשרית בכללות ואחידות בנוער כשאיננה בין הבוגרים, בין הוריהם? אין אף אחד שלא יתיה בולו דרוך לקראת איחוד הנוער. במפלגה סוציאליסטית וכמפלגתנו הציונית הסוציאליסטית, שהמטרה שלנו מתגשמת יום יום — ברגניה, בגהלל, בעין חרוד, בסיטמה בירושלים, אר בחיפה — צריך לחיות בנו לתם האיחוד. אבל כיצר אנו מדברים על איחוד הנוער, כשאנו מפרגלים? הטראגיות של השאלה היא רק בזאת.

כותה של הסתדרות הנוער העובר אינו רק בפעלית. אין תנועת פועלים בעולם שיכולה להראות על מפעלים כמו נען, שרות־ים, אלומות — שפסו כמעט בלי עזרה. ואתה רואה במרכזם נוער, שאתמול פגשת אותו בעיר והרחוב: אולי לא כראי שיבואו לקלוב, כי אינם מסוגלים להסתגל לחיים באלה.

אך לא בזאת נבחנת הסתדרות הנוער העובד, אלא בערכים החנוכיים המיוחדים במינם שיצרה. הנער העובד. אינו יכול שלא לשמוע באותו הרטט את טבנקין ואת ברץ ואת דיין. בזאת הכללנות יהא: חידות. אם אנחנו יכולים לאפוף לשולחן אחר את איש נען, אלומות, וגינוסר ותם מספרים איש לרעהו על מפעליהם ובשלונותיהם — הרי זוהי אחידות הנוער. הסתדרות נוער המיוסדת על נושים, נושים, המתחנכים כל אחד בקלוב שלו ונפגשים רק לשם ויכוחים או בחירות — נוח לה שלא תיוצר.

אם היו עכשיו במועצה האחרונה, גם נוער מתכר הקבוצות ומנהלל, שלא הרגישו כל קיפוח מצד מישהו — יכולים לומר בלב שקט: תקום הסתדרות נוער לומר כללית, אחידה, שתראה גם את המושב, גם את הקבוצה וחלקיות, גם את הנוער לא יהיה מאוחד כך.

„אידיאה מרכזית"

יוסף שפירא (נהלל): לא פעם דובר בויכוח על הצורך ב„אידיאה מרכזית" למפלגה. וחשבתי בלבי לאחר 30 שנה באים לדרוש אידיאה מרכזית? קרוי את „עלו" של ויתקין — היתה אידיאה מרכזית, בעוד ימים מעטים — 25 שנה לעליה לצאלייקה (בנרת) — ידעתי: זאת היא אידיאה מרכזית. העלית דרך נהדרה דם לארץ אחר המלחמה — ידעתי: אידיאה מרכזית היא זאת של ארץ ישראל העובדת.

כמה יכול מצב כזה להימשך?

פה בגוש הזה של רחובות יש טרגדיה: יש בי"ם בנן שלמת ובפר ביל"ו ונכהון יכלו למצוא דרך לשלוח ילדיהם אליו ואחיים מהנוש — לא. הפוליטי־זציה מתחילה אצלנו כבר מגן הילדים. מכאן תחיל הפילוג. ואין רשות לעומדים בראש התנועה להתעלם מהמצב הזה. אני נלחם במשך שנים יום־יום עם חברים — נגד הפסת ארגונים של המושבים בתו"ל ונגד תנועת נוער של המושבים. אבל כמה יוכל להימשך מצב כזה? אם החינוך יהיה כמו שהיה עד היום — לא תובל תנועה המושבים לוותר על דעיונה ועל זכותה לחיות.

אנו מפחד מפני דוב דברים על איחוד. הייתי רוצה לראות את מעשה האיחוד.

בנקובר חברי, חיום, כי האיחוד עם השומ"צ ניתוק למפלגתנו. אזה איחוד?

(המשך בעמוד 8)

„השומר הצעיר", פסקה החתירה להשלמת האחוד בתוכנו ועלינו לחיות פנות עתה לבך.

ראש עת — ואף על פי כן —

פרומה טיגר (חיפה) ציינה את התר הרב שמצאו דברי א. חאפט בסבלו לו על הועידה שהציגה לעת כזאת את השאלות הארגוניות בראש. אף על פי כן רואה היא, כי היה הכרח בדבר. הרדתנו צריכה להיות מופנית עתה לפעולת כל סניף, כי הוא המכוון את חמוני החברים. היא ציינה את מיעוט החברות במפלגה ומעמדן. ההכרה בפיצת אחון של חובה בהכרחיות לחברות, מבליט את מעמדה של החברה. מתנגדת לפרוגרמה מינימום בשביל הנוער. הסיסמה ארץ־ישראל העובדת בלבד, כמצע וכיסוד החינוכי יש בה סכנה עצמאון אפקיו של פועלי העיר.

דרושים כלים גדולים

ב. רפטור סניה, כי ועידה זו שנתבנסה לבדיקת הכלים הארגוניים המצא את המוצא הנכון לתגבורת כוח התנועה. אך אנו חייבים לדעת, כי יש צורך בתיקון לא רק בשמה הח־ישבותי ובנוער, יש לבדוק את כל יתר חלקי התנועה — בעיר, במושבה וב־מוסדות — ולראות את האורות והצל־לים בהם. לתנועה גדולה ורבת תפקידים כשלנו דרושים כלים גדולים, מכשירי ארגון ואלה שהיו בידינו עד עתה לא התאימו לגודל התפקידים. התולשה הארגונית אין לה הצדקה. כשם שאין לקיים תנועה על ארגון בלבד, כן לא הבינון על יסודות רעיוניים בלי הכלים הראויים. תנועתנו היא תנועה ישובית תלוצית בעיקרה ואין ספק, כי תיקון פגימות בנקודות העיקריות שמהן יו־נקת התנועה יש כה משום השפעה יש־רה על העיר, אבל אין זה מספיק.

מתי יש זכות לתכנון מקרמי התתישבות?

תהיה לנו הזכות להציג תביעות לד־רמים החתישבותיים, למרות עליונה של המפלגה, רק בתנאי שנתייב בה גם את חלקים האחרים — באיגוד המקצועי ובקואופרציה, במוסדות הארגוניים וה־משקיים ובפעולה הפוליטית. מפעלו של הפועל העירוני, כמו של בלל תנועת הפועלים, הוא המפעל הישובי ואין בל צורך ויסוד לבימוי מיוחד של פועלי העיר בחיי התנועה. לחיפך, פגם קשה עלול זה להיות בתנועתנו ומשום כך הוכה לשלול כל מסגרת נפרדת והומ־עת מיוחדת של פועלי העיר.

נשמור על המנגנון

תנועתנו הקימה מפעל משקי ארגוני גדול ורב־ערך ועלינו לשמור שמירה מעולה על המנגנון שלה. תנועות פוע־לים בעולם נכשלו ונפלו בשל כשלון האפרט, אל יקרה גם לנו כזאת. „אני חפלה שהועידה שלנו תגביר אחדיות משותפת, תביא לידי אחדות המעשה וחדעיון לקראת ימים גדולים בעתיד".

*

ישיבת יום ד' בערב (ב.)

ה גושים מחוקים ומחלישים

ד. וינשטוק (פתח תקוה) מעיר, כי שלושת גושי ההתישבות מחוזקים את המפלגה, אבל ברגע שהם גוללים על עצ

כל יום יקר

א.

עוד המצוקה הכלכלית בעינה. עוד חוסר העבודה בתוקפו. עוד נאבקים אנו יום יום על כל קורטוב של הכלה.

אך זכרום עושה הישוב, כלום עושה הציונות, כלום עושים אנחנו בעצמנו את כל אשר אפשרי לעשות כדי לשנות מיד את המצוקה מבפנים? האם ניצלנו את כל האפשרויות וקרב את קצה?

נחוץ מתח גבוה של פעילות. נחוץ שימוש מלא ותכניתי בכל האפשרויות המשקיות של הישוב ובכל היכולת הציונית של הגולה. אילו הלכנו בדרכי הצלה אלו, עד תום, ויצאנו למרחב. אך הפעולה מפוזרת לרסיסים־רסיסים. בותות הנפש מפוזרים בצדי הדרכים. התחלות חשובות נעזבות באמצע. ומה פלא, אם המצוקה הכלכלית נמשכת, כמעט לא תתוסל.

לא נצא למרחב אם לא יקום בציבור כות ואף בתוכנו הווי אחר. לא נגאל אם לא ישתרר בתנועה ואף בתוכנו מוסר ציבורי אחר, אשר לא ישא קטנות, ההמצות ואיחורים, ולא יכפר כל ציבוריות שאין עמה מעשה ממש, הקרבת ונשיאה בעול.

גם עתה, בשבועות האחרונים ממש, נפתחו שמי הגולה למעשי התאוריות גדולים. שוב מצפה הגולה לאות מהארץ, מאותה הארץ שהנה כח זקוקה עתה לסער מהגולה. שוב נפתחו בפניהם לשעה האוצרות הפנימיים הגנוזים, גם פה וגם שם, ומי יודע אם גם הפעם לא תחמיץ השעה מפאת חלשה ופיזור?

ב.

אגרת חעליה האחרונה הוסיפה גזירות חדשות למה שגזי עולים. אך יחד עם זאת גם הרחיבה את אפשריות העליה לבעלי אמצעים. נקבעה לחם מכסה של אלפיים משפחות במשך ששה חדשים.

תוספת אלפיים בעלי אמצעים אלו לארץ עלולה עתה לשמש גורם לא קטן לשיפור המצב הכלכלי. תוספת זו של עלייה עתידה להורים למעגל הפיננסי העברי עוד כמה מיליונים לירות נוספות. עתידה לדרוש עוד 2000 דירות, עתידה להכניס עוד מספר בעלי יוזמה משקית, אשר ירחיבו את היוצר ויבשרו שוקים נוספים וגם יגבירו בטקצת את כוח הקניה של הישוב.

לבאורה היתה מיותרת כל דאגה לארגון העליה הזאת. אין כל ספק שבגולה נמצאים עתה אלפי משפחות בעלי אמצעים הנתונים בצרה ובסכנה ועיניהם משגות לארץ. אולם למעשה נדרשת גם כאן המרצה והדרכה של עליתם. חלק מהם עודנו מלא חששות וחיסוסים. מי יאמר מספר לכל היהודים אשר נעקרו מן השורש ונהרסו כליל, בגלל הערך של אומיו לעזוב ברגע ההכרחי את לוע הרה־הגעש, אשר עליו הם יושבים.

והנה עבר כבר חודש וחצי מאז פרץ סוף אגרת העליה האחרונה. ומרוע בושישים עוד לעשות את אשר מחוייבים לעשות כדי לארגן את עלית בעלי החזון ולהדריכה? מדוע לא יצאו עוד להעיר לארץ כל השליחים המתאימים לכך, למה מבזבזים עתה את הזמן היקר?

ודאי שמטפלים בענין זה, ומחפשים עוד את השליחים המתאימים. סוף סוף ודאי גם יצאו לגולה. אך האמנם נצבר גם עתה מאתנו לעשות את הכל במ ו ר ע ד ו? מי יחזור לנו את אשר הפסדנו כבר בגלל האיחור? ישנה גולת המסו־רת וחמבוגלה. וכל שמועה קשה תבאה מהארץ עושה לה כנפים. האם מותר לנו שיעברו חודש וחצי, בלא אר־גון נמרץ של עליה זו? האם לא הוי צריכים חשליחים להימצא בגולה ל מ ח־ר ת האגרת?

עוד אפשר לתקן את המעוות. אחד הישבילים לשיפור המצב הכלכלי ולריבוי עבודה הוא: שימוש מלא ודחוף באפש־ריות הקיימות לעלות בעלי אמצעים ולהגדלת חון עברי נוסף לארץ.

ג.

בזמן האחרון נראים כמה סימנים מעודדים במעגל הפיננסי העברי. בשלו־שת החדשים האחרונים נעצרת הירידה בכסכום הפקדונות בבנקים שהחלה באמ־צע שנת 1937, ובחודש האחרון מגר־נשת גם עליה קלה. גדל מחזור המטבע עות הארצישראלי, מורגשת עליה קלה בזרם של חון עברי נוסף לארץ. מוכרים על התענינות רצינית מוגברת של בעלי אמצעים ביחוד כמה מפעלים תעשיתיים חדשים, והרחבת הקיימים.

ודאי יש בתהליכים אלו מה שהוא מראשית התגברות בכלכלה, אך אין להשלות את עצמנו בשום פנים כי מא־ליות תמשך ותגבר. גם היזמה המשקית הפרטית טעונה הדרכה תכניתית מבו־ונת, ובלעדיה היא עלולה לדעוך ולחע־טמ.

משק המטעים אינו בא עכשיו בחשי־בון להשקעות נוספות, מלבד להספקה אשראי זול למשק הקיים. אף המשק החקלאי המעורב לא ימשיך את היזמה הפרטית, שדה הפעולה העיקרי בשבילה הנהו עתה התעשיה והמלאכה. אולם כאן עלולה הכלכלה העברית בארץ להפ־סיד לא מעט מפאת העדר הדרכה משר־לית מוסמכת ומעוררת אמון. בעל האמ־צעים אינו מוצא בארץ מקום אשר בו יוכל להשיג ידיעות שימושיות מספיקות בענני תעשיה. הוא לא יסתי־פק בידיעות סטטיסטיות בלבד, על האימפורט והאקספורט, המכס וכו', הוא מחפש אחרי הצעה העסקית הנאמנת, אחרי הדרכה חכליתית.

כאלנו יודעים כי עוד אפשר לעשות רבות להרחבת התעשיה. ידוע כי ישנם מפעלים קיימים בריאים גדולים וקטנים, שמוכנים לשתף בעלי אמצעים נוספים. ידוע כי ישנם שוקים פנימיים גדולים להעשיה (למשל אריג) המחכים לניצ־לם. אולם כל הידיעות חללו וכל הכסון חסיום מרם מצא את ריכוזו התכניתי השימושי. כל ארצות העולם מתכ־נות עתה תכניות העשיתיות המתאמיות לצרכי השעה הטרודה בעולם, כדי לחזק את כושר ההספקה העצמית בכל עת ובכל שעה. אף שאלה זו טעונה אצלנו דאגת זטיפול מיוחד ודחוף.

הישוב וציבור הפועלים בתיכו מעונ־יינים עתה בתגבורת התיפון והדרכה בהעשיה. מחלקה המסחר והתעשיה של הסוכנות טרם עשתה את הנחוץ. אנו מצווים עתה למאמצים מרב־בים כדי לקשור כל בעל־אמצעים למעשה משקי פרודוקטיבי בארץ. אנו מצווים לפנל את התעשיה למכסימום של הספקה עצמית בכל תנאים שהם. אין לפעול כאן לפי שיגרה אטית של ימים בתיקו־נם. יש לרכז מומחים נאמנים יודעי דבר ועמק אשר מתפקידם יהיה לסייע לרתמם הון וזיזמה עברית למעשה בארץ.

ד.

עם כל השיבות הארגון וההדרכה של עולים בעלי הון ושל היזמה המשקית הפרטית בארץ, נמצאת גם עתה נקודת הכובד הטיקרית והקובעת בשטח קיומה המשקית הלאומית. ההון הלאומי הוא עמוד האש החולך לפני המחנה, אינו מחסם ממעשי העזה משקיים, אינו נרתע בפני מכשולים הלפים. עתה הכי־רו כבר כולם, בערבו המכריע של ההון הלאומי בכלכלה העברית.

אולם מה פצע באחדה והערכה זו, אם אין אתם מעטים ראוים לגיום הון זה? הנחלת הסוכנות העברית השיגה עתה שוב מלוה ממשרות חוץ בסך 150.000 לירות. תבורך על פעולה זו. באמצעים אלו אפשר יהיה להגיע כמה עבודות ומפעלים ולעמוד בפני התגברות המצו־קה. אולם מלווה זה קטן הוא מלקיים את כל הצרכים, בלי אמצעים לאמיתים כ ו מ פ י ם ולא יגבל לבוא תיקון יסו־ד י ו ו ר ו צ י ו לא המצב.

בתכניות אין מחסור: נמל תל־אביב עודנו משוע לתרחבה. בכישי בית־שאן מרם מוללו. ההתיישבות החדשה זקוקה לבניה מרובה. המשרדים הקפלנים החקלאיים, טרם צוידו באמצעים מספי־קים להרחבת פעולתם. מעשי החסרה והארגון של השווקים לתוצרת חקלאית ותעשיתית, מעגנים חיזוק הרחבה. אך כל זה אינו מתגשם בגלל העדר אמ־צעים לאומיים מספיקים.

חנת הוחלט בישיבה האחרונה של תועד הפועל הציוני בלונדון על „הספרה הציוני". מעשה בעתו, אשר עם הצלי־חתו תיה מביא סעד עצום לתיקון מצב העבודה, והיה מאפשר להתחיל בכמה עבודות וטפעלים רבי ערך, להתפיה ולכ־ו מזת לשבור את המצוקה.

מה גורלה של ההחלטה הזאת? עוד לא שמענו כי הנהלות ההסתדרויות הציוניות בארצות היבולת הציונית (אמ־ריקה וכו') הודיעו להטות שכם. כי נשלחו כבר מהארץ שליחים לעודד ול־הפעיל את הגולה, כי עושים את כל אשר אפשר לעשות להצלחת המפעל.

ודאי ישנם מכשולים ומעצורים. ודאי לא כולם נענים ולא כולם מכירים באחריות המצב. אך האם מגתר לחשלים עם חוזי ציוני דפנו זה? מה בצע בקינות על המצב ואף בדיבור רם על „נצח ישראל לא ישקר", אם המעשה, חסר מן הספר. נכים אינם מתרחשים. אם תשרור בתובנו הגלשה ואולת מעשה, — ויגרגש הדבר מיד בחזיון.

תובה לתתאזר ללא דיחוי לדרון מפפדה. עוד אפשר להחיילו, אם ההנהלה הציונית וחכוחות הציוניים יירתמו מעגון זה במלוא כוחם.

ואם רוצים להתאזר מחדש לתתיפה בללית להרחבת גבולות המשק שלנו, לשכורה מהחלטת של המצוקה, להרחבת התיישבות ומעמדנו חרקעי, לכיוצר והרחבת התעשיה, לניצול מלא של האפשריות הטרוגות המקומות בידינו בארץ, יש צורך במעשי ת נ ו פ ה חרבה יותר גדולים והרבה יותר נועזים.

ה.

דוגמה עגומה ומעצדת למיצוע מתי־חות פעולה ולהעדר חזיים ערים לעני־נים קובעים הוא: עירית תל־אביב. מוד־מד זה תעוטד בראש שליש הישוב מעברי בארץ נמנע לא מלהתה־ה לעשיות לשיפור מצב העבודה בתוך בתוכם הפ־עולות לשיפור מצב העבודה בתוך העיר שתהא אחראי לה. תמיד נחוץ לבוא ולדחוף אותו למעשים, כאילו אין הוא עצמו חייב לאחוז באמצעים ראויים לשעת הדחוף.

ידוע כי העיריה נתקלת במעצורים קשים מצד חממשלה. אין בל הצדקה לעיכובים חכלתי פוסקים של השלטו־נות לסידור המלוות הגדול לעבודות בת"א. אין גם כל הצדקה למעצורים „הקטנים" חמבנים שחמשלה שמה בפני הגשמה מהירה של כמה עבודות, גם לאחר שאישרו האמצעים בשביל.

אולם גם בהתאפקות זו עם הממשלה, לא השגילה העיריה להעיד בכלוא הכנה המרבי של כל הישוב ושל הנגעה הציונית. גם בתביעותיה מהממשלה, לא דאגה לשיתוף כלא, למען חזק יל־חיש את מילוין.

ומה הוא המצב למעשה? ישנן כמה עבודות ש ה ו כ ס ם כבר עם הממשלה על ביצוען, והן יכולות להעסיק קרוב לאלף פועלים. וכבל זאת אין מתחילים בהן. וכמה עבודות שכבר הח־לט אינן מעסיקות את מלוא המספר של העובדים שאפשר להעסיק שם.

התזכיר שנשלח בימים אלה מטעם מועצת פועלי תל־אביב להנהלת העי־ריה מוסר פרטים על כל פרעת העובד־בים והדיחויים הללו מצד העיריה. תו־פיד זה הנהו תעודה משעממת.

והעיריה הן יכולה עוד לפעול רבות, אם תהיה אמיצה ודרוכה במעשיה. אבי־שר בתחלם להתגבר על חרבה מעצורים מבנים ורשמיים, המעכבים „באולו" את ההתחדשות העבודות. יש תבה לדאוג מ ו ד ר — בימים אלו! — להשגת הסכ־מת הממשלה למלוה נוסף הדחוף לעבור דרך חדשות בעיר ומן ק צ ר למען לא יתווספו עוד מחיפרי עבודה מאלו שישי־תחדרו מהעבודות הקיימות של העיריה, אשר הגמרתם כעבור זמן מה. יש לדחוף את כל תכוחות המדיניים והמכניים למען החיש את המשא ומתן והסידורים על הגשמת העבודות הגדולות. ביאב, ובו שכוחן לבר להעסיק חלק מבריע מהמובטלים בתל־אביב.

אין לשאת בשום פנים עוגבה בזאת מצד עירית תל־אביב לשאלות חיים של אלפי תושביה. אין זת ענין של מחוסרי העבודה ואף של העובדים בכלל בלבד. חוסר העבודה מאפיל על כל החלוויה הכלכלית בעיר, פולם ומפ־חיד את היזמה הכלכלית, מביא אבני נגף למלחמת הגליה. אם עירית תל־אביב לא תדע לחיים את הדרכה, יהיו חיים מופדות חישוב ומצוינות לחוכם בעובי הקורת של הענין ולישבל.

ת. פרומקין

דמויות

קרל פון אוסיצקי

הדך רבת יסורים ונוהר הגיעה אל עצה. קרל פון אוסיאצקי, אשר הו־ציא עתה את נשמתו בתוך גוב־האריות הנאצי, הוא קדוש של גרמניה — של גרמניה האחרת, שאינה מאמינה גם ב„מנהיגים" גם ב„קדושים", זהיא זה חמש שנים מרסס לברבריות משתלטת, ואולם קרל פון אוסיאצקי הוא גם האחד בין אנשי הרוח הגרמנים, שהר־עין לחביים בפני הערוץ ולעמוד על דעתו. לא נע ולא זע ולא נמלט, בשעה שהיתה לו האפשרות להמלט. הוא קובל עליו יסורים מדעת, ביחידותו ובעזוז עשה עצ־מו ולא מדעת כמל לדורות.

נלוי עון אחדון שלו לא היה אלא הראשון. כל כתיבתו היתה גלוי־רעון ממושך. באחרתו הנוכחה, בבקרתו חש־נגה, בשיגתתו הרוויה כאב, היה הופעה בודדת. עוד בגרמניה „הקודמת", זו שלפני היטלר, למאסר נדון ע"י בית דין גבוה עוד בשנת שקדמה לעלית היטלר. הוא הלך לבית הסוהר, אף שקם אז אפשר היה לו להשתמט. הוא הלך לבית הסוהר גם בשנת 1933 — בגלל איזו מאמרים ב„וולטבינה".

הבנה זה צורך נפשי לו, לראות את האויב עין בעין, שלא לחשתמט מכל שפנה, לעמוד על עמדו! או שמא ביקש לחרות את הדרך — להתאבות, ליסו־רים, לאי־ויתור? הדעל כבר נכנס בנופה של גרמניה, והיא לא ראתה עוד את הנס שתניח אוסיאצקי בחליצתו, בעמיד־תו, בכל הוותו, ואנשי הדמה, אשר לוו אותו בסך לבית הסוהר, רק הלכו עמו, אך לא בעקבותיו.

אוסיאצקי נדון על עלבון הצבא, על פגיעה ב„בוח התגוננות" של העם הגרמני. כל הפאשיסטים אוהבים לקרוא לפאציפיסט מוגלב. ואולם אוסיאצקי היה איש אמיץ לב הסיר. במלחמה העו־למית השתתף כ ח י ל ר ז ת מראשי־תה ועד סופה. עם אחיו יחד בסוראות־השלחמה — ואת אחיו ביקש לשמור מפני הישנאתם.

בשנגרד אוסיאצקי חולה־השחפת לסתו־גם חכנד בידי מעניו נאציים מחג הס־תדריות ואישים, וכשעלתה השאלה בדי־בר מתן פרס השלום של נובל הציפה הקריאה לתת את הפרס לאוסיאצקי את טובי האנושות במלוא עולם. אך מה היה כחם של אישים וארגונים אלו מול תומת הגריצות האמיתה?

וכשניתן הפרס לאוסיאצקי — להפתי־עת רבים — היה בזה גילוי שאר־ד־ה בזה עוד בשנת „הקודמת", זו שלפני היטלר. למאסר נדון ע"י בית דין גבוה עוד בשנת שקדמה לעלית היטלר. הוא הלך לבית הסוהר, אף שקם אז אפשר היה לו להשתמט. הוא הלך לבית הסוהר גם בשנת 1933 — בגלל איזו מאמרים ב„וולטבינה".

הבנה זה צורך נפשי לו, לראות את האויב עין בעין, שלא לחשתמט מכל שפנה, לעמוד על עמדו! או שמא ביקש לחרות את הדרך — להתאבות, ליסו־רים, לאי־ויתור? הדעל כבר נכנס בנופה של גרמניה, והיא לא ראתה עוד את הנס שתניח אוסיאצקי בחליצתו, בעמיד־תו, בכל הוותו, ואנשי הדמה, אשר לוו אותו בסך לבית הסוהר, רק הלכו עמו, אך לא בעקבותיו.

אוסיאצקי נדון על עלבון הצבא, על פגיעה ב„בוח התגוננות" של העם הגרמני. כל הפאשיסטים אוהבים לקרוא לפאציפיסט מוגלב. ואולם אוסיאצקי היה איש אמיץ לב הסיר. במלחמה העו־למית השתתף כ ח י ל ר ז ת מראשי־תה ועד סופה. עם אחיו יחד בסוראות־השלחמה — ואת אחיו ביקש לשמור מפני הישנאתם.

בשנגרד אוסיאצקי חולה־השחפת לסתו־גם חכנד בידי מעניו נאציים מחג הס־תדריות ואישים, וכשעלתה השאלה בדי־בר מתן פרס השלום של נובל הציפה הקריאה לתת את הפרס לאוסיאצקי את טובי האנושות במלוא עולם. אך מה היה כחם של אישים וארגונים אלו מול תומת הגריצות האמיתה?

וכשניתן הפרס לאוסיאצקי — להפתי־עת רבים — היה בזה גילוי שאר־ד־ה בז

עם איגנאצי פרידמן

(להופעתו בקונצרט בניצוחו של ד"ר סארג'נט)

מגדולי הפסנתרנים של דורנו הוא היהודי הזה, יליד קראקא. אישיותו רחב, גדל ובעל שיבה. בפגישה הערתוגאים עמו ביום ג' במלון קטה רן בת"א, היה מרבר גרמנית, פולנית, רוסית ואנגלית חליפות.

ראשית לימודיו במוסיקה — בעיר מולדתו. המשכם — בלייפציג ובוינה. ואחר כך — סיבובים בכל ארצות חבל, מסעי נצחון ממש.

לשאלה, איזהו הקהל הטוב ביותר, משיב האורח, כי כל קהל נתון להשפעת האמן ואין הבדלי לאום ומקום ניכרים במובן זה.

עם הקהל היהודי נפגש פרידמן בכל מקום: היהודים הם 70% בין מבקרי הקונצרטים בניויורק, 60% — בפולין, 50% — היו בברלין. גם בנאטאפרנ אשר בשוואדיה גדול חלק היהודים בקהל הקונצרטים. אך זו לו הפעם הראשונה לנגן בפני קהל שכולו יהודי.

פרידמן יודע את התנועה הציונית מתחילתה, מימי הרצל ותנועת הסטודנטים בוינה. רבים מראשי הציונים הם מהבריו. הוא יודע מזמן את פוגר (פרסם לפני חרבת שנים קומפוזיציה כקונצ'רטו לאור ע"י הפגר). הצייר ליליאן היה ידידו.

על תל אביב שמע, אך לא תיאר לעצמו. את כל הדברים האלה שהספיק לראות במשך יום אחד, בעברו במכונית מחיפה לתל אביב. „בשמבלים 85 שנים בנסיעות — לוסדים להסתכל ולראות במהרה, ביעף".

פרופ' איגנאצי פרידמן

השיחה נסבה אחר כך על המוסיקה היהודית והמוסיקאים. היהודים השיגו גדולות בשדה המוסיקה. ואין חדין עם הטוענים, כי כוחם של יהודים גדול רק באמנות ההפקה, ולא ביצירה. פרידמן מוכיר רק שמות אחדים: מנדלסון, מאירבאר, מאהלר, בלוך, ואולי גם ראובל. אבל אין במוסיקה זו יסוד יהודי מקורי, להוציא אולי את בלוך. פרידמן מתשוב מאד גם את יצירותיו של אהרון.

יצירת תומורת סימפונית יהודית מעליה בארץ ישראל — ערך רב לה, ולמעלה זה של הוברמן היה הד גדול בעולם כולו. בזמננו אנו חשיבות מיוד הדת גורעה ל„העמלה תרבותית". פרידמן שמע, כי קבוצת בלי־הפשה שבתזמורת הארץ ישראלית נחשבת לשניה בעולם, לאחר מנגני התזמורת הסימפונית של וינה (לשעבר!).

ידידות רבת־השנים מקשרת את פרידמן עם הוברמן — והוא שמח לבוא עתה להזמנתו לנגן עם תזמורתו. בין זכרונותיהם המשותפים — ההשתתפות בפאסטיואל המוסיקאי שנערך בוינה במלאות מאה שנה למות בטהובן. שלושה השתתפו אז מבני חו"ל: הנ"ל ליסט המהולל פאבלו קאזאלס — ושני היהודים מפולין: הוברמן ופרידמן. שלשתם כובדו אז בתואר של „מבני ההצר האוסטרית". „בשיו עלינו לנסכם עצה עם הוברמן — מומחה האמן בתלצת — מה לעשות בתואר זה".

ומחלצות — להרהורים. רציניים. מה יהיה על המוסיקאים היהודים מיוצה? אמנם, בשנים האחרונות כבר סולקו בהדרגה, ובכל זאת נמצאו ביום האני שלום כ־30 יהודים בין חברי התזמורת הסימפונית הוינאית (25%), שחייתה הטובה בעולם.

שאלנו את פרידמן לרשמיו מסיבובו האחרון באירופה. דובר על פולין. האמן מספר, כי בשעה שהיה שם, נוטשה „מלחמת הספלים" באוניברסיטאות ובצבאיות הפולנית. „בתבתי אז לאימי פרסרול שלי מלבוב, כי רוצה אני, שהקונצרט שלי יעבוך בשקט. לצערי לא אוכל נשבות לא מיחיו הפסנתר ולא משמאלו — אלא באמצע". ובכל זאת נראה לפרידמן, כי גל האנטישמיות בפולין נסוג...

מ. ה.

הקונצרט של אברהם מורבסקי

אין הוא זקוק להמלצתנו — מי שהיה הראשון ביצירת דמותו של הרבי ממידובול, שמו חולך לפנינו. ראינו אותו בסרט הקולנוע, רבים פגשו בו על במות העולם. לא פעם היטה הקהל אוזן להקשיב לדעותיו על התיאטרון ועל הדרמה — הן תמיד מלאות ענין. הופעתו בפני הקהל הארצישראלי עלתה לו, ודאי, כמאמצים רבים, הכנת רפרטואר בלשון שלא הורגל להופיע בה, שמירה ספרנית על המבטא (ומבטא מאו העברי — אין פגם בו, אף כי בשמעו פה ושם שגיאות לשוניות) גזלו ממנו, כנראה, כוחות שהמשחק משקיעם, כרגיל, בביצוע הקטע, אשר הוא קורא באזני הקהל. מלבד זאת — היה קולו בעוכריו, קול זה, שאינו מפריע, ודאי, לעצב רמות בתוך הדרמה, כשהמשחק הוא באנסאמבל, באיר פאר נתבלושת, ובתפקידו של אדם לא צעיר, קול זה שיכול, ודאי, במקרים מסויימים להשפיע על הקהל רוקא באין־אונים שבו — אינו טוב לערב שלם של רציטציה.

המנצח ד"ר מלקולם סרג נט

אמנם, גם בנשף ששמענו הפליאה אותנו קריאת הזמנו של ישעיהו בן אמוץ בפשטותה הלבבית, בהדגשת הניאנסות, באמת הגדולה. הפאוזה שבהתרגשות, המון האונטימי של שיחת הנביא עם העם, הפאתוס האמיתי שבהטפת המוסר, כל זה סירב אלינו את הטכסט התנ"כי, נמחקה החום החקוי פות חרבית הרובצת בוינו ובין זמנו של הנביא. וכל אלה בקול צרוד — כאן ראינו את כוחו של השחקן. ובפרק הנ"כי זה כיפר גם על חוצאת לשון, ללא צורך בסיפורו של פרין, נם על הלקוי המציני שבקטע של ברודרזון: „שיילוק צוחק". קטע זה עליל דוקא לעשות רושם על הקהל, אך ערכו הספרותי דל מאוד. הנסיון להסביר את שלספיר בעורת השחקן הגדול קין, הלבוש תלבושת משונה כל כך, ולבסוף התפרצות השגעון בהיסטריקה של צחוק ובכי — בראי היה ששתקן בעל הבנה ותרבות כזו של מורבסקי ימנע מזיוף פים ספרותיים כעין אלה.

לבבי, פשוט, נוגע עד לב היה הרבי מ„הוליבוק". אך אין בטחון, שהקהל אשר ישב בשורות מרוחקות הפש מרר בה מקריאתו.

אנו מכירים בערכו של מורבסקי כאיש התיאטון היהודי, כבורו יקר לנו, ודוקא משום כך היינו רוצים לראותו בשחקן יותר מאשר רציטטור. מקום אנו שיוקלא אחרי משאלתנו זו.

ל. ל.

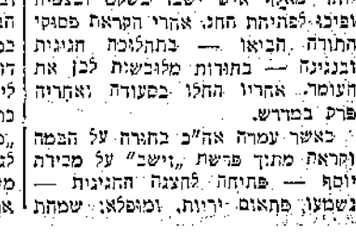

„יום הדין" על במת לונדון

„יום הדין" — מאלדרמה בשלש מערכות מאת אלמר רייס*) הוצגה בעונה שעברה על במת לונדון בשני תיאטראות, בזה אחר זה. הצלחה גדולה לוחה את ההצגה הלזו, ולאו דוקא הצלחה תיאטרונית, אי — דוקא לא תיאטרונית. מופת ההתלהבות שבה נענה הקהל למשחק, לעתים תכופות (ואף תכופות יתר על המדה!), זעזעה אפילו את ברירי המזג, כהפגנה אדירה, בקריאת אניימאמין לוהטת. לרגעים נחרסו כל המחיצות בין הקהל ובין הבמה ונקל הצופים נהפך לקהל חשומי עים באולם בית המשפט. אותם הרגעים כאילו שבחו גם השחקנים את „תפקיד דם" — הם פנו אל הקהל בדרך בלתי אמצעית, מכריזים על דעותיהם ועושים נפשות לדעיון הדימוקרטית, לשחרור המשועבדים, למלחמה בעריצות.

„יום הדין" — מאלדרמה. אך לאמתו של דבר נמתקו קטעי המוסיקה המצויינים (פוצ'יני, פאך, ליהאר וכו') מובריגו של הצופה. אין הלב נתון להזנחו המר סיפלי, אי להרמתו המוסיקלית של הדיבור החיי. העלילה מעניקה את המהות וסוהפת בכוח אותנים. ואין לומר, כי חכריעו במחזה הזה סמים אמנותיים (בין ספרותיים ובין תיאטרוניים). אם כי היו רגעים של רמה גבוהה במשחק, ואף במחזה נתגנים דיאלוגים מתאזים ביותר.

אולם, עיקרו של דבר: זוהי אנלוגיה לשרפת הרייכסטאג. מקום העלילה הועבר ל„אחת מערי הבירה של הרום־מורח אירופה", כלומר — לאחר מוסכירה בלאנית טיפוסית; תחת הצחת הדיכטאטור משמשת „התנקשות" בחיי הדיקטאטור (ראש ממשלת „המפלגה הלאומית") נקודת מוצא לגל של רדיפות פוליטיות, להחנקת דעת הצבור, לתפישת מנהיגי „המפלגה העממית"; אך גרעינו של המחזה וחכוח המסעיר שבו היא ההתאפפות המרה בין הדיקטאטורה הפאשיסטית, שהשתלטה על עם שלם בסיסמאות מפוצצות, בשקרים ובעלילות, בעורת בעלי הון וגרוריהם, ובין תנועה עממית שקיומה נתערער אך אינה מוכנה להפנות.

מחבר המחזה לא הנחיל את הנצחון תאהרון לדיקטאטורה ולריאקציה. „יום הדין" נגמר בחרבן בנין־השקר, בסוחו של הדיקטאטור ובנצחון המהפכה — ואף הדרך לפריקת עול הערוצים מותנה במחזה בבהירות רבה: המרדת הצבא והכוחות המזויינים.

הבמה, לכל שלוש המערכות היא אולם בית הדין הגבוה לצדק. עם עלות המסך נגלים לפני הצופה כל גורמי המשפט, הישרים והנסתרים. על ספסל הנאשמים יושבים שני גברים ואשה אחת, אשר רק אחד מהם, אדם המחלך במין תרדמה ליתארגית („ון דר לאבה") שמקורה בהיפנוזה ובזריקות של סמים — קשור באיזו מידה שהיא ל„התנקשות", שעריכה לשמש יסוד „מוסרי" להשמדת מנהיגיה של המפלגה העממית, עולים על הבמה עדים שמחובתם לבסס את „תקומריה" (כפי שמכנה את המשפט אחר הנאשמים וכן אחד מראשי השלטון הדיקטאטורי) ביסוס יורידין; אחד — עבר גרצע לשלטון, השני — מוכן־מפיל של המשטרה, השלישי — אחוז בלהות, ובן הלאה, ובולם כאחד משקרים. מבלי להשאיר צל ספק בדבר מקור השקר. הקטיגור ומקצת השופטים אינם מעלימים בלל את דעתם, כי יש להקריב את הנאשמים על מזבח הדיקטאטורה וכי שהרגדים יוכל לכפן את המשטר. לבסוף מביאים עוד עדות בכתב, שבה מעיד כביכול אחד המנהיגים של המפלגה העממית (בעלה של הנאשמת, שהוצא עליו פסק דין של מות במשפט אחר), כי אמנם הוכנה ההתנקשות בידיעתו. הערות — מזויפת, את חעד גופו אי־אפשר — לפי דברי הקטיגור — להביא לפני השופטים, הואיל והוא „איבד את עצמו לדעת, בחליה" בו ביום.

הסצינה המרכזית שבמחזה, התמצית האידיאולוגית שבו, היא ראשית המערכה השלישית: התיעצות השופטים. בית־הדין מורכב מחמשה שופטים. איש מהם אינו מאמין באשמת הנאשמים. חבל יודעים בדיוק, לשם מה נתין דין זה. האחד — משרת נאמן לדיקטאטורה; השני — נמשל תחר אופן! השלישי — פרופיסור נדהם; הרביעי, והוא נשיא בית הדין, נאבק עם מצפונו ער שהבדיעותו, ורק אחד, שופט זקן, נשאר איתן ער הסוף. ישיבת בית דין זו, שיא המחזה, היא אספקלריה מזהירה למלחמת הכוחות החברתיים של הדור — מאחורי ישיבה זו מוערים המונים, מתרדים חוילים; רגעי הדיקטאטורה ספוגרים. שליח הדיקטאטור מופיע בישיבת השופטים כדי להבריע את הכף: קרבנות אדם נהוצים, כדי להטיל אימה על העם המתקומם, כדי להשלים את ההירואיזציה של „המנהיג" ולרמוס באותה שעה את מנהיגי המפלגה העממית. ובשורת איום בפי השליח: ראש מפלגת העם, שנדון למיתה, נמלט ממאסרו, הוא עומד בראש התתקוממות. ובכן — דרושה פעולה מהירה, ללא כל ויתור וללא חילוקי דעות.

והסיום: מרכז ההתקוממות הוקם ממש באולם בית הדין. מנחיגה, המתרפשל בכומר, מסתתר באחת חזויות. מופיע גם הדיקטאטור, בכבודו ובעצמו. כדי לנסות את הנסיון האחרון ולהכריח את בית הדין לפסק דין שיינתן פה אחד. אך הישיבה נהפכת למשפט חדשה: הנאשמים נושאים נאומי קטיגוריה כנגד המשטר, והדיקטאטורה נהפכת לנאשמת. ברגע המכריע עומדים שני הדיבים פנים אל פנים: האסיר, שנמלט ועמד בראש המהפכה, והדיקטאטור המפרכר בהגעי שלטונו האחרונים, עד נפלו.

*) Famous Plays of 1937, Victor Gollanz, London.

תרגם בשביל „אוהל" ע"י מ. פוגדן, ויוצג בימים הקרובים.

„ארץ זבת חלב... ונפט"

(הצגת בכורה ב„מטאטא")

„יום הדין" העמיד קשיים בלתי שכיחים לפני הרז'יסורה. ראשית כל יש לזכור את קנה המידה ה„שכספירי", שבא להמחיש לציבור גם את הנעשה מחוץ למקום המחזה, בהתנהגותה של ציר הבירה ובהתבי המרינה; שלושים נפש השתתפו במשחק, מלבד כמה תפקידי סטאטיסטים. ההצגה ניתנה בדרך של ריאליזם שלם, בלי שמץ של „מחזון למחזה". הנפשות הללו ממלאות תפקידים, שבמהם מעסיקים את חיי החוקלין ומשמשים הומר לברגיקה העתונאית יום יום. אף דבריהם וסגנון יחסיהם אינם אלא העתקה גמורה, ריפורמטית כמעט, מכל המתרחש בעולם הפוליטי לנגד עיני הצופה. ובן היתה הצגת „יום הדין" איקונוגראפיה לכל אשר ומלא את לב האזרח הרגיל, לדאגותיו ולשאלות תיו המתעוררות בלתי התאבקות, על במת הבמה.

כוד הצלחתו של המחזה, שמחברו מוגן לשעה הלוחמת ולמעוקה הנפשית שבה נתון האדם הדימוקרטי, הוא הקשר הבלתי אמצעי שבין עליות גבריו ובין עליותיהם של הגבורים והתרפתקנים המכינים טבח חדש לעולם ומהדקים את החבל בצוארו של כל אזרח המתין עוד לחלום על חופש של דעות.

אין ספק, כי המחזה, שהופיע לעיני הזר בתוך אוקלים התיאטרון, בתוך קהל הצופים, לא היה פחות מעניין מן המחזה שהוצג על הבמה. לפעמים נדמה היה, כי הגבת הקהל תיאתיא המעמת את הנפשיות הפועלות על הבמה והיא־ריח הגיתנת טעם לדבריהם ומבוגנת את פעולותיהם. מפתיע היה המעמ חזה עם המיני הקם של לונדון, מפתיע ומעורר באוירה של שלטון כביר שאין האידיאליזם הפוליטי יסוד מפעליו, באותו מעמד לא נמלט איש ממנעה של רוח אחרת, רוח של אחבת חרות אלמנטרית, המנשבת מקרב מעמקיו של העם האנגלי.

הימים היו ימי פרוץ מלחמת יפאן־סין, ימי חורבן האיליסיה של אי־התערבות בספרד, ימי הפגנות, ימי המתאמה האדירה ב„אלברט הול" נגד מסע־תשוד בסין. עם לונדון, שמלא את אולם התיאטרון ערב ערב בהצגת „יום הדין" ולוה אותו בלהט של הזדהות פעילה, שלח את ברכתו הדמוקרטית לכל לוחמי החופש בעולם. כיום הזה הולך ושופע מאותה ברכה נלהבת אור משנה, לעולם המתלבט ביסורים, לעמים הנרמסים תחת מגפי הגיסות האפלים, ולקרבן התמה, לישראל, שהופקר לשוד ולבזה. בהפגנת „יום הדין" צפונה חבטחה לעם הבטחה לעם התיאטרונים.

מ. אבי־שאול

שירת המזרח בערי המערב

(לסבוב של צפירה־נרדי בארצות הברית)

בימים אלה חזרו מאמריקה האמנים האחוזים על הצבור הארצישראלי, הזמרת ברכה צפירה והפסנתרן נחום נרדי. שתי „עונות" קונצרטים בזו אחרי זו עשו בארצות הברית מטעם ה„נאציאנאל לערארבייטער פערבאנד". זה היה הנסיון הראשון של הפארבאנד להציע לסניפיו המרובים ברחבי ארה"ב ובנדה הבנית עברית בולה מבוצעת ע"י אמנים ארץ־ישראליים. חוו חששות וספיקות שמא לא יקבל הצבור הזה האמון עלי אדיש ואנגלית את השירה העברית, אבל נשיא ה„פערבאנד", הסופר הידוע ד. פינסקי והמזכיר הראשי ל. סגל אשר הדרשמו מאד מצפירה ונרדי בשעת ביקורם בארץ, החליטו — ויהי מה ואפילו עד כדי תפסד כספי — להשמיע לצבור החברים הרבים שירה ארצישראלית מקורית. ואמנם בימים הראשונים לפני בוא האמנים המדינה, לא נחפזו הכניסים וחאגד דות המקומיות להיענות להזמנת המרכז. אולם אך הופיעו בקונצרט הגדול הראשון בניו יורק, ונתפרסמו הרצנזיות הראשונות ע"י גדולי המבקרים המוסיקליים ב„ניויורק טיימס", ב„פארווערטס", ב„מארגען ז'ורנאל", ב„דער טאג" ועוד — כבר חלך שמם לפניהם ובכל מקום ומקום חיכו להם בבליון עינים וקיבלו אותם לפני הקונצרט, וביחוד אחריו, בהתלהבות. האמנים נאלצו להוסיף על תכניתם ובמקום שלושה קונצרטים בשבוע, באשר התנה אתם, הוכרחו להופיע כמעט מדי ערב. ניחו להם הימים לנסיעה ברכבת והלילה — לקונצרט ולבנקט. וכך במשך חדשים רצופים, ועוד בטרם נגמרה העונה הראשונה ולא נסתיים עוד מועד החזרה מיהרו והזמינו אותם לעונה השניה — דבר שלא קרה עוד בהסתדרות הזאת, המחפשת המיד כובבים חדשים, וחזון בלתי נפרץ באמריקה בכלל.

מה היה תוכן הקונצרטים הללו? הצבור הארצישראלי מכיר חלק גדול מהם: אלה הם שירי ימי הביניים, שירי עם מורחיים, שירי העמק והגליל ושירי ילדים אשר המנגינות להם הוגבו או עובדו ע"י נ. נרדי. עליהם הוסיף נרדי כמה מנגינות הדשות לשירים נוספים, ביחוד לשירים אשר נכתבו בקשר עם המאורעות בחיותם כבר באמריקה. השירים האלה היכו גלים בלבות השומעים.

מסביב לקונצרטים האלה התלבדו — זו בפעם הראשונה בארצות הברית — כוחות ציבוריים מכוגים שונים, הבאים רק לעתים רחוקות מאד לידי שיתוף פעולה. במקומות רבים הצטרפו לפניף של „ארבייטער פערבאנד" (פועלים ובעלי מלאכה), שהיה המארגן את הקונצרט מטעם המרכז, גם הסניף המקומי של „הדסה" (מעמד בינוני), התאחדות בתי מכנסת (דתיים), „גאוש וואלפייר בוארד" („יאהדים"), האגודה הציונית המקומית, לשכת הפה"ק, „יהודה הצעיר", „אביזה" וכו'.

בחרבה מקומות השתתפו בהופעותיהם גם שליחינו במכבית המאוחדת, שורה של קונצרטים סדרה במיוחד על פי הזמנה המיוחדת של הנהלת המכבית.

בשתי העונות האלו הושמעה השירה העברית המקורית בביצועה הארגינלי במאה ערים, בערך, ובמה מהן — ניו־יורק, שיקאגו, דיטרויט, פילדלפיה ועוד — מהמש עד עשר פעמים. בניו יורק עצמה כעשרים וחמשה קונצרטים. שלוש פעמים הוזמנו לסבוב מוסיקלי גם בקנדה, ובארצות הברית הגיעו עד קליפורניה. המספר הכללי של השומעים בכל הקונצרטים הרבים האלה מגיע, לפי הערכת ה„נאציאנאלער ארבייטער פערבאנד", לארבע מאות אלף איש בערך, ביניהם גם רבים משאינם יהודים. בימי שהותם באמריקה הזמינה אצלם החברה הידועה לתקליטי פאטיפון „קולומביה" שורה של שירים ארצישראליים ומשירת ימי הביניים. עד עכשיו הוצאו לאור ע"י החברה הנ"ל חמשה עשר שירים מהפר־פאלדיים ביותר שבתכניתם.

לפני עזבם את אמריקה נהלו אתם מו"מ על עונת קונצרטים שלישית בארצות הברית ובגוב בארגנטינה ושאר מדינות אמריקה הדרומית. ואולם בין אם יקבלו את ההזמנות האלו, בין אם ודחום — לנו תהא שוב האפשרות לשמוע כאן בבית את מזרותיהם הישרנות כאן את המחרשות אשר נוצרו בזמן האחרון. וקהל חובבי שירתם ושמחה וראי לשובם וברכם בברכת ברוכים השבים.

אמריקאי

בתלחמה על זכות החינוך

(נאום ד. תרו במועצת עירית תל אביב)

ברצוני להעיר תחילה על איזו נימה מוזרה בדברי מר פנקס. הוא התאונן לפנינו על הוסר יכולת עבודה במחלקתו בעירית תל אביב. רגילים היינו לשמוע תלונה זו מצד אחר, ועתה נוסף גם מר פנקס למתלוננים. אין דברי תלונה כאלה תופעה יוצאת מהכלל במשטר הנים בעירית. אני רוצה להודיעכם, בהזדמנות זו, כי ההחלטות שקבלנו לאחר דיון ממושך בשאלת סדרי העבודה בעירייה לא התגשמו אף הם והחצי הרות הפורשות של מר רוקח, נשארו אות מתה. אין ברצוני להעסיק את הטועצת בשאלה זו, אולם חושש אני שבשנעלה את השאלה על הפרק נמצא בכל זאת אם מר פנקס בין מיני המשטר הנוכחי בעירייה שהוא מתלונן עליו כלי כך מרה.

בשאלת מערכת החנוך העירונית אציין הופעה אחת המעוררת בקרבי תמיהה עמוקה. בראש דשת החנוך העירונית עומד אדם אשר הודיע כאן במועצת, כי הוא מתנגד החנוכדות מעיקרא לדרם החנוך הכללי בעיר. הוא רואה פגימות וסכנות כל כך חמורות אפילו בחנוך הכללי, עד שראה לחובתו להצהיר חוץ כאן, שאילו החליט הועד הלאומי על הנוך אחוד בארץ היה נאלץ לעזוב את כנסת ישראל. לא רק לסדר לעצמו בתי ספר לחוד, אלא לצאת לחלוטין מכנסת ישראל בארץ. מר פנקס אינו רואה סתירה בכך שהוא עומד בראש רשת בתי ספר אלה, אולם אני מתשמש להבין את יכלתו של האדם הזה לנהל רשת חנוך אשר בעיניו הוא פגום ומסכן את רוח הדור.

לא ייתכן שבל נקודה ישבית בארץ העשה דין לעצמה בענייני חנוך. יותר מבכל שטח אחר בחיינו חייבים אנו לשמור על האופי הארצי, על המרות הלאומית בשטח החנוך. כל המוסדות המוסמכים הפיקו בקיומם של שלשה דרמים הנוגל. מכונת הפרוסדיטי הוקמה על בנה. אפשרויות כלתי מגבלות נפתחות לבלבלת, לחון, לדמיון... להצעה. סוף סוף, כשנדלל הנושא ער לטפת נפש אחרונה, ונשים מסכנות על הבמה מתי כות לשאו לברכת המכרה של „אויצ'ר פרנס ושמשון שמשוני". ואנו מתחילים להשד העמם קצת מ„המסכת הנפטאית" — מתלה מקור הנפט היסודי — הוא הטאנק הנוגל של חנות הנפט הסמוכה. הסיום ה„שלום עליכמי" אינו שובר את רוחו של גבור „שלום־עליכם", הסנדלר, האיש התם, שב בעליזות לעבודתו הסנדלרות ומראה לכולם מופת ופתרון לפרובלימה הכלכלית.

הפטריוטים הגדולים, שהתקוממו בשצף רב, נגד הפרט „מוטל בן פייסי החזן" על תלול היהדות העירונית — מן הדין שיתקוממו הפעם להגנת כבוד תל אביב המושפל, כבוד הגדיה שהוצגו גלעגים ובטלנים מאד. אמנם, „המטאמא" נשאר נאמן למסורת עירוב הו'אנרים: מרפך סטירה חריפה בהומור, מוהל את חלעג בהרגזים קומיים — לפעמים רחוקים מהנושא — משפר את האוזן בזמרה, בקצור הצגה עממית, בה מוצלחים יסודות שונים.

הנושא הוא, כאמור, שלום עליכמי" ביסודו ובעיבודו. וראי עלה ארצה יחד עם גבוריו. אולם, אחרי הכל — חלי אביב אינה כתריאלובקה ומן הצורך לתת גם לבושים סאטיריים חדשים במסגרת ואפילו אם כמה „מעבים" ישבות הם. מבחינה ספרותית־תיאטרונית הרצ'נה אינה חשובה. כמה פרקים מבריקים בטריאתם ובאיכותם, ואינן הכרחית חוד רות, לפעמים מעיפות. התמונות הראה שונות עולות על האחרונות, כרגיל „תוספות־חנם", לעתים גם פגומות עם במקצת. על אף החסרונות הללו הותה ההצגה ערה ולא משעממת — בזכות מישחק הלהקה בעיקר. לונדון המסיק בתאורי שמשון שמשוני — הסדלר המסכן. לעתים הוא משות לבור עשמי זה גון דרמטי ועד לגרוטאסקה הרוסה של קרבן חנם. המישחק המדויק בפרטים העשיר את התוכן התיאטרוני של התפקיד. ר. ליבטנשטין הוטיבה לשחק אשת חיל ותודיה מיפהפיה, היתה בת ציוריות רבת של צבעים שופעים, מרגשת משוחקת בעלת שיעור קומה. יש רצון לראותה בתפקיד מורכב יותר.

רודינסקי השקיע בתפקידו (אויצ'ר פרנס) טמפרמנט רב, לפעמים הגים כלשהו. היה נאמן במשך כל הזמן לגבורו.

הכובב התימני — גמליאלית — נראה הפעם מעוטם קצת. עיקר תופעתה בזמרתה. היא הצליחה בשיר הומוריסטי ובפזות מזה בשיר אהבה. אגב, המנגינה לשיר זה, דומני, חרגונית (האמנם זהו הכרח למנגינה מזרחית?) ולא הותאמה כל ערבה למלים.

מהאנסמבל המלובב יש לציין במיוחד את לבוש אשר בקוים מעטים של אפור ומשחק עיבב את „בעל החון" הפסי מיסטי.

הפזמונים והשירים — למשוררת לאה גולדברג. אני מבכר את כשרונה הלירי על הסטיריקומי. אין זאת אומרת שלא הצליחה בתפקיד זה. אדרבא, כמה מפוך מוניה עלו יפה. הם אמנם אינם שקולים מבחינת ספרותית, אולם נוחים לשירה ושמיעה.

וראי יש ברכה בשיתוף המשוררים בהעבודתו של „מטאטא". מעבר היה לו לא הצטמצם השיתוף הזה בפזמונים גרידא על נושאים מוזמנים. מעבר שנרגישו בשיפור הטעם הספרותי של ההצגות בכלל.

ע. ו.

„יצהר"

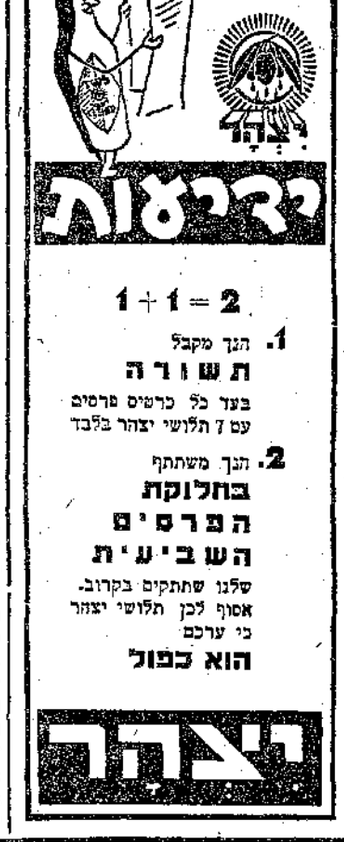

פסח בבן שמן

כפר הנוער בן שמן חגג את חג הפסח העשירי מאז היוסד הכפר. לא נתכוונו לחוג חגיגת עשור רשמית — היא תתקיים בשעה כשרה יותר — על כן צמצמו את המסגרת עד כדי פגישה עם הורים, ועם בוגרי המוסד וידידיו, ואף על פי כן בא אהל אורחים רב.

לא קל היה לספק במשך יומיים מזון ודירה ל־500 איש; על הנהלת המוסד היה להתאזר בכל כוח הארגון שלה, ומסירות רבה הראו תושבי הכפר, כדרך לים כקטנים, שפינו את בתיהם וצריפיהם הנוחים לאורחים.

צלילי הפעמון קוראים אל רבועה הרחב של החצר. שם עומדים בשורות ארוכות שולחנות, ערוכים חגיגית בפרחים ופירות זיון, ומוארים ע"י נרות שעוה אין מספר. מאחוריהם — הבמה. יותר מאלף איש ישבו בשקט ובצפיה ובוכו לפתיחת חגג. אחרי הקראת פסוקי התורה חביאו — בתהלוכה חגיגית ובנגינה — בחורות מלובשות לבן את העומר. אחריו הלו בסעודה ואחריה פרק בסדרש.

כאשר עמדה אה"כ בחורה על הבמה וקראה מתוך פרשת „זישב" על מכירת יוסף — פתיחה לחגיגה החגיגית — נשמעו פתאום יריות, ומופלא: שמחת חג לא הופרעה, כאילו היה הרבר חלק מן התכנית. היריות היו לגניגת חלווי של חיי יום יום שלנו. הפעם היתה זאת, כנראה, הפגנה יותר מאשר התקפה רצינית, ועצם המקרה לא היה ראוי לחזכר אלא משום המשמעת המובחנת, שנשתלטה מיד. אזהרות אחרות, נתונות בחצי קול הספיקו והקהל הרב נשאר איש על מקומו במנוחה שלמה. „נחפה בשקט, ואחרי חיפסק הירויות נמשיך את הנגינה!" וכך היה. נאלמו היריות — והחגיגה התחילה.

אחרי היריות — נגינות של בלוק וחנדל. יוסף חולם. האלומות בשדה, שמש, ירח וכוכבים משתחוים לפניו. יוסף חולם. והמסתכל — באילו חולם אתה פה, מתוך חומר פשוט, אבל בטעם נבחר וברמיון עשיר, בדייקנות ובהתלהבות כאחת, מתפתחת אמנות הבמה אמיתית, מהורה; מכחינת הנגינה במבחינת המשחק והדיקנות! ואמיתית הדוקא. משום שאינה רק ציה בלי לתעלים מן הענין את הפרוסטיבות שלה. כתמונות התמימות של ספר עתיק, שהיו „מודרניות" בזמנן, כלומר, מהאיטות לגמרי לתפיסתם של אלה אשר לחם היו מיועדות, כן לא ישכח איש מכון הקהל את אגדת יוסף. התמונה המורכבת מבן שמן, ואף אחרי שנים ובכרנה בכת צחוק עלה וחמה. אין צורך לקרוא בשם יחידים מבין המשתתפים: זאת היתה באמת אמנות משותפת.

היתה שעה מאוחרת בלילה, כאשר תמונת הסיום של „מכירת יוסף" — הפנטומימה חובדה והוכנה ע"י טניה וולהונר, חגיגה חותאמת לפי מוסיקה מאת הנדל וגלוק ע"י הנן אייזנשטדט — תראתה את פנישת יעקב ובניו עם יוסף. גם אפרים ומנשה היו במקום — וכך אפשר היה לשבב לישון במנוחה.

למחרת הבוקר נפגשו אורחים ומארחים בחדר האוכל הגדול לשמיעת מוסיקה קלאסית ומודרנית, שהוצאה לפועל ע"י תומרת קטנה וגבהרת בחנלתו של חנן איזנשטדט ובהשתתפות מנגנים מבן שמן, גבעת ברנר, גדרה וירושלים. אחרי הצהרים — ריקודים עממיים־כפריים: ארץישראליים, פלאמיים ומערביים, כולם בתלבשות המקוריות. גם ריקודים אלה הוכנו ע"י טניה וולהונר. הפעם נגנה הזמורת הילדים — ובאיזו התלהבות נגנה! וכנהוג — סיימה החגיגה את הריקודים.

ואולם גם סיפורו של משורר ארץ הצפון, גם סיפורו של אנדרסן, אשר יחיאל פוס עובד במחזה (ה. צבי הכין לתצוגה, לא עורר כלל רושם של „תרבות זרה", כי בכל מקום, אשר ילדים שם — ביתו הוא. האגדה הנצחית על „הזמיר", שהוצגה בערב, היתה עשירה כביכול עוד בתלבושות בעלות טעם רב (שסדר רו ע"י הצייר א. להמן) בדיקורציות ובהסברה ממגירת יוסף. ולא זו בלבד, עם דרשו החומר התנ"כי והמוסיקה הקלאסית הכנעת גמורה לחוקי העלילה ולקצב הנגינות, שם היה צורך להרגיל את הנגפיפים הצעירים, ע"י הכנה של חדשים, למשמעתה החמגרה של הריתמיקה. לא כן פה. פה לא דרש החומר הקלאסי קנה מידה אובייקטיבי, פה היה מקום ליצירה הפשית של הילדים. ורק הנכנו הילדים לשני דברים גם יחד: שם להכנעה כפני יצירת רוחנית גדולה, פה ליצירה חפשית. וכך יכלה עליזותם החפשית של המשחקים לעבור באופן בלתי אמצעי אל הקהל, ולא מעט עזרה לכך המוסיקה מלאת ההומור של חנן איזנשטדט. עליזות זו לא פסקה עד חצות הלילה. הורה בכל החצות.

למחרת הבוקר, מנגנת עוד התזמורת בפעם האחרונה.

בן שמן מתרוקנת לאט לאט מאורחיה. ימים רגילים באים. אולם זכרון ימי החג יהיה הרגת על לבות כל אלה שזכות לראותם. יש הצעה לתזור על ההצגות המצלחות בתל אביב, אחרי התופש הגדול, לקהל רחב יותר.

א. טיטלר

מסה

מבן שמן, ואף אחרי שנים ובכרנה בכת צחוק עלה וחמה. אין צורך לקרוא בשם יחידים מבין המשתתפים: זאת היתה באמת אמנות משותפת.

היתה שעה מאוחרת בלילה, כאשר תמונת הסיום של „מכירת יוסף" — הפנטומימה חובדה והוכנה ע"י טניה וולהונר, חגיגה חותאמת לפי מוסיקה מאת הנדל וגלוק ע"י הנן אייזנשטדט — תראתה את פנישת יעקב ובניו עם יוסף. גם אפרים ומנשה היו במקום — וכך אפשר היה לשבב לישון במנוחה.

למחרת הבוקר נפגשו אורחים ומארחים בחדר האוכל הגדול לשמיעת מוסיקה קלאסית ומודרנית, שהוצאה לפועל ע"י תומרת קטנה וגבהרת בחנלתו של חנן איזנשטדט ובהשתתפות מנגנים מבן שמן, גבעת ברנר, גדרה וירושלים. אחרי הצהרים — ריקודים עממיים־כפריים: ארץישראליים, פלאמיים ומערביים, כולם בתלבשות המקוריות. גם ריקודים אלה הוכנו ע"י טניה וולהונר. הפעם נגנה הזמורת הילדים — ובאיזו התלהבות נגנה! וכנהוג — סיימה החגיגה את הריקודים.

ואולם גם סיפורו של משורר ארץ הצפון, גם סיפורו של אנדרסן, אשר יחיאל פוס עובד במחזה (ה. צבי הכין לתצוגה, לא עורר כלל רושם של „תרבות זרה", כי בכל מקום, אשר ילדים שם — ביתו הוא. האגדה הנצחית על „הזמיר", שהוצגה בערב, היתה עשירה כביכול עוד בתלבושות בעלות טעם רב (שסדר רו ע"י הצייר א. להמן) בדיקורציות ובהסברה ממגירת יוסף. ולא זו בלבד, עם דרשו החומר התנ"כי והמוסיקה הקלאסית הכנעת גמורה לחוקי העלילה ולקצב הנגינות, שם היה צורך להרגיל את הנגפיפים הצעירים, ע"י הכנה של חדשים, למשמעתה החמגרה של הריתמיקה. לא כן

ליגה למלחמה בשחפת בארץ ישראל

יום הפרח הלבן — יום א' 8 במאי

ביום המלחמה בשחפת נקראים אזרחי הארץ, אנשי הישוב בכל שדרותיהם, להפגות את תשומת לבם למערכה רבת אחריות שאנו עומדים בה נגד הנגע הצבורי ששמו — שחפת.

בכל העולם התרבותי הכירו זה מזמן, שמחלת השחפת מהוה סכנה רצינית לבריאות האוכלוסיה ולשלומו ושלפיכך חייב הצבור לנהל מלחמה מאורגנת ושיטתית נגד מחלה איומה זו. ואמנם בכל הארצות המתקדמות קיימת רשות רחבה של מוסדות ממשלתיים, עירוניים וארגונים מתנדבים שמתפקידם לחסום את הדרך בפני התפשטות השחפת ע"י ריפוי החולים בה וע"י הגנה על הבריאים נגד נגע המחלה. והמלחמה הזאת נותנת תוצאות ממשיות ובולטות. במדת שהמלחמה בשחפת מתרחבת ומשתפרת באותה מידה התפשטותה של מחלה זו מצטמצמת ויורדת.

גם ארצנו לא נוקתה מנגע השחפת — יותר משלושת אלפי שחפניים ישנם כעת בישוב העברי בלבד, ובערך באותו היקף גם בין שאר תושבי הארץ. בין החולים נמצאים גם עולים חדשים, גם ילידי הארץ, מבוגרים וגם ילדים מכל השדרות אולם בעיקר מבין דלת העם.

הליגה עושה מאמצים גדולים כדי להלחם בסכנת השחפת בארץ: היא מחזיקה מרפאות מיוחדות בערים ובמושבות, היא מכלכלת בית הבראה במקור־חיים שעל יד ירושלים, היא דואגת להכנסת חולים של חולים לבית החולים של "הדסה" בצפת. הליגה עושה גם הכנות לקראת הקמת סנטוריום מרכזי לחולי שחפת. ע"י פעולותיה השונות מצליחה הליגה להציל שנה שנה עשרות אנשים ממות. ולהביא רפואה והבראה למאות נגועי שחפת וע"י כל זה ניתנת הגנה לאלפי אנשים מפני סכנת ההדבקות במחלה.

אולם ידע הצבור ויכיר שהליגה יש לה האפשרות בתנאי התקציב המוגבל עלה למלא רק חלק מהתפקידים העומדים לפניה. ריבוי החולים הזקוקים לעזרת הליגה ביחוד בתנאי השפל הכלכלי השורר כעת בישוב דורש מאתנו במפגיע הרחבת פעולתן של המרפאות והגדלת מספר המטות לריפוי שחפנים. אנו עומדים על המשמר כדי לתבוע מממשלת הארץ וממוסדותינו הישוביים סיוע מספיק לפעולותינו. אולם בראש וראשונה נתבע הצבור עצמו לתת את ידו לבסוסה של הליגה וזה המכשיר העיקרי במלחמה נגד השחפת — למען תוכל להתאים את עבודתה לצרכים ההולכים וגדלים.

מתוך דאגה לגורלם המר של אלפי חולי השחפת ומתוך חרדה לבריאות העם הישוב בציון אנו קוראים לכם:

התגייסו כאיש אחד למלחמה בשחפת! הכנסו לשורות הליגה והגו דיולו את אמצעיה! בואו להגן על בריאות הישוב!

הועד הפועל
של הליגה למלחמה בשחפת
בארץ ישראל

הפרח הלבן

מדוע מופיעות בכל הארצות, במוקדם או במאוחר, הליגות למלחמה בשחפת? מדוע אין, או כמעט אין, ליגות כאלו למלחמה במחלות אחרות? האמנם רק משום שהשחפת היא מחלה מדבקת? הלא יש הרבה מחלות: הוילרע, דבר, כיפאס וכדומה, שהן מדבקות הרבה יותר מהשחפת, חמורות ממנה הרבה יותר והורסות את האדם ביתר מהירות וביותר בטחה. ואם על פי כן אין ליגות למלחמה בהן, אז אולי משום שהשחפת היא מחלת כרונית? אבל יש מחלות כרוניות אחרות בלי סוף: מחלות לב, כליה, כליות וכדומה. וגם לא משום שהשחפת היא מחלה המתפתחת ביחוד על בסיס של ליקויים סוציאליים־בלכליים בחייהם של השדרות הרחבות של הצבור. רבות הן המחלות האחרות המתפתחות על בסיס זה ובכל זאת אין נלחמים בהן מלחמה צבורית. רק לשם מלחמה בשחפת התארגנו בכל העולם ליגות מיוחדות במספר כה רב.

הסיבה היא בזה, שבשחפת יש לפנינו ציורה של כל שלושת המומנטים האלה: הדבקות, כרוניות וחלות בסדרים סוציאליים, מה שאין כן במחלות אחרות. בניגוד למחלות מדבקות אחרות תבאות מומן לזמן בכמפות, עושה השחפת את עבודתה תמיר, בלי הפסק. לאט לאט, מבלי שירגישו בה, ע"י ניצול הליקויים הסוציאליים, צפיפות השיכון, דלדול הכוחות וחוסר חונה, הולכת היא מאיש לאיש ומפילה קרבנות. מסיבה זאת צריכה הליגה למלחמה בה לחיות בלי הפסקה ובעלת מעוף גדול ומכוונת נגד כל הסדרים המולידות אותה. עבודה זאת אינה בכוחם של מוסדות ממשלתיים ומוניציפליים, גם הן אין בכוחן למלא את התפקיד הזה. רק התאמה ואיחוד של שלושת הגורמים האלה: ממשלה, מוסדות מוניציפליים וליגות למלחמה בשחפת יכולים לתת את התוצאות הרצויות.

יום הפרח הלבן משמש לא רק מקור הכנסה לליגה אלא גם מכשיר לחפנות את השומת לב הצבור להשיבות העזרה הניתנת מצדו למלחמה בשחפת. הפעם יסודר יום הסרט ב־8 במאי ש. ז. אנו קוראים לצבור לתת באותו יום לא רק את הדומתו למפיצי הסרט שלנו, אלא גם לחשוב על הנהיצות להרשם כחברים בליגה. ולא רק להתחפק בתשלום מס החבר החדשי אלא להתענין גם בקביעות בפעולתה של הליגה ולעזור לה ככל האפשר.

ד"ר א. מנדלברג

הבו משות לחולי שחפת!

רצונכם לקבל טובה על החזיקה במשק בית כל שהוא? — הבטחו נא לא לטרקלין האורחים שלו, המרוהט לפי האפנה האחרונה והמקושט במותרות, אלא לחדרי השימוש של הדיירים: למטבח, לחדר האמבטיה ולבית הכבוד. הכדר בחדרים הצדדיים האלה יגלו לפניכם את המצב לאמתו. מטבח נקי, כלים מתאימים, ארונות מסודרים, פח הזיניני לובל יעידו עדות בלתי משוגחדה, שבעלת הבית שוקדת כאן על בריאות בני המשפחה. ולהיפך, אם ראיתם רצפה מלוכלכת, פרורי מזון וקליפות פרי מושם אלהים אלהים הסוני בלבד, הרי אין ספק שבעלת הבית אינה מקפידה על הבריאות.

מהי רמתנו אנו בפינה אחת של הערכה הסוציאלית — במלחמה נגד השחפת — בהשואה לרמתן של מדינות אירופה? נקח לדוגמה את שוויץ שהאוכלוסיה שלה גדולה רק פי עשרה מהישוב העברי. מה נעשה בה בשטח המלחמה בשחפת לפני 15 שנה.

שוויץ מנתה אז 4 מיליון חושבים בערך ויכלה להתגאות במספר של 3600 מטות מוקדשות אך ורק לחולי שחפת שלה (שחפת הריאות, העצמות וכו'). לפי זה היה ישובנו, המונה כיום 400 אלף נפש, צריך ל־360 מטה; ואין לנו אלא 150, היינו: בסנטוריום של הליגה למלחמה בשחפת „מקור חיים" 60 מטה ובימי הקיץ 70, בבית החולים „הדסה" בצפת 50 מטה, בסנטוריום הדרמי „בילו" בגדרה עד 20 מטה, בבתי החולים השונים בערך 10 מטות — ס"ה 150 מטות. חסרות לנו איפוא עוד 210.

השאלה: הבאמת יש צורך במספר כל כך גדול של מטות בשביל מחלה אחת? התשובה תתן לכם על נקלה. יש להעריך את מספר חולי השחפת באחוז אחד ממספר התושבים, ז"א שבישוב המונה 400,000 איש, נמצאים כיום בערך 4.000 חולים, הזקוקים לטיפול, השגחה והיפיטליזציה. מובן שלא כולם זקוקים לכך באותו הזמן ובאותה המידה, אבל אם נקבל בחשבון שחולים מסוג זה מוכרחים להשאר בבתי הבראה כאופן ממוצע מ־6 עד 8 חדשים, הרי שהמספר 360 מטה לפחות אין בו משום מותרות. מובן שהחזקת בתי חולים עם 360 מטות הדורשת תקציב גדול, ופה שוב השואה עם שוויץ מלפני 15 שנה: אז הוציא הישוב השוויצי ביחד עם תמיכת חמש־שלה והמוסדות המוניציפליים 16 מיליון פרנקים למלחמה בשחפת, ז"א כל אזרח הארץ הוציא 4 פרנקים לשנה שהם ביום 200 מיל. לפי זה צריך היה חישוב שלנו לתת 80 אלף לירות לשנה; למעשה עולה המלחמה בשחפת לישובנו רק בפרוטות ועומות כפי שמוכיחים המספרים דלקמן: תקציב הסנטוריום ב„מקור חיים" הוא 5.000 לירות לשנה, תקציב בית החולים „הדסה" בצפת הוא בערך 7.000 לירות לשנה, תקציב הסנטוריום „בילו" בגדרה — 2.000 לירות לשנה ו־10 מטות בבתי חולים שונים — 1500 לירות לשנה — ס"ה 15.500 לירות לשנה. מסך זה משלמים החולים בעצמם בערך שני שלישים ועזרת הישוב עם מוסדותיו השונים היא רק בערך 5000 לירות לשנה. החלק ה־16 ממה שצריכים היינו להוציא על המלחמה בשחפת. אם בהמשיך ללבת בטטפו כזה לא נוכל לראות ברכה רבה בעבודתנו. כי בו בזמן שנצליח לרפא חולה אחד יקומו במקומו להגל הונחה לגבי זקוקים אחרים שני חולים חדשים ואנו נהיה ערים, לראבונגו, לגידולו של מספר החולים והגבוה עים משנה לשנה.

ודרישתנו לטלוי החובה לגבי המלחמה בשחפת מטונות לא רק לפרט אלא גם למוסדות המוניציפליים שלנו. ברוב הערים והישובים הגדולים שוררת עד היום התנגדות כמעט מלאה מצד המוסדות המוניציפליים לגבי הבעיה הזאת. רק לעתים רחוקות הם נענים לדרישותינו ועפ"י רוב בסכומים מגוחכים. יוצאת מכלל זה עירית ת"א שמשתתפת בסבר־מים ניכרים במלחמה נגד השחפת. אבל גם סכומים אלה הם אולי רק חתלק החמישי ממה שהיתה צריכה להקדיש למטרה זו בהתאם לתקציבה המלא.

הולינו נשארים ברובם הגדול מחוץ למתלי בתי ההבראה ובתי החולים, גרים בחדרים צרים ואפלים בין משפחותיהם, יחד עם ילדיהם הפעוטים, מחוסרים השגחה רפואית וסניטרית מספיקה ומתנהגים בניגוד לתוקי החיטיות; מתגוללים בראשי חוצות, במרתפים ועל גגות פתוחים וע"י זה הולכים ומתנוונים ומדבקים במחלתם גם את הסביבה.

נוכח כל אלה — אין אנחנו יכולים לתעיר על עצמנו שראויים אנו לתעודת בגרות בשדה המלחמה בשחפת.

ד"ר א. וולובלסקי

בנק לקדיש גומלין
אגודה הדדית בערבון מוגבל
החלוקה הארבעים והחמש להלוואות בלי ריבית ובלי ערבות ל־16 שנה של הסריה הראשונה של האובליגציות בנות 1 לא"י.
במשיכת הזכויות שהתקיימה ביום 5 למאי 1938 זכו המספרים:
965 28602 32232 15925 6711
29704 22949 — כ"א 5 לא"י.
מספר 1425 זכה ב־25 לא"י.

הכנס לשורת הלוחמים נגד השחפת

ההוצאה האחרונה של הד
ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA
היא היצירה הספרותית הכי גדולה ביקינו.
3500 מאנשי המדע הכי גדולים בעולם השתתפו בה, 24.000 הדפים ב־24 הרכים, 500.000 ערכים, 500 מפות, יותר מ־1.000.000 ידיעות ו־15.000 תמונות מהוים אוצר כלום זה של המדע העולמי וכמעט שאין שאלה בעולם שלא המצא עליה תשובה בה.
המוכנות היחידה בשביל ארץ־ישראל **מ. גרושבסקי** אלנבי 64, תל־אביב. ת. ד. 1609
מצרים, סוריה ולבנון חומר מפורט יישלח לכל דורש
בירושלים אפשר להשיג את האנציקלופדיה ברימניקה, בין יתר מוכרי הספרים, גם אצל ח. פרמן,
רח' בן יהודה 15, ק.ב.

מקלט "תא־אויר" מבטיח קליטה
ללא הפסקים
ולא הפרעות
בלי כח מבחוץ
בלי
הטענה נוספת
בלי
טרדות יתרות
הוכח שמקלטי "תא־אויר" הם חכלי החסכוני והמשביע רצון ביותר.
סולכת "תא־אויר" אברדי אין שוני לה להפעלת מכשיר הרדיו ללא־הפסקים, וללא הפרעות בלי קשר למקום היפצאו.
השות את הבטחון והחסכון של בלי זה לבל מקור כח אחר ורק אז החנם על קניתך. התיעץ עם מוסחה לבך.
ב"כ ביהח"ר: דוג' את טימור בע"מ, בנין הלבי, ירושלים

EVEREADY
סולכת "תא־אויר"

לזכר נעדרים

בשלשים לרצח ישראל קרונגולד ואפרים טיקטין

בנתיב חייהם של השנים

לא ניתן לנו לספר מתוך שלוה מיוש־בת של מזכירי נשבחות ובמנוחת נפש של זקנים את טלטולי הדרך ואת תלאות התעבלה של ראשוני התנועה החלוצית מאמריקה. על סף ההתחלות בנקודה הקי־בועה, עוד טרם התחלנו בבנין וכבר נגזר עלינו לספר בכאב ובצער על חייהם הנ־דיעים, של שני חלליני הראשונים, מחשש פן במרוצת הימים ובסער העלייה והבנין, יפקד מפעלם המיוחד והצבוע ונתיב חייו הם הטרגי יאבד בתהום הבבוש. חובה עלינו הפעם לספר לעצמנו ולבאים אחרי־נו משחו תשמור עדיין בזכרון כולנו.

שניהם היו משבט השתקנים „ממעטי דברים ומרבי התפארת". אם כל מרץ נעוריהם השקיעו בחריש ובנטיעה, בבנין ובעיבוד חקרקע, בעמל ובשמירה, ועל כן בה מעט נשאר לנו מהם בכתב ובעל פה; אולם דמויותיהם יחיו אתנו וילוונו בשנו מלאכים טובים.

(ישראל קרונגולד)

היה זה באחד הכנסים הראשונים של בוגרי „השומר הצעיר" בקאנדה בשנת־תי את קולו הצעיר בפעם הראשונה. הי־מים ימי שפל בצונות לאחר נזרות פס־פולד וגם בתוך השורות הדליות של תנועת הנוער החלוצית באמריקה רבו תיאוש והנסיגה. צצו דעות פוסר על ארץ ישראל ועל הספציפיות של החלוצים, מא־מריקה. בכנס הזה דברו לא מעט על „הבשרה ממושבת" ועל כך שאין צורך למהר ולהתפרץ לעליה ארצה בימים אלה. אז שמעתי את קריאת הבינים של לולק בהסיטו את נאומו של אחד „חמרסנים": „אם כן, אולי תסביר לי מה זאת חלוציות?". הנואם ניסה לתת־ביר במבוכה, אולם התברר אחר כך לכולנו כי המשמע לא היה זוק בלל להסברתה, ושאלתו לא היתה אלא מחאה גלויה לדברי הנואם.

לו היה ברור למדי, חלוציות מהי, וזאת הוכיח בהופיעו זמן־מה אחר כך בחוות ההכשרה בארלטון והוא עודנו נער, והר־ביח ביתר חוזק כשעלה ארצה, למרות התנגדותם של הורים ושל מכלים, שחש־בוהו לצעיר בשנים. כבר אז לא אהב לחוכיח במלים. כאן, בפרדסי חדרה היה לאיש עבודה וכאן התבגרה הברתו של חבר קבוץ חדרה אמת. רצונו ומעשהו היו בטוי לאמונתו, ולא היה מוזר לנו בשקם יום אחר והחליט לעבור לקיבוץ ב' בדמותו כי שם חברה מתאימה יותר לדרישותיו הקבוציות. הוא קיבל על עצ־מו מחדש את תלאות ההסתגלות לקבוץ שני ולתנאים חדשים, לראשונה בעיק־שמר ואח"כ בהדר.

וכך נראה לנו שוב כטבעו דבר חזור־תו לקיבוץ לפני שנה על מנת לעלות אתנו לג'יזרה. כאן מצא את אשר נכסף לו כל הימים — — מבעל והגשמת חזון, עבודה פשוטה המהיה שממות הרים, ובגלל זה החזיר את כרטיס האניה ששל־חו לו הזדיו מאמריקה, כי לא הגיע הזמן לטיולים ובקורים כל עוד לא הוקם המ־שק והנקודה. וכך המשיך בעבודת יומו בהרישה בשמירה. עד היום מספרים לעצמם הילדים בחדרה על לולק החודש בג'יזרה עם הסוסים. כך נהרתה דמותו בזכרונם הדך, וכואת תשאר בתולדות קבוצנו: החודש, אשר יצא עם בוקר לע־בודה ומעל המחרשה נקטף מאתנו.

אפרים (טיקטין)

מעולם אחר, אולם מאותו שבט חשת־קנים היה. אמריקה עשירה האפשרויות ורבת הברכה היתה גם בשבילו התנה אתת בדרך, אם כי לא תחנת נעימה ור־בת חסד באשר חיתה ללולק הצעיר ממנו. לדטרויט הרוישת הביא אתו זכ־רונות נוגים ועצובים של ילדות בשנות מלחמה וגלות טבות וממולדת. הזיכון השמור עדיין בין נזרותיו הרבים יודע לספר בשפת נעורים על הלומות וכסופים למולדת רחוקה — — כסופים אשל לוהו עד לאמריקה הצפונית ובאו לידי ביטויים המלא עם עליתו ארצה.

והעליה אף היא לא מתירה היתה, כי קדמו לה ימי עבודה ארוכים וקשים בכרך הומה ווד, פעולה רבה בתוך חקן שהיה בין מיסדיו, והכשרה רצינית וי־סורית בחוה החקלאית בארלטון. חברון המעטים מאז ובברים עדיין את שקדנו־תו וחריצותו הרבה של אותו צעיר צנום וחור אשר נאחז בכל עבודות, אף הק־שות ביותר, לתמהונם של הפרטרים הנו־נים, הבנים לאלה ה„סוטי באים" שרוי־צים דוקא להיות לחקלאים ואינם יודעים דבר.

„פיליפ הוא אחר", היה אומר ג'ון הוקן, והיה מזמין אותו, את הבחור מדבר־רויט כעזרתו הקבוע בשדה. ואכן הוא היה קצת אחר. קנאי בהתמדתו ודייקן שאינו יודע פשרות בעבודה ובחברה. מעצמו היה דורש הרבה וגם מאחרים דרש אותה מסירות ואותו רצון להכתגל לעבודה נופנית באשר הראה בעצמו, כי ידע שהארץ דורשת סבלנות ותתמדה.

קו יסודי זה שבחייו נמשך גם בארץ וביתר שאת. הקדים להתגלל לעבודה והוה לפועל אהראי בפרדסי חדרה. ולה נושאי תפקידים שונים בקבוצ[illegible] לתפלות בין הפקידים, כל אשר [illegible] דיו הזקה שיביאו לידי שלמות. [illegible] זה עתון פנומי שנמסר לעריכה [illegible] בין סידור עבודה. בכולם ידע להשקי[illegible] את התתמדה ואת הרצינות.

לא נלאה מלמוד את הארץ ובכל חור דמנות היה יוצא לתור בסביבה, על מנת להכיר את המשקים ואת הבריתם. היה מספר רבות על משמר העמק אשר הע־ריץ, ואשר התקשר אליו עוד בשנה הראשונה ובו עבד כמשתלם בענף המטר עים.

ג'ועדה היתה גם לו שיא התגשמות חלומו — — חלום מבעל במולדת. שטח הנטיעות שהשקיע בו את כל מרצו וי־שותו חפך לחלק מחיינו והוא הכפוק עוד לגמור את כל העבודות ההכרחיות לפני המועד הקבוע. וצחוק הגורל היה זה, שדוקא אותו יום נמהר, יומו האחרון, היה אחד המאושרים כחיינו הצעירים, כי באותו יום זכה לשמוע מפי המומחים המבקרים שאותם לוה עד יקנעם, דברי תהילה למטעים שנטע. ובטרם ירד היום המאושר נגרע וכבל באותה חדרך בה חוי־בל בימי התגרף את השתילים למטעים.

יום אחר שכלנו את שניהם — את החודש ואת הנטע.

יוסף וילפנה
(מיומן „עין השופט")

מכתב אל הקיבוץ

אחים בג'יזרה, בושתי לבוא אליכם בדברי תנחומים. מה אני ומה חיי לעו־מת הקדושים המלמונים הללו אשר הפכו חזון למציאות נודאת חוד, ואשר ריוו בדמם את שעל האדמה החדש ש„כבש־נו" במולדת. לשיד? איך נשיד וסאת הצער הגודשת שברה את כל הכלים והר־מה את כל הצורות. איך אתם — ואנו־כי כאן, ואתם שם, בחמת האש, על חמשמר הבודד. ואולם החדש לא אובל. הלילה הזה ליל שמודים הוא לי אתכם, בנקודה הנידחת, המוקפת הרבי אימים וחאבי אנוש האורבים לטרף. הן חברתי־כם, אחים, מקרוב. הן אתכם הייתי עם צעדיכם הראשונים בדרך העליה חנוצות, עמוד עמרתי מן הצד וראיתי בקרון אור פניכם, ובאורכם היה לי אור. שאוני איבוא, אם לא אובל לבטוש את צערי בלבבי בלילה תאדוך הזה. שאוני, על שאני מעז להצטרף אליכם בנחמת נפ־שי. תיתן נא גם דמעתי, דמעת „אדם זר" בתוך נאד הדמעות של יסודי עליות־כם הגדולה.

חדרה, ג' ניסן תרצ"ח ש. שרום

נסיעות לאמריקה
ידיעות בקשר עם סדור זיקות למהגרים ותיירים
סניפים וקשרים בכל ערי אמריקה.
השבוע נסע ה' י. וייס ממשרדנו לאמריקה
כל מי שרוצה שהוא יתראה עם קרוביו עם יפנה למשרדנו
חב' „אתרא" י. וייס את ל. פינקלשטין
תל־אביב רח' נחלת בנימין 1, פנת אלנבי, חדר 17

בנק הפועלים בע"מ
מספרי הטלפון החדשים
4296
4297

אגרוכבנק
חלוקת ההלואות
היום
זפרין הקרן (טידז) לקוני
אגרות החוב של הבנק
תתקיים בשעה 7 בערב
במשרד הבנק
ביום ראשון
י"ד אייר תרצ"ח
15.5.38
סדרו תשלומיכם!

סנו בבטחון - סנו ב„אגד"!
לחיפה ומחיפה באכספרסים החדשים
בשעות: 6.15, 7, 8, 9, 10, 11 לפנה"צ, 1, 2, 3, 4 אחה"צ.
לירושלים ומירושלים באוטובוסים או בטפסי (במכוניות החדשות שנרכשו עכשיו) בכל 15 רגע.
ב„אגד" יותר נוח, יותר בטוח ויותר זול!

מגנזיה
ס. פלגרינו

מלכה המשלשלים
לרפוי העצירות
מטהרת את הדם
ומרעננת בעונת הקיץ
להשיג
בכל בתי המרקחת בארץ־ישראל

לחברתנו היקרה **רבקה**
אתך אנו ביגונך
למות **אביך**
כפר אז"ר ועדת החברות

בזה הנני להודיע ברבים כי הגשתי בקשה למועצה מקומית רמת־גן לחשנת רשיון למכירת משקאות חריפים לשנת 1938 בקפה־גנה רקודים ובאר שלי הנמ־צאת(ה) ברחוב דרך פלומר ברמת־גן בית שלוש.

פומרנץ ישראל

למאפיה מסודרת
עם לקוחות קבועים
נדרש שותף
עם סכום כסף לא גדול
אפשר גם להחכירה
לפנות: „דבר" חדר מס' 3 קומה א'.

בית ילדים
בהנהלה רפואית של
ד"ר מ. הלפרן. פרוגיינין
ירושלים, רחביה אבן עזרא 14
מתקבלים ילדים למעון יומי ולפנימיה.
השגחה פדגוגית. מחירים נוחים.

משרדים להשכיר
ברח' אחד העם 15, מול פלטין
בני 1, 2, 3, 4 חדרים
לפנות בשעות 10—12 במקום ואחה"צ
למר כץ, רח' אנגל 5

סדורי משרד ברהיטי פלדה
מייצרים
תעשית רהיטי פלדה למשרדים
האחים ספיבק
תל־אביב מרכז וולובלסקי 9
תכניות ועצות בלי תשלום. לפי הזמנה מבקר טכנאי של בית החרושת

בטחון נמוך ע"י „OLLA"

לרגל סדורים נוספים
יהיה
המחסן הטכני
של
המשביר המרכזי בע"מ חיפה
פתוח רק עד שעה 1 אחה"צ
במשך כל השבוע מ-8 עד 13 במאי
בעונים דחופים אחרי שעה זו
יש לפנות לח' איטינגר במשרד.

בכפר

ארגון מנדלי זירקות

פודיע לחברים כי ביום ג' תהיה בירר שלים תערוכה פרחים וירקות מטעם מח' לקת התקלאות של הממשלה. הארגון קורא את כל החברים להשתתפות. בדבר פרטים לפנות למפקחים החקלאיים במחו' זות ולהם גם למסור את המוצגים עד יום כ' בבוקר.

לקראת חמועצה הארצית של הליגה הסוציאליסטית מחיינה הערב ומחר פגישות מחוזיות ברמתיים הדרה, בהשתתפות חברי המרכז.

מפגישה ברמתים בבית הפועלים.

הרצליה

במפקנת פועלי ארץ ישראל. בשבת ב'10 ישיבת מועצת הכניה: שאלות עבודה.

הדרה

— הערב ב'8 בקיבוץ „עמיר" פתיחת הפגי שה המחזורית עם סכיפו חלינה המוסיאלי טית בצבון: לקראת המועצה הארצית של הליגה.

— שבת ב'10 בבוקר במזכירות המועצה אסו פה עובדי האפיה: שאלות תיאוכות של האגר דה. השתתפות החברים חובה.

— בשבת ב'8 בבוקר על גג בית המקלאים שעור למשתתפים בקורס של דות. לבוא בחל ביות ספורט. ההשתתפות חובה.

כפר סבא

הערב ומחר בקיבוץ „הנוער הציוני" ישיבה מורחבת של מזכירות ההסתדרות הנוער הציוני והתנועה הכללי ציוני.

בשבת ב'8.30 מתאסף הזג לסעדות בחשתפו חו של ברוד כצלנסון, שעודי הזנב.

מגדיאל

במוצ"ש ב'8 בבית הספר אכפת חברות ליסור סניף ויצ"ן, מרת ר. צימרמן: עבודת „ויצו" ב'165 (בקורת פנס. קפס).

עפולה

במוצ"ש בבית הפועלים מצגת בלט של קבו צת גרטרוד קראוס.

פתח תקוה

משפטי המשטרה של אחד במאי. — לפני השופט מר שוטרים בבית המשפט בפתח־תקוה הובאו אתמול י. גולדשטיין, מ. גוברמן, ש. וולפנסקי, י. גונים, ב. רויטר, מ. לוין, ז. דייך, צ. נצוב, צ. רוסקין, שנאשמו בהתקהלות בלתי חוקית והשתתפות בהתלוכה בלי רשיון ב'1 במאי. התובע — קצין פקלן. הנן על הנאשמים עוה"ד ו. שוחט. לאחר שמיעת דברי כ"ב התביעה והחכנה חוציא השו' פט מר שוטרים פס"ד שבו הוא חילק את הנאשמים לשני סוגים: צעירים יותר ומבוגרים יותר. את הצעירים — י. גולד־שטיין, מ. גוברמן, ש. וולפנסקי, ב. רויטר, ז. דייך — חייב בערבות עצמית להתנהגות טובה לששה חדשים; את י. נוביב, מ. לוין, צ. נצוב וצ. רוסקין — קנס בלירה כל אחד וערבות של 5 לירות להתנהגות טובה ל־3 חדשים. את הדגלים שהוחרמו אצל הנאשמים פקד השופט להחזיר.

באותו יום נתברר גם משפטם של 4 חברי פועל"צ שמאל באותה אשמה: י. עולף וד. מבצ'ניק הוכרו לערבות עצמית להתנהגות טובה ל־3 חדשים. צ. מיאנו וא. פינבר נקנסו בלירה כל אחד והוכרו בערבות עצמית של שלש לירות להתנהגות טובה לשלושה חדשים.

— י. אלישאויב וא. נכטייגר ממנדיאל נאשמו בהתקהלות בלתי־חוקית באחד במאי על כביש השרון ברמתיים. א. נכטייגר נאשם גם בהפרעה לשוטר בזמן מילוי תפקידו. הנאשמים הודו באשמתם. נייכטיגר הביע את הרטתו וביקש סליחה מהשוטר בבית המשפט. השופט מר שוטרים הטיל את צבי אלישויב בערבות עצמית להתנהגות טובה ל־6 חדשים ואת א. נייכטיגר לקנס לירה וחצי וערבות של 3 לירות להתנהגות טובה של 6 חדשים.

במפלגת פועלי ארץ ישראל. בשבת ב'5 במחנה יהודה בקלוב העובדים והימנים שה כנו: הנאום הפרדני בארץ. ב'4 בקלוב הנוכ רים והאפנגים ברופה: ההסתדרות והמפלגה.

בנוער העובד. הערב ב'8 בנוער העובד שחי לכו: על ברנר, קריאה וגניגה.

מחר ב'10 בבוקר בספר סיקיון מסיכה לנו ער בהשתתפות שהיקבו והברים מפ"חו מוזמן גם מנוער משכונת ביליינסון.

מחר ב'4 בעונג שבת י. הלר: עשרים שנות החלוץ, שיחה בצבור.

בית המרקחה החרוני בשבת—של קובו רת' פרנסקי.

במגן דוד אדום. בחודש אפריל הגיש המר סר עזרה בסיוע סרקים: המשכנתם פעל הגיש ב'18 מס רים, מהם 8 תאונות ו'10 העברות הגלים. בחוד נה הוגשה עזרה ב'55 סרקים.

הערב ב'8.30 בקלוב העבודה ע"ש אולוור דוב י. הרצ: על המדור החיסטורי של המע רומה.

ראשון לציון

„הפועל". בשבת ב'10 בבוקר בצריף „חסר עלי". אספת חברי החזמורה.

— במוצ"ש ב'7.30 מסיבת הנוער המרכסיסטי. בשבת ב'10. פגישת חברי פוע"צ והחוגים המרכסיסטיים ממושבות הדרום.

שדרת עצי־נוי

הצינה נאת היתה בימים אלה בשנים ממשקי עמק חפר השוכנים על הכבוש הראשי תל־אביב—חיפה.

נוטעה שדרת עצי נוי משני צדי הכר ביש ההנוה את „משמר־השרון" ואת „מעברות" באורך של למעלה משלשה קילומטר. הדבר נעשה ביוזמתו וסיועו של מר ישראלי, מנהל בנק אנגלו־פלשתינה, אשר טרח והמציא את הסכומים הדרו שים לנטיעה זו בהנחת הלואה לשני המשקים.

בשעות הבוקר הגיעו למעברות מר ישראלי ומר פורט מהנהלה המרכזית של אפ"ב, מר בכבי — מנהל אפ"ב בח־דרה וצ. ליובושיץ מברית הפיקוח של הקואופרציה החקלאית העובדת ונתקבלו ע"י ב"כ שניה משקים. אחרי סיור אשר בו ראו האורחים את כל ענפי המשק המעורב האינטנסיבי ואת התפתחות המ שקים הצעירים, ההחילה נטיעת השדרה. האורחים כובדו בנטיעת העצים הראשו נים במעברות ובמשמר־השרון וחוזמנו אחר כך למסיבה קטנה לכבוד הנטיעה.

חברי המשקים הודו למר ישראלי והביעו את שמחתם לראות, זו הפעם הראשונה, את מנהלי בנק אנגלו פלש־תינה בביקור במשקים בעמק חפר. מר ישראלי ענה למברכים.

האורחים ביקרו גם במשקים אחרים בסביבה.

רמתיים

בשבת ב'10.30 בבית הפועלים ד. קימלפלד: בעיות רוב ומיעוט ביחסי העמים.

רמת גן

— החברים המעוניינים לבוא על אדמת „חבי סוס" בשבוע הבוכות מוזמנים לאספה דחופה בשבת ב'10 בבית הפועלים.

רעננה

משפט 21 פועלים. — לפני השופט מר שוטרים בפתח־תקוה נתבדר משפטם של 21 פועלים מרעננה — בתוכם גם מוכיר מועצת הפועלים ב. סמאגארינסקי, שנאשמו בהפרעה בכוח לפועלים באיר מים ובמכות. התובע במשפט זה — הקצין אריאל. ב"כ הנגנה — עו"ד י. שוחט, הודה בשם הנאשמים. בהגנתו אמר שיש הסכם בין הקבלן מאלאר לבין לשכת העבודה שבכל העבודות שלו יק־בל פועלים רק באמצעות לשכת העבודה. הפועלים כאו לעבודה ונשאדו לעבוד, הפריעו הפועלים מ„ארגון האזרחים". הוא התאונו על המשטרה — שאסרה את הפועלים שעבדו, ואת אלה שהפריעו לעבודה הביאה בעדיי־תביעה. בפסק הדין ציין השופט שנדברי ב"ב הנגנה הקבל־לן מאלאר הינה שהיה הסכם בין הקבלן לבין לשכת העבודה ברעננה שכל היצי־קות במקום בין בבריכת הולנדר (מקום הסוכסוך) ובין עבודות אחרות תיעשה העבודה ע"י פועלים מלשכת העבודה. לא חוכה שהיה הסכם אחר שיוכל לבטל את הסכם הנ"ל. ביום המקרה נשלחו הנא־שמים למלא עבודה של הקבלן לפי הסי־כם. במקום היו גם פועלים אחרים שלא רצו לוותר על מקום העבודה, והסכסוך נמשך עד 10 בבוקר. הקבלן, מר מאלאר, הסכים לשלם לפועלים מ„ארגון האזר־חים" את שכרם היומי ובלבד שלא יב־ריעו לעבודה ובזה לחפל את הסכסוך. אולם הדבר לא יצא לפועל וכתוצאה מהסכסוך נפגע אחד מחברי „ארגון האז־רחים" באצבעו. קשה לבית המשפט להאמין לדברי העד שבאבקסי שכל 21 הפועלים התנפלו עליו והכוהו בעוד שהרופא לא מצא שום חבלות בגופו, מלבד נפיחות באצבע. בית המשפט מניח שמישהו מהנאשמים פגע באצבעו של העד בהתחשב במסיבות הסכסוך מחליט לקפל בדינם של הנאשמים, לקנוס את ס. סמאגארינסקי וצ. ויינברג בלירה וחצי וערבות עצמית להתנהגות טובה לארבעה חדשים. יתר הנאשמים הוכרו בערבות עצמית להתנהגות טובה לארבע־עה חדשים.

— במסיבת עונג שבת ב'4 ברטוב: עם ישי ראל במשפחת העמים: ויכוחים.

— בחוג לתנ"ך ליד ויצ"ו. במוצ"ש ב'8.30 בבית התרבות ע"ש פנין, מסיבת סיום ספר ישעיהו. הכניסה לפי הזמנות.

בארוב נשף „טנג" המסורתי לטובת שמירה ובטחון. הצבור מתבקש להיענות בעין יפה.

שכונת ברוכוב

— במוצ"ש בחצר אברבע שתי הצגות (ב"ד וב"ה) של „מערת דוד" על פי יעקב כהן ע"י האולפן הדרמתי לנוער בהנהלת צבי פרידר לאנר.

— בשבת ב'10 בבוקר בבית הספר אספה כל־לית של חברי השכונה.

ב„אהל"

מוצאי־שבת 7.5 ב־8.30 בערב — הצגה עממית

הורדוס ומרים

באולם מוגרבי

מחר

כרטיסים בקופת „אהל" — תיאטרון מוגרבי היום משעה 6—12 ומחר (מוצאי־שבת) משעה 6 עד התחלת ההצגה.

עקרת הבית — דרעש!!!
קומון־סנס — COMMON-SENSE
המשמיד הפושיות, יחושים, עכברים, נמלות וחידקים
להשיג בכל בתי מרקחת והנויות מכלת
המפיצים הראשיים: אחים שטלון דרך יפו־ת"א 52, טל. 2611

תל־אביב

השחיטה בבית המטבחיים בת"א

התחדשה אתמול אחמ"צ. שחטו ב־100 ראש בקר.

„הנוק 8000 לירות ארצישראליות"

הדליקה הגדולה ב־28 באפריל במר־כז וולוואלסקי, אשר נוקה הגיע ל־8000 לירות, מוכיחה מחדש מה נבונה היתה האזהרה שיתנה ע"י מ. רוזנברג מהוע־דה להוגיינה סוציאלית ומקצועית בחי־פה ב„דבר" (2 בדצמבר אשתקד), לר־גל הדליקה הקודמת במרכז וולוואלסקי, שנגרמה בנזק של 15,000 לירות. הוא תבע התערבות העיריות או הממשלה בבדיקת מקודות סכנה כאלו ותיקון החסרונות העיקריים והציע לבך את עוד רתם הפעילה של פעילי הועדות לחי־גיינה ליד מוצעות הפועלים. גם בעלי התעשיות והחברות ליבטות נורמים נזק לעצמם כשאינם שמים לב לאזהרות המומחים. האמצעים להגנה מפני הדלי־קה במקרה האחרון לא חיו עולים למ־עלה מ־400 לירות, היינו 5 אחוזים מהנזק. והרי הסכום של 8000 לירות עלה באש, ואילו כיצוע אמצעי הזהי־רות היה מעניק מספר חברים!

בתערוכה הארצית

שסודרה מטעם השוה"ע בסיכסה „יניע בפיגוי — שי לפקח"ל" השתתפו כל קני „השומר הצעיר" כארץ בסוגים ובעבודות יד שונות. התערוכה עוררה התעניינות רבה. בקרו אלפים בנוגים נוגעו שפדן את כל התפצים. הוכנסה הוקרשה להרשמת יהודה שפנוב ו"ל, שנהרג בחל עמק. בבקר הוחב של הקפקיז.

תערוכת הספר העברי

בבית ביאליק פתוחה בימי החול ב'9 —1 וב'4 — 7. הכניסה חפשיה. הברית העברית מפ־נה את השוטת לכ המורים בכתות העליונות של בתי הספר לערכה החינוכי של התערוכה ומזמינה לבקר בה עם תלמידיהם.

מאת החברה העברית לגנגות

בימי תערוכת הברחים ובמצוי בית, שתמר דר ע"י החברה ב'5 בוגני הנה גם הברות חכניות לגנגות נוי בער ובשכונות. הגנגים מוד בקשים להשתתף בתחרות זו. לכל חבנית יש לצרף גם קלקולציה על הוצאות הסידור, הנטי־עה והעיבור. הרוצים להשתתף יודיעו לחברה (שדרות רוטשילד 8) בער שלוש חכניות המוצלחות. הזוכות ינתנו פרסים.

הצעירה שנפצעה אתמול

בתאונת־דרכים ליד קו מספר 2 של „המעביר" לא נמתה לעלות לאכסנוכם מהדלת האחורית, אלא ביקשה לעבור את המדרכה ובו ברגע עבר אוטו, בעדה הנלה והיא נפצעה.

בידי הקשון...

משה כהן, בעל עבר פלילי, הועמד אתמול לדין על מסירת ידיעות כוזבות למשטרה: הוא מסר „פרטים" על מעשה חשוד, שהיה בת"א ביל ה„סדר" ולפי הוראותיו נאסרו אנשים מספר. אחר־כך נתברר כי כהן בדה את הפרטים מלבו. שופט השלום מר דוזנציוויג דן אותו למאסר שנה.

על הוצאת כסף ברמאות

יוסף קאמינסקי נדון על ידי בית הדין המחוזי למאסר 4 חדשים על הוצאת כסף ברמאות. אין זאת משפטו הרא־שון. הוא הוציא סכומי כסף מבחורות ברמת גן בהבטיחו לאחדות לסדרן בע־בודה ולאחדות — לשאתן. תפלס נאשם בהוצאת 147 לירות מעצירה אחת.

תבע חקצין קאדליק, לנאשם טען עוה"ד בר־שידה.

חשבונות ברחוב

שני האחים אלישוף נאשמו בהתלסת בעל תעשיה מפ"ת שהיו לם חשבונות אתו. שופט השלום מר רוזנצוויג בתל אביב, דן את זבולון אלישוף למאסר 4 חדשים, כדי שישמש מופת לאחרים „המסדרים את השבונותיהם" בדחוב.

בהי מרקחת תורנים

ת ע ר ב: „מרפא" רח' אלנבי 77 כל הלילה. „בוליסקי" כבר צ. דיזנגוף (עד 12 בלילה).

ב ש כ ת: ד"ר „מיכלין" רח' אלנבי 112 טל. 3233. „אברבנאל" רח' אל. בן יהודה 109 טלפ. 2852. „גלר" רח' חלוץ נ'רב' 46. „אשר־ברנקל" רח' לוינסקי פינת דיזנג.

ב מ ו צ א י ש ב ת: רח' אל בן יהו' דה 200 (כל הלילה). טרק נתן רח' אלנבי 102 טל. 6021 (עד 12 בלילה).

למבקרים על שפת הים

הארגון לטון תוצרת הארץ מבקש להשגיח שעל בד מכאות הסרנוע יהיה סמל תוצרת הארץ.

מתבקש

— הח' משה גוטרשטיין (פלינסקי, גליציה), או כל היודע עליו מתבקש לפנות לוער חסד עה של המחדרות (אלנבי 111 פינת ב').

בת ים

(ביה וגן)

במוצ"ש ב'7.30 בבית הפועלים עתון חי, שירה בצבור בהדרכת רייך.

תיאטרון ומוסיקה

הקונצרט ה־9 לפועלים

בחסות הארגון הארצישראלית בשם א'. על הבנית הקונצרט התשיעי של ההנ־מודת בליוני הקלוטים ופסנתר ירצה מ. רבי־נא במוצ"ש ב'8.30 בבית בדר. כרטיסים בלשי בת הסתדרות ב'12 — 2 ובמוצ"ש ליד הכניסה. „הסטאטוס". במוצ"ש ב'7.15 ו'9.15 בבית הנם שתי הצגות של „ארון זכת חלב ו...נפש". „מלוה מלכה תיאטרונית" ב„חזון".

במוצ"ש ב'8.30 בהשתתפות הנד ונדי וחוה יואלית: דמויות אורחים: (מורים שורה, פול פוני ואברהם מורבסקי). ישיבת מועצת העירייה: על הבשר והחיינה; קצת פוליטיקה של מחוסר עבודה: מלחמה או שלום בעולם, עליתי לארץ ישראל: פרק מרומן הומוריסטי, ב. שאלאפין (עיצוב דמותו וזכרונות) פרקי שירה. זמר. כרטיסים בשטר „חזון" חיום עד 5 ובמוצ"ש ב'6.

הצגת בלט ע"י קבוצת גרטרוד קראוס

מטעם ועדת התרבות ביום א' 15. בטאי באולם מוגרבי. הכרטיסים בלשכת המוזיקון בבית ברנר.

סרט למהוסרי עבודה

— ביום א' ב־11 בבוקר מטעם ועדת התרבות ב„מגדור" הסרט התיסטוריוגרפי והמוסיקלי „בטהובן" (מחיי האמן וכביכולו). כרטיסים ב'10 מיל בבית בר נר ב'13 — 2 וביום א' ב'3 — 11 בבוקר.

לנשף אלכסנדר בן

— הערב במגוגרבי. נמכרים כרטיסים ב'25 מיל בלשכת המוזיקון בבית ברנר היום ב'12 — 2.

תערוכת הצייר משה חז

פתוחה כל־ל שעות היום בחדוב אלנבי 30.

בנ. פ. ת"א ובאגודות

השבת בבית ברנר — הערב ב'8.30 ד. ל. מוניסון: תבלי נלוות (רשמי מסע באירופה). שירה בצבור בהדרכת ד. סמבורסקי.

בשבת ב'10.30 בקלוב על גג בית ברנר ד. נאמן: שעור באנגית.

בקלוב הדרום

(רח' הרצל 160) הערב ב'8 י. ניצנים: תפאשיות והאנטרשטיות באירופה. שירה בצבור בהדרכת בוצנר.

בקלוב הפקידים

הערב ב'8.30 בקלוב (בית ישה חפץ, קומה א') מסיבה כפרוחית לכבוד הידוש הוצאת הש־בועון „בנדים". משתתפים: א. שלונסקי, י. טורסון, י. זמורה, ג. אהרוני, ר. כתיבים, ש. גנס, א. ה. שפירא, מ. ליפשיץ, ל. גולדברג ועוד.

ב„הפועל"

בשבת ב'10 בבוקר ליד חבית הארון פגישת מחלקה השחיה.

התרות כוכס.

במוצ"ש ב'8.30 בבית „הפו־על". תחרות בוסס בין שתי תאגודות של מבצר עתיד ו„הפועל" ת"א.

ב„הפועל" — „הצפון".

בשבת ב'9 בבוקר מתחרויות בין כל קבוצות האוכניים: ההתהלה והגמר בבית „הפועל". אח־רי ההתחרויות מסקר בב"ם מוא"ח.

בנוער העובד

מסיבה הגיגית לחברים הערב ב'8.30 בבית „הפועל" (רח' נחמני 4) מכבוד חלוקת מנקבי החבר של ההסתדרות לכוגרים העולים להסתדרות. מוזמנים כל חברי מכיף תל־אביב. כרטיסים במחיר ב' מיל ליד בית „הפועל".

בהתרות הסוציאליסטית

הערב ב'8 מתאספים כל החברים בקלוב ו„חוב־כים לסיבה הסבוגרים של הנוער העובד באולם „הפועל". הכניסה ב' מיל.

בשבת ב'8.30 בבוקר בבית ספר תלמודי (רח' פרישמן) מפקר כל החברים שהחיו בסיפו־גה והבטחתם לפלוגת הסתדרות. ב'4 אספת הס־בוצות. ב'4.45 יוצאים מהקלוב לביקור בהערבת הספר העברי.

בסוסות ובהסתדרויות

באופוזיציה הכרוכובית, נפתח כמיגרון פועלים. בתכניה: הכעיות הפוליטיות והמק־צועיות של תנועת הפועלים הבין־לאומית מ. ערם (4 הרצאות), הפועל היהודי בעולם ובי־ארץ ו. פכרניול (6 הרצאות) על הטאה הע־רבית (2 הרצאות).

הרצאות בכל שבת ב'10 בבוקר בקלוב ברו־כוב (רח' ברנר 14)

— ביום ב'10 בבוקר הרצאה הראשונה של מ. ערם.

ב„ויצו הצעירה". היום ב'4.30 בקלוב (סומסת בית הסאנה 8) „עונג שבת", בכ' חשופים מ. הרכבי ירצה על הבשרה האשה לפי ראה הנייס: י. נחתומי — קריאה: שירה בצ' בור בהדרכת ד. סמבורסקי.

ב„אהל שם". ב'5 בסמיכת „עונג שבת" הרב ש. אכסר: רב האי גאון (תשע מאות שנה לפטירתו).

פועת העובדים הציונים הכללים

בש־בת. ב'5 אספה כללית: מעבון בתוך האגודות המקצועיות.

קלוב הפועלים ע"ש ב.ברוכוב.

הערב ב'8.30 בקלוב ב' (בית ישה חפץ, קומה א') מסיבה כפרוחית לכבוד הידוש הוצאת הש־בועון „בנדים". משתתפים: א. שלונסקי, י. טורסון, י. זמורה, ג. אהרוני, ר. כתיבים, ש. גנס, א. ה. שפירא, מ. ליפשיץ, ל. גולדברג ועוד.

ב„הפועל"

בשבת ב'10 בבוקר ליד חבית הארון פגישת מחלקה השחיה.

התרות כוכס.

במוצ"ש ב'8.30 בבית „הפו־על". תחרות בוסס בין שתי תאגודות של מבצר עתיד ו„הפועל" ת"א.

ב„הפועל" — „הצפון".

בשבת ב'9 בבוקר מתחרויות בין כל קבוצות האוכניים: ההתהלה והגמר בבית „הפועל". אח־רי ההתחרויות מסקר בב"ם מוא"ח.

בנוער העובד

מסיבה הגיגית לחברים הערב ב'8.30 בבית „הפועל" (רח' נחמני 4) מכבוד חלוקת מנקבי החבר של ההסתדרות לכוגרים העולים להסתדרות. מוזמנים כל חברי מכיף תל־אביב. כרטיסים במחיר ב' מיל ליד בית „הפועל".

בהתרות הסוציאליסטית

הערב ב'8 מתאספים כל החברים בקלוב ו„חוב־כים לסיבה הסבוגרים של הנוער העובד באולם „הפועל". הכניסה ב' מיל.

בשבת ב'8.30 בבוקר בבית ספר תלמודי (רח' פרישמן) מפקר כל החברים שהחיו בסיפו־גה והבטחתם לפלוגת הסתדרות. ב'4 אספת הס־בוצות. ב'4.45 יוצאים מהקלוב לביקור בהערבת הספר העברי.

בסוסות ובהסתדרויות

באופוזיציה הכרוכובית, נפתח כמיגרון פועלים. בתכניה: הכעיות הפוליטיות והמק־צועיות של תנועת הפועלים הבין־לאומית מ. ערם (4 הרצאות), הפועל היהודי בעולם ובי־ארץ ו. פכרניול (6 הרצאות) על השאלה הע־רבית (2 הרצאות).

הרצאות בכל שבת ב'10 בבוקר בקלוב ברו־כוב (רח' ברנר 14)

— ביום ב'10 בבוקר הרצאה הראשונה של מ. ערם.

ב„ויצו הצעירה". היום ב'4.30 בקלוב (סומסת בית הש

למנוחה ומרגוע תסע לבית צמחוני הבראה בגבעת ברנר

ליצחק ורדורה

ברכות נאמנות להולדת הבת

המועצה וועד אגודת פועלי הדפוס

לזיגמונד נשר

להולדת הבן

ברכתנו שלוחה לך

מישרד קבלני ירושלים בע״מ
מר יוסף פרדמן
ריבקוב, הלל, קלנר, קוליק, קמניצקי, פרידמן, פריבס, נחב, נרודצקי, כרלר, אומבר.

ברכתנו

לחי ד״ר אפלבוים להולדת הבכור הראשון
ולחי דינר אהרן להולדת הבן

וועד עובדי קופת חולים, תל־אביב

ר״ח מ. פלמון ולדעיתו

ברכת דעים ואמונה להולדת הבכור

הנהלת משפט החברים חיפה

שמעו ברדיו

תכנית ירושלים, יום ה׳:

5.30 — אות זמן והודעות, מינת הנוער האנגלית. 6.15 — תכנית קרבית. 8.00 — קרוי אות בתנ״ך. 8.20 — אלפרד קורנו, מתון, מו׳ נואר, סולר (הקליטים). 8.35 — „הרפתקאו׳ תיו של נרשון יהלומי״, מאת מרבין רוסם. 8.55 — מולו לבבל ע״י ילה פסל (הקליטים). מנסטית כרו מאוזר, קפריציו בול מינור — הנדל. 9.00 — אות זמן, מיכוויי מוג האויר והרשות (עברית). 9.15 — אות זמן, מיכוויי מוג האויר והרשות (אנגלית). 9.30 חזמורה האוזרית המסמלכתית מדרוזו, בניצוחו של ברל ביהם (הקליטים). סימפוניה מספר 4 במי ביי מול מאוזר ברוקנר. „הסימפוניה הרומנטית״, אנגרו נון מרוסו, אנרגטה קוראסי אלגרמו, סקר־צו, סוטבי אלגרו נון טרופו.

תכנית ירושלים, יום שבת:

5.45 — אות זמן והודעות, פרק וכר ואחר מרחה, מנסטית — ליד מעין צ׳ייקובסקי — אורבאר. מרפראות — בוקאצ׳יו — פרנץ ו. סיפה. זיגה כלילה — קומוק. קטעים מתוך „הלנה היפה״ — אופנבאר. 6.15 — תכנית ערבית. 8.00 — „המבריל״ (הקליט). 8.05 — „יום הליגה לשלמה בשהפת״, שיחה מאת ד״ר א. איינס. 8.15 — שלישיות האורגן, פזמוני שבת בעיבודו של הנס שלוינגר. 8.40 „המעבר אל הספרות העברית החדישה״ ע״י יעקב קופר ליביץ. 9.00 — אות זמן, מיכוויי מוג האויר והרשות (עברית). 9.15 — אות זמן, מיכוויי מוג האויר והרשות (אנגלית). 9.30 — קונצרט מועבר מלונדון. 10.00 — מוסיקה לריקודים (הקליטים).

רק״א ויקטור 1938
RCA
הרדיו של המאסטרו

תכנית תל־אביב, יום ו׳:

1.25	קאהיר: קונצרט המשאלות.
5.20	לונדון (קצ׳): כנור.
7.40	בודאפשט: פסנתר.
7.50	בלגראד: הקליטים.
8.30	סופיה: הונצרט.
8.35	בוקארשט: מוסיקה קאמרית. סונטה בסול מינור אופ. 19 לרחמנינוב.
9.00	לונדון (קצ׳): תזמורת.
9.15	סופיה: זמרה.
10.00	רומא (קצ׳): קונצרט איטלקיו־רמני.
10.00	סופיה: פסנתר.
10.30	לונדון (קצ׳): ענוב.
10.45	בוקארשט: קונצרט לסוסיקה קלה.
10.45	סופיה: קונצרט לילה.
11.15	בלגראד: הקליטים.
11.30	סופיה: מוסיקה קלה.
11.35	לונדון (קצ׳): שמוניה.
11.40	רומא (קצ׳): ריקודים.
12.00	לונדון (קצ׳): ריקודים.

תכנית תל־אביב, יום שבת:

1.25	קאהיר: הקליטים.
6.25	לונדון (קצ׳): ריקודים.
7.00	בודאפשט: קונצרט.
7.15	בלגראד: הקליטים.
7.45	לונדון (קצ׳): עוגב.
8.15	בוקארשט: קטעים נבחרים מתוך האופ׳ רות ואוסיריומות.
8.15	בודאפשט: הקליטים.
8.20	לונדון (קצ׳): תזמורת.
8.30	סופיה: מוסיקה קלה.
9.00	בלגראד: מנגינות פופולאריות.
9.00	לונדון (קצ׳): תכנית עילוה.
9.15	בוקארשט: קונצרט לילה.
9.30	סופיה: ציולו.
10.00	בלגראד: קונצרט.
10.00	לונדון (קצ׳): תזמורת ב. ב. ק.
10.00	רומא (קצ׳): שירים איטלקיים.
10.00	סופיה: זמרה.
10.30	רומא (קצ׳): אופרטיות.
10.45	סופיה: קונצרט.
10.45	בוקארשט: קונצרט.
10.50	בודאפשט: תשורת צוענים.
11.40	סופיה: קונצרט.
11.40	לונדון (קצ׳): ריקודים.
11.50	בודאפשט: קונצרט.
12.00	בוקארשט: קונצרט.

מכתב הפרידה של משלחת יהודי רומניה

ד״ר י. גמירובר, ראש המשלחת מרומניה, שלח את המכתב דלקמן:

בשעת שאנו, חברי המשלחת של ציוני רומניה, עוזבים אחרי ביקור קצר את הארץ, הרינו מוצאים להובתנו הנעימה להביע את התפעלותנו והוקרתנו למפעל הכביר והנעלה של הישוב ומבטיחים לספר ליהדות הרומנית את רשמינו. שום שמשו לה, בלי ספק, עידוד להגברת פעולתה לטובת בנין הארץ.

המשלחת מודה מערב לבה לסוכנות היהודית, למוסדות ואישים שונים על קבלת הפנים החמה שזכתה מצדם והיא במחאה שהקשרים שהיא קשרה פה יהדקו עוד יותר את היחסים בין שתי הארצות.

תודה מיוחדת חייבת המשלחת לעתונות הארצישראלית שעזרה לה הרבה והקלה עליה את מלוי תפקידיה בארץ.

לבסוף מביעה המשלחת את הודתה להתאחדות עולי רומניה בארץ, שעבדה בהבנה גמורה אתה יהד כל הזמן בעניני אינפורמציה, עליה, התישבות, הנגעים ליהודי רומניה ובטוחה שתמשיך לפעול גם להבא בכל הענפים מתוך שיתוף פעולה גמור עם ההסתדרות הציונית ברומניה.

לנוסעי „אגד״

האכסדרה האחרון היום יצא מתל־אביב לירושלים, לחיפה וחזרה ב־4 אחה״צ. הסכוניות הקטנות — תצאה ב־4.30 אחה״צ.

בנמל חיפה

האניה „ירונדה״ (בלגית) ו„בלונה״ (איטלקית) הביאו מטען מעורב. בשתי אניות פרקו סחורות שונות. מאתת פרקו שמן־דלק באחת טענו אורז (טחון) ובאחת — שמן גלמי. ביום ד׳ היה תאורך פורט 842 והאכספורט 47 טון.

וכן

בחלוקת הקלואות מהאובליגציות כריית שנות של בנק שלמה המלך זכו המספרים הבאים: 31131 — מאה לירות 65003, 42399, 18641, 37892, 23822 — 10 לירות כ״א; 68237, 28222, 38698, 67219, 44066, 21965, 21033, 11526, 19458, 38192 — 5 לירות כ״א.

מתכקש

הרב ד״ר יוסף בורג, אז כל מי המכיר אותו, מתבקש להודיע את כתבתו לסחלקה לעי כורה פוציאלית של הועד הלאומי, (ירושלים ת. ד. 121).

תיקון

ברשימתו של ד. א. על הנשם האחרון ב„דבר״ מאתמול נפלה טעות: בנגב ירדו 2.5 מ״מ גשם ולא 25 מיליומטר.

קבוצת „המטעין״

בנמל תל־אביב

שולחת את ברכתה הנאמנה לחברים בעבודה

מרדכי ירליכט

לנשואין עם ב״ל **חיה**

ועד סקצית הטפסנים

שע״י מ. פ. ת.

מברך את החבר

אהרן איצקוביץ

להולדת בנו

קפה אמפיר

מחוב המלכים סידר בחדר הכרטיס, רח׳ הרצל 40 טל. 1300, מטבח ספרדי

אפשר להשיג בל המאכלים והמעדנים (פול, חומוס, קפאה, ששלים, בקלוה וכו׳)

אורח לאמיפות — גן קיר

חיפה

שמירה על היטלר — בחיפה

אנית החברה „לויד טריאסטינו״ „גליל״ הפליגה ביום ד׳ מחיפה. באחור של שעה. סבת האחור — שמירה על היטלר לרגל בקורו באיטליה! לנוסעים באניה זו נמסר, כי לא יוכלו לעבור דרך איטליה בלי רשיונות מיוחדים. אחדים מהנוסעים, נתיני גרמניה, פנו תחילה לקונסול הגרמני בחיפה וקבלו אצלו ויזה מיוחדת המורת 170 מיל. אחרים פנו ישר לקונסול האיטלקי בחיפה וקבלו רשיון־מעבר מיוחד, בלי כל השלום. בשל רבוי הנוסעים לא הספיקה הקונסוליה האיטלקית לתת את הרשיונות לכל הנוסעים במשך היום. בקידי הקונסוליה עלו לפנות ערב על האניה ונתנו את הרשיונות לנוסעים כדי שלא יעוכבו בדרך.

בקרת אגד פיזי

(אשת מנהל המכס בנמל חיפה), חשתתה שהל רב מכל הערות. ביניהם באי־בוח מועצת פועלי חיפה ומוסדות הסתדרות אחרים. נובה גם קצין המחזן מר בינה.

בתי מרקחת תורנים

הערב: „בשור״ רח׳ בלמון, „הרצל״ רח׳ הרצל.

בשבת: „הרצליה״ רח׳ הרצליה.

במוצאי שבת: „הרעליה״ רח׳ הרצליה. „חור״ רח׳ ארלוזורוב.

בנוער העובד

הערב מסיבת ברנר

הודעות

— תעודות חשובות ע״ש. אליעזר שמעון אבידו ביום ד׳ בדרך לחרר הכרמל. המחזיר לח׳ נות רוזנפלד, רח׳ נורדוי 15 יבוא על שכרו.

תיאטרון ומוסיקה

בקלם קבוצת גרטרוד קראוס, הערב ב״ו ב„אולה״: הספרדית החונגרית של ליסט, רי׳ עוד המנה של טרוסבו, סונטה א״ו של סטוצ׳ב־סקי ועוד.

„אחלה״. במוצ״ש ב־8.30 במוגרבי הצגה עמ־מית של „הורדום וסרים״. בהצגה יהיה נוכח אברהם מרבסקי.

בבחירות הסוציאליסטית

הערב ב־8.15 בסוב הספלנה שיחה על שא־לות אקטואליות, הנוגה גדעון, הכניסה הפשוטה. במוצ״ש ב־8.15 מסיבת רחל, הרצאת קוינס: קריאה ונגינה, הכניסה חפשית.

במוסדות ובהסתדרויות

אספת הליגה הסוציאליסטית, שנוערה למוצ״ש נתחתה ליום א׳.

„אחל שם״. — בשבת ב־5 בתכניון ד״ר ב. ניסנבוים: מחלת השפתה. ב־8.30 ש. ווינשטיין: הגליל בעבר ובהוה: שירת בצבור בהדרכת פרידמן־לבוב.

חובבי הטבע. — הערב ב־9 אוצקוביץ: נדודי הצפרים. בשבת ב־8.30 בבוקר מיול לשדרות הכרמל ולוים.

חוג מורי התתעמלות בכתות נמוכות. היום ב־5 בבית״ס „נאוה״.

ויצו הצעירה. — בשבת ב־4.30 ב„אחל שרה״ אמנות היומיות: אורחים מוזמנים.

משפטי נהגים

בפני השופט מר עוקרמן התבודן ביום ג׳ 355 משפטי נהגים שעברו על חוק הדרכים. הנהגים נקנסו בסכומים מ־300 מיל על לירה אחת, בסך הכל 45 לירות.

קרית חיים

חוג חובבי נגינה. — במוצ״ש ב־6 בבית״ס קונצרט הקליטים (שתי סימפוניות מאת שו׳ ברט) עם הסברה.

קפה ומסעדה מינס

ת״א, אלנבי 24 טלפון 3437

שם תבלה בנעימים על כוס משקה קר, אוכל מעים וטרי

קיוסק של גוזון

עם כל הסדורים: שלחנות ומקרר

למכירה או למסירה

לפנות: עמק יזרעאל 44, ת״א

קבוצת גרטרוד קראוס

הצגת בלט

הערב 6.5 באולם „אורה״ בחיפה

במוצאי שבת 7.5 באולם „בית הפועלים״ בעפולה

בסימנים אלה
תעמוד חופשתך

עלה לכרמל לעשרה ימים

המחיר סוג א׳ 4.350 לא״י
„ „ ב׳ 3.700 „

המחיר כולל נסיעה תל־אביב—הר־הכרמל וחזרה

אכסון סוג א׳ במלונים: טלטש, וולשטיין, ד״ר לב, וילה צופיה
פרידמן הירש
„ „ ב׳ „ ספקטור, ל. סגל, צור וגל וכו׳

3 ארוחות ליום. ערב אחד בקזינו של בת־גלים. טיול לנהריה

הטיול הראשון יצא ביום ששי **12.5** בשעה 2 ממשרדנו בת״א

פרטים והרשמה במשרדי

לויד ארץ־ישראל ומצרי בע״מ

ירושלים חיפה תל־אביב פתח־תקוה רחובות

בשורה טובה

נתקבל משלוח חדש

בשר בקר משומן כשר

מהפירמה Arnold Serensens Riga

בקופסאות של 250 גרם (יותר מאוקיה) ב־25 מיל
בקופסאות „ 400 „ (1¼ אוקיה) ב־35 מיל

טעים, טרי וזול — להשיג בכל חנויות המכולת

ברזי שיבר מתוצרת הארץ

המתנה נעימה לישוב הארץ־ישראלי

אני מתכבד להודיע שאחרי נסיונות רבים עלה בידי ליצר בבית־חרושת שלי

ברזי שיבר להשקאה

ללחץ גבוה וללחץ נמוך מכל המדות ההל מן 3״ ומעלה. איכות וטיב יצירת השיברים יעמדו בתחרות נגד ברזי שיבר תוצרת חו״ל בקרן מוסמים שונים ונעשו על סיני נסיונות שנתנו תוצאות היובות בנוגע לטיב המשובח של התוצרת.

אני פונה לכל מוסרות הישוב, למשקי הארץ ולכל הצרכנים שלנו: השתמשו אך ורק בברזי שיבר תוצרת הארץ שבל אחד ואחד מסומן בשמי.

משה בנצנברג ביח״ר מיכני וליציקה

תל אביב, המשך רחוב הרצל, דרך רח׳ סלמה־עובדיה, ת. ד. 170, טלפון 630.

השקעה המשלמת את הרבית היותר טובה

„בשאדם מריק את ארנקו לתוך ראשי, אין אדם שיוכל לקחתו ממנו. ההשקעה בידיעה משלמת המיד את הרבית הטובה ביותר״ — אמר באופן נאות בנימין פרנקלין.

אדם בעל השכלה יסודית בכלית או מומחית הוא מיוחד למשרה אחראית ומכניסה ריוח. הוא תנהו היחיד המתמיד לעלות (להתפתח).

האם אתה מקוה למשרה כזו? תוכל להיות נעזר בהדרכתם של כ. ק. ב. ל.

כ. ק. ב. ל. עזרו לאלפים למצוא את עצמם, ויכולים לעזור גם לך. הרצון לצאת מהמסלול — להתקדם, הוא כל מה שדרוש. דרוש חיום בנסס — תנם אין נסף — של חקורסים המוצעים.

משרד ראשי למצרים וארץ ישראל

בתי ספר לקורספונדנציה בין לאומית (קול) בע״מ

17 רחוב שעריה מנך, קאהיר, מצרים

INTERNATIONAL CORRESPONDENCE SCHOOLS
17, Sharia Manakh, Cairo.

Please send me your booklet containing full particulars of the course of Correspondence Training before which I have marked X. I assume no responsibility.

Accountancy	Chemical Engineering	Municipal Engineering	Steam Engineering
Advertising	Civil Engineering	Poultry Farming	Sanitary Engineering
Aeronautics	Electrical Engineering	Professional Exams.	Textiles
Architecture	Mechanical Engineering	Salesmanship	Technical Drawing
Book-keeping	Mining Engineering	Scientific Management	University Exams
Building	Moto. Engineering	Shorthand Typewriting	Woodworking

NOTE.—The I. C. S. teach wherever the post reaches, and have over 400 courses of study. If, therefore, your subject is not on the above list, write it here.

Name _____
Address _____

בית ההזדמנויות

ת״א, אחד העם 15

מבחר חדש של נעלים מוצג למכירה

בערך 2000 זוגות נעלים במחיר למטה מהקרן

נעלי עור לגברות	נעלי עור לגברים
39, 39, 19 גרוש	59, 49, 39 גרוש
נעלי בד לגברות	נעלי עור לילדים
23, 19, 16 גרוש	19, 15, 12 גרוש

סנדלי עור לילדים לפי מספר 6¼, 5, 4 מיל

נמות המכירה—לפי רצון המוכר. לקונים לשם מכירת־שנה—אין מכירה

תמיד הזדמנויות

מערכות רהיטים. רהיטים בודדים.
רהיטים עתיקים. כלי כסף שונים. ציונים

כל חובב אמנות יודע:
דברי אמנות עתיקים וחדישים

תמצא רק אצל: **א. גרונפטד**

תל־אביב, רח׳ ארלוזורוב 11 בין שפת הים ומוגרבי

הופיעה חוברת ב־ג של הרבעון

„תחומים״

במה למיטאי עברי בערינה) ם. לוסטרניק.

ד״ר נתן עק. פומרנין וזה תכנה:

* — א. לוינסון: על הזיו שבנה — ב. פומרנין: אחרי מות החוזה — בנציון בשלום: בודדודי — ב. ונמוסקר: הדרמטורגיה — ישראל עריף: היחיד — מ. לוסטרניק: על סף הארבעים (שיר) — מ. שהם ז״ל: אורינינסון — מ. נגסיזון: שלושה שנאתו — ד״ר נתן עק. שירים — אהרן ציטלין: ארית (נוביצה) — א. ר. שטיבל: אמנון (מחזה) — י. לצנלסון: תורגן התוור — ד״ר א. מרטקובר: שירים — ב. פומרנין: יחיד ורבים — יוסף צ׳סלר: הכרחיות — בנציון דפסורט: המיותר (קטע מרומז) — חנן ריזלי: כיצקי: שירים — ש. ד. פוגין: הוא בצת (נו־בילה) — אפרים קגנובסקי: המלאכות אל קאיום — ד״ר מנחם שטיין: שירים — מ. לוסטרניק: נזמות — ה. ר. פולמן: תרבת הגורל (קוים ליצירתו של יצחק לסרן) — ד״ר ישראל עריה: האסכולה החדשה של חכמת ישראל — ד״ר י. אוסטרוצר: מונוגרפיה על חג״ב — בנציון בשלום: כיפור על ישו — נ. עק. מספר רות התשכלה — ד״ר פ. פרידמן: תמרנות והבטת — בנציון דפסורט: מתתיהו שחם והאגדה החל־מודית — מ. שטיין: ה. ברצינסקי — י. קצנל־סון: יהדותו של הנריך הילנה לאור מכתביו — יהושע טילסון: משהו על הספר העברי — י. ציטלר.

מחיר החוברת 4 זחובים, בחו״ל דולר.

בחתומה לפנות:
Warszawa, Ttomackie 6, Acheweri

תשקפים?

אוקולום

29 תל־אביב, נחלת בנימין

להשכיר תיכף ומיד

2 דירות בנות 2 חדרים ו־3 חדרים עם כל הנוחיות בלי מים חמים

בזול מאד.

הרוב הירדן 19, ע״י תיאטרון מוגרבי. סביבה נהדרה. לא הרחק משפת הים. לפנות במקום לבעל הבית

בשביל צלמי LEICA

SELO HYPERSENSITIVE PANCHROMATIC

מאפשר הגדלות ורגיש לצבעים (הפילם ארוז בקסטות מטל מיוחדות)

לתשיב בכל בתי המסחר לצלום
ומצה: אינג׳ ה. ברגר, ת״א ת. ד. 447

אהל שם, תל־אביב

יום ה׳ 12 במאי, 8.30 בערב

הוצרט לפסנתר

איגנץ

פרידמן

בתכנית:
מוצרט, נקוק, חומר, באך־בוזוני, שופן, שומן.

כרטיסים: 75, 120, 180, 240, 300, 360, 450 מא״י במהמן המוסיקאלי של ב. ספיר, אלנבי 45, טלפון 3710.

הנחות לחברי אגודת התזמורת:

חברי אגודת התזמורת הארץ־ישראלית (לרבות סניף הפועלים) יקבלו הנחה של 33⅓% לכר־טיסים שמחירם מ־120 מא״י ומעלה. כרטיסי־הנחה ימכרו אך ורק אצל ספיר נגד הצגת כרטיס חבר מתאים. בערב הקונר צרט בקופה לא תתנתן כל הנחות.

בית משפט השלום בחיפה

תיק הוצאה לפועל מס׳ 288/38

הנשפט לזכותה: תעשיות חימיות ממ־לכתיות ע״י עו״ד ח׳ י. סלומון, חיפה. הנשפט לחובתו: אברהם רפלנסקי, חדרה.

הודעה בדבר מכירת משלטין

לחוי ידוע שנתנה החלטה ע״י נשיא החוצל״פ של בימ״ש זה בדבר מכירה פומבית של החפצים המפורטים ברשימה הבאה, לכסוי החוב לפי פס״ד מבימה״ש בחיפה במשפט מס׳ 1163/37 אורחי ע״ס 11.996 לא״י בצירוף הוצאות וכו׳. במקרה שלא תנתן פקודת דחיה, המכירה תתקיים ע״י ח׳ אהרן צורי ביום ראשון לשבוע שחל ביום 8 למאי 1938.

המכירה תתחיל בשעה 1 אחה״צ.

ואלה הם תנאי המכירה: א) החפצים הנמכרים ימסרו לקונה אחרי תשלום הסכום המוצע ע״י. ב) אם הקונה וטרם לקחת את החפצים שנמכרו לו, ימכרו שנית ופקיד התוצל״פ יגבה מאת הקונה את ההפרש במחיר אם הסכום המוצע במכירה השניה יהיה פחות. ג) אם יחיה צורך, אפשר יהיה לדרוש מהמציעים במכירה הפומבית בטחון של עשרה אחוז מסכום הצעתם. ד) שכר המברון חל על הקונה וישולם בזמן מכירת החפ־צים למציע את המחיר הכי גבוה ובזמן מסירתם לו. ה) על הקונה להוציא את החפצים שנקנו על ידו על חשבונו מהמ־קום שנמכרו בו תו״מ אחרי שימסרו לו ע״י המברון. אם לא יוצאו החפצים ישא־רו במקום המכירה על אחריות הקונה. ו) אפשר לקבל פרטים נוספים מאת מר אהרן צורי במשרד החוצל״פ בחיפה, הפ־קיד הממונה על המכירה.

רשימת החפצים המוצגים למכירה:

שולחן, 4 כסאות, ארון, שולחן כתיבה, מרבד קיר. ימכרו במגרש שעל יד בנין המועצה המקומית, הדרה.

בשם שופט השלום

מכתב אל „דבר״

תוך מס׳ 16005/37 הזמנה למשפט

התובע: אנ׳ צרבנית שתופית הרצליה בע״מ

הנתבע: משה כהן, מ. מ. בלתי ידוע.

עליך לבוא לבימשה״ש בתל אביב ביום 20.5.38 בשעה 8.30 בבוקר, בענין התביעה בסך 5 לא״י שהתובע דורש ממך ולהחשבע לדרישתו. אם לא תבוא, תשפט שלא בפניך ולא תהא לך הזכות להתנגד, אלא אם תוכית שהעדדך היה מסיבה מספקת.

(החתום) שוה״ש בת״א

מלון סנדרמן

תל־אביב — נמפה ה׳

שמח להודיע, אחרי סדור שבלולים בגינתו, על **פתיחת עונת הקיץ עם קונצרטים בכל יום**

מ־5—7 ומ־9—12 בערב

ובמתידים היומיים הרגילים

תה־רקוד וקונצרט

בכל יום שבת בשעה 5.30 אחה״צ

רקודים וקונצרט

בכל יום רביעי ומוצ״ש מ־9 בערב

תזמורת בהרב מוגדלה

הוצאת „יזרעאל״ תל אביב

הופיעו ספרים חדשים

א) **זכרונות בית דוד** ספר שלישי (בני מלכים חלק שני) מאת א. ל. יעקובוביץ

ב) **זכרונות בית דוד** ספר חמישי 2 ספרים: א. הרגל, ב. החשמונאות האחרונה, מעובד ע״י מ. ג. ולפונסקי מחיר כל ספר לחותמים רק 175 מיל

ג) **הלורד הקטן** (לורד פונטלרוי הקטן) מאת פ. ברנט, תרגם א. ל. יעקובוביץ המחיר בבריבה 200 מיל

הוצאת „יזרעאל״ תל־אביב
רחוב בלפור 16, טלפון 2350

מעליות לנוסעים ומשא

לפי קונסטרוקציה חדישה בכל גודל

משלשלות (WINDEN)

המתאימות לכל צורך

בונה כמאה אחוז בארץ

ב. גוסינסקי, נשר יגור, טלפון 1773

הצעות מפליאות

חדר אוכל מעץ אלון — מערבת שלמה: מזנון אנגלי גדול עם דרגה שולחן כבד עגלגל, 6 כסאות מרופדים עור 4.750
ספה אלגנטית עם כר „שלראפיה״ 3.750
חדר אוכל סבריק מערבת שלמה 8.800
פסנתר גרמני מצוין 24.500
מקרר חשמלי, במעט חדש 14.500
כמות גדולה של כורסות גן כמעט חדשות 0.330
כמות גדולה של כסאות וינאים משוטשים מעט 0.290
חדר מאוחד, תכנית אמנותית 16.900
כמות תקליטי גרמופון חדשים 0.080
שולחן כתיבה, 3 תכות 0.850
סופה־אבא „פרוטס״, פוין, מכשיר למ־סל, מאורים, רהיטים קטנים רבים, מנורות, תמונות וכו׳.

הכל בזיל הזול

בית ההזדמנות

73 רחוב אלנבי 73

„שכונת תל־עמל״ חיפה

אגודה שתופית בע״מ

באסיפה הכללית, שהתקיימה ביום 26.4.38, נבחר ועד מהח״ח דלקמן:

יעקב גנדלר
יעקב הי
אהרון קוזמן
מרדכי פילשצוק
חיים־צבי ברויר
בנימין יעקב
בנימין גלטר

התימת שלשת החברים הראשונים ביחד מחייבת את האגודה.

בורות עם אינונטר

זמינה רדיה דעשרים מסגרות, הכל כמצב טוב

למכירה בהזדמנות.

אצל א. גשרי, עתלית /

למי אבד, מי מצא?

הודעות

נמצאו והובאו למזכירות „אגד״ 3 שטרות: 1) ע״ם —10 לא״י, בח״י א. מ. לוין, 2) ע״ם —4 לא״י בח״י ד״ר אפרים לוי ו־3) ע״ם 6.650 לא״י בח״י יעקב סגל וצ״ק לפק׳ פרנקל ויסף ע״ם 2.680 לא״י. לקבל נגד סימנים במזכירות „אגד״ בשעות העבודה.

— אבד אוסף של מקטרות. להשיב לפינסקר 13 בראודה.

— אבדו פנקסי חבר ע״ש וורהובסיק לאה ושבחי. להשיב ל„דבר״.

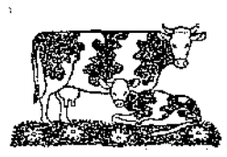

מחרכות תנובה בעמק יזרעאל
גבינה משומדת
משני מינים חדשים

עמק

בטעם חריף

הלל

בטעם עדין

בת מרך מזוני רב

תנובה

רגעי אשר תצניח בזכרונך ע״י שמוש בפילם משובח

SELO Film

הפילם מכסיח תוצאות מוצלחות מלאי צבעים. צללים ואור, היות והוא מורכב משכבות עדינות מרובות אשר מאפשרות צלום בכל עונה, — בפנים הבית — ובחוץ.

אולם מוגרבי יום שלישי 10.5.38 קונצרט ראשון

ברכה צפירה ונחום נרדי

אחרי סיבובם הגדול באמריקה
בתכנית: תפלות, זמירות, פיוטים, שירי עם, שירי ילדים, שירי העמק והגליל ועוד.

מכירה מוקדמת של כרטיסים: בשפי היגיינה אלנבי 38, טל. 2602, אחים אלוהו רח' הרצל 15, טל. 124, יבערב הקונצרט בקופה.

קטעים מספר מתוך דעת העתונות והאישים

אין ספק שברכה צפירה ונחום נרדי הם המיצגים הנאמנים של האמנות העברית המתחדשת במזרח. אלבירט איינשטין

מומרתה האמנותית העמוקה של ברכה צפירה בוקעים נגנגים של שבטי ישראל הנצחים ורוח ההתעוררות של עם הקם לתחיה. ניו יורק טיימס

יצירותיו של נחום נרדי מלאות נשמה ספונה הוד המזרח. הוא יודע להחיות את הגליל המזרחי העתיק, לרסן אותו ולמזל אותו לכללי האמנות המודרנית במשמעת מוסיקלית מופתית. טגארד ניו-יורק

תזמורת הארץ-ישראלית
קונצרט 9 למנויים
ת"א אביב, אולם הקונצרטים שבתערוכה
מיצאי שבת 7.5 בשעה 8.30 בערב

המנצח: דייר מלקולם סרגנט
הסוליסט: איגנץ פרידמן ומסנתרו

הגדל: מוסיקה של זיקיקים דיבור
ליסט: קונצרטו לפסנתר מס. 1 באס-דור
דליוס: רפסודית המהול
דבורק: סימפוניה מס 4 ב-דור

כרטיסים: תל-אביב אצל ספיר

לא השמש
לא המטר
אבקה

אף סבה חזקה מדי לא חגרום בה קלקול. היא קלה. צורתה יפה ולות של ברזם סגולף קשוטים יפים ומוזרגיים מהדר אוחה. נוחה היא לשמוש ומצלסת צרוסים יפים. רוצים אתם בצלסוניה אלגנטית. אל תחססו ובחרו ב"ברוני יוניור 620 מחירה 500 מא"י. ואם להיפך. רצונכם בצלסוניה יוחר פשוטה. דרשו ברוני מינור 620 טוהים 450 מא"י

ישנם גם עוד שני סיני ברוני: „ברוני מינור" במחיר 350 מא"י ו„ביבי ברוני" ב-250 מא"י.

דרשו את הסרקה „ברוני" המיוצרת אך ורק ע"י קודק והשתמשו רק בפילם „וריברום".

כל צלסוניה חיטיב לצלם אם תשתמש בפילם קודק „וריברום".

בנק נורוק-אידלזק בע"מ
תל-אביב רח' הרצל 13
ביום שלישי, 10.5.38 ט' אייר תרצ"ח ב-6 בערב מתקיים במשרד הבנק
חלוקת ההלואות החדשית ה-16
הזכות ליהנות מההלואות הנ"ל ישנה רק לבעלי העדות הפקדון שתשלומיהם בסדר. המפנים שהכניסו השלומים שאינם מכסים את כל הפיגורים שבעבר, אוכם נהנים מהזכות.
רכישת העודות הפקדון נמשכת

מכירת חיסול ושבת שנויה בבנין
חיות והוו לסוחותינו הולך וגדל מיום ליום, אנו נאלצים להגדיל את תכונתנו ומחסננו, ומפני זה עלינו לבצע במהירות האפשרית את מחסן המחזרות שלנו.
עכשיו הכל יותר בזול
אינגו מודיעים מחירים. חלונות הראוה שלנו מראים לכם המתעות גדולות בצרכי בושם, קוסמטיקה סבון מכל המינים, אמצעי לביסה, מברשות, מראטאים וחפצי בית וכו' וכו'. ההתחלת ביום הראשון בבוקר בשעה 9
סבון ״רות״
תל-אביב, שינקין 10 חבית תחמישי מרח' אלנבי

ליובל ה-20 של החלוץ
נישאר עוד מספר אבטמפלרים של הספר
החלוץ ברוסיה
לתולדות החלוץ הבלתי ליגלי
הוצא לאור ע"י משלחת הנ"ל של החלוץ הבלתי ליגלי ברוסיה בעריכת ב. ויסט ומ. שטרקמן.
המחיר המוזל של הספר 150 מיל.
המכירה הראשית בידי „מפיץ הספר", רחוב שינקין 11, תל אביב, אלהשיגו ע"י כל בתי מסחר הספרים בארץ.

מועצת נתניה
ועדת הבישים בשכונת נכע, נתניה מכריזה בזה על
קבלת הצעות לסלילת כבישים פנימיים בגבע
נבה בות: מס' 54, 106, 107, 108, 109, 3.
את הפרטים המכניים והתכניות אפשר לקבל בכל יום בין השעות 10 לפנה"צ — 12 בצהרים במשרד המהנדס העירוני בנתניה.
את ההצעות יש להגיש במעטפות סגורות על כתובת: „ראש מועצת נתניה" עד יום א', 15 במאי ש. ג., שעה 12 בצהרים בצרוף פקדון במזומן או בערבות בנקאית.

בעניני קולנוע „רימון"
בקשר עם המשפטים שנתעוררו בחברת קולנוע „רימון" בע"מ, שמחתי לחוכח שה' ר. ורדימון פעל כל הזמן בעניני קולנוע „רימון" בצדק ובין-שר ובהתאם מלא להסכמים אשר בי-נינו, והנני מביע בפומבי את צערי הרב על שנגרמו ללא שום הצדקה אי נעימויות לה' ר. ורדימון והספרים לחברת קולנוע „רימון" בע"מ בגלל האינטריגות של „ידידים" והעצות „הטובות" של יועצים שהכשילו ע"י כך גם את השם הטוב של הקולנוע הנ"ל.
ב. ארנברג

צעירות יופי ובריאות
נא להוכחו! הזהרו מזיופים!
קרם הפנים האמה'ממורפוזה של
ד"ר רוקח טבצ'ניק
לפני השמש — אחרי השמש
נותנת תוצאות מצוינות ובאחריות 100 אחוז אחר השמוש בצבעות רק אחת. מסירה כתמי השמש, כובן נקודות מישרת את הקמטים, מרגאה אבעבועות ומוסיפה יופי חן וצעירות.

רגנרטור של הרוקח ה. טבצ'ניק
מחדש ומשיב לשערות את צבען הטבעי והרענן מחזק את שרשיהן, ממריץ את נשירתן ומשמיד בהחלט את הכשכשים. התוצאות הן מבטחות, כי אין זה צבע רק תרופה יעודה שמוציאה אחרי שמוש של בקבוק אחד.
דרשו בכל בתי מרקחת
המכירה הראשית: בית-מרקחת „בלפוריה" תל אביב, רח' שבזי 21, רוקח טבצ'ניק
נא לצלצל טלפון 1702
ונמציא לכם את התרופה הביתה.

בנק כללי לדיסקונטו ולמשכון בע"מ ירושלים
בישיבת התנהלה מיום 4 להודש מאי 1938 הוחלט לאשר את ההלואות לבעלי תעודות הפקדון לפי המספרים דלמטן:
מספר 3525 — ב-100 לא"י; 4976 — 10; המספרים: 836 4951 7674 8621 1979 5362 כ"א ב-5 לא"י.

מעגלה השמלית למכירה
בגול ובמצב טוב
לפנות: ראשון לציון רח' רוטשילד 28, בהרוכוביץ.

שעורים באנגלית
ניתנת מורה מנוסה
בתנאים נוחים
א. שרגורודסקי, תל-אביב, ר' גורדון 31, קומה א'.

לוח ההצגות שבי האמן
א. מורבסקי
ירושלים
הערב — ליל ששי 6 למאי ב„אדיסון"
ראשון לציון
יום שלישי 10 למאי אולם „נעמן"
חדרה
יום רביעי 11 למאי אולם בית הפועלים
חיפה
יום חמישי 12 למאי באולם „ארמון"
הרצליה
מוצ"ש 14 למאי בית הפועלים
תל אביב
יום שלישי 17 למאי ב„אחל שם"
הצגה אחרונה בתכנית מחודשת
פתח תקוה
יום חמישי 19 למאי אולם „היכל"

ההפלגה ביום שלישי 17 במאי
פרטים בכל משרדי הנסיעות.

מהיום
בית אוכל וקפה „לבנון", ירושלים
מרחוב יפו, מול תחנת האטובוסים של „אגד", כנין סנסור,
תחת הנהלת והשגחת המומחה
אלברט כהן
(בעל המקצוע כבושול ושרות בבתי אוכל בהו"ל ובא"י במשך עשרות שנים)
שביעת רצון המבקרים מובטחה!
ארוחות בוקר, צהרים וערב. משקאות חמים וקרים. עוגות ביתיות, שלחות עונדיות וכו'. מחירים נוחים

קונה ספרים
וספריות שלמות בכל השפות והמקצועות. לפי רצון המוכר אנו מבקרים בביתו. לפנות: (אפשר גם בכתב) אלנבי 64 ת. ד. 1609
בית מסחר ספרים „מרע"

נסיעות זולות
לקונסטנצה החל מ-2.200 לא"י ומעלה
לפוראוס (אתונה) החל מ-1.000 " "
לברינדיזי החל מ-2.000 " "
למארסל החל מ-2.300 " "
כרטיסי רכבות בתעריפים הכי זולים לכל ארצות אירופה
הנחות נתנות גם על המחלקות הגבוהות
לקויד לתיירות עממית
תל אביב, רחוב אלנבי 127, הבית הלבן, ת. ד. 1204, טלפון 3561

ד"ר י. פייטלברג
רופא עינים
עבר מפתח-תקוה לחדרה
רח' הגליל בית יוסף ברמן

תקון טעות
במודעה אודות בחירות החתנלה של קרית ביומין, אגודה שתופית בע"מ, שנדפסה ב„דבר" בגליון 3937 מיום 5.5.38, נפלה טעות:
בתור חבר התנהלה נבחר הולצמן אשר, נזבר.

ת י א ט ר ו ן ו ק ו ל נ ו ע

קולנוע „עדן" תל-אביב
ממוצ"ש 7.5 ובמשך השבוע
האופרטה הרוסית הנצחית של
קוטרבסקי
נטלקה פולטבקה
HATAJKA ПОЛТАВКА
בהשתתפות הכוחות הראשיים של
הטופיה המוסקבאית
מקהלות והתזמורת אוקראיניות
רקודים אוקראיניים בהמון-הוסיה — אוקראינית
2 הצגות בערב: 7.30 — 9.30
בהצגות יומיות מ-3.30 אתה"צ
שרל בוטיה קלודט קולברט
מ ו ג ר ב י ש ט ש

„מוגרבי" "MUGRABI"
ממוצאי שבת 7.5.38
מעשה אמן האקסטרוגנטי של מטרו
ברודבי מלודי 1938
BROADWAY MELODY
עם
אליאנור פייל הרברט טיילור
גיאורג מורפי סוזי טוקר
פרט שהכנסותיו עלו על פרטי מטרו האחרים, „היה זה בחדש מאי", מאנפראנציסקו, זיגפלד ועוד
7.30 — 9.30
בהצגות יומיות 3.40
אקורד הלבנות

קולנוע „אופיר"
ממוצאי שבת 7.5.38
אירנה דון
וקארי גראנט
בגרולה שביצירות של עונת 37-38
האמת המרה
THE AWEUL TRUTH
צחוק היסטרי צחק העולם כולו לאחר שראה את „האמת המרה"
תרגום גדמני וערפתי בגוף הסרט
2 הצגות לערב 7.30 9.40
בהצגות יומיות 3.30
מוכר עולה מוכר הוצך

קולנוע „מגדלור"
ממוצ"ש 7.5.1938
שבוע שני
של הסרט שכבש את העולם כולו וכובש גם את תל-אביב
האילוזיה הגדולה
דעת הקהל:
„...אמת המעוצת עד מעמקי נפש."
דעת העתונות:
„...ברט בלתי רגיל, שדוגמתו אין אנו זוכים לראות לעתים קרובות..."
שתי הצגות בכל ערב: 7.30—9.30
בהצגות יומיות 3.30 אתה"צ
שיר לאב (שבוע רביעי)
עם רגיסיטר ג'יגלי ומרות צבוטרי

קולנוע „שדרות"
ממוצאי שבת, 7.5.38
ההודמנות האחרונה לשמוע את
ארנה זק Erna Sack
בקולה המסחרים את שומעיה
פרחי ניצה
Blumen aus Nizza
סרט פיקנטי משולב במוסיקה קומיים ורעננות.
בהשתתפות: פאול קמפ, קרל שיבוק, פריזל עפה.
הסרט „פרחי ניצה" משאיר רושם כבוד על כל רואיו — שעתיים של קורתדיות באולם עדין, יפה ואוטנטי באויר צח ורענן.
בהצגות יומיות: „שיר הקסם"

קולנוע „רמון"
ממוצ"ש 7.5.38
המשחקת הדרמטית בחסר
קיי פרנסיס
בדרמה המעוצת ביותר מיום שנתנו את
M-ME X
העזובה מבית הסהר
I found Stelle Parisch
הצגות בכנדה.
7.30 — 9.30
בהצגות יומיות 3.40
ז'נט מקדונלד האלמנה העליזה

קורסים למדעי המסחר!
בהנהלת הרטמן, אלנבי 106, קומה ב' הנהלת פנקסים, שפות וכתיבה במכונה, שיטות מודרניות (עם תעודת גמר) בזמן קצר ובהצלחה רבה

ב מ ו ת
האמנות
במוצאי שבת ד' במאי ב-7.15 וב-9.15 בבית-העם, ת"א, 2 הצגות בערב אחה
ארץ זבת חלב ו...נפט
ביום שני 9.5.38 ב-9 באולם „אסתר" נתניה
ארץ זבת חלב ו...נפט
ביום רביעי 38. 5. 11 ב-9 בבית העם, רחובות
ארץ זבת חלב ו...נפט
ביום חמישי 12.5.38 ב-9 באולם „היכל" פתח תקוה
ארץ זבת חלב ו...נפט
בתכנית מ"ת

הבימה
הצגות עד 15 למאי
בקדקוב והסביבה, פולין

„אהל"
תיאטרון פועלי ארץ-ישראל
מוצאי שבת, 7.5, הורדוס ומרים
עממית תל-אביב
יום ה' 19.5 ושה עגל ירושלים

קולנוע „עין דור" חיפה
ממוצאי שבת 7 במאי
רצח משפטי, טירוף המונים
ו„משפט הלינטש"
ביצירה הפליבית הנועזה
לעולם לא נשכח They won't Forget
עפ"י הרומן הכלשי הנדול של
ואדר גרין
בהפקידים הראשיים:
קלוד ריינס ואלטר קרונר
כתובות בצרפתית וגרמנית בגוף הסרט
2 הצגות לערב משעות 7 — 9.15
בהצגות יום (משעה 2.30 אחה"צ):
1) פנצה בעיר
(עם אדוארד ג. רובינסון)
2) שרלי שאן באולימפיאדה
עם ורנל אולנד)

קולנוע השדון
הרצליה
ממוצ"ש 2 הצגות משעות 7.15, 9.15
פרנציסקה גאל
בסרט
העלמה ליליי
ביום א' הצגה אחת ב-8.15
ביום ד' הצגה אחת — פרץ האדות

תיאטרון „ארמון"
חיפה
ממוצ"ש 7 במאי ובמשך כל השבוע
מרתה אנרט ויאן קיפורה
ביצירת החלום והחציאות,
החיים והאמנות
הבוהימה
ZAUBER DER BOHEME
מוסיקה מאת פוצ'ינו
הכמוי מאת גוה פון בולבארי
גרמנית באשור ועדת הסרט
2 הצגות לערב משעות 7 — 9.15
בהצגות יום (משעה 3 אחה"צ):
האומללים
עם פרדריק מרש ושרלס לוגטון

קולנוע „אורה"
חיפה טלפון 1017
ממוצאי שבת, 7 במאי
הסרט הכבוד, האפוס המלחיב של
האדם המשוחרר של היום העמוק
נפשות בלב ים
SOULS AT SEA
בהשתתפות:
גרי קופר
המשחק הגדול ברוסנו
וגאורג ראפט
אנגלית — הרגום גדמני בגוף הסרט
כל הנחות והוצאות במלות השבוע
שתי הצגות בכל ערב: 7.00, 9.20
בהצגות יומיות משעה 3 אחה"צ
מחירי נבונות

תיאטרון „אדיסון"
ירושלים
ממוצ"ש, 7 למאי, ובשך השבוע
בשעות 9.15 — 7
יצירתו הגאונית של פרנק קפרה
עם רוברט קולמן
האופק האבוד
יותר מאשר „נגלה מון הדין" ממסתורי מין ומיבנו, מגלה פרנק קפרה ביצירתו זו השפה אנגלית. תרגום עברי וגרמני.
בהצגות יומיות בשעה 3 אחה"צ
1. חגה נרקודה,
2. נקמת המסכנה.
פרסם ב„דבר"

אולם „עדן"
ירושלים, טלפון 829
ממוצאי שבת 7.5.38
היצירה הקלאסית הסוערת
של גדול סופרי רוסיה
א. נ. אוסטרובסקי
תוצרת פ. פ. פ. ר.
בלי נדוניה
БЕЗПРИДАНИЦА
— רוסית —
בהשתתפות המשחקים המובחרים מהתיאטרון הדראמטי במוסקבה
2 הצגות לערב 7—9.15
בהצגות יומיות בשעה 3 אחה"צ:
חוק המרגל ב-25 בערבות

קולנוע „ציון"
ירושלים
ממוצ"ש, 7 למאי, 1938 ובמשך השבוע
הנעלם בבוהה בארץ ישראל
זלמן מקדונלד
בבאר הסרטים של חברת מטרו גולדווין מאיר
המורדת מספרד
(הנחליליה)
יצירה על רקע הרקומבסטה הנם הספרדי נגד שלטון נבוליון. הסרט המוצלח ביותר של זלמן מקדונלד הטולה על כל מה שיצרה לו עד עתה.
ההתלה בשעות 7—9.15 אחה"צ
הצגות יומיות ב-3 אחה"צ
1. צללי הכרך עם האיות ריינר
2. אחה מוי. מיליון עם סוניה הני

הדרך לצרכן — מודעה ב„דבר"

פרסם ב„דבר" והתפרסמת

קהל נכבד!

בבקורכם בחוף הים השתמשו בבסאות־מרגוע המסומנים בסמל זה

רק על כסאות אלה הבד הוא מתוצרת הארץ

אגוד למען תוצרת הארץ

דבורה ברטונוב

שעורים למוסיקה ולטכניקה על דקוד

תל־אביב, רחוב חובבי ציון 84 בית ברטונוב, בין 11—1 לפנה"צ

פנסיון בית מרגוע „הר-שלום"

ר. מלניק בני-ברק

טלפון 7231

פתוח לאורחים. הבית בן 3 קומות מצויד בשכלולים הכי מודרניים ונמצא בגובה של מאה מטר מעל פני הים. מוקף חורשת אדנים. כל החדרים עם גזוזטראות מסודרים עם מים חמים וקרים והסקה מרכזית.

מאכלים דיאטטיים ▲ מחירים נוחים ▲ כשר גם לסהדרין

החברה למדעי הנפש

יצא לאור ספרו של

הפרופ. ד"ר מר. פ. שניאורסון

תזינות היסוד

בחיי הנפש של הילדים

(הרפוי של הילדים העצבניים והריפורמה של ההפסקה)

מחיר הספר מכורך חצי־בד 160 מא"ל, מכורך בד 160 מא"ל

המכירה הראשית אצל „מסדה", רח' הרצל 2, תל־אביב

נמצא למכירה בכל בתי מסחר לספרים בארץ ובחוץ לארץ.

בועידת מפלגת פועלי ארץ ישראל

(המשך מעמוד ראשון)

על יכוד מה? אם על יסוד מפלגי ג'ערה ומשמר העמק — גם אנו מסכים, אבל בתשובה"צ יש גם סכנה, הערבות דברים, חינוך ילדים, שאין להסכים עמהם בשום פנים — ואי אפשר לדבר סתם על איחוד.

חודעת ד. ברש

בסוף חישובת מסר הודעה ד. ברש: הגדרת יבואלי למושב עובדים — בעומד מהוץ לתנועה השואפת לחישום הרגשת שויון ואחריות מלאה לכל חבריה — יש בה משום סילוף הדמות ומשום עלבון ופגיעה בחברים הנלחמים על הגשמת מיטב שאיפותיהם החברתיות בצורת התישבות זו. וזוהי, לדעתנו, הרגשת הדוב המכרוע במפלגה ובחסידות!

ישיבת יום ה' לפני־הצהרים

במליאה של הועידה אתמול לפני הצהריים, נמשך הויכוח בשאלות המפלגה והמוער. החפסקה לדיון ולהצבעה על סדר יומה של הועידה היתה לצרה ולאחריה נטל א. הרצפלד את רשות הדיבור על מנת להסדר מעם החברים ערב צאתו לפולין בשליחות הקרן הקיימת לישראל.

בליכודנו צפונות גדולות

הביע משאלתו שהועידה לא תתרחק את לעצה קלה מן המציאות הארצישראלית ההמורה, כי תחוש בכל דבריה את האחריות הכבדה המוטלת על המתכנסים כאן לגורלנו. אל ישכחו המתכנסים לועידת מפלגת פועלי ארץ ישראל, כי הם ישולחיהם מקוים את הנוה המכריע בעניינו בארץ. ועל הועידה לתתור ליצירת הכוח הפעיל שידע בכל שעה, כי על שכמו הוטלה כל המעמסה. בכוחנו הארגוני צפונות גדולות. עלינו להתרכז עתה לשם ליכודו מתוך התעלות על הקטנות שמפרידות בין החלקים השונים בתנועה.

נדגיש את המעשים הגדולים

שעה־שעה, רעדרגע עלינו להוש במעשים הגדולים שלפניהם אנו עומדים בתתישבות, בכיבוש־נו בארץ ובכוח אלה נמשיך דרכנו. „תפלתי היא שאשוב ואמצא את כולכם שלמים ושעבודתי בגולה לא תהיה לבטלה".

דברי־אזהרה לקראת אוטיאצקי

בסוף הישיבה העלה ש. קפלנסקי קצרות את דמותו של קרל פון אוסיאצקי, עם הודיעה על מותו. האיש היה אחד מחסידי האומה הגרמנית. הוא לא היה סוציאליסט ולא עמד בשורות תנועת הפועלים. אבל היה בן־ברית נאמן לתנועת הפועלים הגרמנית. היה פאטריוט גרמני ודמוקראט גרמני במובן הטוב של המושגים הללו. אחד מנשיאי דבהה הנאמנים של גרמניה הוימארית. שאף לגרמניה חדשה על יסוד של רפובליקה ושל שלום. עיקר שאיפתו — השלום. היה פאציפיסט שהטיף לעם הגרמני לבקש את הידוש הייו לא בדרך של מלחמה, אלא בשלום בינלאומי ובאמנות לחבר הלאומים, והצטרף לכל שורי הרי השלום הדמוקרטיה והצדק הסוציאלי בגרמניה.

הוא נפל, יחד עם שרבנות רבים אחרים של הטגרול הנאצי. הנמת כפון־מפון על ידי שלטון זה היש פלטרסם את כל הטוב בגרמניה ובל השואה לחירות. זכרו יהיה קשור בזכר כלה קרבנות של ממשלת הגריצות והזדון הנאצית, ובתנועת השלום והשחרור בעולם.

ראשון למתווכחים בישיבה זו בשאלה העומדת לדיון היה מ. זיבגר (חיפה).

נחלש החינוך הפוליטי

הוא הציג את השאלה: כיצד קרה הדבר שחילוקי הדעות בין חורמים בתתישבות, כבוכוש־נו בארץ ובכוח אלה נמשיך דרכנו. „תפלתי היא שאשוב ואמצא את כולכם שלמים ושעבודתי בגולה לא תהיה לבטלה".

דברי־אזהרה לקראת אוטיאצקי

בסוף הישיבה העלה ש. קפלנסקי קצרות את דמותו של קרל פון אוסיאצקי, עם הודיעה על מותו. האיש היה אחד מחסידי האומה הגרמנית. הוא לא היה סוציאליסט ולא עמד בשורות תנועת הפועלים. אבל היה בן־ברית נאמן לתנועת הפועלים הגרמנית. היה פאטריוט גרמני ודמוקראט גרמני במובן הטוב של המושגים הללו. אחד מנשיאי דבהה הנאמנים של גרמניה הוימארית. שאף לגרמניה חדשה על יסוד של רפובליקה ושל שלום. עיקר שאיפתו — השלום. היה פאציפיסט שהטיף לעם הגרמני לבקש את הידוש הייו לא בדרך של מלחמה, אלא בשלום בינלאומי ובאמנות לחבר הלאומים, והצטרף לכל שורי הרי השלום הדמוקרטיה והצדק הסוציאלי בגרמניה.

הוא נפל, יחד עם שרבנות רבים אחרים של הטגרול הנאצי. הנמת כפון־מפון על ידי שלטון זה היש פלטרסם את כל הטוב בגרמניה ובל השואה לחירות. זכרו יהיה קשור בזכר כלה קרבנות של ממשלת הגריצות והזדון הנאצית, ובתנועת השלום והשחרור בעולם.

ראשון למתווכחים בישיבה זו בשאלה העומדת לדיון היה מ. זיבגר (חיפה).

נחלש החינוך הפוליטי

הוא הציג את השאלה: כיצד קרה הדבר שחילוקי הדעות בין חורמים בתתישבות, כבוכוש־נו בארץ ובכוח אלה נמשיך דרכנו. „תפלתי היא שאשוב ואמצא את כולכם שלמים ושעבודתי בגולה לא תהיה לבטלה".

דברי־אזהרה לקראת אוטיאצקי

בסוף הישיבה העלה ש. קפלנסקי קצרות את דמותו של קרל פון אוסיאצקי, עם הודיעה על מותו. האיש היה אחד מחסידי האומה הגרמנית. הוא לא היה סוציאליסט ולא עמד בשורות תנועת הפועלים. אבל היה בן־ברית נאמן לתנועת הפועלים הגרמנית. היה פאטריוט גרמני ודמוקראט גרמני במובן הטוב של המושגים הללו. אחד מנשיאי דבהה הנאמנים של גרמניה הוימארית. שאף לגרמניה חדשה על יסוד של רפובליקה ושל שלום. עיקר שאיפתו — השלום. היה פאציפיסט שהטיף לעם הגרמני לבקש את הידוש הייו לא בדרך של מלחמה, אלא בשלום בינלאומי ובאמנות לחבר הלאומים, והצטרף לכל שורי הרי השלום הדמוקרטיה והצדק הסוציאלי בגרמניה.

הוא נפל, יחד עם שרבנות רבים אחר רים של הטגרול הנאצי. הנמת כפון־מפון על ידי שלטון זה היש פלטרסם את כל הטוב בגרמניה ובל השואה לחירות. זכרו יהיה קשור בזכר כלה קרבנות של ממשלת הגריצות והזדון הנאצית, ובתנועת השלום והשחרור בעולם.

ראשון למתווכחים בישיבה זו בשאלה העומדת לדיון היה מ. זיבגר (חיפה).

נחלש החינוך הפוליטי

הוא הציג את השאלה: כיצד קרה הדבר שחילוקי הדעות בין חורמים בתתישבות, כבוכוש־נו בארץ ובכוח אלה נמשיך דרכנו. „תפלתי היא שאשוב ואמצא את כולכם שלמים ושעבודתי בגולה לא תהיה לבטלה".

דברי־אזהרה לקראת אוטיאצקי

בסוף הישיבה העלה ש. קפלנסקי קצרות את דמותו של קרל פון אוסיאצקי, עם הודיעה על מותו. האיש היה אחד מחסידי האומה הגרמנית. הוא לא היה סוציאליסט ולא עמד בשורות תנועת הפועלים. אבל היה בן־ברית נאמן לתנועת הפועלים הגרמנית. היה פאטריוט גרמני ודמוקראט גרמני במובן הטוב של המושגים הללו. אחד מנשיאי דבהה הנאמנים של גרמניה הוימארית. שאף לגרמניה חדשה על יסוד של רפובליקה ושל שלום. עיקר שאיפתו — השלום. היה פאציפיסט שהטיף לעם הגרמני לבקש את הידוש הייו לא בדרך של מלחמה, אלא בשלום בינלאומי ובאמנות לחבר הלאומים, והצטרף לכל שורי הרי השלום הדמוקרטיה והצדק הסוציאלי בגרמניה.

הוא נפל, יחד עם שרבנות רבים אחר רים של הטגרול הנאצי. הנמת כפון־מפון על ידי שלטון זה היש פלטרסם את כל הטוב בגרמניה ובל השואה לחירות. זכרו יהיה קשור בזכר כלה קרבנות של ממשלת הגריצות והזדון הנאצית, ובתנועת השלום והשחרור בעולם.

ראשון למתווכחים בישיבה זו בשאלה העומדת לדיון היה מ. זיבגר (חיפה).

נחלש החינוך הפוליטי

הוא הציג את השאלה: כיצד קרה הדבר שחילוקי הדעות בין חורמים בתתי ישבות פשטו על כל התנועה? המפלגה לא עשתה את המוטל עליה כגורם מחנך ומפעיל ומרכז. לחשבון אדישותה של המפלגה יש לזקוף גם את העובדה כי דוקא בתקופה זו נחלשה העבודה הפוליטית הכללית בה. בשנים אלו חל הועבר גם המרכז העולמי של התנועה לארץ ישראל, ועל כן המות עוד יותר כי הזנחנו דוקא עתה את המשרים עם הנועת הפועלים הבינלאומית. אנו מזלזלים בדברים שאין להזיכה את עיכם המעשי מיד, ביחוד בשטח הפעולה הפוליטית ועתידים אנו לתת את הדין על כך. חזלזול בדברים שערבם איננו נראה לעין מיד — הוא גם אחת הסיבות לירידת תנועת הפועלים בעולם בכלל.

פנים זרמים בנוער — דבר טבעי

אנו מפרזים בהערכת הפילוג בנוער כזרם מבריע כל כך בתנועתנו. טבע חברים, שבקרב נוער יהיו פלגים וזרמים ואין להקפיד על כך שתיווצר מסגרת אחת ואחידה דוקא. הענין הוא בעיקר — בחינוך החלוצי ויש להקפיד על כך שקיום הסתדרויות חלוציות לא יישאר רק בתיאוריה ורק לימי חג.

נציג הנוער מדבר

קול ראשון של ארגוני הנוער עצמם אז מדריכיהם הקרובים להם היה י. בן־פרץ מקבוצת תחנים ברענה. כבוד „המהר נות העולים" קידם בברכה את התענ יגותה הגדולה של תיעידה בשאלת זו. אך התענינות פתאום זו, ללא הכנה וללא הדים רבים לפני כן — מעלת חשיות. הנואם כופר בטענה שנשמעה בועידה: מדוע לא פנו המחנות העולים אל המפלגה. הברים רבים מבוגריה חברי המפלגה הם, חיים את חיה וגושאים בעולה. אבל המפלגה לא התפנתה אף פעם לענינו הנוער הנוער חליומד וצרכיו. תנועת נוער אינה יכולה לבקש מדרי כים, לקרוא לחם. צריך שיעשו זאת מדענים הטוב, מעוניים בדבר. חברי המפלגה כמדריכים ובעורים בעבודה חתינוכית היו תמיד לרצון לתנועת הנוער, אבל הם לא באו.

„מפלגים אותנו"

לא המחנות העולים הם שסגרו את עצמם. מתחלתם תלבה הנועה זו לקראת הצטרפות אל מעמד הפועלים כולו. הפיילוג בנוער הלומד אינו נובע מבפנים. „אנחנו לא רצינו להתפלג — מפלגים אותנו". הנועת הנוער הלומד צמחה מתנועה אחת. „אמרנו להשומר הצעיר: בואו, תעבדו אצלנו — והם לא רצו, והם שפלגנו". אין זה די לומר „אחדות". צריך לקבוע גם אחדות זו מהי. תנועה כ„מחנות העולים" אינה יכולה להתי פשר עם אי הגשמה. כל חבר שאינו מגשים — בהכרח יפרוש ממנה. בתנועה זו אתו יתכן בהחלט שיוון בין צורות התישבות. יתכן איחוד על יסוד של חינוך לעבודה, להגשמה, לעודי הסוציאליזם — מלוא החינוך לסולידרות החדרות.

למה נחכה?

ואל נחכה באיחוד הנוער עד לאיחוד התנועות הקיבוציות. אם הרצון לאיחוד אמתי ויסודי הוא — למה נחכה? הבה נעשה בשטחים בחם ניתן הדבר לעשותו מיד. מדוע מותנה הדבר באיחוד אחר, שכנראה טרם בשל.

הצעה על סעיף מיוחד:

איחוד התנועה הקיבוצית

י. אידלסון הביא בראשית דבריו הצעה לנשיאות לקבוע בסדר יומה של הועידה סעיף מיוחד לדיון באיחוד התנועה הקיבוצית. משום חשיבות השאלה, לא ייתכן להבליעה תוך הדיון הכללי. בסוף הישיבה הודיע פ. לובינר ניקר בשם הצירים מישובי הבר־הקבוצות, כי הם מקבלים ברצון את ההצעה ומצטרפים אף הם לבקשה מאת הנשיאות לקבוע זמן מיוחד לדיון רציני בענין זה.

למשפט עומדת המפלגה כולה

לעצם הויכוח הביע י. אידלסון את תמיהתו על אותם החברים שהפנו את דבריהם בבירור למנהיגות. „למשפט עומדת המפלגה בולה על מה שעשתה ולא עשתה". מפלגתנו היא מפלגת המונים, המעמד כולו. היא מאחדת אנשים הנמצאים בתוך החיים, בונים את החיים. אצלנו הכל בהתהוות, יום יום אנו מגרים יסודות. רק לפני שנים מעטות יצאנו למרחב, רק עתה אנו יכולים לדבר על דבבות והכמות מעטה גם משתי באיכות. גדול אומר גם חילוקי דעות.

דיון והכרעה

כיצד צריכה מפלגה כזו לארגן את עבודתה? — האפשרות האחת היא בדיון והכרעה. ואין זו הכרעה פעם אחת. יום יום נתחכים דברים במפלגה הנתונה בתוך חיים מתהוים והיא שצריכה להיות הערוך העיקרי בהם. ואם המפלגה אינה מכריעה — מכריעים בודדים בשמה. כל חברינו במוסדות מרכזיים ובעמדות עיקריות — האם הם באים קודם ההכרעה אל המפלגה, האם שואלים בדעתה? והפילוג ב„חלוץ", בתנועת הנוער האחידה שהיתה לנו בגולה — האם מתוך הכרעה של המפלגה נעשה? הכרעה פירושה פעולה מאוחדת וזו לא היתה.

שאלת אחוד הנוער

מהי כללות לגבי חיכוך הנוער? הנוער הנוער שלנו צמחו מתוקע הארץ, מתוך עצמן. המפלגה לא עזרה לתן, רק מעטים עזרו. ועכשיו כשמוצגת שאלת האיחוד אומרים אלה שאינם מרוצים: כן, אבל יש לנו עוד שטר קודם. תשלמו — נתאחד, ולא — ישאר הנוער מפולג. ואם יוסכם על איחוד התנועות חקיבוציות, האם אז בבר הכל בסדר? האם לא יהיה אז צורך לפלג את הנוער לפי דרישת המושבים?

הגושים ושיתוף רעיוני

כאן דובר על חפוליטיזציה של חורמים בהחישבות. אם אנשים בוחרים להם צורת חיים — אין זה מתוך טעה. שאלת יסוד הוא, בה יחיה האדם יום יום. על יסוד זה יכולה לצמוח קולקטיביות דעיונית. אך סילוף הוא — בלא יודעים או ביודעים — אם רוצים להחליף מלחמת דעות בגגודי גושים התישבותיים. יש סניפים רבים במפלגה, המניפים העיוניים, שאין בהם שום כוח רציני של איזה זרם שהוא ואל על פי כן, אם מתעורר בהם ויכוח מקשור באיזה ענין שהוא במפלגה, מיד נמצא מי שזוקף זאת על חשבון הגושיות

המפלגה והגושים

כל אחד מהגושים החתשבותיים בפעולתו אינו פוגם במפלגה, אלא מוסיף עליה. לא יבולה להיות התחרות בין המפלגה והגושים. המפלגה חיה וקיימת בכל האיה, בכל מקום שם הם נמצאים. כל מי שמוסיף ארגון — מוסיף בזה. המפלגה חייבת להיות ב ת ו ך הגושים, לקחת חלק בחייהם ההארגוניים, להשתתף בדיוניהם, במועצותיהם.

הקפדה בקבלת חברים

ש. פרידמן (תל־אביב) אינו מרוצה מהרדיפה אחרי מספרים גדולים ומהישיטה של גיוסים למפלגה, זוהי שיטת של אינפלאציה, של הצפת המפלגה באלמנטים שלא הוו את חיי התנועה, המפלגה. ישנם חברים, שהוכנסו למפלגה „לקראת ועידת חדרה" ויש חברים שהוכנסו למפלגה לקראת הועידה הזאת. אבל ב„בין הזמנים" אין חתברים חללו מעילים. (קריאות מתאה). צריכה להיות הקפדה בקבלת חברים למפלגה.

השפעה הדדית של חברי הנגשים

פרידמן כופר בדעה האומרת, שחשיבויות חתבר לגוש התישבותי מסויים מן ההכרח שתקבע גם את השקפותיו הפוליטיות. המוני הברים מחגושים עובדים בעיר, בהרושת (כו', הרבה חברים מתערים מתבוגנים לחתישבות מתר או מהרתיים. יש השפעה הדדית ואינו טרסים משותפים. ומומלא אין גם יסוד לאותה מתמטיקה של נציגות בכל מיני בהיות ומוסדות. אין הנואם מכזן, מדוע צריך את המשלחת לקונגרס, למשל, להרכיב לפי נציגות של גושים, ואינו יכול להשתחרר מהרגשה, שיש בדבר זה גם קצת דריפת כבוד ואמבי ציות אישיות.

הרכבת מוסדות לפי התאמה אישית

נתחיל לראות את המפלגה כאחוד של חברים הקשורים ברעיון, בתפיסת עולם, ברצון התגשמה. הרכבת מוסדות אך ורק לפי התאמתם האישית של החברים.

יש הכרח בגושים התישבותיים שיתקיימו. אולם אם מוקמות סיעות וקבוצות בערים מבלי שיהיו תוצאה מצד דת־חיים מסויימת, פעולה משקית משותפת, מלחמה רעיונית משותפת — בזאת אנו עדיבים לתילחם. הדיפרנציאציה חיתידתקת המותרת — לפי רעיונות.

ההיפוך העיקרי — להתאחד!

ש. לביא (עין הרוד) מתפלא על דברי יהודית שמחונית ששאלה: כיצד יכולים אנו בשעת זו לעסוק אך ורק בענין אחד של איחוד הגושים. אנחנו עוסקים בזאת מאותו טעם שכל חכמי הסוציאליזם, בשעה שדנו למצות את הרעיון הסוציאליסטי, לא מצאו סיסמה אחרת אלא „פועלי כל העולם, התאחדו!" ואם רע באמת במפלגה ובמצבנו, הרי יש תרופת אחת ויחידה, עודמת לכל הברים — להתאחד!

סכנת הפילוג

בענין הקרבה עצמית והתנדבות עצמית חניתה וספרד חיינו הך. ועוד בדבר אחר: בסכנת הצפויה לתן מן הפילוג. בחניתה עושים פעולה כיבושית אחת, יש שם תרגשת „שבת אחים גם יחד", אבל מה יהיה בשנת הבאה, בשיחליטו על הגוש שצריך להישאר שם להתישבות? בכל פעם בשתיתה מחלוקת דעות, מלחמת רעיונות, יצאה המפלגה בשלום ממלחמה זו. אבל כשנפגש לא אדם באדם אלא מסגרת במסגרת הרי יש מלחמת קידות, מלחמת אבנים. על כן אין זוים מנסודות־הקפאון.

עשר גופים ולא גושים

אין לביא מסכים לדברי ד. בן־גוריון שאין סכנה מהגושים. לדעתו, אין סכנה גדולה יותר מזו שבקיום הגושים. הטוב שבעשה וגושים — הוא למרות היות גושים. הברים נעשים משום שיש גופים, בני־אדם חיים.

איחוד הנוער יתן לנו חרבה מאוד אבל מדוע משלימים עם הפירוד במחנה החלוצי בולו? הפילוג אוכל אותנו בכל השטחים, הנה, למשל, אם המפלגה מעשה מעשה ממגדרון לא השיג את הכספים, אבל אם הגוש יעשה הוא ישיג.

אי־אפשר להתנות את איחוד חתנועה הקיבוצית בחצטרפותו של „השומר הצעיר".

הצעה מעשית: תביעה לאחוד ותבר עה מהמרכז שיפעל בכיוון זה. ועם זאת יש להוציא מידי הגושים את מאכ סימום הפונקציות שהם לקחו לעצמם.

מדוע מדברים רק על הליקויים?

ב ב ה אידלסון (תל־אביב): מתרעמת על שהועידה מרבה לתפש מומים מבלי להבליט את הצדדים החיוביים. השתדש בחוכנו מושג מסולף על דמוקרטיה. בשעה שבוחרים נציגות למוסדות אנו דמוקרטים ולמחרת אנו חדלים להיות דמוקרטים, משום שחסר קשר בין הנציגים והמוני החברים, חסר גם אמון.

חברת הסברה סוציאליסטית

מפלגתנו מגלה במעשה רוח מהפכנות אמתית. אבל גם להמונים הבאים לארץ — ושאיפתנו צריכה להיות שכולם יבואו אלינו ואין צורך ב„אתה בהרתנו". — אנו צריכים לתת הסברה אמתית שמפלגתנו היא סוציאליסטית. במעשה אין אנו שוכחים זאת, אבל בהסברה אנו שוכחים זאת, חסרת הדרכה אמתית, שכל מה שאנו עושים לא רק כדי להיטיב את תנאי החיים של העובר אלא זה מבוון למטרה, לתיכון הסוציאליסטי.

„רוקחים את ילדינו"

הבבי צריך להיות לא על כך, שאיזה ארגון נוער „לוקח את ילדינו מאתנו". גם אותנו לקחו מהורינו. הבבי צריך להיות על כך שלא כל הילדים מאורגנים בהסתדרויות הנוער. והרי יש דיפרנציאציה עמוקה למשל, בין הילדים שלנו לבין ילדי מחנה־יהודה או מוסד שרוכי־נעלים. האם בהחלטה נאחד את כל ההסתדרויות הללו? דרושה השקעת כוחות גדולה. בחו"ל ידעו לתת את טיעם הכוחות לנוער ומה עשינו כאן? גם בשעה שבנו בתי פועלים נשאר הנוער מחוץ לעניין.

עיר האיחוד עם „השומר הצעיר"

אנו חמיד דוגלים באחוד מושבעים. גם עם „השומר הצעיר". אולם ראיתי בזמן האחרון, ביחוד במושבות, לקראת חוד עידת החקלאות, שהתרחקנו מזה ולא התקרבנו.

מזיחים את הנשמת השויון

יש מי שרואה את אופן בחירת חתברות לועידה כבלתי אסתטי. והנה איש לא דיבר כאן על דבר לא־אסתטי זה שבעוד, שבהסתדרות החברות חן 50 אחוז, חן במפלגה רק כ־17 אחוז. יש היכור של שויון אבל למעשה מזיחים את השויון. תנועת הפועלות באה לא במ ט ר ה בפני עצמה אלא ב א מ צ ע י למטרה. ואין איש יכול להות עתה מרוצה מהמצב בענין השתתפות הבחרת בחיי המפלגה. הוא גם פוגע בחוי שנוער אצלנו. האם למשפחת חבר מפלגה יש פרצוף אחר מאשר למשפחת עובד אחרת בארץ ישראל?

עלינו להרגיל את המפלגה שיש צורך לקרב המוני ברות ולהביא אותן אל החברה הסוציאליסטית. אל המפלגה. צריכה להיות זעדה או מועצה מיוחדת לכך.

כינוס הברות עזר לברר מה הן הדרכים המבטיחות לקרב את חתברה לחיי־חה נושאת באחריות.

זכות עבודה לחברת!

אחת המכות הקשות שקיבלה החברה הן הדברים נגד עבודת האשה הנשואה. זה בניגוד לרוח של הנועתנו. הייבו נאות שנמצאו מברים שהביבו אותנו. זכות עבודה לחברה — היא זכות אלמנטרית אנושית שישנה בצבורנו.

*

ישיבת יום ה' אחה"צ

באמצע הישיבה נתקבלו ברבות נורפפות: טלגרמה עברית מאת מרכז המפלגה באמריקה (קצרות: „תהא הברכה שורה בועידה באמרי פיכם, כאילו במעשי ידיכם לפניה"), ומכתב ברכה מאת הועד המרכזי של „פועל"צ וחוגים מרכסיסטיים", אף נקראה בישיבה זו מקה בתב נאום של צורש לא הספיק לבוא כי הנהו במצרים בשליחות „בן־רהל", ממע־האם של התמרים בבני רת, לזכר המשוררת רחל, ואינו יכול לעזוב את עבודתו באמצע. גם בעבודתו להחזרת התומר לארץ ישראל הוא רואה את עצמו מקיים שליחות המפלגה המריגית, המתבוננת לישובה של הארץ, אעפ"י כן הוא רוצה גם להשתתף במקצת בדיון בועידה. הוא מתיה את דעתו בשתי מסכות הענינים שהועידה צריכה לה לחיות שקועה בהן, בדק הבית ושאלות השעה של הציונות. כצורך הכרחי של בדק הבית הוא רואה: א) הקמת תנועת נוער מאוחדת ותוקה; ב) איחוד התנועה הקיבוצית.

זמה צריך להיות כוחה של המפלגה? „כוח העומס" שלה צריך להיות לא קטן „מצרות ישראל ומהשאלות הגורליות של שיבת ציון".

שאלות השעה של הציונות: הגברה מחודשת של ההון הלאומי (כי ממון ישראל הולך ובלה בגולה) והגברת החלוציות במחנה העובדים ובתנועה הציונית כולה.

(הצרכות הקודמות — בעמוד 10)

בקריאת דברים אלה נגמרה ישיבת אתה"צ, שבה זרם הויכוח בסדרי גאמו ל. שקולניק, א. רבינוביץ (ירושלים), פ. ורבד (ראשון לציון), מרשק (נבעת השלושה), תיוחה בוסל, ר. שרייבמן (רחובות), נחמיה רבין (תל אביב), דב זיפלה.

הו"ר רמז הודיע, כי הנשיאות השוב לדון בשאלה שכבר הוצבע עליה פעם, שאלת אורך זמן הועידה, ואת הצעתה תביא הנשיאות למליאה.

יום „הפרח הלבן"

בירושלים: אספת עם בשבת 7.5 ב־10.30 בבית העם באולם אדיסון. יבאמו: ד"ר דוסטרובסקי, ד"ר רוקח, ד"ר אבגדורי, ד"ר איינס, האחות פלדמן.

בתל־אביב: אספת עם בשבת 7.5 ב־11 בבוקר יואמו: ד"ר מנדלברג, ד"ר קרייזר, ד"ר זולובלסקי, ד"ר ופינסקי, מר ב. שדה.

בחיפה: בליל שבת 6.5 בערב בבית הפועלים, באולם הישיבות של מועצת פועלי חיפה יואמו ד"ר פרבר וד"ר בין. בשבת 7.5 ב„אהל־שם", באולם המכון ניון ירצה ד"ר גיבאום.

בפתח־תקוה: בשבת 7.5 בבוקר בעריה אספת הנוער, יואם ד"ר זלקאי. במוצ"ש אספה פומבית ב־8 בערב, יבאמו ה' שטמפפר, ד"ר נוסבאום, ד"ר זלקאי.

אספות־עם גדולות בשאר ערי הארץ והמושבות. בבתי הכנסת בערים ובמושבות נאומים ע"י רופאים ועסקנים.

הפרח הלבן — במוצ"ש ובימים ראשון יתקיים יום הפרח הלבן בכל הערים והמושבות.

יום הסרט של הליגה למלחמה בשחפת יהיה במו"ש וביום א' גם בנקודות רמתים, מגדיאל, גניעם, כפר מל"ל, בפר־שדה, כפר הס, כפר יונה, רמת השרון וכל הנקודות הסמוכות.

משלחת של נשים ערביות

מיקרה הנים אצל במה קונסולים ומסר רה העתק מהתזכיר שמסרו השבוע לממשלה.

„איבדו את עצמם לדעת" — — —

ווינה, (פאלקור). לפי השמועות שנפוצו הובאו נופות של אסירים יהודים, אשר עונו על ידי הנאצים עד צאת נשמתם, בארונות סגורים לבית הקברות היהודי המרכזי בווינה תחת משמר של מוכני ה„נאסמפ" והובאו מיד לקבורה. מוכני ה„נאסמפ" תודיעו, כי האסירים „איבדו את עצמם לדעת".

לונדון, 5. בתשובה לשאלה בבית הנבחרים על היחס הרע בווינה אל הנתינים הבריטים בני הגזע היהודי, ענה סגן מיניסטר החוץ, כי ממשלת בריטניה אתה באמצעים בכל המקרים שאפשר היה להועיל בהם.

השתוללות נאצים בברוקלין

ניו־יורק, (פאלקור). התנפלות גסה בוצעה על ידי חבורת נאצים על העתונאי היהודי האמריקני צ'רלס ויס, הידוע במלחמתו באנטישמיות ובנאצים. נאצים הדרו למשרדו בברוקלין שבניו־יורק ודרשו שיגשל את צלב הקרס. כשהנתקף סירב פצעוהו הבריונים בראשו ותרתו על זרועותיו וחזקו צלבי־קרס. זיים נמצא במשרדו נטולי־הכרה.

הלינה האנטי־נאצית בניו־יורק הוריעה שאם לא יאתון השלטונות באמצעים נמרצים נגד הכנופיות הנאציות, יודיעו חברי הליגה באחדותם, כדי להתגונן מפני התקפות הנאצים.

באותו ריבע ברוקלין פרצו נאצים לבית כנסת יהודי, השמידו מספר „סידורים" וצירו של חפירות צלבי־קרס.

נציגות הסוציאליסטים האוסטרים — לפאריס

פראג, 5. נציגות הוויאנאריים של מרכז הסוציאלדמוקרטיה האוסטרית שנמצאה משנת 1934 בברין (צ'אכוסלו ואקיה) והוציאה שם שני עתונים, אשר הובצו באלפי אבפסלרים באוסטריה, עברה לפאריס.

מוסוליני מראה להיטלר את כוחו על הים

ניאפול, 5 (ר). במיסקר־חצי בנר אפול הוראו היום להיטלר 90 צוללות איטלקיות שבעלמו בבת־אחת עפ"י אות שנתתן להן באלחוט. בעבור זמן־מה ניתנה לצוללות פקודה שנות באלחוט ואז הופיעו כולן כאחת על פני המים ו־2000 אנשיהן חופיעו מתוכן בבת אחת ובל 90 הצוללות ירו יריות־בבור לבבור שני הדיקטאטורים.

אחר נערכה „התפקה" של אניות־מוקשים על שתי אניות־המלחמה „קאר" ו„צאוארץ" שלאחרית נמלטו האניות המתקיפות במהירות שנאמדה רשמית ב־50 קשר לשעה.

לכבוד יום השנה להמלכת פאריק I

תהיה בקונסוליות המצרית בירושלים קבלת אורחים היום מ־11 עד 12, בשביל חבר הקונסולים, ראשי הערות הדתיות, פקידי הממשלה ובבדים, מ־4 עד 5 — מסיבת־תה למושבה המצרית.

לזכר י. הפט

לנשואי בנו — ברכה

הנהלת „דבר"

לחבריו

חנה וזיגמונד נשר

ברכותינו הלבביות

להולדת הבן

חברי הקיבוץ „תרות"

כבר הופיע

הספר

על דרכי מדיניותנו

רו"ח מלא ממועצת האיחוד העולמי פועלי־ציון (צ. ס.)

התאחדות (צירך, 29 ביולי — 7 אבגוסט 1937)

הספר הזה הוא אחד הקובצים התשובים ביותר שהופיע בדפוס בשנים האחרונות בתנועה. הוא ישמש לכל חבר ופעסקן מקור־מזר יסודי לליבוי מקיף של הבעיות הנוגעות לשאלת הגורל. אשר הועלתה במרכז הויכוח הציוני הפנימי.

מחיר הספר 200

למנוי „דבר" רק 125

להשיגו בכל סניפי „דבר" למקומותיהם

הוחל בבנין השוק המרכזי בהדר הכרמל

המעונינים לחכור מחסנים סיטוניים, תנויות ושרחנות בחלק המתקנות (ירקות, פירות, חלב, דגים, בשר וכו') יבוקרים לפנות לועד הדר הכרמל (רח' פרישמן פנת יהושע) חדר מס' 12 בכל יום בשעות מ־11 עד 12.30 לפנה"צ וביומים א', ג', ה' גם בשעות מ־5 עד 6.30 בערב.

תערוכת חבר אמנים בירושלים

הציירים: לוי שמואל, פירסט, פייואק, רייך, והפסל קרנדנבורג.

הפתח ע"י ראש העיריה מר. ד. אוסטר

ביום הראשון 8.5.38 בשעה 5 באולם „מנורה"

הננו משתתפים בצערם של

ד"ר מ. ברלב וכל משפחת ריינהרץ

במות עליהם האב

ר' יעקב ריינהרץ ז"ל

כפר או"ר — טובה וק. ברלב

דב!

אתך אנו באבלך במות אביך

בעבודה בתנועה תנוחם

ועד סניף „הפועל" ת"א

„עזרי" ראשונה" הפלוגה והקורס

קנס על כפר שונם

הוטל קנס קיבוצי של 30 לירות על הכפר שונם אשר לרגלי גבעת המורה, על אשר לא הודיע למשטרה במועד הדרוש בדבר ביקור הכנופיה בכפרם. גם ההודעה היתה כוזבת. מובתאר הכפר הודיע למשטרה על כנופיה בת 100 איש, ולמעשה היו בה רק 20 איש. לפי עדותו הלכה הכנופיה מהכפר ב־8 בערב ולמשטרה הודיעו על כך רק למחרת ב־8 בבוקר.

מידיעות המשטרה

יום ה': במשך 24 השעות האחרונות היה מקרה אחד של רצח אשה ערבית בביתה בעיר צפת.

— יהודי אחד נפצע קשה ע"י ארבעה ערבים בין תחנת הרכבת חדרה כרכור. נגנבו שני סוסיו.

— היו 2 מקרי יריות אל מחנה הצבא בג'נין ובקורת המשטרה בכרכור.

— חוטי טלפון ניתקו בשלשה מקומות: ליד עפולה, ג'ין ורמלה.

— פצצה שנתפוצצה ולא גרמה נזק נזרקה על אכסובום יהודי בדרך ירושלים — יפו. היה מקרה שוד אחד בפר ליד ירושלים.

ליות אל משטר העמק

אור ליום ח' ב־12.45 נורו שמונה יריות אל משטר העמק, מצד ההרים ממרחק של 600—700 מטר. לא אונה כל ריע. הנוטרים לא ענו.

נשרפה מכונית של „העמק"

בדרכה חזרה מחיפה לעפולה אמש ב־5 לפנות ערב, בגלל קלקול במנוע. הנהג אבושי פרידמן הצליח להוריד את הנוסעים בזמן.

שטרות לכנופיות

מודיענו הערבי מוסר, כי ביום ג' ביקרה כנופיה בבפר דיר אלגסון, שדרשה בכסף מכניה כפר. משלא נמצאו מזומנים בכפר נתון לאנשי הכנופיות שטרות למשך 5

ב. כצולסון

האחד במערכה

למלאת 70 שנה להולדת נחמן סירקין ו־40 שנה לצאת ספרו „שאלת היהודים ומדינת היהודים הסוציאליסטית"

פרק רביעי: „מדינת יהודים סוציאליסטית"

א.

אפשר להקשות: מי שמצפה לנצחון הסוציאליזם ורואה בו ביטול גמור של המעמדות ומלחמת המעמדות ושל התחרות כלכלית דשלטון אלימים — כל אלו תופעות היסוד של המשטר הקיים, המחוים את הקרקע ממנו צומחת האנטישמיות המודרנית — מדוע לא יסתפק בפתרון כוללן זה העתיד להעלות ארוכה לכל התחלואים החברתיים וממילא גם לצרת־היהודים? מדוע יבקש פתרון חלקי מיוחד, פתרון לאומי?

ואמנם זה היה הגיונם והלך־רוחם של הסוציאליסטים היהודים, אשר אתם נאבק סירקין. דובם ככולם ראו את „השאלה היהודית" כחלק משאלת המשטר הכללי. לא היה להם כל ספק בדבר, שהמשטר האידיאלי העתיד לבוא, שאין עמו הפליה של עליונים ותחתונים ולא שנאת גויים ולא קנאת לאומים ולא קנאות דתית, יביא, מאליו, פתרון שלם ומוחלט לשאלת היהודים. הללו לא יהיה להם אלא לקטוף את פרי השיוון הכללי והאחוה האנושית. אולם גם בדרך לחזון אחרית הימים מונח כבר אחד הפתרון, כי מה היא בעצם שאלת־היהודים? הרי זו שאלת הגורות וההגבלות המפריעות לאדם היהודי ליהנות ממנעמי העולם הזה: חוסר זכות הישיבה „מחוץ לתחום", חוסר הזכות לרכוש קרקעות, לשאת משרות בממשלה, לעסוק בפרופסיות מכובדות, להתקבל לבתי ספר צבאיים, הגבלת הזכות להכנס לגימנסיות ולאוניברסיטאות וכיוצא באלה. כל הגזרות הללו לא העמים גזרו אותן אלא שלטונות הרשע, ובכל מקום שהמונרכיה העריצה נופלת ובמקומה בא משטר קונסטיטוציוני — שם נופלות גם ההגבלות הנושנות. שם מצצת גם עקרון שויון הזכויות והיהודים יוצאים מאפלה לאורה. ואם אמנם מצינו שגם בארצות החופש מהלך פגע האנטישמיות, והמונים נתפסים לו, הרי אין לראות בזה אלא שריד מעולמות מתים, מאותם שרידי־הפגרים המהלכים בעולם זה מבלי דעת שכבר מתו, סוף קבורתם לבוא. ושר־הפרוגרס את הקדים רפואה למכה: הסוציאלדמוקרטיה ההולכת מחיל אל חיל עתידה הוך כדי הליכה לטאטא את כל הרוחות הרעות הללו ולקבר את פגריהם קבורה עולמית. הצטרפות היהודים למהפכה — אך תסייע להחיש את גאולת היהודים מפגעי הריאקציה והאנטישמיות.

נחמן סירקין, כשם שהיה שונה משאר הסוציאליסטים היהודים בחישוף מקורות הסוציאליזם של היהודים, כך נפרד מהם גם בהערכת התוצאות של הצטרפות היהודים למהפכה ולסוציאליזם.

בשבילו אין שאלת־היהודים מסתיימת עם נפילת המשטר הצאדאלי, כי אך כאן, עם התפתחות העולם הקפיטליסטי ועם יציאת היהודים מבדידותם וחדירתם לעולם החדש, מתחילה שאלת היהודים להחמיר. מי שרואה את „צרתם התיסטורית של היהודים שהיא אחת ואין דומה לה בכל ההיסטוריה של האנושות", אינו נרתע מניתוח אכזרי של מציאות־השעה, ואינו הולך אחרי האמירות הקלות והנוחות, והוא בא לידי מסקנות אחרות מן המקובל. כל כך שונות ואחרות שבראיה ראשונה הן גם מרגיזות בפרדוכסליותן.

סירקין כופר באמונה הרווחת, כי המלחמה למהפכה ולסוציאליזם יש בידה להקל בהווה על מצוקת היהודים. חזון אחרית הימים לחוד, והתהליכים הקובעים את מצוקת היהודים לחוד. התהליכים הללו אינם נחלשים תוך כדי המלחמה הסוציאליסטית, ועתים אפילו מתגברים. הדרך למהפכה אינה מבטלת את שנאת ישראל אלא גורמת לה שתתחדד.

קשה לתאר עכשיו, עד כמה נמצאה פרוגנוזה זו בניגוד נפשי ותיאורי לכל מה שהיה מוסכם ומקובל בעולמה של האינטליגנציה היהודית. אך סירקין, שמעולם לא רדף אחרי שעשועי־פרדוכסים, גם לא נרתע מעולם מהשמיע דעות שנראו כפרדוכסים אם האמין בצדקתן. הוא מנתח את מצבן של השכבות השונות בעם: המעמד הבינוני הנפרד לסוחרים ולאינטליגנציה, דלת העם המתחלקת לפועלים ולאביונים — ובא לידי דעה, כי מלחמת המעמדות והפראקטיקה הסוציאליסטית אין בהן כדי לפלס אותן מן המצוקה היהודית המיוחדת:

המסחר היהודי ודאי שמעמדו הולך ומתערער עם גידולה של האנטישמיות: „המצוקה שבה נתונה האינטליגנציה היהודית אינה יכולה לעבור ולהבטל על ידי מלחמת המעמדות כל עיקר; אדרבה, גם זו תהיה מתריסה והולכת עם תגבורת התחרות". „בויקוט חברתי עולה ובא על האומה היהודית בכלל, ועל האינטליגנציה בפרט"; „גם מעשי הממשלה מכוונים נגד המעמד הזה, ואפילו באותן הארצות שבהן יש ליהודים שיוויי זכויות פורמלי, כי האינטליגנציה של כל עם הולכת ונעשית כפופה יותר ויותר למשלה ותלויה בה". ואשר ל„פרולטריון הנמושות", לומפנפרולטריאט בלע"ז — „שהוא רוב מניינו של הפרולטריון היהודי ומורכב סוחרים וצירים, פרסורים, מתווכים, רוכלים, חוכרים וכיוצא באלה", הרי אינו יכול אלא „לשאוף למטרתו הסופית של הסוציאליזם ולהשתתף השתתפות שברגש במלחמה הסוציאליסטית — במישרים אין מלחמת־המעמדות עשויה להועיל לו". המלחמה הסוציאליסטית יכולה באיזו מידה לעזור רק לפרולטריון העובד, וזה איננו אלא „פירור קטן של המון בית ישראל".

סירקין אינו מסתפק בניתוח זה של מצבו האובייקטיבי של ההמון היהודי המונע ממנו אפשרות התנאה המלאה מנצחונות המלחמה הסוציאליסטית, הוא גם מתבונן לדרכן של המפלגות הסוציאליסטיות ומוצא שלא תמיד אפשר לבטוח בהן, שתתנה מגן ומחסה ליהודים. מבחינה עקרונית ודאי שהמפלגות הסוציאליסטיות מתנגדות לכל הפליה גזעית ולכל פגיעה ביהודים, אך תכסיסיהן של המפלגות וחשבונות הרגע השולטים בפעולתן יכולים להביא אותן לידי כך שתמצאנה טובת־הנאה כל שהיא במעשי האנטישמיות או לפחות יראו צורך להמנע מהלחם בה. סירקין מכיר ב„אופורטוניות" השולטת במפלגות הסוציאליסטיות, ומוצא כי מתוך אופורטוניות מתחשות המפלגות הללו לצדק המוחלט בשעה שלא נוח להן להגן על היהודים, בשעה שהן צריכות לעמוד נגד „זעם העם" ויצריו ו„לעמוד בפועל ובמרץ לימין פורענות של עם שהוא גם שונא".

ועוד יותר מפליג סירקין מן המוסכמות של בני זמנו ביחסו אל הסכויים אשר הכל — כמעט ללא הבדל מפלגות ומעמדות — תולים בנצחונה של המהפכה הרוסית. ממתן שיוויי־זכויות ליהודים ברוסיה אין סירקין מקוה להתחוות מעמד פועלים בריא, אשר מציאותו ומלחמתו המעמדית יבריאו את חיי ההמון היהודי. „מכיון שישיגו היהודים את שיוויי זכויותיהם ברוסיה מיד יאבדו את אפים הפרולטרי", כי הם יפנו לאומנויות התפשיות ולעסקי תימוך וכזר, ויעלו עליהם את חמת האכרים וכל המתחרים. לדעתו של סירקין אין תקוה ליהודים שיקבלו שיוויי זכויות ברוסיה אלא כשתקום מדינת העתיד הסוציאליסטית, כל משטר אחר ברוסיה מוכרח להביא לידי חידוד התחרות והאנטישמיות.

עכשיו, ארבעים שנה לאחר שנכתבו הדברים, לא קשה לטעון, כי סירקין טעה בזה, שהרי בניגוד לפרוגנוזתו קבלו היהודים את שיוויי־זכויותיהם עוד במהפכה בפרוגר, שלא התיימרה להיות מהפכה סוציאלית. מאידך, אם נוציא מן החשבון את רוסיה הקרבסקאית שהיתה רק חרשים מועטים ואין אנו יודעים כיצד היו מתגלגלים שם הדברים לגבי היהודים אילו האריך אותן משטר ימים, וגשים פנינו אל המדינות העצמאיות אשר נחתכו מגופה של רוסיה רבתי — פולין, ובסרביה, ובמקצת ליטא ולטביה — נוכח, כי הפרוגנוזה הפסימית של סירקין — על עתידם הכלכלי של היהודים, על האסאסיטים, על רפיפותן והסתגלותן של השכבות הנושנות בעם, השולט לרוחות הנושבות בממשלה, על החרפת האנטישמיות, על דחיקת רגליהם של היהודים בעזרת המנגנון הממשלתי, על הבויקוט החברתי, על שותפותם של כל המעמדות (מחוץ לפועלים) במלחמה על היהודים ועל חולשתם של הפועלים בהגנת היהודים — נתאמתה בעיקרה, אם גם לא בכל פרטיה, עיקרה נתאמת במדה גדושה.

מתוך ראיה זו בא סירקין לידי „המסקנה המעציבה והיוצאת מגדר הרגיל, שבניגוד לכל שאר הנדכאים אין להם ליהודים, כלי מלחמה כדי להקל את מצוקתם בהווה". הסוציאליזם של היהודים יש בו, לפיכך, מן המחאה ומשאת־הנפש, מן הסולידריות עם שאר נדכאים ונרדפים, אך אין בו כדי לשנות את מצבם של היהודים. גם הסוציאליסט היהודי הנתון בכל לבבו ובכל נפשו למהפכה, אינו מבקש את הקלת מצוקתו במפלגת המהפכה בארץ אשר לת הוא נשבע אמונים, אלא בהגירה. „היהודי הנצחי אחז שוב במקל־הנדודים".

לא הצפיה לשיוויי־זכויות כתוצאת המהפכה, אלא מנוסת היהודים מארצות מושבותיהם, היא הקובעת את העובדה ההיסטורית הגדולה של חיי היהודים בזמן זה, וכשלהגירה מצטרפת שאיפה מושלכת לגאולה ולתחיה לאומית — נולדת הציונות.

„לפלס לצני תנועה הבפיה על הדרים דרך אחדה, ליתן ליהודים האצלים ובעלי הדרישה הדקה, הנוגעים ואשים בעלבונם, את האפשרות להבדל לעצמם, ליתן — — למאבלים על ציון האומה ובוכים על אבדן ירושלים, לאמרי התקוה המאמינים באמונת ישראל — כללו של דבר: ליתן לכל התולים ונרגשים בצער הגלות שאיפה מושכלת ולהעלות את מחאתם הראינדיבידואלית לדרגה מחאה כללית, מסרית, השואפת לעצב את החיים מחדש — זאת היא מגמת הציונה".

מתוך הגדרה זו, המונה כמה גורמים חמריים ומקורות נפשיים של התנועה הציונית וכמה סוגים חברתיים שהם נושאיה, יש לראות כי סירקין, בהדגישו את התהליכים הכלכליים והמדיניים המחדדים את המצוקה היהודית ומביאים את היהודים לבקשת מוצא מושכל, לא שכח את הכיסופים הלאומיים ואת הצער על אבדן המולדת ההיסטורית הרקומה בכל מסכת חיי הנפש של האומה. ואף על פי כן אין סירקין רואה את ארץ־ישראל כגורם החלטי אשר אין בלתו. מן העובדה הבלתי מעוררת שרעיון הגאולה והתקומה לא פעל בהיסטוריה העברית בצורה ערטילאית אלא התלבש תמיד בלבוש הארץ, האחת והמיוחדת, הבלתי־נשכחת — אפשר היה להסיק כי אין להפריד בין שני אלה, ואין להכריע על נקלה מי בהם עיקר ומי תפל. אולם סירקין — בשלמו מס להשקפות הכלליות של הדור, רואה להפליט שציון לגבי הציונות אינה קובעת יותר מאשר אמריקה לגבי איקאריה. אמנם במקום אחר באותו קונטרס עצמו, הוא אומר: „הארץ הבאה בחשבון למדינת היהודים היא בראש וראשונה ארץ־ישראל — מולדתם הישנה של היהודים, שבה היתה להם עצמאותם ההיסטורית — ההיה מאן בהכרתם כארץ־ישראל", אולם הוא רואה צורך להביא בחשבון מראש גם מקרה זה כאשר „יכשלו כל הנסיונות לזכות בארץ־ישראל. או — „יבחרו להם היהודים ארץ אחרת". „תחלה יתנו דעת על קפריסין והארצות השכנות לארץ־ישראל — — כדי לקיים את הקשר עם המסורת הלאומית". אך הוא דואג גם למקרה ביש, שמא יכשלו כל אלה הנסיונות, ומוסיף: „אם ההחלטה בדבר קניית אדמה פורית במקום אחר — מוטב באפריקה — לדחות לאחרונה".

בנקודה זו, הגיונית וראציונליסטית, עוזבת את סירקין החושתו ההיסטורית העמוקה. בכל אשר אמר עד כה הננו מוצאים, כי בראותו ראיה בחירה את הגורמים הכלכליים והסוציאליים הפועלים בהווה, איננו מעלים עין מן ההתהוות ההיסטורית שבתוצאתה נתגבשה האומה העברית כמות שהיא, על גאונה היהודי וקשיות ערפה ומשאת נפשה וקשרה בל ינתק לפסת ארץ זו. אך בשקלו את המכשולים הרבים האפשריים, הרי הוא מגיה בנקודה זו אפשרות של נטיגה וברירה. וכאן גם נעוצת ראשיתה של אותה טעות היסטורית שהביאה אחר־כך את סירקין ברגע של יאוש, רגע שהפך לחיות פרשת־דרכים טראגית, לידי פרישה מן הציונות לשם הגשמת מדינת היהודים במקום אחר בעולם, ורק זיקתו העמוקה של סירקין לציונות, וחוסר־פחדו להודות בגלוי על טעותו, הם שהצילו אותו מן הגורל המחפיר אשר מצא את עדת־הפורשים, אשר — מחוץ ליחידי סגולה מעטים — צנחה מדחי אל דחי, וממשיחיות־שקר אל שמד לאומי.

ב.

סירקין, כמו הרצל, רואה את מדינת היהודים כדומה לתכניותיהם של כאבה והרצקא, הקרויות בפי הבריות בשם „אוטופיות". אולם סירקין מוצא יתרון לציונות, שאינה המצאה שכלית של יחידים הוגים, אלא הורתה ולידתה במצוקת־המונים ובאינסטינקטים של עם. אותן אוטופיות סוציאליות לא יצרו שום תנועת־המונים להגשמתן, מה שאין כן הציונות שהיא מעיקרה תנועת־עם. ועוד הבדל אחד ליתרונה של הציונות: לאותן התכניות לא היה אלא מנוף אחד — האידיאל הסוציאליסטי „שעליו לכנס את האנשים ולגלות את הארץ — ואילו מדינת היהודים מחוברת לעם שבמציאות" (והיה מקום להוסיף: ואף לארץ מסוימת שכיסופי העם לא זזו הימנה).

הבלטת הצד השוה שבדעיון מדינת־היהודים ובאוטופיות הסוציאליות, היתה חשובה הרבה לסירקין מפאת יחסו הנפשי לאותן התכניות, אך לא היה בה כדי לחזק את עמדות התנועה הציונית החדשה בימי־הזמן. כי באותם הימים היו לא רק חסידי המשטר הקפיטליסטי מתיחסים בביטול גמור לאותן האוטופיות, אלא אף הסוציאליסטים, בתקופת העליה לתנועת הפועלים המקצועית והחישגים הפוליטיים־הפרלמנטריים, היו הסוציאליסטים בוטחים הרבה שהסוציאליזם יבוא רכוב על רכב ברזל של „ההכרח ההיסטורי", ולפיכך לא החשיבו את העיון באפיה ובפרטיה של החברה העתידה לבוא ממילא, והשאירו חלומות נאים אלה למשוררים ולחינוקות. על אחת כמה וכמה שהנסיונות והמאמצים להקדים את ה„לעתיד לבוא", או לנטוע בחברה הקיימת זרעים של משטר חדש, של קואופרציה ומשק קולקטיבי, לא היו בעיניהם אלא ביטול זמן ואיבוד כוחות שלא בזמנם. הכשלונות המרובים של כל הנסיונות בעבר להגשמה סוציאליסטית לא גרמו דאגה יתרה וגם לא שימשו לקח, כי שלטה הנחה כוללת: מה שהיה — קדם לבוא, לפיכך סבעי הדבר שנכשל, מה שיבוא — יבוא בזמנו, וטבעי הדבר שיהיה מושכל ובריא; פרובלימות החברה החדשה והגשמת הסוציאליסטית — אינן פרובלימות, התשבי של המהפכה הסוציאליסטית יתרץ קושיות ואבעיות. באותם הימים לא היתה טענה מבטלת יותר מאשר הקריאה: אוטופיה עליך! כלומר, תכנית שבדמיון, שאין לה אחיזה במציאות, ולא סיכויים להתגשם. מלת־גנאי זו היתה חוזרת הרבה בין החצים שנורו בסירקין, שהיה מוחזק אוטופיסט כפול ומכופל. הן משום שהעמיק חקר בשאלות דמותה וטיבה של החברה העתידה בכלל, ולא זלזל כלל במאמצים השכליים והנפשיים של האוטופיסטים, והן כמאמין במדינת־היהודים ועוד יותר כמאמין במדינת־יהודים סוציאליסטית דוקא.

סירקין לא נמנע גם מויכוח זה. הוא שואל: מה זאת אוטופיה? האמנם כל תכנית לעתיד לבוא, שקטני־רוח ומגיי־לב מכריזים עליה שהיא דמיונית, גזרה שלא תקום? הוא מבקש להבחין בין אוטופיה, שהיא נמנעת־הגשמה. אם משום שהיא מתנגדת לנטיות טבועות בנפש האדם, ואם מפני שאין די גורמים להגשמתה בחיי החברה, לבין אוטופיה עשויה להתגשם, שאף על פי שהיא סותרת כמה מושגים מקובלים, ומנוגדת לאינטרסים קיימים, אינה נמצאת בסתירה לנטיותיהם וליצריהם של בני־אדם וגורמים של ממש עומדים לה להגשימה.

„אין הציונות בגדר אוטופיה, כי היא נמצאת בהתאם עם מגיעי החיים של היהודים ומבטאת מתוך מצוקתה. אין בה מן האוטופיה יותר משיש בסוציאליזם המרכזי התיאור והתוויו פאיטרים ובהברת החברתי, הציונות מיוסדת על גרת היהודים שהעלו בזמן החדש והעיבו להרגשת כולם וכולם". „לא האוטופיות היא המונעת הנעים רחבים בתרדה מהתקרב אל הציונות, כי אם רוח הדברים, עניות הנפש ומטמטם הלב לגבי בטחון והבדת ערך עצמם — כל אלו תילות עבריתנו בה אלפי שנים".

ואל מול פני המקהלה הגדולה, החוזרת השכם והערב כי הציונות אינה אלא אוטופיה, אין סירקין הבודד חרשש להטיח: טועים אתם, לא הציונות היא אוטופיה, אוטופיה היא תקותכם להמלט מאנטישמיות כל עוד קיים משטר חברתי זה; אוטופיה היא כונתם של הגבירים הנדיבים להפוך המוני־היהודים בארצות־גולה לעובדי־אדמה, ובלבד שהיהודים העשירים יוכלו לישב בשלוה ולא יצטרכו להתבייש בפני הגויים באחיהם האביונים והשנוררים, הרוכלים והמוגים. „תו האוטופיה טבוע בכל הנסיונות הבלתי־ציוניים לפתרון שאלת היהודים".

ג.

בצדו של הנימוק הריאליסטי, היודע להוכיח בהוכחות של ברזל, כי הציונות אינה ניתנת להתגשם (בימיה הראשונים של הציונות בטרם נקרשו היחסים בין המחנות היו מן המתנגדים שאמרו: אף אנחנו היינו מסכימים למדינת־היהודים אילו היתה זו בגדר אפשרות), היה בא הנימוק הפרינציפיוני: התקדמות העולם עומדת על מלחמת המעמדות, שהיא הגורם היחידי בתרבות האנושית, וכל הבא להחלישה או לטשטשה הרי הוא מתנגש בעניני הפועל ובהגשמת הסוציאליזם. השאיפה הלאומית מחלישה את המלחמה המעמדית ומטשטשת את ההפרה המעמדית — הרי היא מויקה. ולהלן: היהדות כפילגת למעמדות הנלחמים זה בזה, זוהי המציאות הממשית, הציונות מתבססת על האחדות המדומה של האומה, יהרי זו סתירה לעקרון מלחמת המעמדות ואף למציאות הכלכלית. הרי שחובתו של כל סוציאליסט החרד לטוהר הכרתו המעמדית של הפועל, שיהיה מתנגד לציונות. סירקין לועג לכל המגדל התיאורי הזה היוצר סתירות עיוניות שאינן קיימות במציאות. „אין לך אולת גדולה מזו לעשות את מלחמת המעמדות נימוק נגד הציונות?" כיצד אפשר להסיק מתוך הסוציאליזם מסקנה ניגוד לתנועה הבאה להמציא מקום־מקלט להמוני אדם, אומללים, מורדפים, נעים־ונדים? סירקין שופך לעגו על התיאוריות המחוכמות ששרצו באותן הימים, כי הציונות לא באה לעולם, אלא כדי לתת לקפיטליסטים היהודים פועלים זולים יותר מאשר בתחום־המושב, וכמי שרואה את הנולד הוא אומר, כי הפרולטריון היהודי „יהיה הראשון ליהנות מן הציונות". נכון הדבר, בני מעמדות שונים דוגלים בציונות, וכי לפיכך חייב הפועל להסתלק מן האפשרויות שנותנת לו הציונות, משום שגם המעמדות העומדים אתו בקשרי מלחמת כלכלית, מקבלים אותה?

אולם סירקין, כדרכו, אינו מסתפק במלחמת־מגן, אלא מתגרה מלחמה באויב. הוא, החי בכל מהותו את המציאות המעמדית, הדודש מן העם היהודי כולו להצטרף למלחמת מעמד הפועלים, ואינו רואה את תקנת החברה בלתי אם בביטול המעמדות, אינו מקבל את מרותת של תורת המעמדות האבסולוטית. „מלחמת המעמדות אינה ממצה את כל גילוי החיים החברתיים". „מלחמת המעמדות היא המניע הראשון בהיסטוריה. אך יש בזה משום סירוס מהותה אם מבקשים להעמיד את כל החיים החברתיים, עם כל ריבוי הגונים שבהם, עליה בלבד". בחיי כל מדינה וכל אומה וכל חברה תרבותית יש עניינים משותפים לכל המעמדות. מי שמפריז בראית הניגודים המעמדיים עד כדי שלילת כל גילויי שיתוף בין המעמדות מתעלם מן הממשות התרבותית. יש ויש גילוי סולידריות אנושית ולאומית המרתקים את המעמדות היריבים, כשאויב חיצוני מאיים על הארץ — מתאחדים להגנה כל המפלגות. ואפילו כנגד אויב פנימי מתחברות כמה מפלגות־יריבות כשניגודיהן קיימים ועומדים. אלמלא כך לא היה משטר פרלמנטרי יכול להתקיים.

ואין סירקין מבקש ל„כשיר" את הציונות על ידי שיכרין עליה שהיא תנועה מעמדית במהותה. מצוקת־היהודים אינה רק מצוקתו של מעמד אחד, וכך גם הציונות אינה ענין למעמד אחד. „אותה יכולים לקבל כל המעמדות ביהדות, אחת היא מה שייכותם המעמדית".

היחוד שולל את התורה המעמדית בניסוחה האבסולוטי, הכולל הכל, מסביר הכל וקובע הכל, אינו גורם לו שיתעלם מן המציאות המעמדית ומהשפעותיה על כל גילויי החיים. הוא רואה את הגיוויים והניגודים המעמדיים שבתנועה הציונית. אמנם הרעיון הציוני הוא משותף לעם כולו, אך כל מעמד רואה את הציונות מראות האינטרסים שלו ומהרהורי־לבו.

במה שיבוא יקדיש עוד סירקין הרבה כוחות נפשיים כדי להוקיע את האופי המעמדי של זרמים שונים בתנועה הלאומית וכדי להלחם נגד שלטונם של בעלי־הבתים בציונות אשר „חלום העתיד היהודי מתחבר בדמיונם עם המאוים הראקציוניים של מציאותם"*). עתה עוד איננו מתעכב על כך הרבה, כי העיקר אצלו לקרוא לפרולטריון היהודי ולאינטליגנציה הסוציאליסטית שיבואו הם ויהיו לגשימי הרעיון הציוני, וישחררו את הציונות משלטון „אינטרסים מעמדיים בורגניים", אשר סופם להביא לידי „מלחמת־מעמדות אשר תהרוס את המדינה היהודית בראשית התהוותה".

ד.

מה התקוות אשר סירקין תולה בפועל ובדלת־העם ובאינטליגנציה המהפכנית בהצטרפם לציונות, ומה הוא דורש מהם? לא פחות ולא יותר, אלא שיקימו את מדינת היהודים כמדינה סוציאליסטית.

„אמנם גם מדינת־היהודים בשלעצמה, תהיה מה שתהיה בעתיד, תוכל להעביר מן העולם חלק הגון מצרת־היהודים, ואולם תחודעת דמוקרטית רוחית בכר ארישלי מלכלה ובזיק סוציאליסטיים בארה גדולה כזו, שמדינת־היהודים לא תתקבל — ובדין הוא שלא תתקבל — על לבם של הגוים רחבים מאד בעם היהודי".

הציונות לא תקום, אם לא יקימוה חוגים רחבים בעם. „מבלעדי אנשי העבודה הרי הציונות היא בבחינת נפל. גלגלי הרפובליקה היהודית לא יונעו מבלעדי זרועותיו האמיצות של הפועל היהודי". והתנועה הציונית תצטרך להביא בחשבון את נטיותיו הסוציאליסטיות של הפועל היהודי, ושל שאר החוגים — וסירקין מונה אותם: דלת העם, האינטליגנציה והמעמד הבינוני — אשר לא יחפצו להשתעבד להון הגדול, כל אלה יביאו לידי התמזגותה של הציונות עם הסוציאליזם.

„ככל שתתקרב הציונות להתגשמותה המוחשית, כן תוסיף להודבק ולהתעלות למדרגת אוטופיה סוציאליסטית".

ה.

סירקין מגייס פה כל הנימוקים שבידו כדי להוכיח את צדקת התזים שלו, כי מדינת היהודים תהיה סוציאליסטית. שום צורה אחרת אינה אפשרית, לדעתו, הן מבחינה חברתית ואפילו מבחינה טכנית.

סירקין יודע, כמובן, שנסיונות ההתישבות של יהודים בארץ־ישראל ובארגנטינה נעשו לא לפי עקרונות חברתיים חדשים, אלא מתוך „שמירת מעמד הייהם הקודם" של היהודים. אולם הוא מתקשה להאמין שבבוא היהודים ליסד לעצמם מדינה אבטונומית ייסדוה על אי־שויון חברתי. „משל למה הדבר דומה? לאמנה חברתית על עבדות". סירקין רואה את האדם בצלמו ובדמותו, כיציר בן־חורין וברי־בחירה. אין הגיונו סובל את ההנחה כי יתכן הדבר שאנשים נבונים יאותו להמשיך במדינתם החדשה באותן צורות־החיים המקולקלות שהביאו אתם מן החוץ. „הנחה שאין להעלותה על הדעת כלל, שכן רוב היהדות, שהוא מן הפרולטריון ומעמד־הבינים, לא ירשה זאת בשום קונגרס־יהודים, מתוך הפרה נכונה של עניניו".

אף על פי כן אינו מסתפק בהוכחות מן ההגיון בלבד, אלא מבקש לראות מה תהיינה התוצאות של התישבות על יסוד הקנין הפרטי וההתחרות הכלכלית, והוא רואה מיד לא רק את סכנת ניצול העובד, אלא גם את העבודה הזולה והזרה:

„ואיל וההתישבות כולה נעשית בארץ שאינה מאותתה אלא כמדה מעטה מאד, הרי שכר העבודה ירד ביותר, כשכר זה אין היהודי האידיני — יכול להתפרנס. הפועלים רובם ככולם מתגיירים משום כך מבין האבלוסין ילידי הארץ הנובדים הרבה יותר בזול".

*) ההגדרות הללו לקוחות מן הטקל קורא אל המעמד העבדי", 1901.

וחהון הלאומי, אשר יפעל בתנאים כאלה, במשטר של קנין פרטי והתחרות כלכלית, גם הוא לא יהיה נתון, בהכרח, בתנאים מסויימים: „המתישבים נעשים תלויים על ידי מר בארגנטינה, ולעולם לא תוכל להיות משבעת־הסיר היא ברוכה, ברוח עם אפה מארגנטינה, בדרך מר בוטמים נעדי אינדרים. מעשי שיעבוד לרעה, תרעומת, מעשי איבה ולבטה גם מעשי אלמות, מפני אפים של היהודים, התילר אחרי הזרות הראינדיוידואלית, מקבלים נושרים אלה צורה תריפה ביותר ומביאים לידי התפרלות נמרצת של המושבות". ואף מבחינה טכנית יהיה זה מעשה מופעה אם יבקשו להקים את המשק היהודי על יסוד התחרות ובזבוז מרץ והוסר־תכניתיות. והוא בא לידי מסקנה:

„מדינת היהודים מן הבחינה שתהיה סוציאליסטית, אם עדדה היא להתגשם בכלל, — — בלבוש סוציאליסטי אפשר לה לציונות לחזות לקנין כלל האומה היהודית, דרך התחברותה לסוציאליזם העולמי הציוני, ותחזק עד הלהה להשומת עם עצומה. — — התקוה המשיחית, שהיתה תמיד ראש מגרבי לבם של היהודים בגולה, תתגלגל במעשה מדיני, ליהדות, המתגיירת קרם עלבב, יתן תיכו חיים נעלה".

ו.

יכול היה להסתפק בהדמת הגס של מדינת־יהודים סוציאליסטית, אך כדרך בעלי־התכניות, שחזונם יקר להם מדי שיפחדו מפני המלעיגים, מנסה הוא לפרט גם ראשי־פרקים מתכניתו המעשית, והוא מודיע מראש, שאינו קובע מסמרים. העיקר לו — מדינת יהודים שאין בה קנין פרטי על הקרקע וכלי־הייצור. כל השאר אינו אלא נושא לויכוח.

אך גם השאר הזה ראוי שנתבונן בו, כי הוא אוצר כמה ממושגיו הציוניים והסוציאליסטיים של מחברו, ומהם כמה דברים שהיו חדשים וגם המוחים בשעתם ונעשו לאחר זמן נחלת כולנו.

המדינה היהודית לא תוקם מתוך הגירה אנרכית, אלא כמפעל התישבותי מכוון ומאורגן, ההתישבות תתגשם ע"י ההסתדרות הציונית. זו תהיה הולכת ומתרחבת עד שתקיף את כלל־היהודים. רכישת הארץ תיעשה על ידי „הקרן הלאומית"), קהלות, בתי כנסת, מוסדות צדקה, אגודות, איגודים מקצועיים — כולם ישלמו מס ל„קרן הלאומית". „שום מאורע בחיי היהודים, אם של שמחה ואם של צער, לא יהרחש מבלי שיזכור היהודי את חובתו הלאומית העליונה".

כיצד תרכש הארץ? סירקין רואה כמה דרכים: „או שיגמרו הציונים את הדבר בדרך שלום עם תורכיה, תמורת סכום כסף, או שירכשו את לב הדמוקרטיה האירופית והפרולטריון וילחצו לחץ מדיני על תורכיה; או שיעיגו את מטרתם בדרכי העקיפים של הדיפלומטיה". בחוגים הסוציאליסטיים היהודיים היה עצם ענין המשא ומתן עם ממשלות „מוקצה" מטעמי אסתטיקה מהפכנית. אך סירקין איננו פוסל שום דרך, אם יש בו כדי להוביל למטרה, אולם הוא גם מגלה לקורא, כי מלבד אותם הדרכים הנדונים בקונגרס ובמסבות ציוניות רואה הוא עוד דרך, והוא קרוב ללבו ביותר, כי על כן הוא „הנאה והישר שבדרכים": דרך ההתחברות עם שאר העמים ה„נדכאים שבתורכיה".

והוא מסביר שאין הכונה, חלילה, לעשוק את עצמאותה ואת חירותה של הורכיה עצמה, אלא הוא מבקש שגם שאר העמים שבמלכות עותומן יקבלו את חירותו ועצמאותו.

תכנית זו של המרדת עמי תורכיה קשורה אצל סירקין גם ברעיון העברת האוכלוסין, שהוא רואה אותו כפתרון בשלום במצבים מסויימים־מסובכים. והוא גם רואה את האפשרות שמתוך הסכם הדדי תתפנה ארץ־ישראל כפני המתישבים היהודים.

„במקומות שבהם הישוב מעורב העשה נדידת־עמים בשלום, יחלוקה לאומית של הטריטוריה, ארץ־ישראל, המאוכלסת כמדה קלושה מאד, שבה יש ליהודים עם בוים 10 אחוזים למאה מן האוכלוסים צריך שהתפנה לפני היהודים. היהודים יברתו ברית עם העמים המדוכאים של תורכיה ויטאפו להלוקה צודקת של ממלכת־ביזנטיון זה. הם יהמבו בהתקיימם מבספי הקרן הלאומית, את יעמודי מהדרבים למלחמה. הן הנדיבה לא תדע שלות לעולם".

על אפשרות פוליטית כזאת חלם סירקין לפני ארבעים שנה. להגשמתו חסר היה קודם כל תנאי אחד: שהיהודים המבקשים לשחרר את עצמם תוך כדי שחרור עמי־תורכיה יעמדו מבפנים ולא מבחוץ. אילו היה הפועל היהודי מבוגר כדי לשמוע להשפת סירקין, ואילו היה הנוער היהודי של אותו הזמן מקדים ומוצא את הדרך לעליה חלוצית בהמוניו — היה אולי פתרונו של ההלום אחר, ממה שהיה במציאות.

ז.

כיצד מתאר לו סירקין את ההתישבות הסוציאליסטית? לא כמשק מרוכז המתנהל על ידי המדינה אלא כברית־חבורות שתופיות. עשרת אלפים עובדים בחבורה. הבתים, מוסדות־התעשיה, כלי־היצור — קנין החבורה הם. העבודה מתנהלת ברשות החבורה. ערך העבודה נמדד לא רק באורך־הזמן שהושקע בה, אלא אף בכוח המושך או הדוחה של העבודה. שעה אחת, למשל, של עבודה חקלאית מתוך שמחה שקולה כנגד שעה ומחצה עבודה תעשיה משעממת. כל חבר בחבורה אינו חייב אלא במינימום של עבודה, כדי להחזיר את הקרן והרבית למוסד המיישב. „כל מה שנמצא מעבר לתחום זה כנכס בגדר החירות האישית". החברים מקבלים מהנהלת העבודה שובר על כמות המלאכה שעשו, וכל אחד חפשי לסדר את עניניו בתחומים אלה. „כל פעל זכאי לתבוע לעצמו שכר, לא כן האמצאה. במקום רוח הפטנטים תבוא שיטת הפרס המצבורי. כל אמצאה זוכה בפרס על פי עקרונות מוסמכים מטעם ההנהלה הכלכלית".

את סמכותה של המדינה יש להעמיד על הסדרת חיי הכלכלה בלבד. „האנשים מתחברים יחד על־מנת לשלוט בנכסים אך לא על־מנת לנצח זה את זה. המדינה נעשית מיותרת, במקומה באה התאחדות היצרנים החפשים". אין המדינה זקוקה לטיפול מרובה בשמירת הסדר ובהגנת אורחיה מפני פגיעות. „עבירות קלות וטעויות מגיעות לכלל תיקון מתוך דיון צבורי; חמורות מהן נכנסות בתחומה של חכמת הרפואה, שהרי אינן אלא סטיה עלובה מהראוי והטוב". את היחסים בין היצרנים מתאר סירקין כפדרציה של החבורות. „היחסים בין החבורות ערים מאד, הן מבחינה כלכלית והן מבחינה חברתית ומדעית", המרכז הנבחר מתוך החבורות יוכל לפקח על החיים הכלכליים ולהסדיר אותם.

בנין המשק לא יעשה בדמות ערים להתעשיה וכפרים לחקלאות. „הכפר אינו אלא מעין כפר תעשיה עצום, שבו התעשיה ועבודת האדמה נוגעות זו בזו. הניגוד שבין העיר לכפר בטל". קיימים אמנם מרכזים שונים לצרכי מדע ואמנות והנהלה כלכלית, אך ישובם של אותם מרכזים איננו קבוע. אין מקום לאוכלוסים כרכיים מיוחדים. אל המרכז באים מכל קצות הארץ לעונה מסוימת, לשם תכלית מסוימת. נסתיימה העונה — אדם חוזר למקומו.

ביחסי חוץ שומרת מדינת היהודים על נייטרליותה. לשם הגנה כלפי חוץ מתקימת מיליצית עממית: „בשעת מלחמה: כל איש לנשק!".

לא נעלם מסירקין שתכנית זו, שהוא מתוה את ראשי פרקיה, תתקבל כאוטופיה ממש. אך הוא מאמין שהטרגדיה ההיסטורית המטילה על היהודים לבקש לתם מולדת וליסד מדינה היא גם ת

תל־אביב

הלבשה

יעקב ויניק
חזר לתנותו
המחודשת
ברחי נחלת בנימין 22
מבחר גדול של כובעים כסירמות מפורסמות
מקבלים כובעים להדוש ונקוי
לדגלי הפתיחה מחירים מיוחדים
סניף: רח' המלך ג'ורג' 13

„שוק אמריראי"
בית מסחר לבגדים משומשים
מאמריקה
תל אביב, דרך יפו־תל־אביב 11
קבלנו
מבחר גדול חליפות קיץ
מעילי ספורט, געלים, מכנסי
עבודה כל המדות
מחירים זולים מאד

קונה ומוכר
כל מיני בגדים משומשים
מבחר גדול של חליפות, מכנסים וכו'
במעט חדשים
עכשיו: רק כרח' המלך ג'ורג' 16 ציגר.

מי שרוצה לקנות בזול
השתמש בהודעות עכשיו לפני
העונה. מודעים חדשים בשמלות
לגברות, ... ומעילים
במחירים הכי זולים רק אצל
„THE LADY" „האגדה"
ת"א, רח' אלנבי 69.

תפירת
כתנות־גברים
לפי מידה
טיב ... עבודה ממדרגה ראשונה
לנגה
עכשיו: ת"א רח' המלך ג'ורג' 6

גבר שרוצה
להיות אלגנטי בזול
יפנה לפרייס רח' המלך ג'ורג' 13 בפנה
מבחר גדול של חליפות, כמעט חדשות
מכנסים, נעלים וכו'

הלבשה

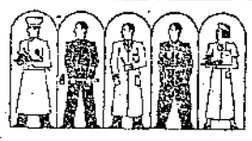

בגדי־עבודה לכל מקצוע
כל מיני הלגוריות יכינו
לעבודות במחירים נוחים עד מאד.
„עגול"
תל־אביב רח' המלך ג'ורג' 3

אלגנטי ובזול
תתלבש אצל
מונדר
ת"א, רחוב המלך ג'ורג' 29
בניסק מרחוב רש"י
מבחר גדול של חליפות גברים בכל
המדות מקמטרן מ־400 מא"י,
מכנסים מ־100 מא"י, מעילים
מ־150 מא"י, נעלים, כגדי עבודה
וכו' הכל במעט הדש.

שונות

אם יש ברצונך לרכוש דירה, מכונת
תפירה „סינגר", מקרר חשמלי,
בגיל ובתשלומים תפנה
ל„מביץ הדרין" ש. שלם
המלך ג'ורג' 6 ת"א.
אחריות, שבועת רצון מלאה, תנאים
ניחים. בואו ותיוכחו!
מוציא לפועל כל מיני תיקונים.

כסף
למשכנתאות
בתים, מגרשים, פרדסים
זקוקות למכירה
ש. אידלסון, תל־אביב
רח' יהודה הלוי 18
טל. 93

מלון „אשכל"
התנחלת החדשה פרנקל
ת"א, שפת הים, הבנין השלישי
ממן רמו, רציף הרברט סמואל 66
מודיע, כי הוזלו המחירים
הדר מיוחד מ־100 מא"י,
מיטת לינה מ־60 מא"י.

כלים ומכשירים

שלטי בלאון
נותנים פרסום רב עם
הצרוכת השמל פעיטה
וליופי אין דומה להם.
אורניאון
רח' הרצל 61, תל־אביב
טלפון 1398 ת. ד. 807.

מים
וקיים, בריאים ורכים, כל
חול וסיל מספיקים אפרמי
אלסיד POB 539 ALCID
תל־אביב, מרכז וולובלסקי 21

ביח"ר למזודות
ילקוטי־צד חיקון
ותרמילים
במחירים זולים
דק אצל
אליעזר רובל
תל־אביב, דרך יפו־ת"א 58
מתקבלים גם תקונים

מסעדות

אוכל טרי ומעים
בכל שעת היום
במחירים עממיים
במסעדה: „המשביע"
ת"א אלנבי 90

מסעדה של „שולי בוקניה"
ארוחת צהרים 40 מיל
ארוחת בוקר 20 מיל
ארוחת ערב 25 מיל
לחם ומי סודה חנם
אלנבי 98 סימטת בית השואבה

שונות

חותמות
מגומי ומתכת
חותמות להדפסה שקיר,
מבות, עלבי נחשת, אמל
שילטים וכו' בכתב מנוה
גרשון קלינגר
דרך יפו 10 פ. ב. הרצל

רוצה לקנות בית
בערך מ־16 חדרים בתל אביב
ישר מבעל הבית, בלי מתווכים
לבנות: תל אביב, ת"ל 190 בשביל ב. ה.

למכירה שלד (שאסי)
של מכונית משא דודג'
דגמת 1928 עם מנוע בעל 27 כ"ס
במצב טוב לשימוש
הצעה נוחה לא תיתכן
לפנות להברת „של", ירושלים־תל־אביב

פרסם ב„דבר"

רהיטים

קונה הזדמנות ומוכר
רהיטים חדשים, ישנים, חפצים
שונים — עגלות לילדים, גם
מזרנים ותיקים. מקבלים כל מיני
תקונים. נחלת בנימין 23, בחצר.

רהיטים - מרפדיה
מ. מנדלבוים ושות'
רחוב אלנבי 28
השרות המשלה
המפורסם לדייקנות

רהיטים
מודרניים, מבחר גדול ובזול
קדיאך
רח' המלך ג'ורג' מס. 14, ירושלים

נוסבום תל־אביב רחוב מרכז מסחרי 34
אריגי רפוד, וילונות דקורציה
רוטשילד תל־אביב רחוב אלנבי 100

אופטיקה

השען והצורף
שלך בחיפה
זילביגר, דרך יפו

האופטיקאי שלך
בחיפה
זילביגר, דרך יפו

שונות

מקררים
של האחים שטוקמן
חיפה רח' אלנבי
לקרח וחשמל
הידועים להכי טובים
נמכרים:
חיפה: ר' יפו, נב', אש מול אפ"ס
ר' החלוץ 40 מול מטבח הפועלים
ק. מוצקין 28 ר' אושה
ק. חיים, צרכניה
מחירים מוזלים

תשוב
ליוצרי גזוז גלידה ופודינג
כל החמרים באיכות טובה וזולה
אפשר להשיג אצל
א. ה. ליפשיץ
חיפה, רח' החלוץ 24

הודעניות
קניה—מכירה
רהיטים פסנתרים ואנטיקויטטים
אהרון כהן את **לוברסקי**
חיפה, רחוב הרצל 26

שקים ריקים
מוכר וקונה — מרקנייך ושות'
חיפה, רח' הגמל 42, מול בנין „פרדס".

אופטיקה

„העין"
אופטיקאים — מומחים
מ־ סד 1924
תל־אביב, רחוב נחלת בנימין **34**
טל. 2335
לחברי קופת חולים הנחה

ספרים

יצא לאור **סטפן לקנר** יצא לאור
האדם אינו חיה־בית
(Der Mensch ist kein Haustier)
עם ציורים של מכס בקטו
לקנר כתב עם הדרמה הזאת את „השודדים"
שלו ו„דאס נויע מאגעבוך"
הוצאת „קוסמופוליטס", פריס
Editions Cosmopolites, Paris
להשיג בכל בתי מסחר לספרים

הועלה

לעונת הקיץ
הגיעו מודלים חדשים—
נעלי עור לבן—
בזול לפי הזמן
בית־מסחר לנעלים גליקשטין
ת"א רחוב נחלת בנימין 5

נעל טובה וקלה
את החיים מנעימה
פנה לסלו „ורשאי"
רח' אחד העם 21
ותשבע רצון

המורים המרחיבים של נעלי קיץ
במכתר ענקי למחירים נמוכים
אצל **בומרנץ**
„בית המסחר לנעל העדינה",
רחוב אלנבי 33 (ע"י טורבי)

אוטומובילים

שרות אוטומובילים פרידמן
קרוב לסוגדבי
ת"א. רחוב חובבי ציון פנת פרוספלדור
שרות אוטומובילים / שרות חשמלי
/ תקונים /
/ / מכוניות משומשות באחריות / 7

שעורים והוראה

ENGLISH LESSONS
במחירים נוחים על ידי מורים מוסמכים
רחוב יהודה הלוי 44, תל־אביב

קורסים
בהנהלת י. צרניק, אלנבי 47
לתנחלת פנקסים רק 2 לירות. תורים
תפלא, עברית, אנגלית, וכתובה
בממונה, שיטות מודרניות, למתי
חילים ומתקדמים, בזמן קצר
ובהצלחה.

קורסים
בהנהלת ו. ארקין, תל־אביב,
רחוב ויליבלום 30
הנהלת פנקסים קורס מלא (3 חדר
שים) רבתי מיסחר, בתי חרושת ובנקים
בכל השיטות. המחיר 2 לא"י.
כתיבה ממונעת שיטת עיורת בעשר
אצבעות וקורספונדנציה. התלמידים
שנומרים את הקורס ומסתדרים בעבו
דה מקבלים הנם עזרה בסדור ובהנהלת
הספרים. **המחיר חצי לא"י**

מלך הרקוד
רקודים סלוניים
בהנהלת המורה
המפורסם הראשון
בתל־אביב
אנשל
חזר עכשיו מבקור
באירופה ומלמד
לפי השטות
החדשות של 1938
השעורים גם ביום
שעורים פרטיים
לפי דרישה
רח' עליה 3

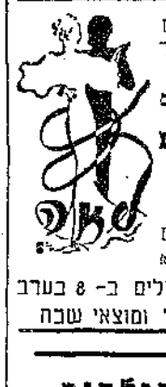

רקודים מודרניים
ביותר בזול מתר
ובאופן יסודי
רק בביה"ס לרקודים
„לאה"
רח' אלנבי 93
(פנת מונטיפיורי)
קורסים מיוחדים
(לתחילים ולמתקדמים)
נשפי רקודים מתחילים ב־ 8 בערב
בכל יום ב' ד' ו' ומוצאי שבת

א. גולדים
ת"א. רח' נחלת־בנימין 70
בנין גליקמן טל. 4455

כל חודש מתקבלים
דרך נמל ת"א
חלקי פורד אוריגינליים

חיפה

שח־מט

בהנהלת מ. מרמורוש

סיום

מאת ק. א. ל. קובבל
„150 Endspiele"

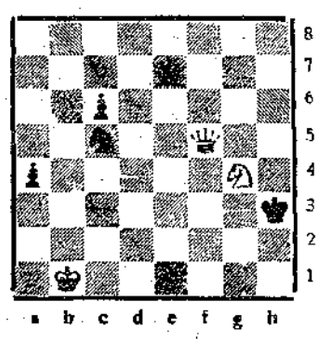

הלבן נוסע וונצח.

ברוניקה

בקלוב הפקידים

התחרויות של 2 הקבוצות הולכות ומסתיימות, בראש קבוצה א' — גרוכר שחשיב 11 נקודות מ־12 קרבות, אחריו פולני 10 (מ־12), טוב 8 (מ־10), מירקין 9½ (מ־12), טופלברג 7½ (מ־10), ליו 6½ (מ־9), פיטלוביץ 6 (מ־10), זיל־ביגר 8 (מ־12) וכו'.

בראש קבוצה ב' — זאריצקי, ליפשיץ וזילבדשין. המשך התחרויות — השבת ב־3.

תלוש
מדור השחמט
שאלה 357
צרף את התלוש אל פתרונך
ושלח למערכת

שאלה 357

מאת ר. שורץ פרס שלישי
(שחמטי 1936)

לשחור 9 כלים:

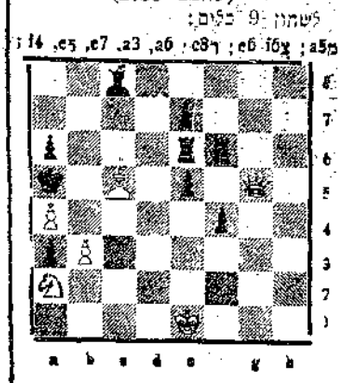

לבן 6 כלים:

מ־e1; מ־g5; ר־a2; ר־c5; ר־b3 a4;
הלבן נוסע; השחור מט ב־3 מסעים.

מבחן זהתיה אלה.

אנו מאחלים לכם מפרס לב שועי דתכם תחזק את האמונה בנצחוננו במור לדת ושתמצא את השביל לחגביר את כוחה של התנועה הציונית, לחזק את הליבוד בישוב ובראש ובראשונה בצבור הפועלים. תשמש עדות זו נקודת מיפנה בהולדות עיבור הפועלים בארץ — במר קום הסכנות המרחפות לפרצות חדשות בצבור העבודה, יחושל המחנה, ויתחזק תוך הגברת החבנה ההדדית בהצלחה הכלנצי, הבורך ועידתכם בהצלחה לקראת מעשים גדולים וכבושים נופפים בשעה המברעה. חתום: משה קור לרבר.

מרכז הנוער העובד כתב:

אחים יקרים! מרחוק ומקרוב יאוון הדור העובד הצעיר לדבר תועידה. ויחי דברכם צו לכולנו, לאחוד ולליבוד הכו חות להנשמת־המזון הציוני הסוציא־ליסטי. והברכה השלום עליכם.

או"ר כותב:

תודה רבה בעד ההזמנה להשתתל בועידה זו. ואולם מפני חולשת הזקנה אי אפשר לי להיות מתוכנת ל!. ובפרט שהיא תהיה בלילה. וע"כ הנני שולח לכם את ברכתי. יחן ר' ויטע כלבבם שלשה דברים: א) אהבת עם ישראל, ב) אהבת ארץ ישראל, ג) אהבת העבודה, הכשרה והפורה. והייתם לטופת לאנושיות כולה ללכת בדרכי שלום, הסד ורחמים.

אוהבכם בכל לב א. ז. רבינגביץ

ב. צ. דינבורג: ברכת מעות במר שבה, יושר ברון, נאמנות בשיקול ועוד בהחלטה — לועידת הנאמנים והמשמי־מים, בשעת פורענות, נסיון והברעה.

ראנס, הרברט מוריסון, תום וילאמס, קרוץ' לינס, צ'ארלס בוקסטון, דניאל הופקינס, אלים פאלס, לורד סנאל, ד"ר דאלטון.

טלגרמה מיוחדת באה מאת ליאון בלום. קמיל הויסמאנס, ראש עירית אנטורפן, ראשון שהשתדל לפתוח בפני פועלי ארץ ישראל את האינטרנציונל הסוציאליסטי, שלח אגרת. וכן ז. מודר ליאני, הסוציאליסט האיטלקי הגולה, ויקטור צ'רנוב ורעיתו.

ברשימה — כמה הסתדרויות ארציות של הסוציאל־דמוקרטים והסוציאליסטים: המפלגה הסוציאליסטית הגרמנית בצ'א־כוסלוואקיה, המפלגה בשוויץ, המפלגה בהולאנד, כרגמארק, נורוגיה, אירלאנד.

קוראים במילואן את ברכות השומר הצעיר, הנוער הציוני כהסתדרות, הנוער העובד, אז"ר.

לאחר הברכות על פה של נשיא ההס־תדרות הציונית וחבר הנה"ס מתקבלות הארגרות והשלגרמות של שאר המוסדות הציוניים בהתקבל בני ברית הציעים: הלשכה הראשית של חסה"ן, של קרן היסוד, הועדים הארציים של שניהם, ויצ"ו, חברי הנה"ס ריפין, גרוכבוים, ורומשנשרוך.

מהפלגות־האחיות אי אפשר היה למנות את כולן מטעמים שונים. נזכרו משלחותיהו"ל של ההתאחדות ושל צ"ם הרוסים. מפולין באו ברכות מאת הת"ח דיים וטרטקובר בשם המפלגה ובשמם, מאת התאחדות־פועל"צ במדרת גליציה, התאחדות בפולין, התאחדות מערב גליציה, מגזרדונות של גליציה המערבית, מאת מפלגותינו באסטוניה, ארגנטינה, אפריקה, הדרומית, בלגיה, הולאנד וליטא.

מאישים בארץ: בן ציון דינבורג, מר־טין בובר.

הועד־הפועל של הקיבוץ הארצי (השו־מר הצעיר) כתב:

שאו ברכה מאת הקיבוץ הארצי השו־מר הצעיר. בשותפים אתכם באחריות למפעל ציבור הפועלים בארץ מאז הוקמה ההסתדרות הננו מצפים לועידתכם שבמחלקה ובתוצאותיה תקדם את צבור הפועלים בדרך ליבור ושותפות מגבדת עובדי אלילים. אבל־ה־השהרה לעוריצות בארץ בת הגיעה תנועת הפועלים לשלי טון מלא, ושם ידובאר האדם וינשפל כבודו? לא מאליהם באו הדברים, כי מהוכחת היסודות הבחיניים המוסריים. את אלה לא שיפחה גם בתנועת הפועלים. אף הוא נסתפה לתערצת הכוח החומר. לכן ניתן ליצרי בראשית לתנוה שוב. עלה הנחש הקדמון ופרח מטה הזדון.

אנו מצווים ללבר את כל הבוחות המאמינים בעתיד, להתלכד בבורה נעשית לבעון מוסרי, לעמוד בפני נהשול הזדון.

ואנה אנו נתקלים בחזון מבאיש. אנו רבבה של פועלים דתיים, ואתם רבבות. אנו ואתם חוהרים לקראת עם עברי עובר, הי על יסודות צדק ויושר ואחוה. אתה המטהר, אתה הדרך, דרך העבודה והכבל. ובכל זאת משהו חוצץ בינינו לביניכם. מרגישים אנו חובה לחביע זאת בפניכם. אפילו להסב לשולחן אחד קשה לנו ולכם, חברים לעבודה, בנים לעם אחד. ואתם יודעים מדוע. יש שעדיני דורות מקרישים מתהללים לעי־נינו, והבאב מחוה תהום בינינו לביניכם, בינוכם ובין המונו בני ישראל שלתחיתם אתם עמלים.

יהי רצון מלפניהם שתיבטלנה המחי־צות בין פועל לפועל, בין מעמד לעם, בין יצירת הדור ליצירת־הדורות ונשוב כולנו אל מקור אחד, ממנו שאבנו תע־צומותינו.

הנחל ליתה את המבדך במה"ב.

ב. לונקר מביא את רשימת הברכות שאינו קורא במילואן, אלא כמה מהן. הברכות, מאישים ומוסדות של תנועת הפועלים העולמית, משמשות הזדמנות לקחל לתביע במחיאות־כפים את יחסי לשדרינו הבינלאומיים.

אגרת האינטרנציונל הסוצ־יאליסטי חתומה בידי חו"ר דאר־ברוקאר והמזכיר פרידריך אדלאר. דאר־ברוקאר שלח מלבד זה ברכה פרטית. ברכת האינטרנציונל הסקצ'ווי — בידי סכאוואלם. מתנועת הפועלים האנג־לית נתקבלו ברכות רבות: מאת מפלגת העבודה הבריטית, סיעת הפועלים בבית הנבחרים (חתימת סמוך לינדסי), מונגרס האגודות המקצועיות (כאר. וולטר סיטר־לין), נשיא האגודות המקצועיות אלין (הוסיף במכתבו: באפשרות הראשונה אבוא. דברתי על ארץ ישראל אל יהודים ובלתי יהודים), מנהיג סיעת הפועלים בבית הנבחרים מיור אטלי, ג'ורג' לנס־בורי, סאר סטאפורד קריפס, סיוזאן לור הבינים הנמשך זה שנתיים.

את ברכת „הפועל המזרחי" הביא הח' פ. ברנשטיין, שאמר:

תנועת הפועלים הוכתה קשות. אין אוגים הוא עומדת בפני נחשול הזדון בעולם. הוכתה האנושות. לקח האדם. לקו המאורות שבנפש. ומציאות אכזרית זו תובעת השבון הנפש.

הדברים לא מאליהם באו. איכה הפכה בן־לילה אומה תרבותית לעם ברברי של עובדי אלילים. איפה־ה־השהרה לעוריצות בארץ בת הגיעה תנועת הפועלים לשלי טון מלא, ושם ידובאר האדם וינשפל כבודו? לא מאליהם באו הדברים, כי מהוכחת היסודות הבחיניים המוסריים. את אלה לא שיפחה גם בתנועת הפועלים. אף הוא נסתפה לתערצת הכוח החומר. לכן ניתן ליצרי בראשית לתנוה שוב. עלה הנחש הקדמון ופרח מטה הזדון.

אנו מצווים ללבר את כל הבוחות המאמינים בעתיד, להתלכד בבורה נעשית לבעון מוסרי, לעמוד בפני נהשול הזדון.

ואנה אנו נתקלים בחזון מבאיש. אנו רבבה של פועלים דתיים, ואתם רבבות. אנו ואתם חוהרים לקראת עם עברי עובר, הי על יסודות צדק ויושר ואחוה. אתה המטהר, אתה הדרך, דרך העבודה והכבל. ובכל זאת משהו חוצץ בינינו לביניכם. מרגישים אנו חובה לחביע זאת בפניכם. אפילו להסב לשולחן אחד קשה לנו ולכם, חברים לעבודה, בנים לעם אחד. ואתם יודעים מדוע. יש שעדיני דורות מקרישים מתהללים לעי־נינו, והבאב מחוה תהום בינינו לביניכם. בינוכם ובין המונו בני ישראל שלתחיתם אתם עמלים.

יהי רצון מלפניהם שתיבטלנה המחי־צות בין פועל לפועל, בין מעמד לעם, בין יצירת הדור ליצירת־הדורות ונשוב כולנו אל מקור אחד, ממנו שאבנו תע־צומותינו.

הנחל ליתה את המבדך במה"ב.

ב. לונקר מביא את רשימת הברכות שאינו קורא במילואן, אלא כמה מהן. הברכות, מאישים ומוסדות של תנועת הפועלים העולמית, משמשות הזדמנות לקחל לתביע במחיאות־כפים את יחסי לשדרינו הבינלאומיים.

אגרת האינטרנציונל הסוצ־יאליסטי חתומה בידי חו"ר דאר־ברוקאר והמזכיר פרידריך אדלאר. דאר־ברוקאר שלח מלבד זה ברכה פרטית. ברכת האינטרנציונל הסקצ'ווי — בידי סכאוואלם. מתנועת הפועלים האנג־לית נתקבלו ברכות רבות: מאת מפלגת העבודה הבריטית, סיעת הפועלים בבית הנבחרים (חתימת סמוך לינדסי), מונגרס האגודות המקצועיות (כאר. וולטר סיטר־לין), נשיא האגודות המקצועיות אלין (הוסיף במכתבו: באפשרות הראשונה אבוא. דברתי על ארץ ישראל אל יהודים ובלתי יהודים), מנהיג סיעת הפועלים בבית הנבחרים מיור אטלי, ג'ורג' לנס־בורי, סאר סטאפורד קריפס, סיוזאן לור

בועידה הרביעית של מפלגת פועלי א"י

ברכות

כבר צינו שלוש הברכות שבישיבת הפתיחה התנגית: מפי וויצמן, מפי ראש מועצת רחובות ומפי ב"כ מועצת פועלי רחובות לסניף המפלגה ברחובות.

המשך הפרשה נותן בישיבה המעטית של בוקר יום ד', לאחר שעתים של עבו־דה עיקרית של הועידה. הפרשה נשמעת בענין רב.

הרב פישמן בירך בשם הנה"ס והוסיף משמו נאום חדור רוח ורוחה, דרוש רבני רצות חומר והרפאה למר־נות־עממית, ושידול אבהי לעשור על פני הכראה בסמריך בין תנועת הפועלים לחרדים. התואר „חברים" שעליו חזר מדי פעם נשמע בבנות.

„בציוני, שנדעו בתוך הציונות אני רוצה לברך אתכם". „עמדתי ליד ערסת אנגון הפועלים. עודני זוכר בשחיתם מתאספים בהוטל, בביזול, של חיים בתוך ביתי. לא חפצתי לספר על כל אשר סבלתם אז ומאז, הייתי צריך הרבה זמן. אולי עוד אכתוב על כך. בתור ציוני וחבר הנה"ס, ויותר נכון בתור יהודי, אני רואה חובה לברך את ועידתכם בהצלחה. אני מאמין, כי כל המצפים לישועה ולתחיית עם ישראל בארצו יודעים להעריך את הקרבנות שהבאתם והנכם מביאים גם עכשיו על מובח בנין המולדת. ודוקא בשעה המורה זאת, איר־מת לעם ולארץ, עלינו לשבות את הילוקי הדעות ולהחזיק יד איש לרעהו: חזק ונתחזק".

„אני, למשל, ממתנגדי החלוקה, אינו מאמין שבנ־גוריון, למשל, שהוש־בים אותו לחסיר החלוקה, מסכים לה מרצונו הטוב. אבל שאלה חמורה יותר הוא שלמות האומה. אם תעמוד לפני הברידה בין שלמות הארץ לשלמות האומה, אבחר בשלמות האומה (מח"ב). קורם נאם פה דיין (הכוונה לשמואל דיין — המעתיק) ועכשיו רב (צחוק בקהל). בחור רב מאמין אני, כי חודבן כית ראשון ושני באו מחמת חלוקת האומה. ומפני שאני מאמין בכם שאתם רוצים בכל לב בבנין הארץ יש לי הרשות לדרוש מכם להשתדל שהאומה הישאר שלמה, ויש בידכם להשפיע הרבה.

צריך חסידי אחד סיפר שלמה מנויים אחבת ישראל. כיצר? ראה שני גויים ושבים באכסניה ושותים וו"ש, ואחד אומר לשני: אני אוהב אותך מאד. והשני אומר: אתה מרגיש ביסודי ובצערי. התחזיל מבין כי אהבת אמת היא במי שמרגיש בצערו ויסודיו של השני. יש שחברים מכם גרמו לנו צער, בשם שיש חברים משלי שגרמו לכם צער. אינו בא לבדוק בציציות ולבקש הסרונות. ר' ישראל סלנטר היה אומר: מיסר ההתרה כיצר? שיחפש אדם מישראל הסרונות של עצמו ומעלות של חברו. אם מהפכים את הסדר אין בזה מוסר־ההרות (צחוק בקהל). באתי לבקש שתרגישו בצער חברים שרוצים לעבוד אתכם בבנין הארץ, שלא לעשות לפעמים דברים הגורמים להם צער.

לפני 84 שנים, אחרי פטירת הרצל, היתה ועידת „המזרחי" בפראגשבורג. וכמסיבה לבבוד הועידה הוטל עלי לדבר על אחדות ישראל. אמרתי שיש בבוחה של ארץ ישראל לאחד את כל ישראל. נגש אלי רב הונגרי מתנגד לציונות ושאלני: רצונך באחדות? מדוע בחרת להתאחד עם השמאל ולהיפרד מאתנו. בוטב שתתאחד עם הימין ותיפרד מן השמאל. הלא נאמר בשולחן־ערוך שימין קודם לשמאל.

השיבותי: אם לדין שולחן ערוך, הרי הדין הוא שבאמירת „עושה שלום במרומיו" צריך לפנות לשלושה צדדים, אבל יש להתחיל דוקא משמאל (צחוק אבל יש לזכות מעלות והסרונות וכן לצעירים. בזקן יש אמונה. אף הצעיר החפשי מיישודקן הוא מתחיל להאמין. אך יש בזקן גם הסרון גדול. אין לו די מרץ, חתלהבות, מסירות נפש. הנה אנו רואים בכם התלהבות ומסירות נפש שאפשר לקנא בכם. אני רואה מעשים שאני בעצמי אינו מסוגל לבך. אבל האמונה לקויה אצלכם. על כך יש לחכ־נים מעט שמאליות לוקנים ומעט יכנות לצעירים. וכן עשה יעקב (צחוק).

אנו השתדלנו להכנים מן הטוב שבי שמאליות לה ימין, יצרנו את „הפועל המזרחי", שיש בו עבודה, מסורת נפש והקרבה עצמית. הוסבנו לעשות ואין לנו להתבייש בו, ומודת־יצני תובה. אני הכנסתי שמאליות אפילו לעדת פישמאן (צחוק רם בקהל תיודע שהיא אחותו של הרב פישמאן — המעתיק) וכשם שאני וחברי הכנסנו שמאליות לימין הש־תלנו נא להכנים את הימניות לשמאל ואז תהיה לנו אומה שלמה וארץ שלמה.

הח' יצחק בן־צבי בירך בשם הועד הלאומי: „אעפ"י שאיני דיין ולא רב ואפילו לא חבר מפלגת ידידותית למפא"י, כי אם פשוט חבר למפלגה זו וציר בועידה, נתבקשתי למסור לכם את ברכת הועד הלאומי של בנסת ישראל".

עינו מיליוני יהודים נשואות אל הו־שוב, ממשיך בן־צבי, היתה לו הזדמנות בשנה זו לבקר ארצות שמבחן יושבים יהודים בשלוה ובארצות שמיליוני יהו־דים מתענים בהן ונחרבים יום־יום. היא בועידות ציוניות עם ב"כ אלפי ערים ועידות של פולין ורומניה. ראה את הגולה במרחה ובמערבה של אירופה ובולה שאין בזה גזמה, שלא רק המאר־גרים בתנועה הציונית, אלא כל הגולה עינוה נשואות לישוב ולארץ ישראל. והישוב כולו עובר אחרי הנעשה כאן בועידת המפלגה המיוצגת והמנהלת את מעמד הפועלים בארץ ישראל. הישוב המאורגן שולח את ברכתו לועידה להצלחתה.

ובשמו עצמו הוסיף:

ברחובות זו נתכנסה לפני 28 שנים ועידה של מפלגת פועלים, פועלי ציון, שקבעה כאן את תכניתה.

אנו בוכר ברגע זה במרחק בין ארץ ישראל של תר"ע לארץ ישראל של תרצ"ח. מכסה חברותן של כל המפלגות יחד, עם הפועלים הבלתי מפלגתיים, היה אז אחות ממספר הצירים באולם כאן.

התבנסנו לא בזמן רגיל ולא בשעה רגילה. אעיר כאן על שתי נקודות:

א. הענין הישובי. חלק מחברינו חשי תתף שלשום באספה של כנסת ישראל. נדונו בה שאלות דיוקה, לא סנסציו־ניות: תקציב החנוך והבריאות והעזרה הסוציאלית. נתקבלו החלטות. ובאחר התברים ואתר לי לחמיר מלה של בקורת. חייתי רוצה, ואני דורש זאת, שתחיה יותר ערות לענינים שהטיל הצבור על שכמה של בנסת ישראל. נהיו שתתעלה בועידה תערות לא רק לגבי ההסתדרות הציונית, אלא גם לגבי ארגון הישוב.

ב. אנו עומדים בימים של „בין המצ־רים", בין הועדה המלכותית לועדת החלוקה. דבה האחריות לא רק לגבי הדיון וההחלטות, כי אם גם לגבי הדבר־רים שאין מחלוטים ואין דנים בהם. תהא זאת שגיאה, אם נקדיש את כל הזמן לשאלות הפנימיות, לתחיונה חשובות כאשר תחיונה, ולא נעמיד במקום מרכזי את השאלה, בוצה לשים קץ לאותו מצב של חבדו. אם מהפכים את הסדר אין בזה מוסר־ההרות (צחוק בקהל). באתי לבקש שתרגישו בצער הברים שרוצים לעבוד אתכם בבנין הארץ, שלא לעשות לפעמים דברים הגורמים להם צער.

לפני 84 שנים, אחרי פטירת הרצל, היתה ועידת „המזרחי" בפראגשבורג. וכמסיבה לבבוד הועידה הוטל עלי לדבר על אחדות ישראל. אמרתי שיש בבוחה של ארץ ישראל לאחד את כל ישראל. נגש אלי רב הונגרי מתנגד לציונות ושאלני: רצונך באחדות? מדוע בחרת להתאחד עם השמאל ולהיפרד מאתנו. בוטב שתתאחד עם הימין ותיפרד מן השמאל. הלא נאמר בשולחן־ערוך שימין קודם לשמאל.

השיבותי: אם לדין שולחן ערוך, הרי הדין הוא שבאמירת „עושה שלום במרומיו" צריך לפנות לשלושה צדדים, אבל יש להתחיל דוקא משמאל (צחוק באולם). אנו פנינו לשמאל ואנו מקוים לעבוד יחד, ויש לנו רשות לדרוש מהשמאל שיעשה כמונו.

בועידת „המזרחי" שהיתה זה לא בבר בא בן־גוריון לברכנו בשם הנה"ס ובדברו השתמש הרבה בדברי חז"ל. אם לו מותר, לי מכל שכן, שהייתי רב. הרב בלי פסוק חרי הוא, לפי שלום עליכם, כלומר בלי אתרוג (צחוק).

מסופר בתורה, כשהביא יוסף את מנשה ואפרים ליעקב לתתה מסנו ברכה, הציג את הבכור ליד ימין יעקב ואת הצעיר לצד שמאלו. ונאמר „וישלח ישר־אל את יד ימינו וישם על ראש אפרים, והוא הצעיר, ושמאלו על מנשה כי הוא הבכור". והנה בספרות הפועלים בפארים מצאתי בתב יד של יוסף מאנגונה מלפני 500 שנים. ספר נפלא. מצאתי בו מסופר, שפעם נגזר גורלו על יהודי פארים בגלל מעשה יעקב. דחיוכו: כומר אחד אמר כי שתי־ערב הוא קודש קדשים מן התורה, והראיה, שיעקב שיכל ידיו בצלב. בזון שהיהודים לא ידעו או לא יבלו בוכות לענות על כך, נגזר עליהם גירוש.

למה היה צריך יעקב לעשות מעשה שנסבול מזה? אמרתי: מלחמות זקנים וצעירים, אבות ובנים ישנן בכל דור ודור. יש לזכנים מעלות והסרונות וכן לצעירים. בזקן יש אמונה. אף הצעיר החפשי מיישודקן הוא מתחיל להאמין. אך יש בזקן גם הסרון גדול. אין לו די מרץ, חתלהבות, מסירות נפש. הנה אנו רואים בכם התלהבות ומסירות נפש שאפשר לקנא בכם. אני רואה מעשים שאני בעצמי אינו מסוגל לבך. אבל האמונה לקויה אצלכם. על כך יש לחכ־נים מעט שמאליות לוקנים ומעט יכנות לצעירים. וכן עשה יעקב (צחוק).

אנו השתדלנו להכנים מן הטוב שבי שמאליות לה ימין, יצרנו את „הפועל המזרחי", שיש בו עבודה, מסורת נפש והקרבה עצמית. הוסבנו לעשות ואין לנו להתבייש בו, ומודת־יצני תובה. אני הכנסתי שמאליות אפילו לעדת פישמאן (צחוק רם בקהל תיודע שהיא אחותו של הרב פישמאן — המעתיק) וכשם שאני וחברי הכנסנו שמאליות לימין הש־תלנו נא להכנים את הימניות לשמאל ואז תהיה לנו אומה שלמה וארץ שלמה.

הח' יצחק בן־צבי בירך בשם הועד הלאומי: „אעפ"י שאיני דיין ולא רב ואפילו לא חבר מפלגת ידידותית למפא"י, כי אם פשוט חבר למפלגה זו וציר בועידה, נתבקשתי למסור לכם את ברכת הועד הלאומי של בנסת ישראל".

עינו מיליוני יהודים נשואות אל הו־שוב, ממשיך בן־צבי, היתה לו הזדמנות בשנה זו לבקר ארצות שמבחן יושבים יהודים בשלוה ובארצות שמיליוני יהו־דים מתענים בהן ונחרבים יום־יום. היא בועידות ציוניות עם ב"כ אלפי ערים ועידות של פולין ורומניה. ראה את הגולה במרחה ובמערבה של אירופה ובולה שאין בזה גזמה, שלא רק המאר־גרים בתנועה הציונית, אלא כל הגולה עינוה נשואות לישוב ולארץ ישראל. והישוב כולו עובר אחרי הנעשה כאן בועידת המפלגה המיוצגת והמנהלת את מעמד הפועלים בארץ ישראל. הישוב המאורגן שולח את ברכתו לועידה להצלחתה.

ובשמו עצמו הוסיף:

ברחובות זו נתכנסה לפני 28 שנים ועידה של מפלגת פועלים, פועלי ציון, שקבעה כאן את תכניתה.

אנו בוכר ברגע זה במרחק בין ארץ ישראל של תר"ע לארץ ישראל של תרצ"ח. מכסה חברותן של כל המפלגות יחד, עם הפועלים הבלתי מפלגתיים, היה אז אחות ממספר הצירים באולם כאן.

התבנסנו לא בזמן רגיל ולא בשעה רגילה. אעיר כאן על שתי נקודות:

א. הענין הישובי. חלק מחברינו חשי תתף שלשום באספה של כנסת ישראל. נדונו בה שאלות דיוקה, לא סנסציו־ניות: תקציב החנוך והבריאות והעזרה הסוציאלית. נתקבלו החלטות. ובאחר התברים ואתר לי לחמיר מלה של בקורת. חייתי רוצה, ואני דורש זאת, שתחיה יותר ערות לענינים שהטיל הצבור על שכמה של בנסת ישראל. נהיו שתתעלה בועידה תערות לא רק לגבי ההסתדרות הציונית, אלא גם לגבי ארגון הישוב.

ב. אנו עומדים בימים של „בין המצ־רים", בין הועדה המלכותית לועדת החלוקה. דבה האחריות לא רק לגבי הדיון וההחלטות, כי אם גם לגבי הדבר־רים שאין מחלוטים ואין דנים בהם. תהא זאת שגיאה, אם נקדיש את כל הזמן לשאלות הפנימיות, לתחיונה חשובות כאשר תחיונה, ולא נעמיד במקום מרכזי את השאלה, בוצה לשים קץ לאותו מצב

דבר

עתון פועלי ארץ ישראל

מוסף לשבתות ולמועדים

גל' 27 (כרך שלשה עשר) יום ששי, ה' באייר תרצ"ח. 15.38 3988

מן התוכן

שלמה הללי — גלגולי אדם (סיפור)
יעקב רפפורט — חמש אגרות (א' — מרדכי יוסט לשי"ן ב' מרדכי יוסט לר' צבי היות)
ד. ש. — הערה
מ. א. ז'ק — גלגולי לשון
אברהם קריב — נאום אביר בן דמות יגון (שיר)
ר. בת־מרים — שבכה ברוח (שירים)
ישראל הילפרן — יהודי פולין ומרד קושציוזשקו, (על ספרו של עמנואל רינגלבלום)
מכס מאיר — ממרתף העולם (על מיפוריו של שרגא קדרי)
אפרים תלמי — בולנו, אה (שיר)

בספרות ובאמנות

במע' ודים

שלמה הללי

גלגולי אדם

שלשה פרקים

לרגל הרבעים

פרק ראשון

פעם אחת, בערב של סערה חזקה עם קולות וברקים ומסרות עוז, ישבה חבורה קטנה של סופרים ומשוררים במעון קיץ, שעל חוף הים השחור, אשר בו דר אחד המשוררים הגדולים, אשר לנו. שוחחנו על תופעות מופלאות שונות שבטבע; ומהן כאלה שהנן לכאורה למעלה מדרך הטבע. בתוך השיחה נזכרו שמות של אנשי־מדע גדולים והזכמי־רזים מפורסמים בעולם. בין כל השמות נזכר גם השם מורגנסטירן, שלדברי האיש שהזכירו, הוא אחד הגדולים וחביב ונכבד הוא בעיני הרבה מסופרי רוסיה ומלומדיה בעלי־שם ומשקל. קפץ אחד מתוך החבורה ואמר:

— רבותי, הלא איש זה הוא אחד ממפרי הטובים, שהכרתי עוד לפני היותו כוכב. אז היה עדיין גוש עמור בלי כל תואר וצורה, ושמו היה מורגנשטרן בלי שם לואי. כל פעם, שזכרונו עולה לפני, אני מתחבט בשאלה: מי הוא אדם זה וסה הוא — שרלטן, נוכל, קונצנמאכר, כדברי אחדים; או בעל אינטואיציה כבירה, בעל נשמה יתירה וסגולות יקרות ערך, שיחידי סגולה בלבד זוכים בהן, כדברי אחרים? לאחר שנודע לי לאיזו מדרגה גבוהה הגיע, תמהתי ושאלתי את עצמי: האמנם יש גם בדורנו, דור דעה חמרני, אנשים שזוכים למלאך „מגיד", הבא אליהם בלילות ללמדם הוא מגלה להם עולמות שמירים, רזים ופליאות? אך כדי שתקבלו איזה מושג על האיש, ששמו מורגנסטירן־מורגנשטרן המפליא לעשות, הנני מוכן ומזומן לספר לכם על כמה מגלגוליו. ביניתים תעבור הסערה, יחדל הגשם ותחלוף האפלה ונוכל להתפזר לבתינו. מבטיחכם אני שסיפורי יענין אתכם, רצונכם?

— רצונו, ספר! — אמר אחד בשם כל החבורה.

ובעל המעון נצטרף גם הוא לבקשה זו מתוך הבעת צער, שאי אפשר להזמין הנה את ידידו המשורר היהודי־רוסי, את מר אפרתי, המוטל בערש דוי. ידוע לו, שידידו המשורר גם הוא ממעריצי הגלבים של אותו רב־מג ומאמיניו, אחת היא, אם הסיפור יהיה לשבחו או לגנותו, אך יענין אותו מאד. ולפיכך ביקש ממנו בעל המעון, שימצא לו שעת כושר וילך לבקר את המשורר החולה בביתו ויספר לו את כל שהוא יודע על אותו מורגנסטירן. האיש הבטיח והתחיל מספר על סתם צעיר אחד, ששמו מורגנשטרן.

היה חודש קשה, הקור גבר מיום ליום וטופות שלג כמעט שלא חדלו. פרצו מריפות בין עניי העם, שהפילו מהם רב וגם לא פסחו על בתי העשירים; וכמה מבניהם ספו במחלת האסכרה וכדומה. מתו גם שנים, שלשה מן הגמירים, ודבר מותם הטיל רעש גדול בעיר. התהלכו שמועות, שאי־שם ברוסיה, ליד הים הכספי פרצה בסוף הקיץ מגפת החולירע והתחילה מטילת גם בשאר איזורים. שעל כן היתה האימה מוטלת על העיר ותושביה. מחד המות השלים בין שונאים וקירב את העשירים אל העניים. נזכרו פסוק: צדקה תציל ממות ופתחו את כיסם ונדבו מכספם לפתוח בו בתי־חולים לימות החורף. צעירים וצעירות מן המשכילים התנדבו להיות תורנים בבתים אלה ולשרמש את אלה. שיבואו ליהנות מן תחה ההם. מן הבוקר ועד הערב הרתיחו מיחמים גדולים ובישלו תה. על שולחנות ארוכים עמדו קופסאות סוכר, ספלים וכפיות וגם לחם לבן חתוך. כל צמא יבוא וישתה וכל הרועד מקור יחמם את איבריו הקפואים. ספלים, שואבי־מים, עוברי־אורח המחזרים על הפתחים; ובכלל כל אלה, שדרכם להסתובב ברחובות, מפני שצרות משפחתם מגרשות אותם מביתם — אלה הין ממבקרי הבית. נכנסו רעבים, צמאים וקפואים ויצאו שבעים, רווים ונחמים.

בבוקר קר, מושלג ומעונן, נכנס לבית־התה המרכזי צעיר כבן עשרים וחמש, שמשך אליו, בחלבשתו המוזרה, את עיני כל הנמצאים באולם הגדול. על ראשו כובע כחול ששות בלי מצחיה, ילדותי, שישב על קצה קדקדו כמרחף ומהכן בכל רגע לפרוח משליו. מעיל חורף משומש קצר עד ברכיו, ומשם ולמטה — מגפים מאריג צמר דיוגגלי שחור עבה, שנראו כאנפילאות־חורף רכות. האיש היה גבוה ודק, פניו ארוכים שחומים ומעונים, לחייו צפורות וזקנו ושפמו שנגזזו במכונה לפני ימים אחדים, היו כדורשים גזיזה חדשה. תחת מצח רחב ורבוע נוצצו עינים שחורות עמוקות ותגרון טבעות כהות מסביב לעפעפים ארוכות. נכנס ונשאר עומד ליד הסף, מלוכסן קצת, כשראשו נטוי לפנים, נחיריו רטטו והריחו ועיניו הכושפות סקרו את האולם המלא הבל מתמר מתוך ספלי־תה ואד כעשן כחלחל מסתלסל ויוצא מנחירי האנשים ומפיהם של הנכנסים פעם בפעם מן הרחוב הקר אל האולם החם, שפתיו הדקות והיבשות היו הדוקות. כאילו לא העז ליכנס פנימה. — בבקשה — הזמינה אותו תורנית אחת והראתה לו בידה על מקום ליד שולחן קטן. הוא זז ממקומו ונגש בצעדים לאמאושים ומתנודד אל השולחן וישב ברשלנות ליד הקצה. התורנית הגישה לו ספל תה מתוק מעלה הבל ואמרה שנית:

— בבקשה.

— „המוציא" קודם ל„שהכל" בין בשבת ובין בחול — חרז האיש והעלה חיוך קל על שפתו, שנפשקו.

התורנית נזדרזה והביאה לו כחצי ככר לחם לבן חתוך.

— סליחה — אמרה — בבקשה. לתאבון.

לעס האיש במרץ את הלחם ולגם בזריזות מן התה. לא התנגד, כשהציעה לו התורנית עוד ספל שני ושלישי. שתה ואכל עד שלא השאיר מן הלחם כל פירור. פניו האדימו והוארו באור של הרחבת הדעת הבאה משובע ורגיה. כנימוס רב ניגש אל [illegible] בשטיפת כלים וכל אותה שעה הבי[illegible] ומאחוריה אלה. השתחווה לפניה השתחוויית־תודה אילמת ויצא. כשידיו בכיסי מעילו וצוארונו זקוף. התורנית מיהרה אל חברתה ושאלה אותה:

— השמת לב?

— מי הוא?

— גבוכותי ולא שאלתי. והוא שתק ולא הוציא מפיו מילה.

— ודאי יבוא עוד פעם — אמרה לה חברתה — ושאלת אותו. אל תבוכי עוד.

רד היום, האולם היה ריק מאנשיו; והתורנים גמרו את עבודת היום והכינו הכל מחדש למחר. בהיותם מוכנים לעזוב את האולם ולסגרו נפתחה הדלת ונכנס אותו ה„טיפוס". הפעם היו תגובותיו חפשיות יותר ופניו מסבירים מאשר בבוקר. ניגש ישר אל התורנים, שעמדו יחד ושוחחו ביניהם על העבודה למחר, השתחווה ואמר:

— דוברי וויצ'ר, בונו סארא. / זאת אומרת: ערב טוב. / חברה יפה לתפארה / תודות מכל לב לכם לרוב.

תלינו בו עינים תמהות. אופן דיבורו היוצא מפיו מחורז, בקצב ובהטעמה במדקלם הפליאנו.

— מי הוא אדוני ומה שמו כי נדע?

— שאלו אחד.

על שתי השאלות ענה: חלילה, לא מזרע יון / ולא ממוצא ספון ואיבן. / כמוכם אני מזרע שם / ולא בן בלי־שם. / מיינע דאמען און הערדן, / שמי הוא מורגנשטרן.

— מאין באת אלינו? — שאלו אחר.

— מאי נפקא מינה / מאיזו אני מדינה — / מבראזיל או מארגנטינה / מקוקז או מסיביר / מאיישישוק או ממיר? / האמינו לא מברלין ופאריז, / אני, פרושי פאני, פלין / בטרבאי לא זריז, / בין בריצ'ני וסקורני / תמצאוני אם תדרשוני.

— ולאן אתה הולך? — באה שאלה שלישית.

תוך כדי שאלה ענה:

— לכל מקום, שיש אדמה תחת הרגלים / וממעל לראש נטויה כפת השמים — / לאנצ'יקרק, לבאחצ'יסריי או לשדה־לבן / אבוא בזכות „השחור על גבי־לבן".

ובדברו הפשיל את כנף מעילו ונראתה פרווה לבנה מעור חתולים לבנים הרפודה מעברו האחר של האריג השחור.

— מעניין. — אמרה תורנית אחת, כמו לעצמה.

נחפז ואמר:

— לעת עתה מאד־מאד. / אך לא כן אם תשמעו מפי עוד ועוד.

— ואיפה אתה מתאכסן?

לשאלה זו הטה את ראשו אחורנית, עצם את העינים והתחיל בקול דממה, כמדקלם:

— יש בעיר במורד ההר / מגרש רחב באמצע הכפר / בפיאצה די־לה קבצנים / ארמון נהדר בשביל דלפנים. / זאת היא מירתו של ר' סניה / המוזג. [illegible] ילקח ממני את [illegible] / ערבון בעד משוני ומזוני... פרצנו כולנו בצחוק, רק הוא לבדו לא צחק. פקח את עיניו השחורות והביט אלינו בצער אלם. לאחר רגע אמר:

— קאמראדן, עתה אדבר אליכם בלשון בני־אדם פשוטים, המוכנים אתם לשמוע?

— דבר ונשמע.

— המאמינים אתם גם לקיים את המצוה ואהבתם את הגר?

— נעשה ונשמע! — אמר לו אחד והציע לו לשבת ליד השולחן ופנה לתורנית בבקשה להכין תה ומרחשת־ביצים לכבוד האורח. הבקשה נעשתה כהרף עין ואנחנו ישבנו ליד שולחן עגול. אכלנו, שתינו והאורח התחיל את דבריו:

— גם מבלי שאגיד לכם תבינו, שאורחכם הוא קבצן שבקבצנים. הוא סר לעירכם ונתקע בה. כעגלה בתוך בוץ עמוק וסמיך, ואינו יכול לעקור את רגליו מתוכה. השעון ממושכן, אך ר' סניה אינו מסתפק בו ודורש ממני גם את ה„שחור על גבי לבן" שלי. ומה יהיה אחרי כן? על השבתן מי התרבות? חייכם, שכל יום תופת חתוב, כשפת ולתי, שעקר צתן הצרעה. וסוף דבר יהיה, שעליכם יהיה לסלקו. אבל האם חסרי־עניים אתם, שתקתו על חשבונכם עוד אחד והוא זר לכם? עלה רעיון בלבו של הגוספודין מורגנשטרן. אם תסייעו לו להוציאו לפועל, תצילו אותו ואת עצמכם מצרה. הכן אני דובר?

— הרוצים אתם לשמוע עוד? — שאל אחר הפסקה קצרה.

— עד הסוף!

— אם כן, שמעו. — אמר וקם והזדקף מלוא קומתו — בקשתי היא, שתעזרו לי לערוך נשף. תפיצו בין מכיריכם וידידיכם כרטיסים במחיר, שתשימו עליהם, אך שנספיק לסלק את חובי ולהחזיר לי את שעוני. זהו הערבון הנצחי בכל מקום שאני בא שמה. ועוד סכום קטן להוצאות הדרך, ותוכלו לברך: ברוך שפטרנו. עתה הגיע תורכם לדבר.

— ומה ענינו של הנשף? — נשאל — כלומר, קוני הכרטיסים מה נאמר להם?

— תאמרו, שבא העירה מטיף לאומי, נואם מודרני, מרצה, מדקלם, מנגן ורר־טואוז — מה עוד? העיקר, לא לדהות את הדבר, כי בנפשי הוא.

באותו הזמן הקודר של פחד מפני המגיפה, ימי חורף קרים וערבים ארוכים, אפלים ומשעממים, היתה הצעה זו שובה את הלב. על פי הרושם שעשה בנו הצעיר היינו בטוחים, שהנשף יהיה מענין, הוא קנה את לב כולנו ועינינו קסמו, ורצינו לבוא לעזרתו. וכשהיה תרצון נדמה לנו, שיעלה בידינו למכור במאה כרטיס, שיחנו לנו את הסכום הדרוש. הבטחנו לתת לו תשובה מחר לטת מחר לעת הזאת. ההבטחה ניתנה בצורה ובנעימה, שהבין מתוכן, כי בקשתו תימלא. הוא קם־עלי־רוח, השתחווה קלות ובמאור פנים אמר:

— עוד ניפגש. רבותי. / לעת־עתה — גוד־באי! / אני הולך — אורוואר! /

מחר אשוב אליכם — אל צער! / עוד נשוחח — ניכט וואהר? / דא סבידניה! / אלך לי אל האכסניה / ואתם תשארו עוד פה / לטכס עצה כה או כה. / כה לחי!

יצא ואנו הבטנו אחריו אילו דקות, כאילו משכו עינינו את מבטנו אחריהן אפילו לאחר שנעלמו. עתה התחלנו דנים בכובד־ראש בהצעה. חסרנו אולם מתאים לנשף, שלא יעלה לנו בכסף. עוד אותו הערב הלכנו לחפש אולם כזה ומצאנו אותו. למחרת היום התחלנו מפיצים כרטיסים. במשך שלשה ימים נמכרו כשמונים כרטיס. לא היו עוד מקומות באולם והפסקנו את המכירה. לדורשים נוספים הבטחנו נשף אחר; ההחורות קישטו ופארו את האולם. הביאו כסאות וסידרום שורות־שורות והדביקו לכל כסא מספר. התכונה היתה רבה; והכל חיכו לנשף מתוך קוצר רוח.

בא הערב הנועד. מפני השעמום המות־מיד והצפיה לנשף היו בעלי הכרטיסים הפעם זריזים מדי ובאו לפני השעה הקבועה. רוב הקהל היה מהנוער האינ־טליגנטי. היו גם ארבעה, חמשה מבעלי־הבתים המכובדים, שנכנסו אל האולם בבת־צחוק, באמרם שבאו לראות מה ה„שקצים" עושים בנשפים שלהם. הת־גנבו גם שלש, ארבע נשים מעוטפות במטפחות הורף שחורות היורדות עד למטה מגבותיהן ומלמטה — עד קצה חוטמן. נשמע צחוק נעורים, שאון וצהלה, שיחות והתלות בקול רם. רק מסדרי הנשף לא צחקו. כבר עברו רבע שעה לאחר הזמן הקבוע להתחלה ו„הוא" לא בא עדיין. שלחו לקרוא לו ולא נמצא. מישהו התלוצץ ואמר: „הצפור יצאה מבלובה וכבר פרחה לארצות החמות. חלשה דעתם של המסדרים — את שכר הכרטיסים מסרו עוד הבוקר ליד מורגנ־שטרן. ר׳ סניה ההעקש דרש את חובו מיד ואיים, שאם לא ישלמו לו לאלתר יבוא בערב אל האולם ויקים שערוריה. מסרו את הכסף למורגנשטרן, והוא שילם לסניה וקיבל את שעונו. ומכיון שגם ה„שחור על גבי לבן" אתו, הלא אפשר היה להאמין, שאמנם עזב את העיר וברח, כאותו מעשה שאירע במשף אחד. רק עכשיו נפקחו עיניהם לראות, שהדבר נעשה מתוך קלות דעת ופחזות. בא אורח־פורח ובדברי תפל וחרוזים קנה את לבם — והם האמינו לו. עתה יהיו ללעג ולקלס בכל העיר... התחילו רבים ומתקוטטים. כל אחד ניסה לגולל את האשמה על חברו. הגיעו הדברים אל הקהל — וגדל הרעש. היו שדרשו להח־זיר את כספם. המצב החמיר. המסדרים התרוצצו והזיעו. שלחו שליחים לחפש את מורגנשטרן בכל העיר ולהביאו „מת או חי".

עבר עוד כרבע שעה מתוך מתיחות וחכיון רב שאון. לבסוף נפוצה שמועה: החתן בא. ואמנם, מורגנשטרן נכנס דרך המטבח ועבר בחפזון את הפרוזדור הארוך; וגה כעטלף אל ההדר הסמוך אל האולם. הניח על כסא אי־אז ארגז שהביא עמו, מעוטף במעטפת שחורה וצנה על כסא אחר. פניו היו אפלים ושפתו התח־תונה השחירה, נפשלה ורעדה. עיניו שקעו עוד יותר בחוריהן ובריקן הועם. הן הביעו מורך לב ופחד, והיה כאיש המחכה לגזר־דין קשה. התנצל וביקש סליחה על האיחור, שחל שלא באשמתו.

המסדרים הקיפוהו והאיצו בו לצאת אל הקהל ולהרגיעו. לבקשתו נתנו לו כוס יין. שתה, קם וצעד אל דלת האולם לאט ובזהירות. כירא פן ייכשל ויפול. פתחו לו את הדלת ונדחף שמה. עבר על סף האולם ונשאר עומד. הבל הם, שנצטבר מנשימות האנשים, טפח על פניו. האור ועשן הסיגריות סינורו אותו. נשמעו קריאות: מזל־טוב. הזמר בא! עבר לחש שינים ולשונות:

— ש־ש־ש!

אך השאון לא פסק. אז קרא גבר כמעט בצריחה:

— הסו, אוזים ובדוזים!

קריאה זו עוררה צחוק של הכל. מי שהוא מחא כפים. ושוב לחש שינים ולשונות:

— ש־ש־ש!

מורגנשטרן עמד מבולבל, מפוזר ומעורר רחמים. אצבעותיו הדקות הארו־כות והשקופות פיזזו על מצחו המרובע והגבוה, שהעלה אגלי זיעה, ככלי זכוכית קר שהכניסוהו לחדר חם. באחרונה גיגש אל השולחן, שהכינו בשבילו, פתח את פיו ויצאו מתוכו מלים רועדות:

— גבירותי ואדוני!

ונאלם. עמד נבוך. עשה מאמץ והתחיל מגמגם. עמדתי קרוב אליו וראיתי את יסורי נפשו... פתאום כאילו הותרה לשונו מחרצובותיה והפריחה מלים בשטף, בחפזון, מלה רדפה מלה והיו כסוסים נבהלים רצים בערבה. אך המלים היו בודדות בלי דבק של הגיון, פטפוט מתובל מלים לרעיות משובשות מסופקות וקשה היה לקבוע מאילו שפות הובאו ונתרסקו בפיו; שברי־פסוקים, מאמרי חז״ל ופתגמי־סופרים וקטעי־שירים. אימצתי את חוש השמע, ריכזתי את מוחי ולבי אל כל היוצא מפיו, ולא מצאתי שני משפטים שיהא להם חיבור. והוא הוסיף לקפץ ולדלג מענין לענין. לאזני הגיע מבלי קשר אל הקודם הפסוק: המלוך המלוך עלינו. אם משול המשול בנו; ואחריו: לבבתיני אחותי כלה. ליבבתיני באחת מעיניך, אם אשכחך ירושלים. תשכח ימיני, מה תשתחוחי נפשי ומה תהמי עלי. אין בן־דוד בא עד... זה שאמר היינה: גייע ציישן וכו׳ וזה שאמר קוהלת: שמח בחור וכו׳ והצרפתי אומר: בכל תחפש את האשה; גם משוררנו הגדול יל״ג שר: הקיצה, עמי, עד מתי תישנה?... אלה וכיוצא באלה יצאו ניפיו דחופים ומבוהלים, כעין קידוש של פורים, כשהקהל והמקדש הנם בגילופין.

אמרתי למשכו בכנף מעילו. אך אותו הרגע החווה קידה, כתלמידת גימנסיה, ביקש סליחה, פסע אילו פסיעות אחורגית מתוך השתחוויות, כמו בסוף תפילת שמונה־עשרה וגעלם לתוך החדר הסמוך לתמהון כל הקהל. אך שב משם מהר עם „הרמוניקה" בידו וקרא בקול רם מתוך התרגשות:

— הנה כלי־יקר ושעשועים לי מכל חמודות תבל! כשנטל צדותי יכביד עלי מאד ונפשי עלי משתוחה. תהים ההרמו־ניקה ותנחמני. וכשלבי יהיה מלא גיל וחדוה על גדותיו ויבקש לו דרך להריק את שפעת האושר, תפצה ההרמוניקה ברינה ותשפוך סביבותיה אשד של גלי ששון. ואם יקרני המקרה ויקצצו את ידי, אז באצבעות רגלי אנגן עליה ויסור ממני כאבי. ובשכבי ביומי האחרון בחבלי הגסיסה, יגגנו לפני בכלי זה ואגוע מתוך מנוחה ושלוה...

ותוך כדי דיבור התחיל מנגן בהרמו־ניקה רומנס רוסי מהרפורטואר של ה„שרמנקה". השתפכו קולות מקולות שונים ועברו לניגון הרומנס: „עשר אהבתי. בתשע מאסתי ורק אותך לא שכחתי".

סקרתי את הקהל וראיתי כל פנים התמתחו התארכו כסימן שאלה וכל עין תמהה ולטושה אל הארטיסט. כסו אל קוף מובל בידי צועני המתהולל ומראה נפלאות. ראשיהם היו נטויים לפניהם, ונדמה לי, שעוד מעט ויינתקו ממקומם. יקפצו אליו ויתנפלו עליו בחמת רוחם. יאחזוהו בציצית ראשו וישליכוהו החוצה. אך הוא לא ראה כלום. ניגן ועשת תנועות של מוקיון בראשו ובכל גופו. התרומם על קצה אצבעות רגליו ונחן. הטה את גופו ימינה ושמאלה. עוד רגע ווז ממקו־מו כסהרורי, קשן אל פנים האולם ויצא בריקוד לזגינקה. ואף הוא ליוה את ההרמוניקה בצריחות גרוניות, פראיות.

הרגשתי, שפני לוהטים וצורבים, כאילו כבשן־אש זורק עליהם שפודי־להבות, וגמלים רוחשות על גופי ועוקצות אותו. חשתי בעלבונו של הקהל, שהושם את עצמו מקופח, והוא כועס לנו בצדק, שהבאנו אותו הנה להתעלל בו. הכאיבוני גם יסורי ה„ארטיסט", שהכרתי מתוכם, כי הצריחות והתנועות הגלעגות ושפיפות רגליו החזקות ורעש ההרמוניקה באו להשקיט את מבוכתו וצערו. לא יכולתי נשוא עוד את כל אלה. השתמטתי ויצאתי מן האולם בזהירות. שלא ירגישו בי. ובהיותי בחוץ האפל נשאתי את רגלי וברחתי מורדף קולות ההרמוניקה ומלווה צעקות הקהל, שהגיעו לאזני, קולות צחוק, טרוניה, רוגז, התמרמרות, שריקות. סתמתי את אזני ורצתי הלאה.

כבואי הביתה לא העליתי אור בחדרי, התנפלתי על הספה ושכבתי בבגדי רפה־אונים ונבוכ־מות וחפצתי לצלול בנשיה. אך כעבור שעה באו אלי חברי ואילצוני לקום. הם היו כחיות גרויות. לא הסתפקו ב„זר הפרחים" שהגישו ל„אמן" לאחר ה„קונצרט". מרוב כעוס ואובציות היה המסכן אנוס לחימלם מידיהם על נפשו ולברוח. אך דמם הסוער קרא אותם לנקמה עד הסוף. הם באו אלי לישיבה מכופה: מה לעשות לנוכל, לשרלטן, לרמאי, ל„ברוזיאגת" וכדומה. היו מוכנים ללכת עוד באותו לילה אל המשטרה ולדרוש שיאסרוהו. בכל כחי התאמצתי לצנן מעט את חומם. לעורר בהם חמלה ורחמים לעני מסכן הרעב ללחם. ושלחתי אותם הביתה לנוח ותצטלל עליהם דעתם.

— מחר בדון בדבר ונדע, מה לעשות.

— אמרתי להם.

הלכו.

חמש אגדות

חמשה המכתבים הניתנים כאן ושלא נדפסו עד עכשיו, הוצאו, בשוט, מתוך האשפה, ואלה תולדותם: שוק אחד יש בעיר לבוב, שנקרא בשם מטרש סולסקי, והוא שוק למסחר בדברים ישנים. שם נקנה גם צרור מכתבים, וביניהם אלה החמשה, שבהם אנחנו מדברים. כיצד התגלגלו המכתבים למטרש סולי־סקי ומאין מוצאם? בצדור שנקנה מצאתי אי אלה מכתבים, כתובים אל או מאת שמעון בערוש בינדל, איש זולקיב, שעליו מספרים זקני עירו, שהיה משכיל והכם מתלמידיו של ר׳ נחמן קרוכמל ושל ר׳ צבי הירש היות, וההרועע ודאי גם את החכם יעקב רייפמן (שבשנת הר״א ישב גם הוא בזולקיב, כסדומני כמלמד לבניו של הרב חיות). ניכר כי יעקב רייפמן מסר לו לבינדל את שלושת המכתבים והוא עשה לו מהם העתקות. בינדל היו לו גם מהלכים בביתו של ש״י״ר בלבוב ומשערני כי הוא שנתן לו מכתבו של יאסם אליו לעשות לו העתקה. המש־כולים שכאותו זמן, שמספרם היה מעט, היו ככנסיה מיוחדה, כמשפחה ומכתביהם היו נקראים ונעתקים על ידי רובם או כולם. מכתב מרנ״ק, משי״ר, משד״ל היה מאורע תשוב בעולם החש־כלה והמכתב היה חוזר וסובב בין כל המשכילים שבלבוב, זולקיב, טרנופול ובראד, שהיו עושים להם העתקות ומשתעשעים ומתעלסים על הסלסולים והמליצות שבהם. כמקרה הזה קרה גם למכתבים שלנו, כי אי אפשר להעלות על הדעת, שלפנינו מונחים אוטוגרפים, אחרי שאותיות הכתב דומות כמעט בכל המכתבים. כי אם אפילו נגיה, שר׳ צבי חיות מסר לו לבינדל מכתבו של יאסט ורייפמן אליו וזה מסר לו מכתבו של שי״ר, עדיין לא נדע כיצד נמ־צא בידו מכתבו של יאסט לשי״ר. שעל כן אין אלא הסברה, שלפנינו כאן הע־תקות מתוך אוטוגרפים, שאמתן אינה מוטלת בספק כלל וכלל. נראי להעיר, עוד שבצדור מכתבים נמצא גם מכ־תב אחד מרנ״ק לבנו אברהם, שאביו השאירו בכיתו של ר׳ צבי הירש חיות לשם הנוך ולימוד אחרי צאתו את זולי־קיב בשנת הקצ״ו. מכתב רנ״ק הוא מכ״א טבת התקצ״ז (נדפס על ידי י. ל. לנדא ב„פעסטשריפט אראלף שוואריץ" ומכאן נעתק על ידי ש. ר. ר״ו דובויץ ל„כתבי רנ״ק". על המכתב שנמצא תחת ידו כתוב בפירוש „הע־תקת" ואלמלי היה אותו מכתב בידו של הרב הד״ר לנדא לא היה אנוס לעשות בשלו הנחות דחוקות, כי זה שבידי הוא מדויק יותר. השאלה: כי־צד התגלגלו המכתבים לסוחר בדברים ישנים לשוק גרוטאות מעלה לפנינו מע־מדם העגום. של שרידי־היקר שלנו ואין להאריך.

קורא המכתבים לא יוכל להתעלם מכך, שהם מראים לנו שני חכמים גדו־לים ברפיזונם. ביחוד מכתבו של שי״ר לרייפמן, עושה בנו הרושם, שכותבו נוהג ברייפמן למעלה משמונים שב־שמונית ודרך הבטה יתירה מגבוה.

רושם קשה ממנו עושה בנו מכתבו של רייפמן לר׳ צבי חיות, ביחוד בדב־ריו על גאון וחכם כשי״ר: „והמה — דברי שי״ר — כדבר אחד הנבלים ור־קים ופוחזים. כבר אדע גם אנכי כי ריק ונעור הוא מכל המעלות המדו־תיות והוא גם ודמה כי אפס בלעדו כדרך כל חאוילים ונעוי לב", וכו׳ מה־דברים המעטים האלה נראה, שרייפמן, לאחר שקיבל מכתבו של שי״ר, פנה למטרונו, ר׳ צבי חיות, ונראה שגם זה בתשובתו אל רייפמן לא חשך חירו־פים משי״ר. אך באמת צריך להביט על המחלוקת הזאת, על הנעימה ועל הבימויים הקשים מתוך הפרספקטיבה של ימינו. המשכילים הראשונים עמדו תמיד בקשרי מלחמה עם הסידים ומתי־נגדים מורדי אור, שרדפו אותם בכל מיני דריפות. מכאן שהיו תמיד נוחים לכעוס. היודע בפרשת החרם, שהחרים ר׳ יעקב משולם אורנשטיין מלבוב את שי״ר וחבריו בשנת 1816; היודע כמה הרפתקאות עברו על שי״ר עד שהשתדלותו של ר׳ יוסף פרל עמדה לו להשיג כהונת רב בטרנופול; היודע גודל הדריפות שהרפו את שי״ר שם, יבין לפסיביקה שלו, שראה פגיעה בכ־בודו מצד רייפמן, שהיה אז צעיר לר־מים ואיש לא מפורסם וכשהזכיר את שמו ב„ציון" שיצא לאור על ידי קרייצ׳נאך וואסם השמיט את התואר רב (עיין „דור חכם לש. ברנפלד פרק ד׳ ופרק ו׳ וכתבי רנ״ק עמ׳ תנ״ד). זאת ועוד אחרת: שי״ר — כנראה — חשד בו כרייפמן שעשה זאת בצדיה, להחניף לר׳ צבי חיות. נותן לחמן. בידוע השיג ר׳ צבי חיות ב„מאמר אגרת בקורת" על הש־ערתו של שי״ר בנוגע לבקיאותם של גאוני בבל בתלמוד ירושלמי ואף לא הזכיר את שמו, שגם בזה ראה שי״ר ובצדק פגיעה בכבודו. (עיין תולדות שי״ר לברנפלד עמ׳ 41 ו„כרם חמד" שנה ו׳). לשי״ר היתה מכבר טינה על ר׳ צבי חיות, בשאלת שם לו מכשולים בשעה שהשתדל להשיג כהונת רב בפ־ראג. שי״ר כותב על כך ב„שי למו־רה": נתברר לי, כי הרב מזולקיב שכר עלי נערים תעלולים בלבוב (כנראה כו־נתו לעורכי „הרואה", שיצא בלבוב על ידי יעקב בודק ומנדל מוהר) להר־פיז עלי בפראג פתקי אוילים... והוא גם הוא עם פילוסוף אחד (הכוונה לרנ״ק) אשר בא בעורתו (עיין לתולדות שי״ר מאת פ. ה. וועטשטיין ושזה״ה, בקראר־קא בתר״ס, עמ׳ 32). בקיצור, שי״ר ראה כזה מין שיטה ותכסים מיוחד מצדם של חכמי זולקיב והיא אולי הגר־

בה, שלא דיבר את ריימפן בנהה, ואף שנרמה גם טרחנותו של ריימפן.

ולענין חביטויים הקשים, שהטיח ריימפן כלפי שי"ר במכתבו לר' צבי היות, אף להם ביאור. כל ימיו של אותו חכם מסכן רעים וקשים. לאנוב הרתה ולדה, אפמא גדלת שע־שועיה, אוי נא לה אמרת שבראשין, שאבדה כלי חמדתה. אלה הן הערים והארצות, שראה חכם זה, מלבד עיר וולקוב. באפמא לא מצא אלא תנ"ך עם פירוש הרלב"ג ובשבראשין מצא כבר „מורה נבוכים" להרמב"ם, „אמונות ודעות", „בוזרי" ו„עיקרים" ומהם שאב רוב חכמתו. אף בשבראשין למד מעצמו שפת אשכנז. אם כל המשכילים מדור העבר היו אבטודידקטים, היה ריימפן אבטודידקט שבאבטודידקטים. אך ד' חוגנו באינטואיציה מרעית מופלאה זב־בותו עלה בידו לחבר ספרים חשובים כמו „תבנית חבית" (זולקוב 1843), „בשר דבר" (וארשא 1845) ו„תולדות רבי זרחיה כעל „המאור" (פראג 1853) ועוד (עיין בנטח ישראל של שפ"ר ח"ג, שבו כתב ריימפן האבטו־ביאוגרפיה שלו). כל ימיו של אותו חכם ואפילו אחרי מותו צריך היה למתנת בשר ודם. בחייו — או הוא או ידידיו מקשקשים בקופסא. ובשנת 1888 כשחגג את חג יובלו חשבעים יצא שפ"ר בברוח לנדבות בשביל חתן היובל; ובמותו — בשנת 1895 קרא שפ"ר שנית לנדבות בעתונות העברית ברוסיה בשביל האלמנה והיתומים. יע־קב שמואל פוכס כתב, שזאת היא בושה וחרפה, שאהינו ברוסיה פונים בענין זה לנדיבים בחו"ל (עיין „המ־גיד" 1895 גל' 44). מערכת „המליץ" קבצה אז בסך הכל עשרים ושבעה רו"ב וזה לדוב בין עזרי „המליץ" עצמם (עיין שם). אדם שנורלו כך לא ייפלא שהיה בר נפש, וגוזה היה לחשוב שכל המקטרג עליו לועג לרישו ומתכוון לתכליתו. כאן ודאי גם מקור רגזותו וקפדנותו בענין שלפנינו. עוד דבר: בין במכתבו של שי"ר לריימפן ובין במכתבו של ריימפן לר' צבי היות הר־בה הסלסול המליצי עושה. בטוחני, שאלמלי כתבו חכמים אלה מכתביהם בשפה אחרת או בעברית חדשה, לא היה קולמסם פולט דברים קשים כאלה, שכן בסגנון המליצה אין השפה חולי־כת אחרי הרעיון לשמש לו אספקלריה, אלא הרעיון היה משועבד לשפה ומלי־צותיה ובמקום שהכותבים מצאו איזה פסוק או פתגם שנראה להם משום עצמו, לא חשו למה שהוא מבטא. אף כאן צד של ביאור לביטויים הקשים, בגון „קטני עבה ממתנו" שניטלה מתשובת רחבעם לירבעם וקהל ישראל (מלאכים א'), או הבטוי „הוא חכם גדול לכשרצה" שלקח ממאמרו של איסי בן יהודה בגטין ס"ו או הפרפר־זה „מה לך לדרך אשכנז, לשתות מי הנהר?" שלוקחה מירושלמי ב'. כל זה הצעתי כדי להמתיק מעט את מרירותו של הענין שאנו עומדים כו. ואלמלי חייתי בדור ההשבלה, הייתי אולי חונה את דעתי על מלחמתיקולמוס זאת בפת־גם כזה: במקום שיש מליצה יפה, אין הולקין כבוד לרב.

לכבוד יעקב רפפאפורט

ואלה הם המכתבים:

מכתב א'

ב"ה ברלין יום המישי בשבת שלוש־עשרה לחודש אב שנת שמונים ותשע לבר"ע לפק. לאדוני הנכבד ר' שלמה ליב רפאפורט שלום וכל וכל טוב.

אף כי לא זכיתי לדבר עם אדוני פנים בפנים ידוע ידעתיו מפי ידידי ורעי הה' ר' ליב מיזעס 1) היושב הוא בעיר לבוב ואשר נתן אלקי בלבו לתור אחרי טובת בני ישראל בארצות אחרות לשוט בהנה ולהוסיף ידיעות, והוא סיפר לי גם את כל הקודות אותמו בארצכם, ויודיענו את האנשים אשר עשו להם שם, מי ומי ההולכים בדרך האמת והרד־אים בעיניהם חוקרים בשכל טוב בדברי ד' ותורותיו. את כל טוב אדוני העביר האיש הזה על פני, ואתן תודה לאלקי כי לא עזבנו ויקם לנו בביאים כאשר הבטחתנו. בכל הקהילות הגדולות נמצאו בעת הזאת אנשי אמונה מישרים את המסילה לעלות להר ד' ומרימים מכשול מקרב עמם, יבושו דוברי עתק הנבובים נגד פניהם בפתי התלמוד. ובעלי הקבלה אשר אין להם שם עוד על פני חוץ. לא כן אדוני, כי הוא אזן וחקר בכל ספרי חכמים הראשונים והאחרונים ועל דרכיו בנה אור, מי יתן ויכתבון מליו ונערים יקראו ויבינו וזקנים יחכמו. ועתה תבוא העת לרוות צמאנו בספרי אדוני אמרתי אני בלבי למה זה אוחיל ואקוה לימים רבים ולמה אשכן במו אופל וחטאתי לנגד עיני. ואדעני ידע את הדברים דברי הימים לאחינו בני ישראל 2) אשר כתבתי לא נבחר ממני כי פעמים רבות חמאתי וכי משה אשוילי מני דרך ואנכי אמרתי (זדון) למחי יבר הייתי בעיני. עד כי שבתי לראות את המלאכה ולסקל את כרמי: אוה אדוני, כבד עלי המשא ולמה זה לחבל איגע? על כן לחכמים מרתוק אקרא: יבואו נא לעזרתה יודיעוני ויורוני את הדרך אשר אלך בה. יתמכו בי גדולי ארץ ינחוני בעצתם על אבוא אל מקדשי אל אספרה נפלאותיו אשר עשה, כי אנכי בתום לבבי אדבר ובנקיון כפי כתבתי ועולה לא תשכן בקרבי. ועתה אדוני נשאתי גם אל אדוני עיני ואקות לתשר בתו הנכבדה. ישקני נא מבורו באר מים חיים ויחזיק נא בימיני למען לא אמוט במשנה התורה 3) אשר אכתוב עתה לתועלת בני ישראל הגוים אשר סביבו־תינו, ויוכיחני על המעמת אשר נמצאו בדברי הימים שלי אשר פשטו בארץ ולא אוסיף עוד לחטוא וארחק מדבר שקר ואל אלקי אתפלל בעד שלום אדוני ושלום ביתו כל הימים. ואהיה גם אנכי נכון לשרתו בכל אשר יצוה אדוני — אלה דברי עבדו.

הק' מרדכי יאסט
(במרוצה כתבתי כל אלה)

מכתב ב'

אל הרב הנכבד אצ' (?) הגליל זאל־קאוו שמו נודע לתהלה האדון מהר"ר צבי הירש חיות יברכהו ה'.

מדי כתבי לארצכם זכור אזכור גם את דברי ידידות אשר כבדתני בתם והנני עוד יוצא לקראתך לחדש את הברית אשר כרת עמדי להיותנו כאחים יחדיו. ולא אכחיד תחת לשוני, כי גם סיבה אחרת הניעני לבוא אתך בכתובים בפעם הזאת והוא כי האיש ריימפמאן גבור חיל בחכמת הקרישיקא ומצליח בכל אשר הוא עושה. כתב לנו במר נפשו כי נתעצב לראותנו מבזים אותו באשר לא בבדנהו 1) בתשובה על כל הדברים (הנחמדים מזהב ומפז) אשר שלח לנו. והנה במכתבו זכר כי היה שני חדשים אתך בבית ואתה ממכיריו ומידעיו על־כן באתי להודיעך כי חנם שם בנו עוון אשר חטא, כי שנינו לא התמהמהנו מיד אחרי בוא אגרתו הראשונה להשיב לו דבר, להודות לו על חסדו ואמתו, ובשפכו לפנינו שיחו לאמר כי חסר לחם הוא צוינו לאחד ממידעינו סביבות העיר שבראשין לתת לו בשמינו שש ד"ם פרייס שיש, למען יהיו לו לעדה כי לבנו אינו לב אבן, אף כי אין בידינו לשלם את מעשה חושב הבא בציון 2) ובמעט לא יספיק מחיר הקונים להוצאות הדפוס, אך הננו רואים בעינינו כי לא בא אגרתנו אשר שלחנו ע"י הפאסט לידה. כי שעברשין אולי לא נודע לעושי המלאכה, ובזה צדקה יראתי אשר יראתי לשלוח גם את הכסף צרור בתוכה, אבל אחרי כן נאמר לנו כי האיש ריימפמאן אינו חסר לחם וחפץ הוא כי ישב בבית חמיו. וגם לו לבדו יש ויש ולא ירעב ולא יצמא, על זאת השתוממנו לאמר: מה זה הביא איש חכם כמוהו לקונן ולבבות לפני הרחוקים ממושבו לשאול לחם ושמלה, ויש בביתו, בכל מכל כל? ולא. האמינו לקול המדבר הזה אף כי ידענוהו לאיש דובר אמת ומישרים כי אמרנו אולי טעה, אך את צרור הכסף לא שלחנו הנה הוא צרור בביתי עד בוא דברו, ואם אמת הוא שר' יעקב ריפמן צריך לכך יצו נא לאחד מידידי לייפציג או אתה תצוה ויקחו לו את הכסף ר"ס ויביאום לו. — ולא יאמר ר' יעקב ריימפמאן כי נקל הוא בעינינו ולא נכבדהו כראוי, כי גדול ומשובח ומפואר הוא לפני כל יודעי קרישיק, ואנחנו גודים לשמו כי נפלאות עשה בפרט בחטרון הספרים אשר אינם בביתו ובעירו. אך הנה הרבה לשאול ממנו שאלות גדולות ורחבי ידים אין לנו זמן ועת פנויה להשיב עליהם. גם רובם ימצא בספרים הנדפסים זה עשרים שנה ומדע גבלה זמננו הקצר לכתוב דברים אין מספר, אשר הם כיום בידי איש ואיש? ואף כי כבד עלינו משא הפאסטא מפה לעסטרייך, — את כל אלה ראיתי לכתוב לך ואתה בחסדך תשתיק לו בכתבך אליו ויהיו נא אמרינו לרצון וסלח נא ומחל לי כי טרחתיך בדבר הזה ולא יהיה למשא בי לא יעצתי דרך אחר להודיע זאת להר' יעקב ריימפמאן. וד' יתיה בעזרך ויתן לך ולביתך שלום והצלחה! דברי אוהבך ומוקירך הקטן מרדכי יאסט.

טרם סגרתי האגרת קבלתי מכתבך היקר ממע"ב חשון, והנני להודות לשמך ולהדפיס את אמרותיך היקרות והיה שלם.

הערה

לענין בינדל — שמו היה שמעון ישכר בערוש בינדעל וכך הוא מפורש ברשימת הפרינומרנטים לספרו של משה מרדכי יאוועל „לימודי הטבע" (צ'רנוביץ 1836). הספר מוק־דש לר' נחמן קרוכמל, „ובין החותמים מוזלקים נמצאים מלבד הרנ"ק עצמו וידידו ר' דוד צרפתי גם ר' צבי הירש חיות בראש הרשימה ובינדל בסופה. ה. ש.

1) הכוונה ליהודה ליב מיזעס מחבר ספר „קנאת האמת" ומו"ל ספר „תכונת הרבנים", מת בלבוב 1831. 2) הכוונה ל„געשיכטע דער איזראעליטען", שיצא לאור בשנות 1820—1829 בברלין בתשעת כרכים. 3) הכוונה לתרגום המשנה לשפת אשכנז שיצא לאור בשנת 1832.

1) ברדאי כיונן למרדכי קרייצנך. 2) הכוונה להירחון שיצא לאור על ידי יאסט וקרייצנך בשנות 1841/42.

גלגולי לשון

א.

לשוננו השבה לתחיה עומדת עכשיו בעצם גידולה, ומתוך כך רעכתנית היא במקצת ולהוטה אחר חידושים מבריר־קים, שאין סבל הירושה מעיק עליהם והם ערבים לחך ונוחים לעיכול. ולפי שלא ניתן לבני אדם ליצור יש מאין, הריהי הוזרת אצל שכנותיה ושואלת מונחים מאוצרן העשיר, אף מקלבת היא בשוק ומשיבה לשיחת הבריות ונוטלת מכל הבא בידה לצורך ושלא לצורך. שכך דרכו של הרעבתן שאינו בורן ביותר וכל הראוי לאכילה מגרה את תיאבונו והוא הוטף ואוכל. שמא תאמר חמנית היא מטבעה ומלסטמת בפרהסיא כל עובר ושב, לא כי, אלא מאחר שאנו שטופים בלשונות הרבה שוב אין אנו מבחינים בתחומי שלו ושלך. אדרבא גדול חלקנו בשלחם מבשלנו ומפתחות אוצרותיהם בידינו. ובפרט שאין כאן משום גזל חלילה, שלא הרי גטילה זו כשאר גטילות שב־עולם, שהיא מכניסה ואינה מוציאה, מכניסה לרשותנו ואינה מוציאה מרי־שותם, ונמצא זת נתנה וזה לא חסר. כלום מקפידים אנו על העמים שהעשירו את לשונם מאוצר המקרא שלנו. אדרבא אנו שמחים על כך ומתגאים בלשוננו שהיתה לשעבר כמעין המתגבר והכל שאבו ממנה ושואבים עד היום. נמצא שאנו נוכים חובות ישנים ונוחגים בהם מדה כנגד מדה. וכיון שניתנה רשות לתרגם מן המוכן, הרי אנו שוקדים על מלאכה זו בציבור והכל זכו להיות מתרגמים, מי שראוי לכך ומי שאינו ראוי, ולא עוד אלא שאנו מתרגמים הכל, את שאין לנו ואת שיש לנו. כלום יש לדרוש ממתרגם סתם שיהא בקי בכל חרדי התורה. ואם יבוא להיהדר אחר כל מלה ולבדקה שבע בדיוקות — מלאכי־תו איומתי תיעשה? מכאן ואילך אין אנו מוטעמים טעם מקור אלא אם כן דית תרגום נודף היטבו, וכל שזרותי גדולה מרובה הנאתו. המלה שלנו אפילו תיתה מקורית כבר דבק בה מריחה ומ־טעמה של שכנתה, ושוב אינה מאירה באורה שלה אלא באור החזור של חברי־תה תלועזית, אור פגום וקר שאינו מאיר ואינו מחמם. ואילו הלועזים שבנו, שעל לועזיותם גאותם, אינם מרגישים בכך, שאין אזניהם שומעות מה שפיהם מדבר. הרי הדיבור העברי אף הוא אינו בעצם אלא מין לועזית, שכל דבור הוי־צא מפיהם תתילתו לועזית וסופו לוע־זית, מן חטוח אל הפה ושוב מן האוזן אל חטוח, ומה שבאמצע, מן הפה לאו־זן, הרי הוא בחינת לבם ולא לו.

לשון תרגום, אפילו הרגום מעולה במשמע, אינה לשון נמודה, לפי שאינה בכלל גידולי קרקע בשדה, אלא מסוג גידולי בית בעציץ נקוב. מתותה של מלה לא ניתן להגדירה בל ארבה, מפני שהוי־קפה גדול מגדעינה, שיש בה יותר ממה שבתוכה ולעולם אינה מתמלאת מחדר ליתה. צירופיה וצירופי צירופיה מאצר לים עליה מקצת מגווניהם בשעה שהיא והם דרים בכפיפת אתת, ושוב אין קור־טוב זה מסתלק חימנה גם לאחר שנתי־פרדה החבילה והיא שרויה יחידה בר־שותה. מה שאין כן מלה שתרגומה עיי־קר והוא מלפפה מכל צד, אפילו הוא סמוי מן העין ומוצנע בתיך המחשבה, יש בו טעם לפגם, שהוא מערטל את המלה המקורית ופושט עורה ומציג לראותה את שלדה היבש, ורק את הקלי־פה ומגלגל בגוף הגרעין, והוא מסיח דעתו שהקליפה היא חלק מן התוך, ופע־מים היא מאריכה ימים יותר ממנו.

אף זו: כל מלה שלשה פנים לה, והיא ניכרת במראה ובקול ובטעם, וכל אחד מוסיף על חברו. תוך כדי דיבור אנו שומעים את קולה וטועמים את טעמה, ומיד גורר המראה מראות אחריו בדרך מה לו, והקול מושך אחריו בנות קול וחטעם מתחלק לכמה טעמים. מלה פע־רה, אם צלילה דק וטעמה נבלע באבדים, והילופם בארובה. ובנגד זה בכל מלים של מקור והרגום על הרוב אין דיוקן עולה יפה, שפעמים זו ארובה ושבנגדה קצרה. ואין צורך לומר שאף הנגינה ועורה המבטא והיתוך הדיבור מסייעים חרבה להדר את המלה ולהמתיקה. אמור מעתה: סגולות אלו המשתנות בכל לשון אין התברותא יפה לזן, ואפילו אחת דבובה ואתה דמומה פגיעתה של הסמומה רעה, שאף על פי שאינה נר־אית לעין מכל מקום רישומה ניכר, שכל בני הלוזה חיים וקיימים אף בקיפולי המחשבה.

ב.

ההיקש והתקבלה, אם בצד חרמיון ואם בצד החילוף, הם מיסודי החתפת־חות של כל לשון, שהם נישאים פירות בכל יום, יצירות פנימיות אלו נעשות על הרוב שלא במתכוון, ושר הלשון הוא המכוונן, לפי הוחה. בלשון חיה וכול כל אדם לזכות ליצירה סעין זו, מאחר שלשינו שגורה על פיו מימי ילי־

דותו, וכל יסוד שהוא בתחומה. שב־עים פנים לדמיון ולחילוף, חילוף שכם וחילוף כמחצה, לשליש ולרביע, דמיון גמור ודמיון למראית עין, דמיון במראה ולא בקול, בקול ולא במראה, בטעם ולא בשכיחות. אף השלמה וגיגוד קרובים זה לזה ואחד נבנים כחברו על ידי חילופין. האחבה מתבבת לשנאה והמלה לבדה. החפבים ונקים ממסיר אחד ומתוך כך מעמים נבנים אחד לתחום חברו ואחרית שמחה תוגה. כל המודע את לשוני (ובי־שפה חוה הכל יודעים את שפת אמם) אינו בא לעולם כודי בקאים בלשון, ומסיולא הכל בשרים לחדש בה חידושים. ואילו בלשון הנוזה בהובה בספרים אין חבמת תלשון מסירה אלא ביידי חכמים הבקיאים בספרים שיאבים הבו מבלי ראשון. אף לשיננו כל זמן שעמדת בחזקתה לו לא חשיבה בעולם העם הארץ, שבר בסוק שהיה נופל לתיך פיו מיד היה מסרטו ונהיה לצחוק. צחוק זה היה משתיקו ומלמדו דרך ארץ שלא יתי־גדר בחכמתו. עדיין היה ריח חיה גם בין ושבכי קרבת ואף התמון לא מפו ההדיומית היה הי. עכשיו שזכתה לשינ־נו לקצת חיים, באים התרגמנים מבאן והמתרשנים לסיניהם מבאן ועושיר מה שמית יאין מי שיחתה בידם. אשעה שהכריעו על לשוננו שחיה היא וזה דע־תם עליהם ושיב אינם נוקקים ללשון של ספרים, ואם אין ספרים, לא ניבר תלמיד חכם בפני עם הארץ, וכל הדיוס ישאי מעתה לחדש עד במת שידו מנעה. מבת חידושים זו מחוסר ידיעה והיסר חבחד־נה היא פרענות קשה ביותר, שפרובים בנו התרישות ומרובים מהם חידושיהם, וכל חידוש הוא כמתם בבשר חחי.

זה מפרים ראיתי שתור על נבן בבן: „מצב האמרים היא כבי רע". חכל רואים ששינוא זה הפם מרת הקיקש על דרך הבטוי „בבי טוב". ושמא יש ללמד עליו וכות שרא נתכרין בלל לתי־רש אלא בתומתו יוה סבור, שבשם שיש רע ומיב בר יש גם „בבי טוב" ו„בבי רע", אמה. אם זה שמע יאת זה לא שמע. אבל הרי יש הרבה רברים שלא שמע, כלום בשביל זה ימנע עצמו מכתוב ובכל העולה על רוחו. ואם פרשה ראשונה שבתורה („ירא אלהים את האור כי טוב") אינו יודע מבין לו לדעת את האגדה על רבי מאיר ואחיו „בי טוב", ומבל שבן שבמדר הוא מלדעת את המאמר תתלמודי: „לעולם יבנס אדם בבי טוב ויצא בבי טוב". „למדן" זה אינו בן יחיד אצלנו, ואם באנו לכתוב בל פליטת פה וכל פלוטת מולמוס שאנו רואים ושומעים יום יום אין אני מס־פיקים. אף מבל גדול הוא אם מוסר השבל זה יביא את התועלת הרצויה. בל זמן שהסרון דעת לשוננו הוא. סימן לאצילות לועית ותרבות נבוהה, וכל עוד שנומי לשון מתתלבים בקרבנו בקוי מה וקופה ועל פני בל העם יכבדו, ישרי־צו בקרבנו לאלפים ולרבבות בורים מרעת יבירים לתיאבון, שיש להם על מי שיסמיכו.

ב.

אין עמידה בממלבת הלשון אלא הבל חי ותיים בה והיא מתחדשת תמיד בבללותה ובסדרה, וכל זמן שבני אדם חיים מדברים וכותבים בה אין גלגולה מוסקים. התבתות הלשון אינה מעצמה עצמת ביצירת מלים חדשות בשעת חצו־רך, אלא כוחה גדול בחרחבת המלים מבפנים ובדבוי משמעותן וסבגוניותן. ואף על פי שהלשון חגיגית היא בטבעה מבל מקום אין הגלגולים הללו פרי הדמיון בלבד, אלא בבח וכמה גורמים להם ובבלם היא החיקש, המבתסס על חרוב בטעם ועשה פירות הרבה, ובע־מים רי לו בדמיון היצרני בלבד או בקירבה שבשנות ובזיקה שבצירוף.

אתה מוצא מלות יסוד מראשית יצי־רת הלשון שהן עומדות בחוויותן בכמה דורות, ובזמן מן הזמנים משתלבת לתוך בן משמעות חדשה בסיבת שינוי תנאי החיים. והחדוש הוא בל בך טבעי עד שלא נודע מי הוא המחדש, ולא עוד אלא שהמחדש עצמו אינו מרגיש בחי־דושו ובסבור הוא שהוראה זו קבועה בתוך המלה מראשית יצירתה. וכימי דור אחר או שנים מתפשט בל בך החי־דוש, עד שבאים בעלי אסיפות ומחברי מלונות ומעקמים את הבתובים הישנים ומוציאים אותם מידי פשוטם לשם פש־טותם. מי שיהא בורק את אוצר המלים שלנו לא על פי מפרי מלונות אלא יע־מיק לחקור במקורות נביא ואגב לא יצי־טמצם בגבולות הלשון בלבד אלא יבקש את מקור חיותן בחיים המדבותיים וזה־חברתיים של הדורות הקדמונים יבוא לידי מסקנת שונות מן המקובל הן בפרטים והן בבללים.

שלשלת היוחסין של בל משפחה מצי־טרפת מחוליות עיקריות אלו: אב, אם, בן, בת, וסעיפיהם וסעיפי סעיפיהם. מלים אלו נבדלות בשרשיהן ובמקור מוצאן האתימולוגי, אבל הן מאוחדות מצד תנאי החיים החברתיים ובבללות יחד במושג קיבוצי אחד טחמת קורבתם ולישורם זה לזה וישיבתם במחיצה אחת: בית אב. מושג זה הולך ומתרחב על ידי הרבוי הטבעי של הבנים ובני הבנים ושאר קרובי המשפחה. השם בית אב מלמד על כפיפותם של בני הבית לשלטון האב, ראש הבית. אבל מדת בפיפותם של בל אחד מהם נבדלת מוצאן האתימולוגי, אבל הן מאוחדות בע. קירובם או ריחוקם של בל אחד מהם לראש הבית וכן ביניהם לבין עצ־מם. הבעל ואשתו הם לבאורה הצירוף הראשי שבבית, אבל מעמדה של האשה בחברה גורם לריחוק בינהם מצד זה, ובפרט המנהג לקחת אשה על האשה הראשונה מפריד בינה ובין בעלה. אבל משעת שהיא יולדת בנים לבעלה, היא מתקרבת אליו בזכות בניה, ומעכשיו נעשה השותף הלשני באמצעיתם דרך הקבלה: „בבוד את אביך ואת אמך". הבן

אהבת בפופים בקטנותם בטעצה גם לאם, שהיא ממפלת בבלבלתם וגידולם. חגדילו, יצאו מרשות האם ונעדיין הם נתונים לסרותו של האב. אבל אינה דומה בניע־תם של הבנים לבניעתן של הבנות. בין שהבנים סופם להיות אבות הם נעשים מעין עזרים לאב והרי הם סמוכים על שולחנו ויושבים בבית הראשי, ואילו הבנות יושבות בבית הבשים ובחדר אמן: „עד שהבאתיו אל בית אמי ואל חדר הורתי". מתוך בך שנוד בלשון הצי־רוף אבות ובנים: „אבות אבלו בסר ושני בנים תקהינה" אומר המשל. ובי־נגדו הנמשלי: „בפר עון אבות על בנים". וכנגד זה אין אתה מוצא צירוף לשוני אם ובנים אלא בל זמן שהם מצויים אצלה, היינו בקטנותם: „אם הבר נים שמחה". ומתוך שמצויים אצלה גם הבנים וגם הבנות בקטנותם, נצטרפו יחד למושג בללי במשמעות ילדים, שבשר בול חשיבות הבנים נקראו הבנים והבר־נות יחד בשם „בנים", סתם: „בעצב תלדי בנים", ואילו בבל מקום נבדלים הם זה מזה בייחס אל האב: „ויולד בנים ובנות". ולפי שקאבות ישורים זה לזה לגבי קנין וירושה וברומה, ממילא נע־שה הבשם אבות ברבים גם למושג סתמי ובללי, ואילו הקשר בין האבות במעט שאינו ניכר בחיים, לביבך בבלעות הא־מות בשם המין „נשים" בהקבלה לאבות ובנים: „הבנים מלקטים עצים והאבות מבעיים את האש והנשים לשות בצק". מבאן אתה לומד שאין בל סיבה לבלול את האבות והאמות בשם „אבות" לבבר על דרך הדיוק אל בנים, שנתרחב אחר בך למושל בללי בשם ילדים: „אשרי מי שבניו זברים ואוי לו למי שבניו נק־בות". ואל תשיבני מן השם „הורים", שם זה המתיחס בעיקר לאם: „חדר הור־תי", וברבים נמצא אך פעם אחת בבי־נוייים: „ברבת אביך וברבי על ברבת הורי", הרי מתקבל על הדעת התיקון: „הדרי עד" בחסבלה ל„בבעות עולם" שבאיתו פסוק.

מתוך שינוי סדרי החיים ושיבתנו בין האומות שחמושג הורים רווח בלי־שינותיהם, נתגבבה הוראה זו גם לתוך השם אבות, ומאחר שנשתגרה התחילו מחברי המלונות מפרשים גם מקראות עתיקים במשמעות זו, וכל אחד מסתיינ בגון שלו: „פקד עון אבות על בנים" — בלום האבות בלבר חומאים ולא האמות, ובבן אבות פירושו הורים. ושמא „דברה תורה בלשון בני אדם", שהעיקר היו האבות הבנים, ואילו הנ־שים היו שרויות בצל. הגברים היו האחראים למעשיהם והם היו נענשים על חטאם, וסבל נשיהם ובנותיהם היה בעיקר סבלם ועונשם. מחבר אחר קורא: „בית ותון נחלת אבות" — וכי הבית של האב בלבד הוא ולא של האב והאם כאחד? שמע מינה: אבות הם הורים. ובשעת מעשה הסיח דעתו מדיני הירו־שה, „שהנחלה עוברת מאב לבן ולבן חבן. ואלא מאי: למה נאמר אבות בלשון רבים ולא אב? הרי בך קורא גם נבות היורדאלי לברמו: „נחלת אבתי". אבל הבם זה לא סמך על החבון בלבד אלא תפס הדך החיקש, וסופו של הבתוב מו־ביחס: למיתות איש משבלת". נמצא שה־שם אבות מקביל ליחות, ומיד צף לפניו המאמר: „שלושה שותפין. יש בארם הקב"ה ואבין ואמו", ובלום יש לך ראיה חותבת יותר מזו, שבל שלושת חשותפין מרומזים בפסוק זה, שני השותפין של בטה מבאן והשותף של מעלה מבאן. מלון אחר מלועזית לעב־רית מעלה הוראה זו עד ששת ימי בראי־שית ממש: „אבותינו הראשונים, אדם וחוה". השמות אדם וחוה אינם תרגום הדיבור הלועזי אלא הם תוספת ביאור. אבל הקורא הפשוט לא ידע בלל שהיבור זה לא משלנו הוא אלא משלהם. ואם יש ללמוד זבות על מחבר זה שלא חיבר מלונו להדיוטות, אין להצדיק בשום פנים מחבר השוב אחר, שפירש את המאמר ש„בואו ונחזיק טו־בה לאבותינו, שאלמלא הן לא הטאו אנו לא באנו לעולם", בלשון זה: „שם מוסב אבותינו על אדם הראשון". בל המעיין בגמרא רואה שהמלה „לאבותי־נו" מבוונת לבני ישראל במדבר והי הטא היה מעשת העגל. וכך מפרש גם רש"י: „לאבותינו — עושי העגל". ואין ספק שהמחבר החבם שהוא מבעלי האי־פוחות סמך על הפתקא שרשם לפניו את גוף המאמר בלבד, ובשבא לפרשו, למדו החבון לפרשו על הטא עץ הדעת, ומטי־לא אבותינו הם אדם וחוה. אמת, גם המקרא מכנה את אדם בשם האב הרא־שון: „אביך הראשון הטא". וכן הוא קורא לחוה: „אם בל חי". אבל שניהם יחד אינם נקראים בשום מקום אבות, לא במקרא ואף לא בספרות שלאחר המקרא.

בימינו רווחת משמעות זו גם אצלנו, ואף ביאליק משתמש בה. פעם אחת בשירו: „את ראשית לחם פיהם בעמל מצאו אבותי בהדוה למלמדים. נשאו" (יונה הנביא, רנה). וראוי לחקור מי הוא הראשון שהשתמש בה וכיצד השי־תמש בה, בדי לעמוד על סוד גלגולה של יצירה זו שהרחיבה את הגבולות שגבלו ראשונים. לפני זמן מה שמענו תוכחה מרת על שלא עסקנו בתחילת הקופת תחיית הדיבור. העברי בחיבור מלון מדעי גדול של חבר מומחים, וחרי כאן דוגמא לגדולים שגדלנו ולפרות הבי־אושים שמקחים את שינינו. תחיית הדי־בור העברי בלא תחיית הספרות העב־רית לא תביא לעולם לידי תחיית הלשון העברית במשמעותה הרחבה והאמתית, תחייה בדרך הטבע ולא תחייה מחוץ לטבע ולמעלה מן הטבע.

מ. א. ז'ק

נאום אביר בן־דמות־יגון

הן מי אני אשר־אני, כה זר וכה מוזר,
כעפרוני בחצי הליל, כשמתף בעצם יום, —
על פני הנכת המשדד האין אני סמיסרקבן?
האין אני העזבון של תמול שקשום?

אכן מחוג אורלוגיו נרדם נרדם לו מעט קט
ומתחקיו קסק רסק הזמן הפחזן;
ובכל אשר צלו מבלים, הדרך שם נדט, —
בצבי הגם קחרש בר את מנוסתו הפריא הזמן.

הן מה מאר הדש, מה מחדש מאר הבל
ומערכי מכוא עוכם מה מאר הגם לא הם:
גוררים גדרו ברצה את ימין ואת שמאל,
בוקקים בקקי בשאת בל אשר ימרתיו בשם.

הראות־מקסם תתעתעני או העליל נגדי חעב?
ארהיב עיני, אשור עד בוש, אנם מאד לבהחישן;
אוחו סקם כמימים עוד ארצה רוא מעב,
אותו סקם! אוכם על שער התפתה ראשו נשען.

מה אעש כי על עפעפי שוכן חזון, רוחת חכום,
ושפת מראיו של העליל פליאה לי מהבן.
מני מרחק, ממרחקיה, צופות עיני אליך, יום;
לא מבשרך בשר אני, קליה־הניה אני הבן.

במשמרות בורקים בעגם את החותמת של העת
ובי חתום דבי הא בנהם עם בפנים אדקיו.
משמרת זו שוכה עלי, בבודה מפרק, בבדה משאת:
היות צירן של אטלנטידות על נבשת הנבשו.

מפי יונקים מודעת: מתו האלים אשר אנום.
(מעין הדעת הדועש עמודים בנתה רבה).
שאו נא לי, בבודים, שיתי בשעה אי במאה, —
נאום אביר בן־דמות־יגון של דוכאינה נשבחת שם.

עתה אלך אנטר את מחנות הרוס בעולם.
בהן נלחם איראו קורמי, אשר הפליא ספות שנגות:
המחנות לנפל קרעו, אך אין מגדל בהנה רם
לבעבור הנעק אתים מבל דוני הבפנות.

עֹ ב כ ה

א

בְּזַמּוֹרִית הַחִלּוֹן בֵּין עִמְעוּם
וּבֵין הַתְּכֵלֶת —
אִי מֵרָחֹק כְּשֶׁלֶּהָב מַמְרִיא.
וְגַם בְּאַפְּלוּרִית תְּפוּחָה וּמְחֻלְחֶלֶת —
וְגַם דַּף יַקְדּוּתִי —

רָשׁוּם בְּרָקִים, פַּרְחֵי־בָר וַיַּעַר
וְעֵגֶל מַאֲזִין לִצְרָצַר.
הוּא פָּתַח אֶת עַצְמוֹ עַל פְּסוּקֵי הַפַּסָּן —
אֹלֶם תְּמַהוֹנוֹ הַנִּסְעָר —

וְהָכֵשׁ הִמְתּוֹ בְּוִילוֹן הַפּוֹסֵעַ
סְחַרְחַר נַעֲנוּעִים וּשְׁתִיקָה,
כֹּכַר, בְּצָהוֹר תְּמִימוּתוֹ הָרוֹנֵעַ
וּמְכַסֶּפֶת לִי שֹׁעֶר וְרָקָה —

בְּחוֹפֶן בְּנָדִי קְמוּצָה וְרוֹדֶמֶת
כְּבָרַת חַיַּי, הַהוּמָה
אֲשֶׁר הֵרִיחַ כְּדָרוֹר וּכְזֶמֶר,
אֲשֶׁר כְּזוֹ הַנְּשִׁימָה. —

ב

אֲשֶׁר בְּקֶשׁוּ לְבִטָּא
אֹכֶל, וַעֲנוּגִים וְשִׂיחַ,
שֶׁסְּבִיבֶךָ מְרַחֲקוּ הַמְרַשֵּׁט
בְּזִמְגּוּמָם עָבוּךְ וּמַפְצִיעַ.

בִּקְּשׁוּ בְּרוּר וּפָשׁוּט;
כֶּסֶא שֻׁלְחָן וָסֵפֶר.
בְּרִמֵּי נְשִׁימָתָם, וּבִבְדִידוּת
מַחֲשַׁבְתָּם אֲרוּכָה וּמְקֻשֶּׁטֶת.

וְזֶה אֲנִי וְזֶה כִּסֵּהוּ
אֶל עִשְׁבֵּי מְצוּכָה וְרָקָה,
הִקְרִינוּ בְּתֹם וּבְרִעַת
חִידַת דְּבָרִים רְחוּקָה. —

רוֹסֶסֶת כִּכְפוֹר הַבְּקָרִים
עַל צַלְעוֹת אַבְנֵי הַשָּׂדֶה —
וּמוֹלִיכָה בְּאוֹר מִסְתּוֹרִין
פָּנַי מוּל פְּנֵיהֶם כְּמַרְאֶה. — — —

ג

רִשְׁרוּשׁ הַנֶּרֶק שֶׁל אֶזֶּעַ
מוּל אַרְנָב, אַרְעֶה, וְהַרְגּוֹל,
לַהוּת נְשִׁיכָתוֹ הַנֶּאֱחֶזֶת
מִפֶּטֶר, פִּטְרִיָּה וְגַבְעוֹל.

זָכְרוּ בְּקוֹמָתָם הַמְגֻדֶּרֶת,
כֶּסֶא, שֻׁלְחָן וּמִטָּה
וְעַם הַד בַּת־צְחוֹק לֹא נִרְגַּעַת
וּשְׁשִׁימַת מַבָּט הַשְּׁמוּטָה —

הֶעֱלוּ נְקִלוּ בְּרַכָּה
צַת־זָקוּת שֶׁל קִירוֹת,
פִּנַּת לֹא־נִרְאִית הַנִּמְתַּחַת
וּמֵעֵר וּמֵעֵר הַנְּגוֹת.

שׁוֹלְחָה אֶל זֶהֲרֵי הָרָקִיעַ
דִּמְיוֹן הַתְּמוּנָה הַהוֹוָה,
אֵי־סוֹפָם, כְּדוֹבֵב כְּהַבִּיעַ
בְּחִיּוּךְ בְּדִידוּתוֹ אֵי־חֹתֶר — — —

ד

הָקְמוּ הַפְּרָחִים וְצָמְרַת
אַחוּזַת עֲנָנִים וְהָלֹךְ
רִשְׁרֶשָׁה מְבוּכָתָה הַמְעֻטֶּרֶת
בְּאֹכֶם רֵאִי מְקֻפָּל —

בּוֹ יָמִים זְהוּרֵי־הָעַיִן
פָּסְעוּ מְצַיְּרִים אֶת עַצְמָם.
אֵי־מָה לֹא הָגוּ עֲדַיִן
נוֹשֵׁא מֶרְחַקּוֹ הַמְעֻמְעָם —

בֵּין קִפּוּדֵי וִילוֹן הָרוֹנֵעַ
צָרַף אֶת שְׁמוֹ הַתּוֹעָה.
אֲשֶׁר חָרִיחַ כְּרִיחַ
יָם וּמֶרְחַב שָׁאוּ.

אֵלָיו סְעוּר הַנְּפָשׁוֹת,
אֵלָיו בְּסַחֲרוּרַת מָעוּף
הַמְרִיא וּמִשֵּׁךְ אֶת הַגִּיל
הַחִלּוֹן סַחֲרוּרוֹ וְזִקּוּף. — —

ה

רַק הַם שָׁרָה וְרָדָם
וְהַתַּחֲטֻאוֹת פְּנִימִית מְחֻזָּקָה. —
נָשְׂאוּ זָוִיּוֹת הַחֶדֶר.
נָשְׂאוּ כְּרַמָּמָה וּמְבוּכָה.

כִּשְׁתִיקִים בְּרוּחַ מִגֻּנָּד
הִזְדַּקְּפוּ כֶּסֶא וְשֻׁלְחָן.
קְרוּאֵי פָּנִים וְהָנָה
פִּתְחוּ שִׁיחַ־שִׂיג לֹא מוּכָן.

שְׁמָעוּ: תְּמוּנָה וָסֵפֶר
וְוֶרֶד אַרְמָדָם־חוּר,
בְּרִאֵי בְּדִידוּתוֹ הַמְעֻקֶּפֶת
חִיֵּךְ אֶת זִכְרוֹ הַנּוֹשֵׁר —

שֶׁהָרִים מֵגִיר וְזוֹרֵעַ
עַל נוֹף אֵיכָן זָהוּב וְרַקְרַק,
חִיּוֹן נָבוֹךְ וּפוֹרֵחַ
אֶל אָבִיב, מִתְּרוֹנֵן וּמְרַחֵק.

אֵי נִרְדְּמוּ יְלָדַי
עֲטוּיֵי בִּינַת תֹּם וְסוֹד —
הָנָּה חֲלוֹמָם אֶת חַיַּי
וְהֵם בְּהִירִים גְּדוֹלִים מְאֹד. — —

ו

מִגָּדֵר, מֵאֵיכָן וּמִגֶּשֶׁם
תָּפוּחַ בְּשִׂיחָה מְנֻמָּמֶת,
מִדֵּי הַגִּנָּה וּמִקֶּשֶׁב
קוֹל תַּרְנְגֹל רוֹשֵׁם.

עַל הַתָּרִים הַשָּׁרוּג וְשָׁטִים
וְעַל קִיר מִתְמוֹטֵט בְּגֵנֶר,
רִשּׁוּם זָנַבְ הַמַּפְצִיעַ
מִצִּיּוּר חַמָּה מְנֻמָּר.

עֲמוּמָה מְשִׂיחָה הַדֶּרֶךְ
לְשִׂיחִים, לְאַדִּיב, לְמֶרְחָב,
שֶׁעָטַת סוּס הַנִּשְׂאַת וְדוֹהֶרֶת
חֲלוֹמִי לְנַגֵּם בְּזָהָב.

לְבָדָד בְּחִיּוּן רַק נִשְׁקֶפֶת
תּוֹחֶלֶת וְהָרִים וּכְחוֹל
וְהַמְּלֵאָה בְּקָרִים עוֹטֶפֶת
בְּצִבְעָא, צוּרָה וּבְקוֹל —

עַד עוֹלִים מִצַּרְצוּר וּמִזְּמֶר
עַד עוֹלִים וּמְשִׂים בְּנֵי־כָנָף
אֶרֶץ זְרוּעָה וְזוֹרֶמֶת
וְהַשָּׁאֵי־עֶשֶׁב חַיָּה וְכוֹכָב. — —

יהודי פולין ומרד קושציושקו

עמנואל רינגל כלום, יהודי פולין במרד קושציושקו — 1794. ואר־שה, הוצ׳ ליון״א, 1937, 217 עמודים. (באידיש).

— ב כבר עסקו בשאלת השתתפותם של היהודים במרד קושציושקו, יהודים ולא־יהודים, היסטוריונים והדיומות, אלה הפריזו ואלה מיעטו, אלה שיבחו ואלה ביטלו. הצד השוה שבכולם: דל מיעט היה החומר ההיסטורי אשר לפניהם והיהודים נראו בעיניהם חטיבה סוציאלית אחת, מבלי שהבחינו בהבדלים המרובים שבין השכבות השונות, שאפילו לא נתנבשו עדיין באותו הזמן, היו היום וקיומם. בניגוד לקודמיו נוסה מחבר הספר שלפנינו לתת לנו לא כלבד תיאור מפורט של השתתפות היהודים במרד על רקעו וגלוייו השונים, על יסוד חומר ארכיוני חדש וחשוב, אלא ניסה גם לעמוד על יחסן וחלקן של השכבות השונות שבאוכלוסי היהודים במרד הזה.

המחבר מחלק את הצבור היהודי, מבחינת יחסו אל המרד, לשתי הטבות. הארינטליגנציה והפרוטוקרטיה, שעל פי רוב באו מתוך לארץ או קיבלו שם את השכלתם, ואינם מעניינים עדיין בחיי הטקום ובעיותיו. אלה היו בדרך כלל — מלבד מעטים יוצאים מן הכלל — ארושים למרד ולא נתנו לו את ידם. אבל, „יהם אחר לגמרי אל המרד היה להמוני העם היהודי״. „על יסוד מקורות שונים אפשר להגדיר את היחס של דלת־העם היהודית אל המרד כחיובי״ (עמ׳ 52). מסקנה זו נראית לי כופיקטיבית למדי. המחבר כאזרח פולני וכסוציאליסט יהודי היה ודאי רוצה, שהמוני העמלים היהודים יתכו את ידם למלחמת השחרור של פולין ומשאת נפשו זו קלקלה, לדעתי, את שורת האמת ההיסטורית. ואנסה בזה להוכיח את דברי.

שודם בל המקורות. כל המקורות המאנחים ביסוד־הספר הזה הם חיצוניים: פקודות ותעודות של השלטונות המהפכניים, מכתבים ואגרות אליהם, דברי זכרונות של בני הדור הלא־יהודים, גיליוי חיבה ונאמנות, כפי שהם נתינים בבקשות אל השלטונות התקיפים, לא תמיד יש בהם, בידוע, משום עדות נאמנה לרגשותיהם האמיתיים של הראשונים. והם טעונים אישור לפי מקורות אחרים, וכאן — לפי מקורות יהודיים. ברם, המחבר קובע: „מקורות יהודיים אינם לדאבוננו״ (עמ׳ 3). כשאני לעצמי הנני מסופק, אם אמנם אין שום חד וחכר למרד, שעלה ליהודים בסבל רב ובקרבנות דמים, בכל הספרות היהודית של הדור ההוא בפולין, בעברית ובאידיש. המחבר אינו מספר לנו על בדיקת יסודית, שערך בכל הספרות הזאת וקודמיו ודאי שלא עשו זאת. אך אם נקבל את דעתו, שאמנם אין במקורות העברים שום זכר למרד, הרי יש גם בזה משום עדות, עדות שלילית.

נסקור בתכלית הקיצור את פעולות היהודים בשלבים השונים של המרד וגורמיהן הבלתי־אמצעיים. על יסוד החומר הענבדתי הנתון בספר, ונראה גם מה דמות היתה ליחסם של המוני העם היהודי אל המרד.

א. הגיוס. חובת הגיוס לצבא המהפכני היתה כללית והלה גם על הכבדים היהודים בגיל שמונה עשרה עד ארבעים שנה. חלק מן היהודים פדה את עצמו בכסף, אחרים שברו לא־יהודים שימלאו את מקומם. במקומות, שחובת־הגיוס היתה אישית, באו הדברים לידי מעשי כפיה. דוגמאות אחדות: „בשניאבה תפסו הפריצים בבות את כל בעלי הבתים והצעירים היהודים, הכו אותם ופצעום כאויבים״. „האכרים בצ׳וז׳יב תיפשו את היהודים בכל העיירה, חבשו אותם בעל ברחם למגרש התרגילים ותחבו לידם את הנשק״. וכו׳ וכו׳.

ב. יהודים במיליציה האזרחית בוארשה. במיליציה השתתפו, כפי הנראה, כמאתיים יהודים (המספר הכללי של האובלוסים היהודים בוארשה באותו הזמן — למעלה משתים אלפים). מילוי ציונר יהודי מספר במכתבו בקשה אל ראש המיליציה על הסיבות, שחגיעו אותו להצטרף אליה: „הזות ואין לו אמצעי מחיה היא משכיר את עצמו לשמירה, הן ליהודים והן לנוצרים״. המהבר מביא בקשר לכך גם את דבריו של ההיסטוריון הפולני הידוע טורקארז׳: „התפקיד של ממלא־מקום היה למקור־פרנסה לשכבות העניות, בימי חוד משעה שהמועצה התחילה לשלם לחוב אחד לכל יום עבודה״.

ג. היהודים במרידת אפריל בוארשה. אין ידיעות על השתתפות היהודים בהכנות למרד. התעודה החשובה ביותר על השתתפותם של יהודי וארשה במרידה, היא תזכיר מאוחר של „רלה העם היהודית״ בענין שחרור ממס־הגלגולת. תוחמי התזכיר מציינים: „בעת המרידה של החמישי בשבת הגדול הלכנו בחשק להגן על העיר ורבים נשארו מוטלים בשדה הקרב״. פה היו הנסיבות של ההשתתפות הזאת במרד? האם המגמות הדימוקראטיות של חשלטון המהפכני או רגשותיהם הפטריוטיים של העניים היהודים בוארשה, הם גלבד שהניעו אותם לחרף את נפשם למות? ומהו הארגון הזה של דלת העם היהודית, מה טיבו, תפקידו, מיהו המרבר בשמו? כל השאלות האלו מטילות צל על התעודה החשובה הזאת, אשר אגב

גם לא ניתנה במלואה, מעולי וממילא גם לא ניתנה במלואה, לא הועלו וממילא עצם השתתפותם של היהודים בטרד מאשרים גם בעלי זכרונות מאותו הזמן ונראה שבין המשתתפים במרד היו גם מתנדבים יהודים.

ד. הגדוד של ברוך יוסלביץ'. ארבע עד חמש מאות חיל, החתגייסות לגדוד היתה תובה, ביחוד על דלת העם, נראה שמלבד המנויים שסיפתו לגדוד בעל כרחם היו גם חיילים שהצטרפו לגי דור מרצונם אם מחמת חוסר עבודה, אם מחמת טעמים אידיאיים.

ה. ריגול. השלטונות המחפשנים הטו לו על הקילות ויחידים את תובת הריגול לטובת פולין היו גם מרגלים יהודים שכירים. גם רוסיה הטילה על אזלות ויחידים את תובת הריגול לטובתה (חש"וה עמ' 148). המחבר מכנה את המרגלים היהודים לטובת רוסיה „נשיות מבגדות" (עמ' 142) ומגלה בזה גישה סובייטיבית. וכי מנין לו שהמרגלים השכירים לטובת פולין עשו מה שעשו מטעמים אידיאיים?

ו. פעולות עורה אחרות. היהודים שירתו את השלטון המחפשני שירות רב בהובלה, בהספקת אספנות, במסים רגי לים ובלתי רגילים, בשמירה, בעבודה בחפירות וכו'. כל העבודות והשירותים האלה נעשו בדרך כלל או בשכר או מחמת אונס.

המרד עלה ליהודים בקרבנות רבים, התפרבו היהודים את הקרבנות האלה או נעלו לקרבן? התשתתפו במרד או שותפו בו בעל כרחם? היו, בנראה, קבוצות קטנות של מתנדבים יהודים במרידת אפריל מוארשה, בגדודו של ברוך. במקומות אחרים. היו מיניהם אנ שים מדלת העם, היו מיניהם, בנראה, גם

אֶפְרַיִם בֵּלְמִי עִלּוּקָה

כֻּלָּנוּ. אַח...

כֻּלָּנוּ, אָח, לְעֹל אֶחָד נִרְתַּמְנוּ
נִחְדָּו נִשָּׂא אֶת מִשְׂרַת הַיָּגוֹן...
וְלָמָּה כֹּה רָחַקְנוּ אָח מֵאָח? —
שֶׁכָּמָּה אִישׁ רֵעֵהוּ לֹא יָחֹן? —

שֶׁכָּמָּה כֹּה הִכֵּב קֶשֶׁת
דָּבָא, רָסַק כֹּל רֶגֶשׁ רַךְ,
כְּסֶבֶל זֶה דּוֹמֵם כָּל פֶּה
גְּבוּשׁ נִחַם עָמִית דָּוָה...

וְדַעְתִּי, אָח, כָּבֵד הָעֹל
וּמְאֹד מֵעִיק יוֹם הָעָמֵל
אַךְ מַה אִם לֹא נִחְדָּו נָגֹל
אַכְזְרִיּוּתוֹ מִכֶּבֶד הַדֹּל?

אִם לֹא יִתְמַךְ פֹּה אָח אֶת אָח,
יַרְעִיף טַל־עֹזֶר וְיַעֲדֵר
וְגִיב־לֵבָב קְנָהֲמוֹת,
אִם לֹא יֹאמַר בְּיוֹם הָאִיר? —

כֻּלָּנוּ פֹּה לְעֹל אֶחָד נִרְתַּמְנוּ
נִחְדָּו נִשָּׂא אֶת מִשְׂרַת־הַיָּגוֹן...
הָה קוּמָה, אָח, וְיָד בְּיָד שַׁכֵּב
אַמֵּץ, קְרַב וְחַן...

כמה אינטרסנטים ואולי גם מכני הפלוטוקראטיה (חשוה עמ' 50, 51, 98). לפי המקורות שבידינו אין מקום לחכי חה על יחס חיבה בלתי של החמונים היהודים אל המרד. כפר על היהודים שירותים שונים לטובת המרד והיהודים קיבלו עליהם את הדין וקיימו את הגי זרה. האם יש בזה משום הוכחה ליחי סם התיחבי אל המרד? וכי איסתי לא ידעו יהודים בגולה לכוף באמנון ראי שם בפני כל שלטון וצל של שלטון, — בפרט בשעה [illegible] — ובלבד להחניק מעמד ולהתקיים? אכן, נכון הוא, שהשתתפותם של המוני העם ניים במרד היתה יתירה מבפי בוהם ומכפי מספרם בתוך הצבור היהודי, אך אין זה מחמת יחסם התיחבי אלין כי אם מחמת ענים והולשתם. תקיפי הקהל ידעו מאז ומעולם להטיל את כל כובד תעול על הענים והחלשים.

המחבר נותן לנו על ידיעה רחבה לא בלבד תיאור מפורט של השתלשלות המרד אלא גם תיאור, נאמן בדרך כלל, של הרקע: הנסיבות הכלכליות והסו ציואליות, התרבותיות והמדיניות שהי הודים היו נתונים בתן בימי סטניסלב אבנוסף פונ־אטובסקי, חורמים המריגים בחברה הפולנית ויחס השל טון המחפכני אל היהודים, אורח חייהם של היהודים בימי המרד וכו'. אף כאן יש דברים, שאפשר לערער עליהם ואם גם אין להם קשר ישר לגוף הנושא של הספר, כיון שהמחבר כתב מה שכתב אף אני אינני פמור מלהעיר. הנה פסע על זער ארבע הארצות: „עד כמה חרי פים היו היהודים הסוציאליים (בתוך האובלוסים היהודים) תעיד העובדה, שפורק ועד ארבע הארצות בשנת 1764 אירע מחמת חרידה של ההמונים הענ"ים (הפיזור אינו של המחבר) נגד תועד, שנעשה מכשיר של שעבוד וגי צול". ידוע, שהועד נעשה אמנם במידה רבה מכשיר של שעבוד וניצול ובמקו מות שונים נשמעו גערו קובלנות והלו גות, שהגיעו גם לאזני השלטונות. אך על „פרידה" לא שמענו עד עתה בספ רותנו ההיסטורית והמחבר חייב היה להביא את המקור לדבריו. אבן, נדמה לי, שהמחבר ייחס לפריצים הפולנים, שפיזקו את הועד, מידה גדושה מדי של „רחמנות יהודית". הפריצים, שידעו בת יפה להתעלל ב„יהודים שלהם", לא פירקו את הועד משום חמלה על עניי העם היהודי, אלא — בעיקר — משום שקיוו להגדיל על ידי כך את החכנסות של אוצר המלוכה.

למותר הוא להעיר עם התימה, שהי מפר בכללו הוא תרומה חשובה לתולי דות היהודים בפולין במחצית השניה של המאה השמונה עשרה.

ישראל הילפרין

מ מ ר ת ך ה ע ו ל ם

שרגא קדרי: „ממרתף העולם".
הוצאת „דבר" תל־אביב תרצ"ח.

אף על פי שספר זה יצא לאור לפני שנתים ובנותה שבעולם אין כיתבים בקורת באוחור זמן כזה, יורשה נא לי להגיד כאן דברים אחדים על קובץ סי פורים זה. ואולי אין זה בכלל מנהג טוב, לסקור ספרים אך ורק בסמוך לי ציאתם לאור ומכל מקום אין להכבים לדעת הרוותה, שאקטואליות של ספר היא בעצם עובדת תופעתו. גם ספרים תלויים במזל ואין זה סימן רע לספר, כשמתעורר החשק לדבר כו שנים אחדות אחרי תופעתו.

שבעת הסיפורים הראשונים של קובץ זה נאגדים לאגודה אחת בזה שהמחבר הלבישם עורת רפורטאז' מבית המש פט עורכי העתון שולחים את צעיר העובדים של המערכת שיסקור במדור הידיעות, בין ענינים רבים, את פרטי הדיונים בבית המשפט. והוא, הכתב, קם עתה לתבוע את עלבונו של בית המשפט מידי שולחיו על דרך פירסום ספר זה. ודיני הנפשות, שהוא עד ראיה ושמיעת להם, מביאים אותו לידי ההכ רה, שבית המשפט הוא תמצית העולם, העיקר שבו, זומה פלא, איפוא, אם יומ צא לנכון לכנות את כל ספרו בשם „מ מ ר ת ך ה ע ו ל ם", ללמדך שמ עמקי עולם עלה את ההומר שלו, ואף אם הנאומים המובאים בספרו בנוסח פרטי כל סטינוגראפי, נאומי נאשמים, קטיגורים, פרקליטים ושופטים, לא נגר מו באמת, בכל זאת היה אפשר שנגאמה ובזה כל חומס הנאטורליסטי וכשרותם לעמוד לפני כס האמת האמנותית. וגם דברי הרפורטר הספרותי בהקדמת חיבו רו ש„לא תוכן הסיפרים הבא לפני השופטים שענין אותי, אלא נשמתם, הרגש הפנימי המניע של המסרים והר חוט המקשר שאינו נראה", נמצאים מוצדקים בגוף הספר. גיש להודות, שהמ ספר לא הנית את ידו משום תחבולה מדרי לגון ולהחיות את המסגרת חכ־ פורית הזאת ולהצילה מן הסכנה הצפויה לה, מן השבלונה, והרבה טרחות טרח ברבר, כאן בשילוב עצם המקרה למר שיבלוי מדענן, כאן בהוות דעת עצ מית על מהלך המשפט וגזר דינו, בקשי רת קשרים אישיים בינו ובין חנאשמים, שופטיהם ופרקליטיהם ואפילו בנסיון השפעה על מהלך המשפט. ודק פעם אחת, כה דומה עלינו, בסיפור „מ נ ו ל ת פ ר י ד ה" שהוא בעיקר מכתב של אשה אחת אל בעלה, שבו היא מסבירה לו את סיבת רצונה להיפרד ממנו, ועי קר מכתבה הוא שוב סיפור בתוך סי פור, אנו מרגישים במלאכותיות של המסגרת והיינו רוצים, שהמעשה הרו מאנטי הזה באיש ואשה האוהבים איש את רעהו עד השתעבדות האשה לאהבה הקנאית והראית של בעלה עבדות כהמית כמעט, יספר לנו בדרך כלתי אמצעית ובלי כל מסגרות, שכן הדיון במשפט שאינו מעלה ואינו מוריד מור גש כמורבך בעצם הנדון. הסיפורי שהוא די חזק, כדי לעמוד בדשות עצמו.

ואולם שום התבולה והמצאה של טכ ניקה סיפורית לא היה בכוחן להציל את ההומר הסיפורי, אלמלא היה הוא בשר לעצמו מעניין ולוקח לב. ואולי לא למותר לציין, לשבחם או לגנותם של הסיפורים במדור זה, שעבודה שבולם ברובם הם נמולים כל קולדים מקומי מיוחד והוי לאומי מסוים, הם נראים בנרקמים באורה הענינה של עולם דמיוני, ומבאן רוח ההפשטה העליונה חסרה בובד ארצי שהם שרויים בה, נוי סף להשפעה הרעיונית השלמת בהם והמשוזה להם לבעמים אופי של סיפורים אנטפיים. הבעיות ההכרחיות והאינ דיבידואליות פסיכולוגיות המוצגות כאן לפנינו, כל סיפור ובעייתו הבללית והר אישית בצדו, — טוב אולי לעמוד על מקצתן בקיצור, כדי לתת מושג מה על שפע המחשבות הניתן ושפע ההרהורים, שהספר עתול לעורר בלב הקורא המצוי אצל ספרים מעין אלו, המציעים את הצעותיהם לתיקוני העולם בכל הרציונות המוסרית וההיגיונית הדרושה במידה לא פחותה. באחת הישיבות של בית המש פט עומד, למשל, לפני שופטו בן אדם הנאשם ברצח אחותו. הוא מכנה את עצמו „אורח המלכת האהבה" ובני אומו המסביר את מסיבות הרצח הוא עושה רושם אנושי שהוד כל כך, עד ששופטו מוכה אותו ומוסרו לידי אמו ואחותו, על מנת שהן תרפאינה את פצעי גופו ונפשו. ובמקרה אחר נאשם צויר בעונן השמדת תמונותיו, שהיתה עלולה הוצאת משרד החוצאה לפועל. אמן־הדיונים זה, שרק על ידי התאבלותו הכבדה על מות אשתו, נעשה צויר, מע לת במשך שלוש עשרה שנה, בכל יום תשנה, בכל יום הנה לזכרון מות אשתו, תמונה אחת על הבד, שנת שנה ותמונ תה, ואת שלוש עשרה התמונות האלה הוא מכנה „מזכרות עוון החולשה". ובשבא הנושה לביתו לעקלן הוא קור עון לנזרים, בן תפולנה בירי זר, כי ראת בהן „סוד השית בינו ובין אשתו". ובמשפט אחר אנו שומעים נאום סני גוריה על אדם, נציג הביזוניות, הבא לידי מעשה פשע בעמיו של רגש ביר נוניותו, המקומם אותו על מר גורלו. ובדיון משפטי אחר אנו נתקלים באיש מלומד בעל רעיון אנטופי, הנלקח מתוך הכרה מרעית, באמצעות ניתוחי עיקור, בתולדה שהיא בעיניו רק מחאת איר אונים על עובדת המות ואחיזת עינים ביצירת מושל נצח מדומה ומזויף. האי דם מוליד בנים כדי ליצור לעצמו את השלית הנצחתו העצמית. ובמשפט אחר אנו עדים לנאום התגוננות עצמית של נערת אמיצת־לב, שבהתיאשה מערכות הכוחות המתפכנים בקרב הפרוליטריון היא, מפתה את בני העשירים להתארגן למעשי גניבה ושוד בעניים, ומטרתה להמריד על ידי כך את הפרוליטריון.

הצד החריף בכל הענין הוא שבין הנע רים המוסתים על ידי הנערה נמצאים גם בניהם של בקידי משטרה ובנים, בנו של מפקד המשטרה ובנו של אב בית־הדין עצמו.

מחמשת הסיפורים המכונסים במדור השני של הספר (בכותרת המשותפת „ג נ ו ב י ם") לקוחים שנים מתוך חיי בית החולים ושלושת האחרונים, ורק הם, שאובים מתוך חיי ארץ ישראל. חיבה בהם הוא המעשה בנערה עברית המסרבת לאהבת בחור יהודי ונישאת בנגד רצונם של הריה לצעיר ערבי. בסי אורעות אב מומת הערבי בידי בני עבו בשל גישואי־התערובת שלו וגם אבו אשתו היהודית ושני בניה נהרגים בידי הפורעים, והוא — נשארה בחיים כרוך תת ידיה הרגים, ובגרועה מדבר עתה נבבדות הבחור היהודי, ששמר לה אמו נים בל העת. והיא, מתפלשת בבאבה ובאבקת בהיסוסיה, מסכימה לבסוף: „נצחתני, נהיה דוגמה. נובים, כי זה אפשר... נובים..."

וסיסמה זו „נובים, כי זה אפשרי", ראויה היא שתתנוסס כמוטו על כל ספ רו של קדרי. רק מעט מאד מן המוטי בים המעובדים בקובץ סיפורים זה הו ברנו כאן בקיצור ואף חמעט מוכיח, כי הוש עד ומפותח מחפש כאן אחרי תיר אות המסוכך, הנדיר והאצילי, המעורה תשומת־לב וסקרנות דוקא בשל תסבוכ תו, נדירותו ואצילותו. ובחומר הד זה ריה מן חנמנע הוא שלא להגיע עד הג בול של פרובלמטיקה היפותיטית. המס פר הנועז אונו נרתע מן הבלתי־מתקבל על הדעת, כדי לתתור אל המתקבל — על הלב. ובהתירה זו אל המתקבל־על־הלב מראה סופרנו הצעיר בשרון גדול, הן בהמצאת התומר ההיולי, הן בעיבוד הקומפוזיטורי והן בהלבשה הספרותית.

מכס מאיר

בספרות ובאמנות

— בהוצאת „שביל״ בתל אביב וצפ־ויע מוסד ביאליק יצא בתבנית הדזהה ונדולה, ספר כבן שש מאות והמשים עמודים והוא הכרך השני בחלק הראשון של ספר מורה נבוכים להרמב״ם בהע־תקת ר׳ שמואל אבן תבון בחוצאה מנו־קדה ומונהה לפי דפוסים ראשונים ושיניתי נוסחאות מתוך בתבי יד ובחש־ואה לסקור העברי, בצירוף מבואות, הנאות, הערות ומראי מקומות ועם פירוש מאת יהודה אבן שמואל (ד״ר יהודה קויפמן). המבוא המקיף כולל תורת התארים בשיטת הרמב״ם (לתולדות שאלת התארים, דרך הרמב״ם בתורת התארים), המבסס ניתן באות נאה ובחידה ובניקוד מלא ולמטה לו פירוש מקיף ומפורט. בסוף הספר ניתנים שינויי נוסחאות (בכללם מילואים מתוך כתב יד האוניברסיטה העברית בירו־שלים). הכרך כולל את הפרקים, המשים עד שבעים ושמה ועמו נפתח החלק הראשון של ספר־המופת הזה בהקדמת המחשבה העברית לפני כל קורא, שהפר־רוש והביאורים מסייעים להבנת הספר גם לשאינו בקי במיוחד והוא מבקש לבוא בסוד מחשבתו של הרמב״ם ודרכה.

— בהוצאת „דביר״ בתל אביב יצא הכרך השני של אגרות חיים נחמן ביא־ליק, מכונסות מסודרות, בצירוף הערות על ידי פ. לחובר. הכרך הזה הוא כן שלוש מאות ועשרים ואחד עמודים וניתנו בו מאתיים ושבעה עשר מכת־בים (מפ״ד — ת׳) בשנים תרס״ו עד תרפ״ג, שהיו שנים רבות פעילות ומ־נע ומשקפים דרכו של ביאליק כעורך, מכנס, דריר. המכתבים כתובים לבן עמו, ש. בן ציון, שלום עליכם, א. ז. רבינוביץ, י. ד. ברקוביץ, ח. פ. ברנסון וש. ת. ברכות, מרבן החסתדרות הציו־נית ברוסיה, לז. שניאור, י. ח. ברנר, יוסף קלוזנר, יעקב כהן, מ. י. בדרי־צ׳בסקי, שמריה לוין, יעקב לדבר, י. ח. רבניצקי, מרדכי טמקין, מאנה ביאליק, יעקב פיכמן, יהודה קרני, ד. פרושמן, שמעון גינצבורג, יעקב דינגזון, מ. בן־אליעזר, א. הרוויאנוב, ש. טשרנוביץ, חיים טשרנוביץ, י. ל. פרץ, ש. אנ־סקי, לבעלי „פרנס״, י. ח. לונסקי, שמעון דובנוב, מ. שוינקין, כנימין מנדל מארקוס, אהרן סמינקא, ש. קזל־קר וי. נארודיצקי, יעקב נאבט, חיים קצנלסון, ש. ל. ציטרון, ש. ש. קנטו־ויטיץ, א. י. שטיבל, חיים הלר, א. וכי (אברהם בן יצחק), א. ז. בן ישי, יעקב אייגר, מ. קרטון, יעקב קלצקין, ד. שמעונוביץ, דניאל פרפקי, רחל בן גוריון, ש. א. הרודצקי, זלמן רייזין, יוחנן טברסקי, ש. לצמן, שמואל ולוי־קובסקי, חיים וויינר. בראש הספר תצ־לום מכתב לבן עמי (על פרעות אודי־סה).

— יצאה חוברת חדשה של „מאזנים״ (כרך ז׳, חוב׳ א׳) ובתוכן אגודת הסופ־רים העברים בעריכת יעקב פיכמן ובה שירים של יעקב כהן (ציון בספר), א. שלונסקי (כשער הפיוס — מבוא, ערב חיה, בלילה בוה, ולילה אחר, ערב שפוי, אדם והדרו, דק פעם זאת, מול החסד הטלוח, שיבה), ז. שניאור (כפר נלעדי — משירי ארץ ישראל), יהושע טאן־פאי (סונטת אל הנה), סיפורים של אשר ברש (נגנים), א. שטיינמן (דרך כל בשר), מסות ומאמרים של יחזקאל קויפמן (התנועה הלאומית בשעה זו — התכחשות התנועה למהותה, הלוחת האר־ץ והיסוד הציוני, מקור הרע, מה לע־שות), ש. צמח (המעיינים והמבריעים — השלישי האחר, האחד שהוא אחר, אחד מול השני, האחד בתוך השני), ש. ד. גוטיין (לחקר מלאכת הסיפור במקרא), יוסף קלוזנר (היסודות של המחקר בספ־רות העברית החדשה), עבי זוישלבסקי (על מרטין בובר — זימון היסטורי, פני־מות ותיפושים, התליכה אל המציאות, מקורות ותשובה), יעקב פיכמן (מכתבים על הספרות העברית — בין רומן לנובי־לה); רשימות של ר׳ בנימין (שעות וי־מים — קול מלונדון, היש אי אין, וגם זה דעה חולה, ולא, פ. נ. מלכות אוסט־ליה, הדרוו מרבר), ש. צמח (פוליטיקה ומדע), א. ראובני (טרוצקי והמשטר הסטאלינו — לצאת ספריו החדשים), נ. גרינבלאט (ליטא — עשרים שנים לעצמ־אותה), מספרות העולם ועליה ניתנו חמ־שה משירי הורציוס בתרגומו של ש. טשרניחובסקי, מאמרים של ארתור לי־ברט (קסם הצורה), פרקים קטנים (של אמיל לודויג, ג׳ורג׳ דיתאמל, אנדרי ז׳יד ועוד), של ש. בס (על גבריאל ד׳א־נונצ׳יו); בביקורת ספרים ניתנו מאמ־רים של א. קריב (כוכבים בחוץ) ומדרד־כי עובדיהו (שירה של שהרית) שניהם על השירים של נ. אלתרמן; מ. בן אליעזר (על „מסות קטנות״ לד. קמחי), ודשי־מות קטנות של ר׳ ב. (דרך הקוצים של הריפלומטיה שלנו — לחיים מרגלית־קלוזוריסקי איש השבעים), פלאי (בשוקי הרוויעה — גלות שגבהה, בשדות מולדת, משחה על מרטין בובר). הכתובת: תל־אביב, ת. ד. 50.

— בהוצאת „לעם״ בתל־אביב יצא בברך גדול ונאה כבן שלוש מאות ואדב־עים עמודים רומן של רחל פיינגנברג „בדרכי נכר״ המטולל יריעת חיים רחבת ורבת המורות, תחילתו ב־1906 וסופו באביב 1914. (פרקים נדפסו ב„דבר״). הספר ניתן כולו בניקוד מלא והמהברת מבארת בהקדמה מיוחדת את הנימוקים לכך שהחשוב בהם חקלת הקריאה לחמור־ני הקוראים. ההקדמה הזו ניתנה בגליון הפסח של „דבר״. הכתובת: „לעם״ תל־אביב, רחוב בלפור, 16.

— בהוצאת א. י. שטיבל פנין „חת־קופה״ בתל־אביב יצא בהוצאה נאה ספר שירים של שמואל כם „בלדות מעבר לנער״. בספר שהוא כבן מאה ושישים עמודים ניתנו למעלה משישים שירים, מהם במדורות (על גבול הנמנע, חזן והעולם, מעברות).

— בהוצאת ספרי „גזית״ בתל אביב יצאה בדפוס נאה וכתבנית נאה חו־ברת „המכון אל דמסר״, — התרגום מן המקור היוני נעשה בידי שלמה שפאן. „ההמכון הזה נמצא בקובץ ההמכונים החלמוניים הקרובים ברוחם ובלשונם לשירת תאיליאס והאוריסיאה. זמן חי־בורו הוא המאה השביעית לפני ספירת הנוצרים. ההמכון הזה — יצירת אפית רבת הן — משמש מקום למיתום המפור־סם על דמיטר ובתה פרספוני״. המתרגם שמר על המשקל, הקריאה בנגינה הנכו־נה (שמות העצם חפרטיים, שאינם בלשון העברים, נמסרו בקריאתם וכהטעמתם במקום וצויינו במימני טעמים). צורפו הערות לקטנות.

— בהוצאת ראובן מס בירושלים יצא בדפוס נאה ספר כבן מאתיים ושמונים עמודים של ח. א. זוטא „דרכו של מורה״, הכולל פרקי זכרונות, סקירות ומאמרים. בהקדמה נאמר: „מזלי הטוב גרם לי לפ־עול בתקופה של תחית החינוך העברי, יחד עם חברי המורים המעפילים של הדור הקודם זכינו להניח את היסודות של ה„חדר המתוקן״, ששימש יסוד לבית הספר העברי החדש. מתוך טעויות ות־עיות, מתוך נישושים והיפושים, בין מבשולים ואבני נגף, צעדנו אמראט, פסענו פסיעות קטנות באפילת ארצות חגלות — אל מול שברירי האורה שקפ־מו לנו במולדת הרחוקה ותמסתורית, בשרה הקוצים של החינוך הישן כסח־נו לנו שבילים ומשעולים, נלחמנו בסבי־בה וגם בנו בעצמנו, לשרש מקרבנו את הזרויות והסילופים שבחינוכנו, ואף למ־צוא ולגלות את הטוב שבנו — עד שע־לה בידינו לצאת למרחב, לעלות לארץ ופה הפלגנו למרחקים... בתחילה ייסדנו בתי ספר עממיים, אחר כך עלינו והגע־נו לבתי ספר תיכוניים ולבתי מדרש למורים עברים מהם פינה, מהם יסוד לבית המדרש הגדול אשר על הר הצו־פים. — — דור חדש קם בארץ, דור מורים ומחנכים — — ולא ידעו רבות על העבר הקרוב — — אמרתי: אביאנא לפני חברי הצעירים מעט מזכרונותיו של אחד הפועלים הותיקים על שרשי החינוך במשך ארבעים והמש שנים ובר־חוד מימי ראשית העבודה, עת היה ציבור הפועלים קטן והשדה שדה בור״. מדורי הספר: אבל יחיד (על יחיאל יחיא־לי), פרקי זכרונות (צעדים ראשונים, בד־רך, במעלה ההר), לפני דור (החדר המ־תוקן בגולה, במוסדות החינוך בארץ: גן הילדים, תלמוד תורה של האשכנזים, בית הספר של כי״ח, החינוך בירושלים), בעיות החינוך והגראה (המלמד והמורה, לשאלת הדת והאמונה, החיבור בבתי הספר הביטוניים, הדקדוק והחבור בבתי הספר העממיים, מאימרותיו של מורה), בתוספת ניתן מאמר על היפוך אותיות בלשון העברית (מחקר ב„היפוך אתון״).

— בהדפסה מיוחדת מתוך „מאזנים״ יצאו בחוברת חזון חלום פילוסופי של אברהם שרון „דעותיו הבטלות ומיתתו הטראגית של התיש ברחא״, והוא נוסח עברי לספרו „די באנאלען אנטיכטען אונד דער טראגישע טאד דעס ציגענבאקס יאראיי״, שיצא ב־1924 (בכינוי יעקב שבאד) בהוצאת כנימין הארץ ברלין.

— בהוצאת „משכן״ בירושלים יצא ספר של יהושע ברי־יוסף (ענונידס) „ידת יוסים״ והוא מחזה היסטורי מימי המלי־כים, בעיתיו עניו מהפכה בתוך מהפכה והוא בנוי על הכתובים: „ויקשור עליו שלום בן יביש ויכהו קבל עם וימיתהו וימלוך תחתיו — — ויטלוך ירח ימים בשומרון ויעל מנחם בן גדי מתרצה ויר־בוא שומרון ויך את שלום בן יבש בשומרון וימיתהו וימלוך תחתיו״ ובן: „ובשלת היום ובשל גם נביא עמך״. הפרסונאז׳: הושע, שלום בן יבש, מנ־חם בן גדי (בפרי, אחר כך ראש השרים), כפריים, נוגשים, דבליים (בעל בית מר־זח) ואשתו ובתו גומר (אחיבת הושע), שכן, בני אצילים, שרים, עבדים, מנגנים, מחוללות. המקום: סביבות שומרון; חוד מן: ימי מלכי ישראל האחרונים.

— בהוצאת „יבנה״ בתל־אביב יצאה בהידור דרמה של א. אשמן „החומה״, חזיון מתקופת עזרא ונחמיה — עלילה ראשונה (בין חרבות), עלילה שניה (נכ־לים, המה יבנו ואנו נחרוב, החומה תקר־שר, קחלה גדולה), עלילה שלישית (אנ־רות, מלאכה ושלה, קשר, קרב חנוכת החומה). הספר, שהוא בן תשעים עמודים גדולים, כולו מנוקד. המונה אחת (קחילה גדולה) נדפסה תחילה במוסף „דבר״.

— בהוצ׳ „מסדה״ בת״א יצא ספר כבן מאה וארבעים עמוד של מרדכי ברנשטיין „לב הדש״ והוא מחזה בארבע מערכות ועניינו החיים בארץ ישראל בימים אלה. הפרסונאז׳ יהודים אמידים מאמריקה ומ־גרמניה, משרתת, עובדות במשק בית, פועלים, עורך דין, רופא, צייר, אגרונום, פקיד במשרד, פרסור, רב הער, ממציא, משגיח פרדס ועוד. סקומות המחזה: תל־אביב, חוה, קיבוץ הדש.

— בהוצאת „מצרי הספר״ בתל־אביב יצא ספר של י. רבקאי „על שפת ילדינו בארץ״. הספר, שחוא כבן מאתים ושי־לושים עמודים, מחולק שני מדורות: על הספציפיות הלשונית בפי ילדינו בארץ (בסיון לביסום תיאוריטי), הבל פיהם של תינוקות (ניתות בביטויים אופיים של ילדים) בתשעה עשר פרקים.

— בהוצאת „מסדה״ בתל־אביב יצא בכרך נאה כבן שלש מאות עמודים קובץ „מתימן לציון״ בעריכתם של ישראל ישעיחו ושמעון גרודי. „בקובץ זה — נאמר בהקדמה — נתכוננו לנסות לאגוד יריעות — — על שבט גולי תימן וגאולין שבא״ — — ינוכח חיסול גלות תימן. חחולך המתקרב ולנוכח ראשית התנוצות שבי גולה זו עם שבי שאר הגלויות לחיותם עם אחד ומאוחד היושב על אדמתו כימי קדם — מתוך תקוה שירוערות אלו יאירו עיני כל איש המת־ענין בבני שבט עברי זה ויחיו אוצר ענר לאיש המרע ההיסטוריון — — תקותנו שקובץ זה יהיה ראשון לסידרת חוברות ומאמרים המטפלים בשעידה נאמנת בברבי ימי יהודי תימן בעבר ובחיות וכן באנתולוגיה שלהם. — — בעזלה זו — — טוב לעשות כה דרך שותפות בין אנשי מרע טומחים וכין צעירים משכילים מעולי תימן עצמם״. מדורי הספר: גולים וגאולים — י. ש — י (פני תימן — על תימן בכ״ה חשנים האחרונים); ישראל ישעיחו (יהודי תימן בארץ ישראל: בראשית הדרך, מיכוד „התאחדות התימנים״ ואילך, התישבות התימנים בארץ־ישר־אל), מדוב דברי עיון והקר — ש. ד. גוטיין (ביצד לחקור את שורידי תימן), שמעון גרודי (קוים לתולדות יהודי תימן במאה הי״ח; תחינוך בתימן), אברהם יערי (שתי אגרות של יהודי תימן), ר׳ יחיה קאפח ז״ל (אגרתו על נכבי תימן), יום טוב לוינסקי (מדרשים שנכתבו בתימן), א. בראואר (מברי הצדיקים וספרי תורה עושי נפלאות), גרש״ם (אפוקליפסה עברית־תימנית מהמאה הי״ט); מדור של תעודות ובו קטעים (על פי „החבצלת״ ו„האסיף״) על התימנים; להתנחלות התימנים בבפר השלוח; מודעת התימנים על מצבם בתרנ״ה ועל היחסים בינם לבין הספר־דים; כעין ביבליוגרפיה של מאיר לוי (לדרך עולי תימן בישוב ובתנועת העכו־דה, לפי „הפועל הצעיר״ תרס״ח עד תר״פ), מנשה דבינא (תופת התנים אצל יהודי ערן, תוים למנינות יהודי תימן עם מבוא והערות), במדור רשמי מסע וספרות — ש. יבנאלי (בתימן, רשומות ממסעו לתימן בתרע״א־תרע״ב); סיפורים של אחרן צדוק (חבלי עליה), ישראל ישעיחו (פעדיה היתום), מחזה של שלמה דורי (חיים חדשים). בספר עשר תמונות באות מחיי התימנים בגולה ובארץ. מגמת הקובץ כלולה בכתוב מיתוקאל המובא בשער: „תנני אני לוקח את בני ישראל מבין הגויים אשר הלכו שם וקבצתי אותם מסביב והבאתי אותם אל אדמתם ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ בהרי ישראל״.

— בכרך גדול ונאה יצא בהוצאת „דביר״ ספר בן מאתים עמודים ומעלה „מעשיות עם לבני קדם״, מלוקטות בין היהודים הספרדים ובני עדות המזרח בירושלים, מסודרות ומסוגננות על ידי יוסף בר״צ מיוחס. בראש הספר הקדמה שהמסדר מספר בה גם על דרך עבודתו: „טרם כל אני חוקר ודורש בכל הערות בירושלים ומחוצה לה בארץ למצוא את האנשים הבקיאים בסיפורי מעשיות ומשלים. ואני חוזר עליהם ומחפש את מקומות מגוריהם, ואפילו בסוטטאות הרחוקות הענות החשוכות ביותר אני חוקר ודולה מהם — — — את מעשיותיהם ואת משליהם — פניניהם מטקור ראשון ממש, מפיהם עצמם ובלשונם של המספרים והמספרות. ועל אותם היסודות עצמם אני קובע אחרי כן בעצמי את הצורה הסגנונית העברית, אני קורא תחילה את כל מה שאני כותב ומעבד מהסיפורים והמשלים באזני תל־מידי בית הספר העירוני לבנים שבתני־הלתי בטרם הוציאי אותם לדפוס, וכשאני רואה את הילדים מתפעלים — — אני משתדל להניע אותם לעשות הם בעצמם את אשר אני עושה, לפנות אל זקניהם וזקנותיהם, דודיהם דודותיהם וכו׳ ולשמוע מפיהם סיפורים ומשלים ולהביא אותם אלי כתובים עברית משלהם ובסגנון שלהם, ואחר אני עובר על מה שהם מביאים לי וקובע בהם צורה סגנונית נוחה משלי. על ידי כך נמצאת מרויח רווח כפול, אני משיג תומר נפלא של פולקלור על ידי הילדים, ואני מרגיל גם אותם להתענין בו, באי־סופו ובבינוכל — —״. מדורי הספר: מעשיות ספרדיות, מעשיות פרסיות, מעשיות תימניות, מעשיה גורז׳ית, מע־שיה מארוקאנית. מספר המעשיות — עשרים ושמונה.

— בהוצאת במברגר את וואהרמן בירושלים יצא בשנה כרכים גדולים, הכוללים חמש מאות וששים עמודים, ספר „תוספת ראשונים״ והוא פירוש מיומד על כתב יד התוספתא וספרי ראשונים ומדרשים בכתב יד ודפוסים ישנים מאת החוקר הנודע בביקאותו וחדירתו המפליאה שאול ליברמן, ראש המכון לדרישת התלמוד ומורה באוניבר־סיטה בירושלים (החלק הראשון — סדר זרעים מועד, החלק השני — נשים נזיקין, קדשים).

— בהוצאת במברגר את וואהרמן בירושלים יצא בששה כרכים נוחים ונאים ובאלף מאתיים וארבעים וארבעה עמודים הספר „בית המדרש״, מאת כמ־רשים קטנים ישנים ואגרות שונות שנאספו ונערכו על פי כתבי יד ודפוסים עתיקים, עם מבואות והערות (מגרמנית) לכל מדרש ומאמר על ידי אהרן יפלינג. המהדורה הראשונה, שיצאה לאור בש־נות תרי״ג — תרל״ח אזלה מן השוק והאוצר היקר הזה רבו דורשיו ולא נמצא להם או נמצא להם במחירים מופרזים. המהדורה החדשה מניחה אפשרות לכל דורש להשיגו במחיר זול (כל הכרכים 6 דולאר). בכרכים ניתנו — חדר ראשון (מדרש אבא גוריון, מדרש מגילת אסתר, מעשה אברהם, מדרש יהושע, מעין חכמה, מדרש עשרת הדיברות, מדרש פטירת אהרן, מדרש יונה, מדרש תמורה, מדרש פטירת משה רבנו, מעשה יהודית, שני מדרשים לחנוכה, מגילת אנטיוכס, מסכת נהיגים, מסכת תיבוט הקבר, סדר יצירת הוולד), חדר שני (דברי הימים ומלכים, מסכת הוכלות, מעשה דוד יהושע בן לוי, סדר גן ערן, זרובבל, אותות המשיח, מדרש אלה אזכרה, מדרש ברכת יעקב אבינו, דמות כסא של שלמה המלך, מעשה בשלמה המלך, מסכת כלים, מדרש מעשה תורה, אלדד הדני, ספר הגוך, מעשה אברהם, מרגניתא דבי רב), חדר שלישי (מדרש ויסען, נוסחה אחרת לאלדד הדני, שתי נוסחאות למדרש אלפא ביתא דר׳ עקיבא, ספר אליהו, פרקי משנה, נסהורות ר׳ שמעון בן יוחאי, הוכלות רבתי, מדרש לעולם, מדרש גדול וגדולה, נוסחה אחרת ותוס־פות לסדר גן ערן, אגרת המשיח, ברוי־תא דמלאכת המשכן, ספר נח, פרק מפרקי הוכלות, מדרש תרשא); תרב

— בהוצאת „מסדה״ בתל־אביב יצא בכרך נאה כבן שלש מאות עמודים קובץ „מתימן לציון״ בעריכתם של ישראל ישעיחו ושמעון גרודי. „בקובץ זה — נאמר בהקדמה — נתכוננו לנסות לאגוד יריעות — — על שבט גולי תימן וגאולין שבא״ — — ינוכח חיסול גלות תימן. חחולך המתקרב ולנוכח ראשית התנוצות שבי גולה זו עם שבי שאר הגלויות לחיותם עם אחד ומאוחד היושב על אדמתו כימי קדם — מתוך תקוה שירוערות אלו יאירו עיני כל איש המת־ענין בבני שבט עברי זה ויחיו אוצר ענר לאיש המרע ההיסטוריון — — תקותנו שקובץ זה יהיה ראשון לסידרת חוברות ומאמרים המטפלים בשעידה נאמנת בברבי ימי יהודי תימן בעבר ובחיות וכן באנתולוגיה שלהם. — — בעזלה זו — — טוב לעשות כה דרך שותפות בין אנשי מרע טומחים וכין צעירים משכילים מעולי תימן עצמם״. מדורי הספר: גולים וגאולים — י. ש — י (פני תימן — על תימן בכ״ה חשנים האחרונים); ישראל ישעיחו (יהודי תימן בארץ ישראל: בראשית הדרך, מיכוד „התאחדות התימנים״ ואילך, התישבות התימנים בארץ־ישר־אל), מדוב דברי עיון והקר — ש. ד. גוטיין (ביצד לחקור את שורידי תימן), שמעון גרודי (קוים לתולדות יהודי תימן במאה הי״ח; תחינוך בתימן), אברהם יערי (שתי אגרות של יהודי תימן), ר׳ יחיה קאפח ז״ל (אגרתו על נכבי תימן), יום טוב לוינסקי (מדרשים שנכתבו בתימן), א. בראואר (מברי הצדיקים וספרי תורה עושי נפלאות), גרש״ם (אפוקליפסה עברית־תימנית מהמאה הי״ט); מדוב של תעודות ובו קטעים (על פי „החבצלת״ ו„האסיף״) על התימנים; להתנחלות התימנים בבפר השלוח; מודעת התימנים על מצבם בתרנ״ה ועל היחסים בינם לבין הספר־דים; כעין ביבליוגרפיה של מאיר לוי (לדרך עולי תימן בישוב ובתנועת העכו־דה, לפי „הפועל הצעיר״ תרס״ח עד תר״פ), מנשה דבינא (תופת התנים אצל יהודי ערן, תוים למנינות יהודי תימן עם מבוא והערות), במדור רשמי מסע וספרות — ש. יבנאלי (בתימן, רשומות ממסעו לתימן בתרע״א־תרע״ב); סיפורים של אחרן צדוק (חבלי עליה), ישראל ישעיחו (פעדיה היתום), מחזה

רביעי (מדרש אגדת בראשית, תפילת ר׳ יונתן בן יוחאי, שמחואי ועואל, חיי חנוך, מדרש עשר נגויות, מדרש ביום השמיני, מדרש גלות הבלשתי, מעשיות, משלים של שלמה המלך); חדר חמישי (תפילת מרדכי, ואסיתר בלשון אדם עובר, חלום והוספות לפי גילת אסתר, נוסחה שלישית לאלקה הדני, מעשה הגמלה, מדרש קרי ולא כתיב וכתוב ולא קרי, מדרש עקיבא בן יוסף על הזיונין, בפא ואיפלדרמון של שלמה המלך, מדרש האברהם אבינו, גן עדן וגהינום, מדרשרבותיני על הפ׳ סוף, הוא עבר לפניהם, אגדת תפילת שמונה עשרה, אגדת עולם קטן, אגדתא דשמעון כיפא, מדרש ה׳ בחכמה יסד ארץ, מדרש טיב למזמורי תהלים ס״ח — ע״א וצ״ו — צ״ם וקי״ט, מדרש הלל, והוא חלק מס׳ המעשים, ענין חירם מלך צור, נוסחת אחרת למדרש עשר נגויות, מעשה דניאל, מעשיות, ליקוטי מדרשים, הגדה שבע ישראל, הוספות לחילקות רבתי, היכלות ונקרא גם חנוך, לקח טוב לר׳ טוביה ב״ר אליעזר על ברכת יעקב אבינו); חדר ששי (נוסחה שלישית למדרש הגר בה, מגילת אנטיוכוס בלשון אדם, נוסחה אחרת לאגדתא דשמעון כיפא, אגדתא דבני משה, נוסחה שניה ושלישית למעשה עשרת הרוגי מלכות, בסיקתא הדתא, נוסחה שניה למדרש עמידת משה רבנו, קונדרים אחרון ממדרש ילקוט, פרשיות ממדרש תנחומא, מדרש אל יתחלל, סדר דשרמשא רבא וסדרי היכלות, פיוט ר׳ יאשיהו, מלחמות מלך המשיח, מעשיות, שאלות ר׳ אליעזר, סעודת לויתן וסדר גן עדן ויום הדין). המסדר נעזר לאוצר זה בשבעים כתבי יד. הכתיבת: ירושלים, רחוב הטולל 5.

— למאות השע מאות שנת לפטירת רב האי גאון יצא על ידי מוסד הרב קוק בעריכת הרב י. ל. הכהן פישמן קובץ הרביי־מרעי המקודש כולו לחקירת חייו, ספריו ומפעלו של הגאון (השמתתיב הרבנים עזואיל, עמיאל ופישמן, שמחה אסף, חיים בראדי, א. גיסברגר, אפרים הראובני, ישעיה וקפסברג, יצחק זהרפ, יום טוב לוינסקי, א. קרלין). הכתובת: ירושלים, ת. ד. 6007.

— במחזור המחברים הלשוניים בעי ריכת נ. ה. טורטשינר מטעם יעד הלשון העברית יצא ספרו של א. פורת „לשון חכמים לפי מסורת בבלית שבכתבי יד ישנים". בספר ניתן תיאור מדעי של צורות הלשון העברית כפי יחודי בבל בתקופת התלמוד והגאונים. הוא בא לגלות שרידי דיאלקט של לשון המשנה בניקוד עליון (בבלי) נאמן ומדויק ומכאן אפשרות התועלת המעשית בלי שון העברית החיה לקביעת משקלים ולתידוש צורות. הכתובת: ירושלים, ת. ד. 1038.

— בהוצאת הספרים הארצישראלית ובית מכתר „[illegible]" בירושלים יצא ספר של ד״ר שמעון פרבשוב „חקרי הלמוד". הספר כולל במאה ושבעים עמודים, מאמרים ומחקרים אלה: מדרש ומערב באתר שם, על תחית מדע התורה (שיגרי מקום ושיגרי מהות, תלכות נגזרות, הרחבת גבולים), לתולדות מוסדות תתורה (תעודות בית הכנסת, בית המדרש ובית הס׳ פר בזמן התלמוד, תרביצאן) על אבסניה בתוך בית הכנסת, עיון בקורות ישיבה (חכמים), גזירה שוה בתור שיטה בלשו נית (אימתי אין אדם דן גזירה שוה, מעצמו, גזירה שוה בלשנית, גזירה שוה בלשנית מדברי אבלה, גזירה שוה בלשו נית בהתוכה בתורה), הוראה ודיון דיב עמים בגלל חזכות על ארץ ישראל, התנא [illegible] (ב[illegible]) [illegible] של רבי אליעזר), ברבי, בברה מקומות, שנונה של רבי רוסתאי, מראה מקומות. המחבר כבר הוציא ספר „שלמות היחי דות" וכן הוציא בלשון השכידות הבינית ספר „פרוטוקולי סחר של חכמי ציון לאור האמת". הכתובת: „רבנה", ב. שליכטר, ירושלים, רחוב שטרנים.

— בהוצאת „דרום" בירושלים יצא בהידור מחוור ראשון מספרו של יהודה לייב זלוטניק „מדרש המליצה העברית, אמרי חכמה ואמרי אנשי". מחוור זה כולל, בשבעים ושמונה עמודיו, את אלה ונסדרו בי אמרות, אפיגרמות ופתגמים „שלא באו עוד בספרי בעלי האסופות שלנו, או שחשבתי בי יש לי מה לחדש בהם, או להוסיף מה על דברי הרושמים שהקדימוני, שעשקו בהם. הקורא יראה כי בבלל נושאי לפתגם לאומר הוא אחרת מזי של מרבית הסופרים שעסקו בשקעוע זה. ביחוד אינו מסתפק תמיד בתפקיד שר „מראה מקום" ו„ידידא". — — הפתגם נעשה לא על ידי חיקוי והחזקה מה בות, רק על ידי בעל הלשון. — — אין בפק כל חלק גדול—של בוחן ושל „נפר ציותם" של תורה מרכם, דרוין ובריור. יש לנו לבקש ולמצוא באותו המשרון האמוני של המורים הללו לסכם תורה במשפטים, בימוים ונרבים המתקבלים עד הלשון ושנהיו חיבה להולדון חלק אינטרנראל של כל שאה ושפה — — חלק החתנים שייך, על כן, קרעתי יותר בקשר הלשון מאשר לחקר המחשבה של האומה וביחוד — — שאין הפתנים ברובם מיוחדים לאומה אחת, ויותר מזה רובם הם מוחדים זה את זה, ונושאים פנים לכאן ולכאן. ועיד דבר: הקורא יד אה כי אין נבילים ומחיצות בפני בעלי בנה הללו. בינן שמצאו לחם לבריש מח אים, הם עיבדים מדור לדור, מעם לעם, בלשון לשון, ונצאים מסרורות של חר נין ונכנסים לחיבלי הקודש, ויש שוזב אים ובאים ממקום קדוש ויורדים לשערי טומאה. אין נסתר ואין מנוס מפני הם — —".

— יצאה חוברת חדשה של „ציון" (שנה ג׳, ספר ג׳), רבעון לחקר תולדות ישראל, היוצא לאור על ידי החברה הארצישראלית להיסטוריה ואתנוגרפיה בסיוע מוסד ביאליק ובעריכת יצחק בער בן ציון דינבורג, ובה מאמרים ומחקרים של ג. אלון (הליכתו של רבן יוחנן בן זכאי ליבנה), חיים וירשובסקי (האידיי אולוגיה השבתאית של חמרת המשיח, לפי נתן העזתי ו„אגרת מגן אברהם"), עמנואל דינגלבלום (שמואל זביטקובר, עסקו איכותי בלבלה בפולין בימי חקוק תה), תעודות וציונים של פ. פרידמן (מכתבים מארץ ישראל משנות הקע״ד־תקפ״ב — ערוך מכתבים שנמצא בגנזי פרל במרגיזוק, קצת מכתבים נכתבו לוד סל פרל עצמו), א. י. בהוור (הערות ותיקונים למכתב סוחר יהודי מהמאה הי״א). הכתובת: ירושלים, ת. ד. 1062.

—בהוצאת ראובן מס בירושלים יצא ספר קטן ונעים בהכנתו זכרמו מאו אברהם יעיר ונעיבו „הרפתקאותיו של אשר הלוי". ספר מסעות כתוב בידי עצמו וניתן לפי גוף כתב חוד בצירופו הקדמה על המחבר ולגנזי חיו המופלי אים. הספר נדפס בהמשכים במוספי „דבר".

— יצאה חוברת חדשה של „קרית ספר" רבעון לביבליוגרפיה של בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים (שנה ט״ו, חוב׳ א׳) ובה, מלבד ידי עות בית הספרים, ביבליוגרפיה (דפוסי ארץ ישראל, הספרות העברית ומדע היהדות). עשרה מאמרי ביקורת, מאת ב. קלאר (על גן המשלים והחידות של מרדכי אבוקאיה בהוצאת דוד ילין), ב. שוחטמן (על „חיים נחמן ביאליק, חייו ויצירותיו" לפ. לחובין) על „אגרת ח. ביאליק" מבוגמות ומסורדות על ידי פ. לחובין) על „היסטאריש וערק" לשי אול גינזבורג), א. ריבלין (על „יהודי הסודות בארץ ישראל" לפ. ד. נאון), בנו מין מויזלר (על „ישראל בארצו" לב. צ. רובנוביץ), מ. דוכן (על „דיני ענשין" לפ. דיקשטיין), מ. פלסנר (על האלקוראן בתרגומו של יוסף יואל דיבלין), שאול ליברמן (על מסכת סופרים בהוצאת מ. הינר), וה. מ. אוכבריים (על „מדבר וארץ הבתירה" לאליהו אוירבך), מאמר של אברהם יערי (שלשה דורות של מדפיסים אשכנזים בקושטא), תעודות מגנזי בית הספרים מאת ש. אפף (שאלות ותשובות ר׳ עזריאל דאיינה), י. א. הלינג (הע רות נחמיה הין בכתב ידו לספר אש דת לר׳ דוד ניטו), תערות של ש. ח. קוק וזת. לוברמן. הכתובת: ירושלים, ת. ד. 1047.

— בהוצאת נ. ב. חבקין בירושלים ובעריכת נ. צ. מימון יצאה מחברות שנתה של קובץ לשיפור חטבע והמוסר בחיי עם ישראל „הצמחוני". בראשי תמונות א. ז. רבינוביץ וצילום מכתב ברכה שלו, בקובץ ניתנו מאמרים ורשו מות של ז. אוסטרובסקי (חזנה מבריאה), א. אלמי (תמיסר ותיופי שצמחונות), ארמיניוס (מהחמת שורדים), נפתלי אשריאל (ברוח התורה), קטה בכר (לשאלת המזון הטבעוני), ברוך י. ברסקי בין (השפעת עולם פיזיולוגית נבואות), רבקה בת אליה (סלקו את הבשר משולחן החיונות), מ. גזלבלום (הצמחו נות חזון העתיד), א. ד. גורדון (על הצמחונות), הרב גילים (הצמחונות והתמ״ך), ד. דויטש (מין פרי הדר משקת לאומן), הרב יצחק הכנשטריים (אמו שחיטתן כשרה), חובדר ויליאמס (הקדמה ל„מוסר ההזנה"), עקיבא ארוה יום (לא חרצת), אליעזר זמנהוף (על הצמחונות), נ. ב. חבקין (לעתידה של הצמחונות בארץ ישראל, ציונות וצמ חונות, רעיונות בבית המטבחיים, מתמי בארץ עד תל אביב), א. טורנייב (הצפון), א. י. ירוסלבסקי (על בית המטבחיים שבתל־אביב), תיאודור לסינג (מקאמו של מטורף), אדנה מאיר (איך לבשל בארץ ישראל), ס. ד. מוס (חזנה והתקדמות), נ. צ. מימון (תרבות רעה, יתיקון — על א. ז. רבינוביץ), נ. ב. הבסין, נתן חפשי, ב. פרבר (לחזנה הבוגר והחיוני), דניאל פרסקי (חז הצמח, איש את דעתו חיים בלעו), יוסף פרפר (הרעיון הצמחוני), שמואל פרבר (הערך הכלכלי של הצמחונות), א. ז. רבינוביץ (על שלשה דברים, מחשבת פיגול), זינה רבינוביץ (בית צמחוני בכנעת ברגר), י. רבקאי (תנועה לעמ חונות אצל הילדים), מלך ראוויטש (הזה הירין בתעמולה צמחונית), הנן רמברג (בית ילדים של ציקה מרגולין), א. שטיינמן (בעלי חיים), ניתנו שירים מאת אביריוס (המנעי בני חמותה, בתרנים רחל מאיר), ש. משרניהובסקי (שוק חדנים), ה. לוטוש (הספר על מותו של שפן, בתרנים ש. מלצר), מ. עתידיה (בחצרך ירושלים), אברהם רגלסון (חמוד ואיש) ורוב הערות וציונים. בתוספת ניתן „השלב הראשון" של טולסטוי. הכתובת: נ. ב. חבקין, ירו שלים, בצעת שאול.

— מאיר בנגסון הוציא ספר „קרנות פנסיה וקופות תמומלים, עקרונותיהן היסודיים ושיטות ארגונן", המכיל למעלה ממששים לוחות רבים של תישובי פנסיה, עורים, תנאי קרנות וכדומה, מבקש לחסביר את השאלות הקשורות בהבטחת פנסיה והבטחה חברתית: פרקי הספר: הסטרות של הבטחת פנסיה, הפנסיה ובסיסה הסטיטי, התכניות היסודיות של קרנות הפנסיה, שיטת הפנסיה הצבו רית, שיטת הפנסיה המעורבת, שיטה קוליקטיבית, קרנות הפנסיה מטעם המ דינה, הבטחת פנסיה מטעם הסדינה בהעדר השתתפות, קופות הגמולים. הספר יצא בספר מפסים מוגבל, כתורת בתב יד.

— בהוצאת בני עקיבא בירושלים יצאה בהקטוגראף חוברת שנאסף בת חומר לזכרו של ר׳ יחיאל מיכל פינס, ב״ה שנים למותו.

— בהוצאת התאגדות הסופרים העב רים „מפלס" בקראקא יצא בכרך נאה בן מאתיים ושערים עמוד ספר של מנ חם שטיין „דת ודעת, חידושי מדע". בהקדמה מספר המחבר שנתעורר „במשך השנים האחרונות לפרסם בכתי בי עת שונים פירורי מדע — — המ תוים סוג מדע מיוחד, נקודת־מוצא משמשות בעיות זעירות, אבל מאלפות, ומתוך טיפול בשאלות אלה השתדלתי לחקיף אפקים פסרותיים והיסטוריים תרבותיים, ולתת באחת תורות מתוי דולוגיות לחקר בעיות חשובות ממקצו עות שונים של מדעי היהדות". הוא מאכיר גם דברי עידוד של סופרים ויע קב בהן, יעקב פיכמן) „שהגיעוני להוד יציא את הספר הזה המיוחד במינו". מספר הדיוקים שבספר ארבעים וארבע בע (במספר שנות חיין) זהם נתונים בשבעה מדורות: אלהים ומרותיו (הבר מני „המקום" במובן אדנות אלוהית; מידת החסד ומידת הדין, מידה כנגד מידה), עבודה שבלב (תקוה טובה, מבי חת הזל או פרוטת האלמנה, תפילה מתקופת החשמונאים), מדרש ואגדה (בית המקדש עולם קטן, שלוש מתנות טובות, האפיקורסות בספרות התלמוד דית, קרבי־קבר, האדם והאדמה, במצוי לות יום), סיפרים וספרות (יסודות יד נים בספר חכמת בן סירא, היהדות והיונות, יוסף בן מתתיהו השתקן והי שכחן, הידידים מקאהיר, השפעת המדר רש על הספרות חפולנית, מתתיהו בשמו כן הוא, מתתיהו שהם והאגדה התלמודית), ימות עולם (יהודה ויון, יהודים אילי כסף בימי בית שני, פילו שמים ופילוסופיות בתקופת בית שני, ביאור השם של ספר המכבים א׳, על קדן חשור, השם **Taxo** בספר הצוצני „עלית משה", ביאור שם כר תה שנשתבחה מישראל, אפיון אבי האנטישמיים העיוניים, „תן לי יבנה והכמיה", יוליאנוס קיסר והכרזתו), השפל וידע (רעיון האהבה בספרות התליניסטיתיהיהודים, הגוע והלאום במשנת פילון האלכסנדרוני, ר׳ סעדיה גאון על הלאומיות העברית, הרצון האלהי אצל ר׳ שלמה בן גבירול, לתור רת הסביבה של ר׳ יהודה הלוי, האר יסטוטליות והיהדות בפילוסופיה הי הודית לפני הרמב״ם, הרמב״ם והארי סטוטליות, לבעיית חירות הרצון אצל ר׳ חסראי קרשקש, דון יצחק אבדר נאל לאור תקופתו ותקופתנו, ישראל והעמים בתפישת דון יצחק אברבנאל, אהבת אלהים אצל דון יהודה אברבנ אל, לשאלת האהבה השכלית של אל הים אצל שפינוזה, הציונות של ברוך שפינוזה), חינוך והוראה (החינוך הי הודי במצרים בתקופה החלניסטית, המומנט הארצישראלי בחינוך הכללי שלנו), חוספות ורשומות, מפתח השי מות והענינים.

הערה: ריבוי הספרים מכאן והעדר המוספים בשבועות האחרונים מכאן גרם לתרחבת המדור הזה עתה, אולם גם לאחר ההרחבה לא נפקדו, מקוצר המצע, ספרים וקונטרסים חרבה ויאזכרו בגלוי נות הבאים.

תיקון

בפרסום מכתבו של י. מ. פינס (מוסף, ב״ט באדר ב׳) נשמטה תתי־בת, כי לפי שהעיר מר א. דרויאנוב לאברהם שרון תוקנה שגתיהתאריך, ההרמ״ד, על ידי זד (הכתב הוא אחר) והיא לא נכונה. גדרה נוסרה בשנת תרמ״ח ובמכתב מדומר כבר על הוישו בים בה.

תערוך האתראה: ב. כצנלסון.

במערכות עבודה ועובדים

— בהוצאת מרכז לתרבות של הסתדר רות העובדים יצאה חוברת בת ששים עמודים, מנקודת כולה מאת מ. שארר על יוסף אהרונוביץ, חייו, דרכו ופעלו. (פרקים נדפסו ב„דבר").

— יצאה חוברת „תלמים" ובה רשי מות על הפרק (במערכה), הבחירות לועד יה הקלאית, העליה לחניתה, עשרים שנות החלוץ, לזום השנה למותו של יוסף אהרונוביץ, הדם תחת אדמה, הפירוד במוסדות החינוך, חירות בי אמריקה), מאמרים של יוסף אהרונוביץ (שאיפתנו, תקציב יוצר), ש. דיין (ישוי בת הועדה פועל הצינוי), עמיאמף גילי עומיץ (שאלות ציבוריות בחינוך ילי רינו), ה. שרייבמן (הפועל במושב), ש. שטרנברג (לשאלות הועידה החקלאית), יוסף שפירא (זעקת הארגונים), דוד גרש (לזיכרון דרבנו), א. ינאי (לני לבנינו), נדליה גלר (מכתבים לאח), מיפאר על צבי ליברמן (נשמים), סקי רות ומכתבים של שאול (נשתיים בבית שערים), יצחק שומן (הפלחה ומשק המכונות בבית שערים), אהרן שיר (פלגנית ארגון בורוכוב בכפר יונה), ציונים לנעדרים מאת י. בלוך (ארוח מקלד), ד. ש. (אהרן בן יהושע), כרוך ניקה.

— בהוצאת הסתדרות „נורדוניה" יצאה בתל אביב חוברת של המשחי עשר שירים מאת לוי בן אמתי „בקבי לת". הקדמה של חנחנת „נורדוניה" אומרת: „בחוברת זו באים שירי קבו צת, שכותבו מתוך יצירותיו של אחד מאנשי הדגנות ומגמתה להעלות, באמר צעות הפיוט הלירי, מרמותם של היי קבוצה בחזון ובמעשה". השירים: לדגנות, בוקר אביב, לאחר התולש, בקי ביצה, שבת בקבוצה, רחמים, עם ילי רים, רגעי אושר, משאבים על הירדן, בחצור, הרפתנות, השיר לדור עולה, בשובי, „הנצה" ברגנים.

— ליובל העשרים של „החלוץ" הוציא הקיבוץ המאוחד חוברת „החלוץ" גבה מאמרים של ב. בצנלסון (לקראת הימים הבאים, על „החלוץ"), י. מרמור פלדוד (מועלי אדץ ישראל), א. דוב קין (פורצים ועולים), י. אבוצמירם (דרך הדרגי קוקן), י. רונגיצקו (בקיבוץ לודן), ואב לוינזון (עליה), יהודה יערי (הנכי בארץ ישראל — סיפור), רן פינס (תלי חי שבדוסיה), משה ברסלבסקי (בדר בים), משה בסוק (ראיתי, אחי, דברבם — שיר), א. זרנובסקי (בקיבוץ לודן), ל. לוינה (על מפעל התשרה), דב שטוק (מקדמי אשמורות), ח. בן אשר („חירות"), שלום גורם (לדמות תנר עתני בגרמניה), י. שבנקין (חינוך לדמות האדם והפועל).

— יצא ברפום גליון (מס׳ ד׳) מוגדל של ידיעות מועצת פועלי הדרת המוקדש לסקירות ולסיכומים מפעילות המועצה בתקופת 1934 ו׳ 1938 לקראת הבחי רות למועצת הפועלים.

68

עמר

מחיר הגליון 4 מא"י

„OMER"

העורך: י. יציב

המו"ל: מ. קרופניק

תל-אביב, מוצ"ש, ו' באייר תרצ"ח
7 במאי 1938

בית הספר המקצועי למסחר
ע"י „מרכז מורים מוסמכים" — רחוב בן־יהודה 169

ב־15 למאי ייפתח **קורס קיץ למסחר** למשך 4 חדשים — קורס בקר, צהריים וערב.
נפתחות קבוצות חדשות לאנגלית ולערבית (למתחילים ולמתקדמים)
ההרשמה: רחוב בן־יהודה 169 8 — 10 בבקר, 6 — 9 בערב.

„מנצ'סטר גרדיין" מבקר את יחס הממשלה לבית הלאומי ולבטחון בארץ

לונדון, 7 (פאלקור). במאמר ראשי ב„מאנצ'סטר גארדיאן" מהיום נאמר, כי הקמת הבית הלאומי היהודי היא חובה, הן מבחינת החוק והן מבחינת הכבוד. ואף אילו לא היתה צרת היהודים במרכז אירופה ובמורדות גדולה כל כך, עד ששום דבר, לא חווים, ולא דין ולא רחמים, אינם יכולים להציל אותם שם מרעתם.

אי הבטחון בארץ ישראל יימשך כל זמן שלא יבוא קץ לתיסכיסה של הממשלה, וכל זמן שהטרוריסטים מאמינים שקשיות ערפם תביא להם נצחון.

העתון מבקר את הממשלה הבריטית שאינה משפיעה על הממשלה הצרפתית לריסון פעילותו של המופתי לשעבר, היושב בביירות.

העתון משבח את רוח הגבורה היהודית, כפי שנתגלתה כעליה לתביתה, ומסיים דבריו בהבעת תקוה, כי תימצאנה ארצות אחרות להגירת היהודים. העתון מקוה, כי אמריקה תחקוק בשאלה זו בועידת למען הפליטים.

יהודי הונגריה נאבקים ברוע הגזרות

פראג, 6 (סט"א). העתון הצ'אכי „ליידובי נוביני" מודיע מבודאפשט, כי הממשלה האנטי יהודית מהווה סכנה גדולה לחיי בית הונגריה. התושבים היהודים גילו התנגדות מלוכדת. כל היהודים נמנעים מלבקר בתיאטראות, במסעדות, בבתי הקפה ובקולנוע. ששה תיאטראות לא ערכו כלל את ההצגות בימי החג מחוסר מבקרים. קול הקורא מטעם הקהילה היהודית בבודאפשט נגד התנהגות זו לא הועיל.

במחוזות רבים חדלו היהודים אף לעשן. כמה מפעלים יהודיים גדולים הודיעו מלכתחילה, שאין להם כל אפשרות לפטר את הפקידים והעובדים היהודים ולקבל נוצרים במקומם. באין ברירה יועברו מפעלים אלה ותוצרתם לארצות שכנות, במקום הסניפים הנמצאים שם מכבר.

בודאפשט, 6 (סט"א). בבית התחתון של הפרלמנט ההונגארי נפתח אתמול הויכוח על החוקה מאנטי יהודית. דברים חריפים נגד החוקה השמיע ד"ר קארול ראפאי, מנהיג האופוזיציה הליבראלית. הוא הכריז שמטעמים קונסטיטוציוניים, סוציאליים וכלכליים לא יסכימו הליבראלים והראמוקראטים בשום אופן לחוק זה ויציביעו נגדו.

הציר טיפור אפהארט, ראש סיעת התקלאים הכלתי תלויים, השמיע את הוא דברי בקורת לכמה סעיפים בחוק זה, דרש תיקונים מסויימים, אבל הודיע, כי הוא והבריו יצביעו בעד החוק. הויכוח בבית התחתון יימשך כמה ימים, מחכים להצבעה בסוף השבוע הבא.

קודריאנו נמסר למשפט צבאי

בוקארשט, 7 (מיוחד ל„דבר"). נסתיימה החקירה המוקדמת נגד קודריאנו. הוא נמצא אשם בבגידה במולדת, בבוגדנה לרצה ובמסירת ידיעות למדינה זרה. בקרוב יועמד למשפט צבאי. מתוך המעורות שנמצאו ברשותו זאצל חבריו (בידוע, פורות מפלגתו ורבושה הנחרם) הוכח שמסר למדינה זרה תכניות צבאיות של רומניה. במעשהו זה המיט סכנה על מחלקת הבטחון (סיגוראנצא) של רומניה. נתברר גם שקודריאנו אר־גן אגודה חשאית מזוינת שמטרתה היתה מיכור השלטון. לפי החוקה החדשה עפוז לו מאסר עולם (משפט מות אין ברומניה).

מרכז לגירות ערך ארצישראליים
מבשיר לגיוס הון השקעה

נסיון חשוב ליצירת כלי חדש לחזקת הון השקעה לארץ נעשה בשנה האחרונה עם יסוד מרכזם להשקעות בגירות ערך ארצישראליים — מודיע ארנסט כהן בחוברת האחרונה של חירהון הכלי „פלשתין אנד מידל איסט".

המוסד, בנוי כדרך ה„יוניט טרוסט" האנגלים, מתרכז בצרור נבחר של 25 גירות ערך ארצישראליים. (אגרות חוב של הקק"ל, חברות התישבות, חברות תעשיה, חברות למשכנתאות וכו') ונתן חלק לפי צורות ההשקעות בשעורים דלקמן: גושים צבוריים (הקק"ל וכו') — 16,7 אחוז; חשמל — 5.2 אחוז; בנקים לאשראי — 14.6 אחוז; בנקים למשכנתאות עירוניות — 13.9 אחוז; חברות קרקעיות — 7.5 אחוז; חברות התישבותיות — 2.5 אחוז; חברות לאשראי חקלאי („גיר", „פאזא") — 12.3 אחוז; תעשיות לצרוך כותי (כחושתן") — 7.8 אחוז; תעשיה חיונית — 9.9 אחוז; תעשיות קירור — 2.6 אחוז; חברות השקאה — 2.4 אחוז; ספנות — 3.6 אחוז. 6

חריות הנכי של הטרוסט הגיע לשנה זו עד 9.4 אחוז.

בספרות הציונית־כלכלית דברו כבר מזמן על מוסד כזה כעל מכשיר רב ערך לגיוס הון של בעלי אמצעים ביניגיים בדרך של השקעה בטוחה ונוחה. אם התפתח עכודתו של הטרוסט בצורת ריצויה, עתידה זו לשמש תוספת כוח השובה לתכונת המשק הארצישראלי.

אשור פסקי דין

מפקד הצבא אישר את משפט המות שהוציא בה"ד הצבאי בחיפה במושבו בשכם ב־3 במאי על עבראללה מוחמד אבו גרדה מכפר באקה המערבית שבנפת שכם, על שנשא אקדח וברורים וירה על שני ערבים ופצע אחד מהם.

כן אישר המפקד את פסה"ד למאסר 5 שנים שהוציא בה"ד הצבאי בירושלים על עבדול קדר עבד־אל פתח שלומה ג'ולאני מכפר תפו שבמחוז ירושלים. הנאשם נידון ב־4 במאי על החזקת 41 כדורי־רובה.

תאונת דרכים בירושלים

התנקשות מכונית קשה היתה בירושלים ביום ו' אחה"צ. מכונית סגן דוד אדום שנסעה להגיש עזרה במאה שערים התנגשה בשובה במכונית משטרה ליד תחנת המשטרה במאה שערים. מכונית המשטרה היתה פתוחה ו־4 שוטרים ערבים ישבו בה נפלו ונפצעו. נהג המכונית של מד"א הגיש מיד לפצועים עזרה ראשונה ואת נלקחו לבית"ו הממשלתי. מצבם לא קשה. שתי המכונות ניזוקו.

תחרויות השבת

שוב שעתיים של משחק מלבב ומותח ללא הכרעה
הפועל ת"א — הפועל חיפה 1:1 (0:1)

קהל אלפי מסתכלים מילא את מגרש „הפועל" בתל־אביב בהיפגש שנית שתי הקבוצות של „הפועל" לתחרות הציר הגמר לגביע הארצי.

גדלת הפעם כקרנות קהל המבקרים, מאחר שהתחרות הקודמת נגמרה בתיקו. הקבוצות הופיעו הפעם בהרכב שונה מזה שבפעם הקודמת.

בשורת החלוצים של קבוצת חיפה הוזפיע הפעם כהן. חופר מילא את מקומו של דיקלין.

מקבוצת תל־אביב נערכו מאיר ונורדלמן. זה האחרון נפצע במשחק של „הפועל" עם „המכבי" ת"א. במקומם הופיעו זימון, מלמוד וגבאי כמגין. משחקם של אלה לא חכויב.

מתיחות קהל המסתכלים הגיעה לשיא את לאחר שהמשחק חער נגמר בתיקו (1:1), ובשהיה הכרח להוסיף הצי־שעה למשחק.

וזה הרכב הקבוצות:

חיפה: קלמן, בודנשטין, אבנר, בן־עמי, פוסס, חיפר, מנדלבוים, שטרן, שוקה ובהן.

תל־אביב: מליקה, גבאי, דורן, ז'מפה, יוחנן, רבינוביץ, שלמה, בוצ'קה, פופס, זימון ומלמוד.

קבוצת תל־אביב פותחת בהתקפה מול השמש. בעיטותיה ומסירותיה יפות ומחושבות הוא מסכנת את שער הריב במשך דקות מספר. אך גם בני חיפה אינם „קטלי תניא". צירופי חלוציה יפים. מנוי תל־אביב עבדו במרץ ובמסירות והדפו כל התקפה. על שטרן שומרים בשבע עינים.

לאחר כמה התקפות של קבוצת חיפה, עוברת היזמה לקבוצת תל־אביב. הלוציה בועטים ותקופים אך ללא תוצאות. שתי בעיטות חזקות של מלמוה פוגעות אחת במשקוף והשניה פוגעת ל...ידי השוער סליין.

שלמה היה פעיל למדי. סמוך לגמר מחצית המשחק הראשונה, מעביר זימון את השער הראשון בזכות מסירה נאה של שלמה.

במרבית הזמן של המחצית הראשונה שלטה קבוצת תל־אביב, כשהיא מסכנת מדי פעם את שער הריב.

במחצית השניה של המשחק עוברות התקפות תלויות, מקבוצה אחת לשניה. בהגיעי המשחק האחרונים התעוררה קבוצת חיפה וסיכנה את שער תל־אביב. בעזרת מכת־עונש ממרחק רב מצליחה קבוצת חיפה בעזרת שטרן להביעיע שער אחד לזכותה.

מחצית השעה שנוספה למשחק לא הביאה כל תוצאות. והתיקו נשאר.

הנה כי כן, נראה בקרוב שוב את שתי הקבוצות בתחרותן במשחק הציר הגמר לגביע.

חדשוני — שפט כהלכה

ג. ה.
אבשלום, פ"ת — המכבי, ת"א 1:1 על מגרש הפועל

הפועל „הכובש" — הפועל אילה 2:3.
הפועל „עמל" — הפועל עלית 1:0.

ראש הכנופיה עיסא באטאט נהרג בהתנגשות עם המשטרה בשומרון

הגום בצהרים פרסם מרכז המשטרה בירושלים את ההודעה הזאת:

במשך 24 השעות האחרונות היה מקרה אחד של התנגשות עם כנופית מזוינת בנפת השומרון. המשטרה הרגה אחד מאנשי הכנופיה שוהה ונמצא שהוא ראש הכנופיה עיסא באטאט. לא היו אבדות למשטרה.

היו 4 מקרי ירויות על מכוניות בדרך נצרת־טבריה. אחד הנוסעים נפצע בפצע ירי על שכם ועל נצרת ודמלה.

ניתקו טלפונים ליד עכו ובדרך שכם־ג'נין.

פורקו פסי מסלת הברזל ירושלים־לוד. שוד מזוין היה בכפר אחד שבמחוז ירושלים.

ביום ו' פרסמה המשטרה את ההודעה הזאת:

במשך 24 השעות האחרונות היו שני מקרים של נסיון לרצח, אחד — בשעה שכנופיה מזוינת ירתה בשומר עדבי בכפר ליד שכם והרגה את מומו, לחיעיני — בשבעל הנות ערבי בחיפה פירב לתת כסף לאדם בלתי ידוע שנכנס לחנות.

היו 8 מקרי ירויות: על שני כפרים ערבים בנפת טבריה ועכו, על שלושה ישובים יהודים ליד חיפה, נצרת וירושלים, על משמר משטרה בדרך עכו־צפת ועל תחנת המשטרה בסג'רה ובכפרבר. ניתקו חוטי טלפון בדרך ירושלים־יפו, ג'נין ועפולה.

מתחת ל„טרולי" צבאי במסלת הברזל ליד עזה נתפוצץ מוקש שלא גרם נזק. שוד מזוין של כסף ונרכי אוכל היו בשני כפרים ליד ירושלים וליד חיפה.

עיסא באטאט פושע מובהק, עמד בראש כנופיה ששמה פעולתה היה כין דהריה לחברון. רצח את הארכיאולוג האנגלי סטארקי, ערך את ההתנפלות הידועה על תחנת המשטרה בהרהרה. שבת נשדד הנשק. הוא כרת מבית המאור בירושלים (נאסר על שני פשעים פלילים) ובמשך הדשי פעולתו התנגש פעמים אחדות עם הצבא והמשטרה ותמיד שדד פלחים בסביבות חברון.

תגרה עם כנופיה בכפר זיתא
נפגעו שלשה ערבים

פלוגת הצבא שיצאה בלילה להדי ברכור חונה עדיין במקום.

אתמול ב־4 אחה"צ יצאו כמאה חיילים לצד זיתא אשר בסביבת הרהרה ברכור. כאשר התקרבו לכפר ירו עליהם משם. הצבא השיב באש הזקה. השתתפו גם הפלוגות הנמצאות בהרים. נפגעו שלושה ערבים. גורל שנים לא ידוע. אחד, שנפצע בשלשה מקומות הספיק עוד לרוץ ששה ק"מ עד הכפר, אך נתפס והועבר באוטו צבאי לחדרה. שם חוגשה לו עזרה והועבר לבית החולים הממשלתי בחיפה.

יריות במערב ירושלים

ביום ה' בערב נורו 20—25 יריות מצד ההר הפונה לעין־כרם על השכונות יפה־נוף ובית הכרם בירושלים. למחרת בבוקר חקרה המשטרה ומצאה את עקבות המתנקשים. לפי החשערה — היו 4. נמצאו גם כ־20 תרמילים במרחק של 250 מטר מהשכונות הנ"ל.

יריות על כפר חטים

ב־10.40 נורו כ־40 יריות על כפר חטים; כנראה ע"י אותה הכנופיה. הכנוטרים לא השיבו אש והמתקיפים חדלו. הודיעו על המקרה למשטרת טבריה שבאה הבוקר. במקום נמצאו 22 תרמילים ריקים, ברמניים ותורכיים. המשטרה ממשיכה בחקירה.

חיפושים בשומרון

אתמול אחר הצהרים עדכו המשטרה והצבא חיפושים במכוניות שעברו בציר ביש המרכזי חיפה—תל־אביב בקרבת המקום שבו נהרג לפני זמן מה קצין אנגלי.

חלילה נערך חיפוש בערערת ליד כרכור. השתתפו פלוגות צבא ומשטרה, סגן מושל המחוז קרוינגר ומפקח משטרת הכפרים קלמן כהן. אצל ערבי אחד נמצאו בששה ק"ג אשלג והוא נאסר. תוצאות החיפוש לא נודעו.

הנציב העליון ברחובות

ה. מ. הנציב העליון ובתו עם שתי אורחות, ביקרו ביום ו' במכון „זיו" ברחובות. הגיעו למכון ב־11.20 ושהו שם עד קרוב לאחת. ביקרו בטיוחד במעבדה של ד"ר וייצמן וסעדו על שולחנו את ארוחת הצהרים. את הנציב ליוה משמר חזק.

יריות על מכונית של חברת הנפט
נוסע אחד נפצע

הנהג א. כהן מתל־אביב הודיע הבוקר ב־7.45 מתחנת המשטרה בפג'ת למשטרת טבריה, כי בנסעו הבוקר אחרי מכונית של חברת הנפט הנפצ הערבאית הרגיש לא רחוק מלאביה ב־15 איש מזוינים שירו למכונית של החברה 16 יריות.

אחד מנוסעיה נפצע בשבר זכוכית. הוא התקרב למכונית ורצה להגיש לפצוע עזרה ראשונה, אך המכונית המשיכה בדרכה לנצרת. משם יצאו למקום שלוש מכוניות משוריינות.

הוצת רבוש יהודי ליד עזה

„פלשתין" מודיע, כי „אלמונים" הציתו טראקטור של יהודי בכפר סומיל (נפת מגדל־עזה). לבעל הטרקטור אלפיים דונאם מאדמת הכפר. הטראקטור והציוד שבו עמד היו למאכולת אש. מעריכים את הנזק ב־500 לירה.

פעולות צבאיות חזקות בנפת טול־כרם

„פלשתין" מודיע, כי הוטל עוצר לשעות הלילה (מ־7 בערב עד 4.30 לפנות בוקר) על טול כרם מפני הפעולות הצבאיות המוגברות בכפרים אשר בנפה זו. שורה של חיפושים והקפת הרים ומקומות נעשו בנפה.

גם בשוייקה הוטל עוצר. בשעת חיפוש נמצאו בגניהו של פארס נימר אדיב כדורי אקדח (ראה שבכמות גדולה, כי העתון אינו מודיע על המספר — המעתיק). כן נמצאו בתוך הרמים ותנסדת שמהוון לגנריה תרמילים ריקים הנועדים למלוי. בעל הגנריה ואחרים מבני הכפר נאסרו והובאו לטול כרם.

צבא חונה בהרים המזרחיים של כפר פרעון. כרנאבה חונה הצבא בבית הספר, ומגנו משקיף על הסביבה. כן בא צבא למקומות אחרים. אוירונים טסים מעל תחרים והכפרים.

תגרה עם כנופיה בכפר זיתא
נפגעו שלשה ערבים

פלוגת הצבא שיצאה בלילה להדי ברכור חונה עדיין במקום.

אתמול ב־4 אחה"צ יצאו כמאה חיילים לצד זיתא אשר בסביבת הרהרה ברכור. כאשר התקרבו לכפר ירו עליהם משם. הצבא השיב באש הזקה. השתתפו גם הפלוגות הנמצאות בהרים. נפגעו

„אחדות לאומית — צו השעה לארצות הדימוקרטיה"

לונדון, 7. אנתוני עדן, נאם אמש בפני בוחריו במחוז תבחירות שלו ואמר, כי אחדות לאומית דרושה עכשיו יותר מתמיד לשם מילוי כל החסר וציוד האומה והמדינה מחדש בכל אשר היא צריכה לו. וזהי תביעת השעה שתרמוקראטיה מוכרחה לקיימה אם היא רוצה לעמוד במבחן בתקופה חמורה זו.

לונדון, 7. המיניסטר אינסקיפ הודיע אמש בפרלמנט, כי הממשלה הוכיחה בכמות גדולה של מכונותיריה מטיפוס „בראן" בבית החרושת החדש שנוסד זה עתה בפאנאדה.

הוסכה זו באה לא מתוך „קוצר־ראיה" או אי יכולת מצד התעשיה המקומית אלא כהוכחה ממשית לשרים האמיצים ויחסי הגומלין בין בריטניה והדומיניונים.

הסכם אנגליה־אירלנד אושר פה אחד בשתי הארצות

לונדון, 6. בית הנבחרים קיבל בקריאה שנית פה אחד את חוק המאשר את הסכם אנגליה־אירלנד.

דובלין, 6. בית הנבחרים האירלאנדי קיבל פה אחד ששה הוקים המאשרים את ההסכם האנגלי־אירי.

מוסוליני מפגין בפני היטלר את רוב כוחו וגדולתו

רומא, 6. היטלר צפה היום במשך שעתיים, בחברת המלך ומוסוליני, בתהליכת 30 אלף אנשי־צבא איטלקים מכל הסוגים. מתוך 8 מיליון החיילים, שמר מוסוליני יכול, לפי דבריו, לגיים עם קרי־אה ראשונה בשעת חירום. מלבד תפרשים ו־400 תותחים ומכונויות מיוחדות חדשות ביולו צוילינדרים של נאו. את צבא המוטבות יצגו פרשים ערבים, שתי פלוגות ספאהים ושני סקדרונים של פרשי לוב. כדור־פורח לנישוש הועף אל מול היטלר ושני קציני הכדור הצדיעו מתוך הגונדולה לעבר הדיקטטורים.

פאריס, 6 (ר). עתוני פאריס מטעי מים שהפנגת כוחו הצי של איטליה עשתה רושם עצום על היטלר. „פיגארו" מעיד, שהיטלר משוכנע עכשיו כי איטליה על 100 חצוללות, 4 אניות־המלחמה הגדולות ואניות הסיור, המשחית והמוקש הרבות שלה — הוא בעלת־בריתה רבת־ערך הראויה למקום נכבד בים התיכון ותחת שמי אפריקה וכן כאירופה עצמה.

רומא, 6 (ר). לפרטל פיאטרו באדוליו ראש המטה האיטלקי ולגנראל פון מיטל ראש המטה הגרמני היתה אתמול שיחה ממושכת. אומרים שדנו במצב הכוחות הצבאיים לאורך גבול הבראנאר.

נציגי אגודות בעלי התעשיה הגרמניות והאיטלקיות סיימו את השיחות בדבר שיתוף־פעולה כלכלי אמיץ יותר.

הפגנת מחאה של הואתיקן

עיר הואתיקאן, 6 (ר). האפיפיור בקר ש„במשך זמן בקורו של היטלר ברומא יהיו הגלרית האמנותית וחמוזיאון של הואתיקאן נעולות בפני הציבור".

שמחים לרפיון ההסכמה הקטנה

ברלין, 7. „דיפלומאטישא קורספונדנץ" כותב היום כי לגל השינויים החשובים במערכת הכוחות הפוליטיים באירופה אבד לגוש ההסכמה הקטנה רוב כוחו וחשיבותו.

„לוקאל אנצייגאר" טוען ש„פראג ניסתה להטיל את מעמסת הבעיה של המיעוט הגרמני על שכם אחרים ונסיון זה נכשל בעיקר בזכות עמדתה הקרירה של יוגוסלאוויה".

הסינים כובשים ומתקרבים לפקין

האנקאו, 6. מזרחה ומערבה לפאקין עברו הסינים להתקפה ותם מתקדמים בכיוון לעיר בירת „הממשלה הסינית" ביאפאנית בצפון סין. בסביבות נאנקין נמשכים הקרבות. ליאפאנים נגרמו אבידות קשות.

מורדי ספרד חדשו התקפה בחוף הים

סאראגוסה, 7. צבאות הגנרל פראנקו פתחו בהתקפה חדשה במטרה להרחיב את רצועת האדמה שבידיהם לאורך חוף הים התיכון בין ואלנסיה לבארצלונה.

המצב הכספי של צרפת משתפר

פאריס, 7. יורעי דבר משערים, כי במשך היומים האחרונים חזרו לצרפת כ־85 מיליון פראנק והמצב הכספי במדינה משתפר והולך.

שער הפראנק היה היום בבורסה: 178,25 ללירה.

בועידת מפלגת פועלי א"י

לאחר הרצאתו של ר. רמז על ההסתדרות, ביום ו' לפני הצהרים, נפתח הויכוח בסעיף זה בדברי י. דובדבני. אחריו דיבר ארוכות י. טבנקין. השיב למערערים על הנושיות בתוך המפלגה הרואים את התחלה בפעילות של הגנשים ההתישבותיים. הוא הגדיר את מהותו של הקיבוץ המאוחד והפקידו בתוך התנועה.

אחרי הצהרים נמשך הויכוח בשאלות ההסתדרות והמפלגה.

בישיבה זו היו שעות של התרגשות וסערה בשל הרכב הוערות. ב. רפטור הביא הצעה של ועדת ההכנה, שנבחרה מטעם מרכז המפלגה, והיא לבתור שלוש ועדות: ועדה מתמדת, ועדת ארגון, ועדה לאישור המנדטים של הצירים. הקצעת אושרה ע"י הנשיאות. מספר חברי המתמדת לפי הצעת זו — 65 ובהם חברי הנשיאות. הוזבאו בחשבון כל הפלגים והנוגים והסניפים. לועדת הארגון — 42 חברים ולועדת המנדטים — 8.

י. אורלסון הציע שכל עשרה צירים יבחרו אחד לועדה המתמדת. היו גם הצעות אחרות, לשינויים בהרכב ובמספר. לאחר בירור ממושך והצבעה נרשית — נקבעה ועדת מתמדת של 49 מלבד חברי הנשיאות. לה יסופחו אחד אחד מצירי תל־אביב, ירושלים הבחרות הסוציאליסטית שיערערו על באות כוח מקומם.

הישבת נועדה לעבודת הוערות. כל הבוקר ישבו הועדה המתמדת והוערה הארגונית יחד — למעלה מ־100 איש — לדון ביסודות ההרכב של המוסדות המרכזיים שיבחרו בועידה, לפי הצעות שהוכנו מראש ע"י ועדת הכנה.

ישבת המליאה הערב בשע — נועדה להרצאות.

השביתה בטברית פסקה היום

ה„שפאפ" ניסו לחברית לפגוע גם היום את המנויות, אבל לא עלה בידם.

קטטות בכפרים

בכפר כדר פרצה הבוקר קטטה, ערבי אחד נרגם באבנים ונדקר בסכין. סיבת הקטטה היתה — עגיני קרקע. הפצוע הועבר לבית החולים הממשלתי בטבריה.

במגדל הערבית ליד טברית פרצה אתמול קטטה, נפצעו שנים, והועברו לבית החולים הממשלתי, סיבת הקטטה — משפחתית.

פליטי ספרד עוברים בגבול צרפת

ספורט לעם

במה לתרבות הגוף

זעקת החינוך הגופני בארץ

ד „שליש מילדי בתי הספר בירושלים נמצאים במצב גופני עלוב, וזה בבתי הספר במקומות אחרים אין המצב טוב בהרבה מזה".

זו היא אחת המסקנות של ד"ר ארנסט סימון במחקרו „החינוך הגופני בין ילדי בתי הספר בארץ ישראל", שנתפרסם עכשיו בחוברת המכבי העולמי בלונדון.

בין שאר המסקנות אנו קוראים: „16% מילדי בתי הספר בארץ ישראל אינם מקבלים שום חינוך גופני, 68% מקבלים רק שעור יחידי בשבוע, ועל פי רוב בהדרכת מורים בלתי מנוסים במקצועם. בשיטה זו יש אולי משום הרגעת תמצפון, אך שום התקדמות אינה אפשרית בה. מן ההכרח שיבוא שנוי מהלט ביחסם של מוסדותינו הלאומיים לשאלה חיונית זו לדורנו הבא".

כגלונות הבאים נביא מספרים סטטיסטיים אחדים מתוך המחקר החשוב הזה.

שבוע ספורט בארצנו

אליפות טנים — השוקחן בא"ש ב-20 — 21 למאי תערכנה תחרויות לתואר האליפות הארצישראלית בטנים-השולחן, במועדוני „אציל" ו„מכבי" ת"א. כל האגודות הרוצות להשתתף בתחרויות אלה צריכות להרשם עד 17 למאי אצל מזכירות הועדה, גרת' לונבלום 23, קומה ב'.

יתחרו גברים יחידים וזוגות, נשים יחידות וזוגות מעורבים. כל משתתף יבול לתרום לאיזה מחלקה שהוא רוצה, כי ישתקו על אליפות מחלקה א' וב'. סם ההשתתפות 30 מיל ליחידים ו-50 מיל לזוגות ומעורבים.

תחרות גומלין בקליעה למטרה

בשבת 30.4.38 התחיימה במגרש הקליעות של אגודת הצעירים בהר־הכרמל תחרות גומלין בין נבחרת אגודת הצעירים בחיפה והמשטרה הבריטית בחיפה, שנסתיימה גם הפעם בנצחון הצעירים.

התוצאות: אגודת הצעירים — שכיבה 214 נקודות; עמידה 163; קליעה מהירה 280; ס"ה 657. המשטרה הבריטית — שכיבה 219 נקודות; עמידה 155; קליעה מהירה 269. ס"ה 643 נקודות. התוצאות הטובות ביותר השיגו מטעם המשטרה מפקד משטרת חיפה מר מסגרב 91 נקורות וסרג' קולוגוב 93 נקודות. מטעם אגודת הצעירים השיגו את התוצאות הטובות ביותר מר ילין 96 נקודות ומר שפטלר 94 נקודות. אחרי התחרות ערכה המשטרה מסיבה נאה במלון זלצמן.

מורים ליטשפורד בא

לתל־אביב בא המתאבק היהודי מורים ליטשפורד, רבן דרום אפריקה, שתפס את המקום ה־1 באולימפיאדה באמסטרדם. הוא בא מלונדון, דשם ניצח ב־18 תחרויות מבין 20. הוא ייצג גם את רבן אנגליה, טוני באר. יופיע בתחרות עם דודי דאטון מאמריקה, בגרמניה.

המתאבק שארמן לארץ ישראל

שמענו, כי בן־בן שארמן, המתאבק היהודי־אמריקאי המפורסם, שביקר בארץ ישראל, הופיע עכשיו בלונדון נגד המתאבק ארנסט ציבסקי ונצחו בשתי דקות.

בעוד כמה שבועות יבוא שארמן לארץ ישראל וכאן יתחרה עם אחד המתאבקים בעלי השם.

הכדורגל בעמק הירדן

התחדו קבוצות הנוער של דגניה ב' — אפיקים 0:1; דגניה ב' — אשדות־יעקב 0:3; דגניה ב' — דגניה א' 0:0, אפיקים — אשדות־יעקב 1:0, דגניה א' — אפיקים 1:2, אשדות־יעקב — דגניה א' 0:0.

דגניה ב' מובסגרים — חיל התעופה בצמח 2:1.

סיני אלוף הטנים הבריטי

לונדון — (ה) — בתחרות הגמר לאליפות בריטניה הגדולה בטנים שנערכה בבורנמאות בין הסיני קוסינסקי ואוסטין, ניצח קוסינסקי. זה הוא הסיני הראשון שהוכתר כתואר האליפות הבריטית בטנים. אוסטין שגה כמה שגיאות וקסינקי ניצל אותן בשלמות.

המוסר בספורט הגרמני

ברלין, 5 (ר). ב־14 במאי יערך המאנים הגרמני, הנאשם בהתנקנות משפט נגד נוטפריד פון־קרם, אלוף בלתי מוסרית.

תחרות בוכס „הפועל" — „עתיד"

הערב נערכת תחרות ידידותית בבוכס בין „הפועל" ו„עתיד", בבית „הפועל", רח' נחמני 4. אלה הן הזוגות שיתאגרפו: דניאל — סעדיה, מזרחי — דהרי, יעקבי — שטינפלד, קראר — אריא, דילונסקי — אפל, ברוכשטין — ספיר, עזרא — בירנבוים.

תחרות בינלאומית בבוכס

מתנהל מו"מ עם אגודת הבוכס במצרים ברבר תחרות בין נבחרת ארץ־ישראל ובין נבחרת מצרים, ביניהם נפוסי, תידוע יפה לקהל הארצישראלי. סבורים שתחרות זו תתקיים לאחר גמר התחרויות לאליפות ארץ ישראל במתלקה א'.

יחס תרבותי

מאגודת המכבי בתל־אביב קיבלתי אגרת ובה כתוב לאמור:

„ועדת מחלקת הכדורגל של אגודת מכבי תל אביב מתכבדת להודיעך, כי החליטה לכבדך בתואר חבר־כבוד של המחלקה לאות הוקרה על שרותך ועזרתך לאגודה ולמחלקת בפרט, ומתכבדת להוסיף, כי חברטים המצורף משמש רשיון כניסה לישיבה על היציע במגרשי הספורט שלנו ושל „הפועל" בתל אביב".

משמע המנהלים הנוכחיים של אגודותינו והשחקנים הפעילים הביעו כי החברים הותיקים ורבי־הזכויות, עם בל האידיאליות המפעמת בלבם, אינם נוטים לחיות נשכחים ופרושים מן הסדר הפעיל. הם החליטו איפוא לתקן מעוות, (שעליו התריע אחר החברים מעל עמודי העתון הזה) ולתן את דעתם על הספורטאים שהקדישו בשעתם מאומם לאגודות.

מנהלי תקלובים ראויים להכרה על משחק תרבותי וחוגן זה. דומני שאני מביע את דעת כל הכרי, שגם הם נתכבדו בהשתתפותם זו.

מ. פ—קי

חגיגת האלף בחיפה

אלף החגו תלוי עליו (שה"ש, ד', ד')

כבר בימים הששי קבלו את פני ה„אלף" הראשון של פלוגות „הפועל" בחיפה בתי המסחרות המקושטים לקראת האחר מר במאי.

המגיות התחילו בנשף ה„אלף". מפקד הפתיחה עשה רושם עז על כל הנאספים. המקהלה, בניצוחו של הה' ביק, שרה את האינטרנציונל. מפקד כל פלוגה ופלוגה מסר את מספר החברים של פלוגתו. 1019 היה המספר — סיכום של פעולה מלאת מרץ במשך 9 חדשים. 9 ירחי לידה — והולד הספיק כבר לעשות מעשים ולרשום את שמו גם בין בנושאי הגיתה הצפונית.

אבא חושן בשם מועצת פועלי חיפה הביא ברכה לבניה לאנשי הפלוגות. ואב שרח בשם מרכז „הפועל" מתוה את דרך הפלוגות בין שאר פעולות „הפועל". ואחרון — דוב הזן שברך בשם חועד הפועל של ההסתדרות.

התכנית הספורטיבית הבילה 4 קרבות ידים. הקבוצה האקרובטית הציגה גם הפעם בתכנית מלבבת. ושוב נשמעו צלילי המקהלה.

הופעה מיוחדת במינה היה ה„סרט" בלווי רמקול שהציג לבני הקהל קטעים מהפעולות היום־יומיות חשובות של הפלוגות.

התכנית נגמרה בהופעת פלוגת הסדרן ולהקת התנועה והדיבור בהדרכת בדיון. המסתלה שרה את האינטרנציונל. ותחזור נה והקהל התפזר מלא רשמים מפעולה שנעשתה בזמן כה קצר.

בשבת ב־8 בבוקר ניתן אות הזינוק למשתתפים בהליכה ממושכת עם משא של 5 קילו. כל 2 רגעים יצאה קבוצה לדרך שנמשכה במעלות ומורדות להרבה ולארכה של שבונת הדר הכרמל למרחק של 12 קילומטר.

בלטה ההתקדמות מאז התחרות הראשונה. הקבוצות היו יותר מרוכזות וסגי נין ההליכה יותר ספורטיבי ומהיר. אחוה קבוצות נפסלו ובכלל היה המראה מרהיב עין. זה סדר הקבוצות המנצחות. חברים: 1, 9, 15, 8, 2, 5, 11; חברות: 19, 35, 18, 20, 17. בגמר תחרות צה נבחרת של פלוגה 1, ובמקום השני — פלוגה 6, במקום שלישי — הקבוצות של הפלוגות 19 ו־12.

תענוג הוה עורר התענינות רבה. אולם היה ניכר שהחברים לא התאמנו למדי. גם השטה שהוקצע לענוף זה לא התאים ביותר.

מעניות היו התחרויות בהעברת פצועים. רופאים בקרו את אופן העברת הפצועים והמדריכים קבעו את הזמן.

התוצאות היו: מקום ראשון — קבוצה 30 (יגור); מקום שני — קב' 39 (פלוגה 9); מקום שלישי — קבוצה 42 (פלוגה 17).

זריקת האבנים הראתה על חוסר הכנה בענף זה. הקליעה היתה נדועה. יש לשים לב לענף השוב זה. המפתח את הדיוק והשליטה באבנים.

*

אחרי הצהריים התקיימה ריצה במרחקי שלים בחבוות. השתתפו 10 קבוצות. על כל קבוצה (4 חברים) היה לעבור בריצה עם תרמילים 2½ קילומטר, דרוגים מכשולים: א) גרשים מעל לנהר, ב) גדר, ג) ארגז גדול (ליפט, ד) מנהרות (חלילה). החברים הראו סבלנות רבה וגם סגנון יפה. יש לציין את היחס החברי בכל קבוצה. הפלוגות המנחות לפי הסדר: 11, 12, 3, 2, 4, 1, 14, 15, 3. יש לציין גם את הסידור המוצלח של קביעת הזמן המדוים.

ב־6 הסתדרו במגרש המשבולל של בית הספר הריאלי, החברים מכל הפלוגות למפקד הסיום. הוחת עליהו התזמורת נכנסה פלוגה אחרי רעותה. בראש התהלוכה — משלחת הכבוד של הפלוגות תל־אביב את דגל מנוף תל־אביב. הקהל קיל את המשלחת במחיאות כפים.

דברי סיום נאמרו ע"י הה' שרפשטין ועזריה קריתי.

*

רושם רב השאירו 2 הימים הללו. ועתה יש לדרוש שהפעולה תמשיך כי עוד רבה המלאכה. העוסקים בדבר יעמדו על חדמה. מי יתן ויזכו לחוג בקרוב את „חג האלפים"!

בהון

לפני 27 שנים

אספת הועד של אגודת התעמלים ביפו אור ליום א', י"ב אב תרע"א, 1911.8.6.

1) הקריאה מכתב שבא ממר צבי לבנון שבו הוא מבקש את תשובתנו והסכמתנו לקבלת שם „המכבי". בחיות שהמקרה הוא רציני מאד — החובה עלינו למכור את הסכמתנו (מצד הועד) גם לכל החברים ולשאול גם את פיהם.

2) הקריאה מכתב מהחברים (24 התומים) שבו הם מבקשים אספה כללית לדון ולדבר אודות מצב האגודה. הוחלט להודיע להם ביום שני אחרי השעור שתקרא אספה כללית ביום רביעי אחרי שעור ההתעמלות בשעה 9 בדיוק בבוה"ם לבנות. סדר א) למסור לחברים בדבר „המכבי", ב) להודיע בדבר סדר התשלומים, ג) המשמעת להמעמלים, להמורה ולהסדרן, ד) הצעות ובקשות מהחברים, ה) להציע לחברים טיול לפתח תקוה בשבת הבאה.

3) נתקבלו חברים חדשים. בתור חבר פסיבי — אברהם מוחין בתור חברים בפועל — זלמן מלבוב, ישראל גרבליק, אברהם ביגיה, ז. חיותמן.

4) בחיות שמספר גדול של חברים חסר בשעורים, הוחלט: אם חבר לא יבוא 2 פעמים אל שעור ההתעמלות בלי שום הערה והלנה, ואם אחרי זה החסיר שנית 2 פעמים בנ"ל, תרשות לחוער לפטר את החבר מהאגודה.

גמר תחרויות הגביע באנגליה

בשבת, 30.4, נערכה באצטדיון זמר בלי בלונדון תחרות הגמר על הגביע האנגלי. התחרו הקבוצות: פרסטון — הורדספילד. בתחרות לובחו מאה אלף איש. התוצאה 1:0 לטובת פרסטון, שזכתה בגביע. כדאי לציין כי תחרות זו נמשכה 2 שעות. 90 רגע הראשונים נגמרו בלי תוצאות. במחצית השעה הנוספת שחקו 2 הקבוצות במשנה מרץ אולם נדמה היה כי מחצית השעה תגיע מר כלי תוצאות. ההכרעה באה ברגע האחרון. פרסטון זכתה בשער על ידי מבת אחת־עשרה!

פרסטון, אחת הקבוצות המצוינות, נמצאת במקום השלישי בליגה א'; אשתקד הגיעה לגמר הגביע והפסידה נגד סנדרלנד. זו הפעם השניה שפרסטון זוכה בגביע. בפעם הראשונה היא זכתה לפני... 49 שנה! בשנת 1889!

הורדספילד, אף היא בליגה א', בלי חמת קשה כדי להשאר בליגה א', היא זכתה פעם אחת בגביע, בשנת 1922. נצחה אז בגמר את „פריסטון"; אף התחרות ההיא נגמרה בתוצאות 1:0, והשער היחידי גם הוא נכבש ע"י מבת אחת־עשרה!

בסקוטלאנד

עוד יותר מעניינת הוותה תחרות הגמר על הגביע בסקוטלנד. תחרות זו נמשכה 4 שעות! (ב־2 התחרויות). לגמר הגיעו הקבוצות: קלמרנוק (ליגה א') — איסט־פייף (ליגה ב'). התחרות הראשונה ביניהן נגמרה בתיקו 1:1 (אחרי הארכת של חצי שעה). התחרות השניה נגמרה בנצחונה של איסט־פייף בתוצאות 2:4. גם תחרות זו נמשכה 2 שעות. 90 רגע ראשונים נגמרו בתוצאות 2:2. במחצית השעה הנוספת התגברה איסט־פייף וכבשה 2 שערים נוספים וזכתה בגביע. זו הפעם הראשונה בסקוטלנד שקבוצה מליגה ב' זוכה בגביע. איסט־פייף עומדת במקום שלישי בליגה ב'.

קלמרנוק נלחמה קשה עד הסוף כדי להשאר בליגה א'. לעומת זאת הצטיינה בתחרויות הגביע. היא נצחה את קלטיק ואת רנגרס — 2 הקבוצות המובילות בעונות לאמן הליגה והזוכות המרובות ביותר. קלמרנוק זכתה פעמים בגביע: 1919 ו־1928.

גמר תחרויות הליגה בסקוטלנד

בבר לגמרו תחרויות הליגה בסקוטלנד לה. בקבוצת הכדורגל שלנו התארגנה לפני זמן קצר. הקבוצה הזו תתפח כבר בתחרות־בזק בעפולה ובוצ־חה. נערכו תחרויות עם סניפי עין־חרוד, גבע והשרה ורק פעם הפסדנו.

כדאי ר. סידרנו כמה תחרויות עם סניפים שונים. יש לציין את התחרות האחרונה עם „הפועל" חיפה שבה עמדה קבוצתנו במבחן והשיגה תוצאות טובות, אבל היא זקוקה עוד לאימון.

כדורגל. המצב בגזענו בבל המשחקים אינו משביע רצון. אבל אין ספק שעל ידי פעולה רחבה נוכל להבשיר כמה קבוצות למשחקים, והבדינו יכולים אז בהם עניין רב.

בתלטיקה קלה. השתתפנו בתחרות המחוזית בעפולה. חברינו קיבלו לא את המקומות הראשונים. בכינוס בנתל הישיגו חברינו את המקום הראשון בריצת. בסשך כל התחרויות הון סניפי חיפה ותל־יוסף במרכז התחעניגות. הבל שהחברים שהגיעו לידי תוצאות חשובות אינם ממשיכים באימונים.

הספורט בתל־יוסף

מגרש גומא למשחקים. הסכנה הזו חשונה עוד שמת למשחקים, ומירדגו הזו לפעולה. עכשיו עומדת השאלה של הכשרת מגרש גדול לתחרויות. אמנם יש לנו מגרש שגדלו 30—65, הוא קטן מדי. ואינו מתאים למשחקים גדולים.

בריכה לשחיה. לקראת ספורט המים בקיץ, נצטרך לתכנים בבריכה השחיה שלנו כמה שבלולים. הבריכה מתאימה לתחרויות שחיה וגם אפשרות למשחקים במדורים.

הפעולה בנוער. משתתפים בפעולות רק 15 חברים. מתעסקים בעיקר בתרגילים ובמשחקים. הפעולה הערה ביותר היא בשבת על המגרש. מושבות ביותר התחרויות. חברינו משתתפים גם בתחרויות ובמשקים הנערכים בגוש ובעפולה. לדאבוננו הרב לא כל חברי הנוער משתתפים בפעולה, אבל אנו מקוים שלקראת העונה החדשה יצטרפו אלינו גם יותר חברי הנוער ונגבל לתוריע בקבוצה מגבשת.

(מתוך הדו"ח של „הפועל" בתל־יוסף)

אחד במאי ב־30 ב„הפועל"

חג בחרי אפרים

בסמגרת האחד במאי נערכו במשמר העמק תגיות ספורטיביות של סניף „הפועל". השתתפו חברי „הנוער" על אם הסכנה באו גם אנשי „עין־השופט".

בחדר חיה הכוח של יער „השומרהצעיר" כשחצו אותו, קבוצה אחרי קבוצה, ילדים, נוער וגוגרים, „רצי האביב". טובות היו התוצאות ורבה השמחה. על המרגש באים המשתתפים בזה אחרי זה: בדורעה, בדוריד, בדוגל.

אחרי התפלוכה הכללית, הנאום ותכנית האמנותית יצאו 120 חברי „הפועל" להתעמלות בדגלים. בסיום התחדרו כל הספורטאים למסדר חגיגי וב"ב מרכז „הפועל" מסר להם את ברכתו.

צה חיה האויר ובחיר הוום. מרהוק, מבין ההרים, הזדיר הדרמון השב, והיו דגלים אדומים השתרע העמק.

ובלילה ירד חיתיאדם על דגלי חשחרה.

ואלה הפרטים של מרירת הבחתות: „מדרון האביב". ילדי הבחה (בני 6—7) רצו 100 מטר. נערים בני 9—10 רצו 400 מטר. נערים בני 14 רצו 1000 מטר. לנערים בני 15—16 נקבע מרחק של 1500 מטר, ועז היה חקרב. נערות בנות 15 התחרו למרחק 800 מטר. החברות תבוגרות רצו גם הן 800 מטר. כבר אחרי 3:05,8 דקות הגיעה תמר לסמרה, ציילה ורחת אחריה.

1500 מטר היה המרחק לחברים בוגרים. ראשון בא עודא מאירהוף (הנוער) 4:45,2, שני — שמעון אוכהיימר (הנוער) ואחריו אריה (משמר העמק). בסה"כ השתתפו במרוץ האביב 122 איש.

בחתרות כראיצה ניצח קיבוץ „עין־חשופט" את משמר העמק 0:2. במשחק בוץ כדורגל גבר קיבוץ „הזורע" על נוער משמר העמק 0:4.

תוצאות הכדורגל (הליגה הארצישראלית) הביאו אפתעתמה: אחרי משחק עד משני הצדדים נצחה קב' משמר העמק את קב' התכנית חיפה 1:3 (1:2).

במסדר „הפועל" השתתפו 115 חברי משמר העמק ו־36 חברי „הזורע".

הארגון, הסדר והריקודים היו למופת.

ע. ו.

התחרויות פרוגות „הפועל" בדעננה

ב־30 באפריל ערכה ספצית האופניים טיול למושבות הסמוכות: כפר־סבא, מגדיאל, קיבוץ הבחרות, ירקונה וכפר־מל"ל. תלבשתם האחידה והמפעתם המסודרת עשתה רושם טוב.

ביום הראשון בבוקר, בשחרית לילדים, נערכה התעמלות כללית לילדים בהדרכת הה' דב.

בשתים אחה"צ התאסף קהל רב למרקום הזיכוי של תחרויות הפלגות. מטרת התחרות היתה להעביר תרמילים צבאיים במשקל של 8 קילו למרחק 8 ק"מ. השתתפו 14 קבוצות, כל אחת בת 5 הברים; 15 סדרנים ועשרים שופטים.

תקבוצת הראשונה — חברים בוגרים — מסרו בריצה את התרמילים לקבוצת נוער רוכב אופניים, הנוער — לקבוצת לוכבי־אופנים, רוכבי־האופנים — לבוגרים, האחרונים — לקב' נוער בגלישה, הנוער הגיע בגלישה לקופת־חולים, שם הוגשה להם עזרה ראשונה והעבירום באלונקות במרחק של 150 מטר. ליבלו את התרמילים בוגרים על אופניים שעברו כל מיני מכשולים (במקומות אחדים הוצרכו לסחוב גם את האופניים על הגב), ומסרו את התרמילים לקבוצת חברים שהמשיכו את הדרך בוחילה, בגלישה ובריצה. גמרו את התחרות 2 קבוצות ילדים וילדות. כשלוש מאות מטר לפני המטרה נפגשו בל הקבוצות לפי סדר השתתפותן בתחרות ובהתלוכה והגיעו לבית הפועלים, ששם חיכה ציבור הפועלים לחגיגת ההסתדרות.

התוצאות: קבוצה ג' — 37,10 דקות, קבוצה ד' — 39,15 דקות וקבוצה ה' — 40,30 דקות.

בראשון לציון

שני הימים — שבת ואחד במאי נתו־גו בסניפנו בתחרויות ובתופעות ספורטיביות שונות. בשבת בבוקר נערכו תחרויות התגליות ומשחקים, שריכזו נוער וקהל מתבלים רב. לילדים ולנוער שהצטיינו הוקלו פרסים מטעם הסניף. אחרי הצהרים נערכה תחרות כדורגל בין „הפועל" נס־ציונה ו„הפועל" ראשון לציון, שנגמר 4:0 לטובת ראשון. לפנות ערב נערכה בצריף „מגחה לנוער". הופגנו הופעות של השבבות הצעירות בסניף. באו ילדים והורים רבים גם מחוץ לתוגי הפועלים. בערב הופיעה התזמורת בקונצרט.

באחד במאי נערך מרוץ שליחים למרחק קילומטר אחד. ראשון הגיע משה מזרחי ומסר את ברכת הסניף לאסיפה החגיגית. אחר הצהרים נערכו תחרויות באתלטיקה קלת שבהן השתתפו גם נוער, חברות וחברים. מנצחים יצאו:

משה מזרחי והיה מוובר ברוצת למרחקים קצרים, יעקב נחמי — פרוצה לגובה; משה פרנקל — קפיצת מוטן; יעקב נחמי — קפיצה למרחק; אברהם בינשטין בחדיפת כדור־ברזל. במשיכת הבל חברים — השתתפו 8 קבוצות מחפלוגות, ניצחה קבוצת קיבוץ ג'. מן החברות — השתתפו 2 קבוצות, ניצחה קבוצה ה'. לכבוד נערך מפקד כללי לחברי האגודות המקצועיות, תקיר בחצים וסניף „הפועל".

לאחר קבלת המפקד ע"י חיים שולר חזיע וב"כ מזכירות המועצה ונאום הה' ורבר. הסתדרה התלוכה ועברה דרך רחובות המושבה. תהגיגות והמפקד עברו בסדר ובמשמעת.

חיים

רחובות

בשבת אחרי הצהרים בפרוס החג נערכה חגיגה ילדים. בחגיגה השתתפו ילדי „הפועל" והסתדרויות הנוער. במשך שעתיים סיפר קהל רב את הופעות הילדים, שבהן התבטאה העבודה הספורטיבית היומיומית בהדרכת מדריכים.

בשפה האמנותי שנערך ביום הראשון בערב השתתפה המתלה, התזמורת וקבוצת נערים ונערות.

עפולה

במוצ"ש נערך נשף באולם „הפועל". היו גם כמה הופעות ספורטיביות שנתקבלו ע"י הקהל באהדה.

ביום הראשון בבוקר, בשחרית לילדי בתי הספר והגנים בנוש, הוראו תרגילי ספורט המוגים בהדרכת המעמל בן־ר.ב. בסיום החל נערך מפקד ובשורות מלוכדות עברו חברי „הפועל" בתחזוקת העיר.

בעין־חרוד ותל־יוסף

בפרוס החג בתצאירשת סודרו בתל־יוסף ועין־חרוד נשפים: בנשף בתל־יוסף נגנה תזמורת „הפועל", בעין־הרוד הופיע „הפועל" בתכנית ספורטיבית — התעמלות של קב' בחורות, קפיצות ארגז של קב' בחורים, פירמידות של ילדים ותפת דגלים ע"י ילדים. תוך מעת הסניף תשאיר רושם טוב על חברי המשק.

חיפה

בבוקר בבוקר חיתה על מגרש „הפועל" שחרית לילדי בית־הספר של תל־יוסף ועין־הרוד. התאספו למעלה מעלה מאות ילדי; באו גם ילדי גבע. רושם טוב השאירו התרגילים ההמוניים. בהם השתתפו ב־250 ילדי. אח"כ היו משחק קום; קב' ילדים בפעיצות על ארגז, מרון, תחרויות של ילדים על אופניים, חזמורת „הפועל" של תל־יוסף ליותה את התרגילים וגם מיומה את השחרית. בחרר־האוכל הציגו הילדים את „גנר".

בשעה 3 אחה"צ היתה הגיגה של שני המשקים בעין־הרוד. מתל־יוסף צערה התלוגבה לעין־הרוד, לקול גגינת תזמורת „הפועל". על מגרש „הפועל" היה מפקד של שני המניפים והנוער. הה' בן־אליהו קיבל את המפקד ונאם על ערך הנוים. בחזכרו את חללי המאורעות עמדו שני רגעים דום. אחרי שלוש פעמים „דרור" עברו לחדר־האוכל לאסיפה חגיגית.

יש להצטער על איהשתתפותם של יתר החברים מגושנו בחגיגה ובמפקד.

ש. מרגן

בחדרה

ב־30 באפריל אחה"צ היה מרוץ־אופניים מחדרה לשפת־הים (כ־12 ק"מ). השתתפו 11 חברים. הראשונים הגיעו: אהרנסון ב־22,40 דקה, בן־ציון — 28,00, אליהו שוכמן — 23,10.

בערב היתה תהלוכת לפידים ברחוב בות המושבה. השתתפו סקצית האופניים, פלוגות „הפועל" וכן חלק מיתר חברי הסניף והסתדרויות הנוער, הקיבוצים וכו'. התהלוכה נסתיימה במסדר בחצר בית־הפועלים.

ביום א' בבוקר נערכו משחקי כדורעף בין קבוצות חדרה וגן־שמואל, תחרות שליחים בריצת חברות, זחילה, העברת פצועים, הליכה, אופניים וריצת חברים. השתתפו 21 חברים־ות. בשחרית לילדים השתתפו 3 קבוצות של הנוער העובד והשומר"צ על ספסלים שונים, ארגז ופירמידות על מוקם בפנל. אח"כ אורגנה תחת הנהלת הסניף הפגנת הציבור. שוב הופיע „הפועל" על בל חלקיו עם „הגבורה" לסקצית האופניים ע"י פלוגת אופניים משכ' נוה־תיים.

אחת הופעות החשובות בנשף שבמוצאי האחד במאי היו תרגילים חפ־שיים על ספסלים של קבוצת חברות, קפיצות על ארגז ע"י חברים ומתח.

שמעון

נשר

בשבת אח"צ התחילו ההופעות הספורטיביות בהשתתפות ילדי בית־הספר, בתחרויות מהניים בין נוער „הפועל" — נבחרת בית"ס 2:1. כיתה ה"ו 2:0.

ביום א' אח"צ התאספו בחצר בית־הספר שהוכן לפעולות ספורטיביות. אחרי המפקד התחילה התכנית הספורטיבית. משיכת חבל בין הכיתות א"ב, ג"ד". התעמלות חפשית — נערות „הפועל". קפיצות על ארגז — ילדי בית"ס. קליעה למטרה. לבסוף משיכת חבל חפשית. היה נוכח קהל רב שעקב בהתעניינות ובתנה מהחופעות.

יום ספורט ברמת־דוד

ב־14 למאי ערוך „הפועל" ברמת־דוד יום ספורט בתכניתו: מרוץ שדה, התרגיות באתלטיקה קלה, כדור עף והופעות התעמלותיות. מוזמנים הסניפים שבסביבה.

נתקבל למערכת

שנת פעולה פסח תרצ"ח — פסח תרצ"ח לסניף „הפועל" בתל יוסף. ציגוי דברים ודברי חברים.

יעד „הפועל" בתל יוסף ידע לשוות לרו"ח השנתי שלו צורה מלבבת ע"י רשימות הצרות, ציורים ויריקטורות אמנותיות.

בהוצאת מרכז „הפועל"

הופיע השבוע

החוגר

מדריך להכשרת גאן

ספר רב הכמות, כ־30 גליונות דפוס, מכיל חומר יסודי על מקצועות שונים בהכשרה הגנתית.

המחיר: בכריכה — 320 מא"י
בכריכת לוקס — 370 מא"י

המכורה הראשית בכל הארץ בידי ר. שמעוני „מפיץ הספר". הכתבת בת"א — רח' שינקין 11. בירושלים — „קרית ספר". בחיפה — עין־הקורא.

הספר לאיש הספורט והשחירה

אני קונה ומוכר

רהיטים בודדים ורהוט מלא

בתשלומים מוזמנים

תל־אביב, רחוב עבודה 6

מחסן לרהיטים — שיווק

למצב הכדורגל במחוז הדרום

ענף ספורטיבי נפוץ ופופולארי מאד בפושבות הדרום. אין מושבה בדרום שלא תהיינה בה כמה קבוצות לכדורגל, של בוגרים ושל נוער. בדשימה זו אנו מוד על טיב הקבוצות, התפתחותן ועמדתן.

מקוה ישראל

קבוצת הכדורגל מורכבת בעיקר מתלמידי בית הספר. היתה פעילה לפני שנה בהדרכתו של בוליקוב, מאמן „הפועל" ת"א לשעבר. כיום אין היא פעילה. בשעתה הצטיינה במשחקה חמיר והגמרץ וגבהה כמעט תמיד. הנקודה החזקה בקבוצה הוא האגף השמאלי שלה.

יש לה מגרש יפה ומסודר. אין היא קשורה לשום אגודה, וגם לא חברה בהתאחדות. חבל שעסקני הכדורגל לא מסלו בקבוצה זאת.

ראשון לציון

לכדורגל יש כאן מסורת משלו, אין ויכוחים, חליפות ותמורות. תמידיות. שחקנים עוברים מקבוצה לקבוצה, וזה מחליש את בוהן. בעיקר נזבר הדבר בקבוצת „הפועל". משום שקבוצת „המכבי" אינה קשורה בחתאגדות והיא חסרת שיות במעשיה. ריב תמידי שורר בין שתי הקבוצות במושבה, מה שמוריד כמובן את הגובה הספורטיבי של הכדורגל במושבה זו.

ל„הפועל" שתי קבוצות, האחת השייכת ליגה ב' בהתאגדות. מצבה אינו אותן, ובסיבוב הראשון בעונה זו רכשה שה רק שתי נקודות כל שחקן בשעצמו הוא טוב, אולם במשחק חסר התאום. הנקודה החזקה היא החגנה. שורת החלוצים חלשה. גוכר חומר אמון בקבוצה, וזה מחליש בהרבה את כושר מלחמותה במשחקים.

קבוצת הנוער „קדימה" יש לה עבר של שנתיים כמעט באותם אחד עשר שחקנים. יש לה שורת חלוצים טובה, גם הגנה לא רעה. היא משמשת בכר ביום שורת מלואים לקבוצה הראשונה. הזה זמן שלא היתה פעילה מחוסר אדם להגנלת ענוני הקבוצה, בזמן האחרון נתעוררה הקבוצה לנחל בעצמה את ענייניה, ויש לקוות להתפתחות נוספת.

גם ל„המכבי" שתי קבוצות, קבוצת א' וקבוצת נוער. כמעט בל משחקיהן הם עם הצבא שבסביבה. הקבוצה הראשונה התארגנה מחדש לפני שנה וב־משך השנה הלכה מחיל אל חיל. יש לציין לשבחת של הקבוצה שאף שבת אחת אינה עובדת עליה ללא משחק. זוה מחזק כמובן את הקבוצה. השוער והגנה הם הטובים שבקבוצה, שורת החלוצים אינה מלוכדת, בולט בה חמי לוץ המרכזי. קבוצת הנוער היא הדשה, ואין עדיין אפשרות להעריכה.

רק מגרש אחד לכדורגל יש במושבה, והוא רכושו של חיקב. שאלת המגרש שימשה זמן מה נושא לסכסוכים בין שתי האגודות במקום. בזמן האחרון הסתדר המצב במידה מה ע"י חסכם משותף בין האגודות.

נאר יעקב

קיימת קבוצת „מכבי" בזירת המשחקים לא היה מקומה, כי משום מה אין היא קשורה במשחקים עם הקבוצות בסביבה. אולי מחוסר תחבורה נוחה עם הסביבה.

נס ציונה

קבוצת „המכבי" בנס ציונה היא אחת הקבוצות החזקות שבמחוז. זה. היא בלולה עבשיו בליגה א', במקום האחרון במבלא. צורת משחקה — קשה וחזק, על מגרשה היא מתחדה רציני לכל קבוצה. מבין שורת הלוחצים בולט בעיקר החלוץ האמצעי שנידרוביץ, שמשחקו יפה והתפרצותו מסבנת את השער. שאר החלוצים מוכשרים פחות. השוער והתגנה משכיעים רצון, כשהשעה משחקת להם. הקבוצה סובלת מחוסר נתוות צעירים.

בקבוצת הנוער שלה יש הומר מוכשר. היא מתקדמת מיום ליום. מאמן עצמאי אין לה. מגרשה קטן בהשוואה למגרשי תל אביב. סובלות מזה בעיקר הקבוצות הבאות לשחק במושבה.

קבוצת „הפועל" נכנסה השנה לליגה ג' וגמרה את משחקיה בהצלחה. היא תופסת את המקום השני בליגה ג'. הקבוצה התארגנה מחדש לפני שנה, והיא נאבקת עם חוסר תקציב. השחקנים עצמם נושאים בעול הכספי, ולא פעם מתבטל משחק מחוסר אמצעים כספיים. בולט בקבוצה בגיאק בחגגה והשוער. בשורת החלוצים מצטיירים נחמיה ופראד במשחקם היפה. שורת החלוצים היא בדרך כלל חלשה. צורת המשחק של הקבוצה — קשה וחזקה. משחק לא נפו. הותה לה גם קבוצת נוער אך כיום אינה קיימת.

„הפועל" מקבל את המגרש מ„מכבי". היחסים בין שתי האגודות במקום מסודרים וחוגנים.

רחובות

ל„מכבי" שתי קבוצות. הקבוצה הראשונה נמצאת בליגה ב'. לפני שנה לא היתה בליגה. השנה התארגנה מחדש, מקומה בטבלא במקום החמישי. בשורת חלוצה בולט בעיקר שלמה במשחקו המהיר. בדרך בלל משחקה חלש ולא תוקפני.

ביתר הצלחה משחקת קבוצת הנוער של „מכבי" רחובות, העומדת בסימן ההתפתחות. גם המגרש המשובלל וה־יפה אשר ל„מכבי" רחובות עוזר לא במעט להתפתחות זאת.

קבוצת „הפועל" — לבטים מתמידים מלווים אותה. פעם הצלחה ופעם חרדה. חוסר מגרש לאמונים נותן את אותותיו בקבוצה. יש לה עבר יפה, אך חוזה אולן מבשר טובות. גם כאן שאלת התקציב מטרידה, נוסף על שאלת המגרש. החלוצים התמידיים של השחקנים בקבוצה מהלשים את בושר מלחמתה. הוא נמצאת כעת בליגה ג'.

קבוצת הנוער של „הפועל" מורכבת מהומר רענן ונוה להתפתחות טובה, אך חוסר האמצעים מעכב.

פרשה מיוחדת היא שאלת המגרש במושבה. זה שנים לוחם „הפועל" את מלחמתו הצודקת על זכות שימוש במגרש ש„המכבי" לקח לעצמו, כי על כן רכושו המושבה הוא. אולם המכבי מוצע מ„הפועל" את זכותו האלמנטרית להשתמש במגרש לאימונים. „המכבי" השכיל להשקיע כסף בסידור המגרש, כדי לחזק את בעלותו עליו. היחס הזה מצד אגודת „המכבי" מצא כבר את הדו במוסדות הספורטיביים, אולם ללא שינוי.

גדרה

קבוצת „מכבי" גדרה נמצאת זו השנה השניה בליגה ב'. ידיב רציני לקבוצות הבאות לשחק על מגרשה, צורת משחקה — חזק ומהיר. שורת הלוצה טובה, וכן גם השוער שלה. הגנתה משחקת משחק פרוע